శ్రీరస్తు

ఎఱ్ఱాప్రెగడవిరచిత

నృసింహపురాణము

శతావధాని శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే

పరిష్కృతము

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచేఁ బ్రకటితము.

1953

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
at the 'Vavilla' Press
Madras.—1953.
3rd Edition.—1953.

పీఠిక

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి నతఁడు కవిత్రయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణారణ్యపర్వశేష హరివంశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యములు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పంక్తిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమీఁదఁ దెలియును.

—— ఊరు - తీరు ——

ఎఱ్ఱాప్రెగడ యూరు పాకనాటిలో గుడ్లూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవళము కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదల్వాడనిలయుఁ' డని చెప్పెను. (1-13. విప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుడ్లూరు వదలి చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఊహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనిది శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. [1]లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి [2]ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిటులు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన | పోలమ [భార్య]

ఎఱపోతన్న | పేరమ [భార్య] [3]

బొల్లన పోలన జన్నన సూరన పోతమ [భార్య]

ఎఱ్ఱాప్రెగడ

1. చూ. అరణ్య. 7-469. 2. 1-15. లక్ష్మీనరసింహావతార పీఠిక.
3. ప్రేకమ అని శ్రీ వీరేశలింగముగారి పాఠము.

కాలము

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితే
ుచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు ప్రోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు
అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాల
మున ఒక సేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱలో పెట్టఁ
ఁడిన పిదప 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము
చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాప్రెగడ ఆనాఁటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి
సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు. 1

గురువు-తండ్రి-తాను

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి[2]. ఇతఁడు కామకోటి
మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి
నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుఁడగు శైవాచార్యుఁడు[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన
తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు[4]. ఇఁక ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అటు
లయినను విష్ణువిద్వేషి కాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు[5]. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱ
పోతన 'కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టినది[6]. ఆరణ్యపర్వ

---

1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. ధామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముఁ శివార్చనా, రామత మొప్ప నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్ముఁ డారాధ్య సర్వజ్ఞుండు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ । బరఁగిన గోవిందగుణా । దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుఁడ నెందున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా । ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం । బై వెలసిన యది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశుఁడ వైతివి[1]. బహుపురాణములును ధర్మశాస్త్రములు నెఱిఁగినవాఁడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను[2]. వేము భూపాలుఁడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుఁడవు అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి 'సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్ర సరస సారస్వ తాంశ ప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు' అని తాను జెప్పుకొనియెను[4]. విద్యాబల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయమునఁ గాళిదాసును మించినవాఁడు.

వ. 'కతిపయాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కతంబున'
(లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కితఁ డడి గట్టు[5]. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు[6]. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు[7]. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాఁడు.

ఉ. ఎక్కడి యెద్దు భూతియును నెమ్ములు పొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁ జీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బి క్కఱకుం దపస్వి జను నేఁచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వునిం బలుకనొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

---

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథా విస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. అరణ్య 7-469. 5. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుఁడు...... శివపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. అరణ్య. 7-469.

కాలము

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితమిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు ప్రోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక సేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱలో పెట్టఁబడిన పిదప 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాప్రెగడ ఆనాఁటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.[1]

గురువు-తండ్రి-తాను

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి[2]. ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. యతి నిత్య శివరాత్రి వ్రతపరుఁడగు శైవాచార్యుఁడు[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు[4]. ఇఁక ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అటులయినను విష్ణువిద్వేషి కాఁడు. విష్ణుభక్తుఁడు[5]. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱపోతన 'కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టినది[6]. ఆరణ్యపర్వ

---

1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-18. పీఠిక. 3. ఉ. యామము లెన్మిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముఁ శివార్చనా, రామత యొప్ప నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగ విభవ స్ఫారాత్ముఁ డారాధ్య సర్వజ్ఞుండు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ। బరఁగిన గోవిందగుణా। దరసంభృత సౌమనస్య ధన్యుఁడ వెందున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ. 6. క...ప్రబంధరచనా। ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం। బై వెలసిన యది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ.

శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశుఁడ వైతివి[1]. బహుపురాణ ములును ధర్మశాస్త్రములు నెఱిఁగినవాఁడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను [2]. వేమ భూపాలుఁడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుఁడవు అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను[3]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి 'సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టముఖ్య కవీంద్ర సరస సారస్వతాంశ ప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు' అని తాను జెప్పు కొనియెను[4]. విద్యాబల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయ మునఁ గాళిదాసును మించినవాఁడు.

వ. 'కతిపయాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కతం బున' (లక్ష్మీ. 1-12.)

ఇతని సౌజన్యముముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కితఁ డడి గట్టు[5]. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు[6]. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు[7]. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాఁడు.

ఉ. ఎక్కడి దెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁ జీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బి క్కఱకుం దపస్వి జను నేఁచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వునిం బఱుపనొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 2-124.

---

1. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 2. సరస బహుపురాణ ధర్మశాస్త్ర కథా విస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 3. హరి. పూ. 1-37. 4. అరణ్య 7-469. 5. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 6. హరి. పూ. 1-37. 7...ధర్మైక తత్పరుఁడు...... శివపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. అరణ్య. 7-469.

రచనకు బీజము

ఏదో ఒక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూహలము ఎఱ్ఱయకు ఉత్కటమాయెను. ఒక క్షణము సమాహితచిత్తుఁడై కూరుచుండెను. అపుడు తాత ఎఱపోతసూరి భావమున ఆవిర్భవించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడనఁగా ఆరణ్యపర్వశేషమును నిర్వహించితివి. ఇపుడు నా ప్రియదైవమగు అహోబలేశ నరసింహుని అవతారమును స్తుతింపుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱయ పులకించెను. అతని మనసు వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతఁడు అద్భుతానందరసమూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీనమునులవంటివాఁడు. నీవు నాపేరివాఁడ వని నన్నెపుడును ఆదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముఁడును ఉభయకవిత్వప్రౌఢుఁడగు నా తండ్రియు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధము వలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారరచన కుపక్రమించెను.

ప్రబంధమా లేక పురాణమా?

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు[1], కావ్యమనియు[2], విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు[3], వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు......'అనుచు

1. ఇట్లు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్తంబగు లక్ష్మీ. పీఠిక. 1-14. 'ఆతీర్థం బెఱిఁగింపుమాకుఁ బరమోదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.' 1-5. 2. శ్రీకర కావ్యరూపకన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున. లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

ననేక విధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై పలుకుచున్న పలుకులు' 5-73

'తన తనిగాలిసోఁకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు
చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లతలు.' 5-157

'పురుషాకారముతోడ నున్న *సిరియో పుంస్త్వంబు లేదో యటే
తరువో పుత్తడిరూపొ చిత్తమును జైతన్యంబు కాన్యం బొకో
విరసత్వంబుల ప్రోవొ నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.' 2-88.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణ[1] శబ్దములతో పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడెను. ఈ విజ్ఞానము భక్తిప్రధాన మయినది[2]. ఇందు నాలుగైదాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరిత ములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్ద ములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుఁడు ఈ ప్రబంధ మున నామరూపములు కల నరసింహస్వామి.

దీనికి మూలము

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది పురాణములు.

వ. 'మహర్షులు...అఖిల పురాణేతిహాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ భాగ శ్రవణంబు సేయుం సమయంబున'
కథారంభ. 1-1.

వ. 'బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీనృసింహావతారం బను పురాణంబుఁ జనుఁగుఁబొసఁ బ్రకటింపఁబడియెను.' చూ. లక్ష్మీ. 1-27. పీ.

---

* ఈ సిరి అను పదమును శిఖి అని నే నెన్నడో దిద్దుకొంటిని గాని వ్రాఁతప్రతులలో శిఖి అను పాఠము లేదు. 1. చూ. హరివంశము.
2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాఙ్మయం. లక్ష్మీ. 1-16.

కాని బ్రహ్మాండపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము. ఎఱ్ఱన దేవశ్రవునిచే

క. వినును బెద్దలచే మును, వీను లలరఁ దరతరంబ విన్న విధంబున్[1]
మానసమున నున్న తెఱంగుఁ, గానుపునం గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.
చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావునఁ గొంత కల్పించినటులు మన మూహింపవలసియున్నది. ఆ కొంతలో ఈ క్రిందికొంత చేరదు. వెలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఐదవ యాశ్వాసములో కొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి నృసింహావతార విషయక ప్రశ్న ప్రతివచనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భారతాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

పఠ్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం,
కాలే నైతావతా యత్తే స దోద్యుక్తేన శిక్షితమ్.
శ్రూయతాం తాత వక్ష్యామి సారభూతం తవాజ్ఞయా,
సమాహితమనా భూత్వా యన్మే చేత స్యవస్థితమ్.
అనాది మధ్యాంత మజ మవృద్ధి క్షయ మచ్యుతం,
ప్రణతోఽస్మ్యంతసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.
1. అంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. "పావఁడ యింత కాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వే పగిదిం బఠించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థ సారమై

---

1. ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధ జనులవలన విన్నంత గన్నంత, తెలియవచ్చినంత తేటపఱతు.
భాగ. 1-19.

తీపులు పీనులం గురియ దివ్య సుభాషిత రత్న మొక్క టు
ద్దీపిత ధీ విజృంభణ విధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా.
అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి, ట్లనియెను నీ యాన తెచ్చి నట్టిద యర్థా
వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.
ఆదియుం మధ్యంబు నంత్యంబు నెవ్వాని కరయ లేదని చెప్పు నాగమములు
పొడమంటయును లేక పొదలుటయును లేక తఱుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన, యెంతయు, సంభవస్థాన సమాహార దశలు చెందుఁ
గారణంబుల కెల్ల, కారణంబై యెవ్వఁ, డపగత కారణుండై వెలుంగు
నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు, నమిత తేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాఁడ నధిప యింతయ కాక, యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను."

... ... 4. ఆ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా త్తాత జాయతే,
బాలోఽగ్నిం కిం న ఖద్యోత మసురేశ్వర మన్యతే? ॥
తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే, ।
ఆయాసా యాపరం కర్మ విద్యాఽన్యా శిల్పనైపుణమ్. ॥
తదేత దవగ మ్యాహ మసారం సార ముత్తమం, ।
నిశామయ మహాభాగ ప్రణిపత్య బ్రవీమి తే. ॥
న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి? ।
తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాప్యతే నరైః. ॥
సర్వ ఏవ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః, ।
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః. ॥
జడానా మవివేకానా మశూరాణా మపి ప్రభో, ।
భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సం త్యనీతిమతా మపి. ॥
తస్మా ద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛే న్మహతీం శ్రియం, ।
యతితవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా. ॥

... ... 1. అం. 19. సర్గ. 40-46.

క. మిడుఁగు అని తలఁచు బాలుఁడు
మిడుఁగుఱుఁబుర్వుఁ గని మేన మిడికెడుజనుఁడున్
బోడుగునఁ దగు ప్రౌ వింతయు
జడనిధిగాఁ జూచు నవుల జాఱని తెలివిన్.

వ. అట్లగుటం జేసి.

క. పెదవిద్య లెవ్వియును భవ, ముదుపఁగ లే వాత్మబంధ ముడుపునదియ యొ
క్కఁడువిద్య యట్టివిద్యలు, దొడఁగు పనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని, మది నిస్సారంపువిద్య మఱగక బంధ
చ్ఛిదఁ జేయు నాత్మవిద్యకు,నొదవఁదొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 4-162.

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవును ఫలసిద్ధి యెవ్వాఁడు తొలుమేన నెంతచేసె
నంతియ, వానికి, నబ్బు నిబ్బామున, శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యే, తెలివియు, లేక యే, తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచుల కొదవు గరిమ
వారివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగి గావలె నండ్రు బుధులు
భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 4-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయుఁ సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును స,ద్భావంబున సమత యొక్విధం బండ్రే నిన్. 4-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదులలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు. మఱియు గోపాల నారాయణ అండ్ కో బొంబాయి. ప్రకటించిన నరసింహాపురాణమునకును దీనికిని పొత్తు లేదు.

వాస్తవ కథ

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు.

ఇంద్రుఁడును మఱియొక బలశాలి. ఇతఁడు ఇలావృతవర్షమునకు రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్గమని పేరు. ఇలావృతవర్షము నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుఁడు ఇంద్రునితో పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవత లతనికి భీతి చెంది మనుష్యవేషములతో తిరుగఁదొడఁగిరి. అపుడు భారతవాసులకు మనుష్యులని పేరు. వారు మనువు ప్రజలు. పూర్వకాలమున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణుసమకాలికుఁడు. ఈవిష్ణువు వామన విష్ణువునకు వెనుకటివాఁడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీరభూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని పడలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెటులో ఈతండ్రి కొడుకులనడుమ సద్భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుఁడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుఁడగు ప్రహ్లాదుఁడును తండ్రిని పరమభక్తితోఁ[1] జూడ మొదలిడెను. నృసింహాఁ

---

1. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయ పశ్యతః,
స చాపి పున రాగమ్య వవందే చరణౌ పితుః.
తం పితా మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పరిష్వజ్య చ పీడితం,
జీవసీ త్యాహ వత్సేతి బాష్పార్ద్రనయనో.ద్విజ.
ప్రీతిమాం శ్చాభవ త్తస్మి న్ననుతాపీ మహాసురః,
గురుపిత్రో శ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽపి ధర్మవిత్.
పిత ర్యుపరతిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా,
విష్ణునా సోఽపి దైత్యానాం మైత్రేయోఽభూత్పతి స్తతః.

విష్ణు. 1. అంశ.

డేల హిరణ్యకశిపుని వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుఁడు స్తంభమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించుటయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

మృగయావిహారమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చిచంపియుండును. ఇతఁడు విష్ణువిద్వేషి కావున ఆ విష్ణువే సింహరూపమున హిరణ్యకశిపుని చంపె నని కల్పన చేసియుందురు, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధునాతనుల హిస్టరీ. ఇఁక మన గ్రంథమునందలి

కథాశరీరము - రసము

మొదటి మూఁడాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసములయు భావములయు ఉదయాస్తములచే సుళ్లు తిరిగెను. ఏ రసమునకును నిలుకడ లేదు. పిదప (శ్రీనృసింహ)రౌద్రమున కంగముగా అంకురించిన ప్రహ్లాదుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞానసనుకతమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్త్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

'శత్త్రుండు నిరంతరంబు న(మ)ద్గతంబైన హృదయంబునం దస్మదీయ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుంటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.' 1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు 'ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ.

విష్ణుఁ డనఁగఁగలఁడె వేఱొకండు? నేనే పరమేశ్వరుఁడను' అని ఘోషా మొదలుగా నసును. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూఁడు కాలేదు. నిధన సమయమునందును హిరణ్యకశిపుఁడు జయుఁడని పాఠకులకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుఁడు చెప్పిన ప్రతిఫలము ఇంచుకయు ముట్టదు. భగవంతుఁడు ప్రహ్లాదునితో నీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రౌద్రాద్భుత శృంగార రసములు ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుఁడగు నరసింహమూర్తి వలె 'శృంగార వీర కరుణాద్భుతానేకరస నికర సంకుల ప్రకార దుర్నిరూపోపప్లావమై' యున్నది. (5-82) పౌరాణికమగు నీకథ కథ పాళముగా నడపుచో నిటులు కాక తప్పదు. దానఁజేసియే గద్యమునం దెఱ్ఱయ 'లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణకథ యందు' అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లయ అప్పకవి మొదలగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహావతార మను ప్రబంధమును నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ పేరిలో సౌలభ్య మున్నది కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న పేరుకు బొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డు కోసి, పెట్టు పొట్టి పేరులు మన మెఱిఁగినవే. మఱియు భీమన నృసింహపురాణ మొకటి కల దని వినికి.

అప్సరస వాదియా?

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రొద్దు లలితాభినయంబున దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువు సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠి సుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు రప్సరస కీర్తిత భంగిఁ బ్రసన్నులయ్యెడన్. 1-61

అను వైకుంఠ వర్ణనలో అప్సరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతఁ డప్సరసవాది యని యనుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము. ఏలనఁగా ఈ ప్రసన్నులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

శాంతరసము లేదని యెవరు ననరు. మహాభారతము శాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁగించిన ఎఱ్ఱయ అప్సరసవాది యనుట అతని తల్లి గొడ్రాలని యనుట. శాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో. ఇంతియ కాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠమే సాధు పాఠము.

పోతన

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొనమొన్నటివఱకు తెలుఁగునాట బాలుర కందఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్ల చిలుకుచునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టుదురు. ఆంధ్రభాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగవతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును విష్ణుపురాణమునకును, పోలికకలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా. ఎఱ్ఱయ పద్యములు కొన్ని పోతన పోఁతలోఁ బడి పద్మముల వలె విప్పారెను.

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయకాని, పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు.
లక్ష్మీ. 3-150.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత

శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాద సం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వముర్ భూవరా.
భాగ. 7-123.

ఉ. ఊషర బీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు షండ కన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగత వృష్టితతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
డూషలు దుర్గకానన కఠోరిత చంద్రిక లేదమూక స
ద్భాషలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ముల కష్టజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5. 24.

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక సద్
గ్రంథఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడ సద్
గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితుల రిక్త వ్యర్థ సంసారముల్. భాగ. 7-168.

సీ. వాసుదేవుని పాద వనరుహంబుల భక్తి
తగదను తండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించు గురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములు మాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించు హితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
వరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలిన చదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁ బొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘన సుధా మధుర రుచులఁ
జిలుక కుండెడు జిహ్వయు జిహ్వగాదు. లక్ష్మీ. 5-22.

నిషేధరూపమగు ఈయర్థము పోతన పోఁతలో అర్థాంతరసంక్రమితవాచ్య ధ్వనియై సుందర శబ్దమూర్తిని ధరించి యిటులు వెలువడెను:—

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తమునిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి. భాగ. 7-169

ఇట్టి వ్యంగరచనకును ఎఱ్ఱనయే పోతనకు త్రోవ చూపెను.

క. 'హరిభక్తుల తపము తపము
హరిభక్తుల జపము జపము'......... లక్ష్మీ. 2-33

ఉ. ఆడఁగఁబోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
బాడుద మాదిదేవు పదపంకజ పూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుద మచ్యుతైక శరణాగతులం గని కర్మబంధముల్
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాలకుల్.
లక్ష్మీ. 3-149

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుద మే ప్రొద్దు విష్ణు భద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్.
భాగ. 7-248.

వ. ...హిరణ్యకశిపు ప్రహ్లాదవిషయ నిగ్రహానుగ్రహావేశ వ్యతికర విషమిత సంరంభదుర్వారగర్వారంభ భీషణాభిరూప సంస్థానంబును...లక్ష్మీ. 5-82

వ. ...ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ బహిరంగ జేగీయమాన కరుణా వీర రస సంయుతుండును...... భాగ. 7-285.

సీ...ఆ. అంబుజోదర ధ్యానత, త్పరత యొకటికాని బాలకుండు......
లక్ష్మీ. 3-147.

సీ. ...గీ. అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృతపాన విశేషమత్త
చిత్తము.............. భాగ. 7-122, 150

ఇట్టివి ఇంకను పెక్కు లుదాహరణీయములు కలవు. వీని వలన ఎఱ్ఱన్న పోతన్నకు అన్నయని తెల్లము.

భావుకత

ఇందలి క్షీరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుఁడు వసంతము పానగోష్ఠి నరసింహమూర్తి మన కనుల వ్రేలుదురు. ఎఱ్ఱయ భావనావిహంగము నడుమనడుమ మూలాధారము నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగురుట యీవర్ణనములం దెడనెడ మనము కనుఁగొనఁగలము. ఎఱ్ఱయ జన్మతః కవి. భావుకత అతనికి పరివేషము. అతని కవితా శయ్య పుష్పగుంఫితము. హృదయము రసప్రస్రవణము. ఈ పాట వినుఁడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య మెమ్మెయిన్
బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు పొందు సంపదల్
పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తు లెందు గో
వింద పదారవింద పదవీ పరిబద్ధ గరిష్ఠ చిత్తులన్. 2-31.

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. సనకుఁడు సనందనుండును, సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుండనఁగా
ముని వరులు వనజభవు నం,దను లేతెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్.2-52.

అర్థమున కనుకూలముగా ఛందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మత్త. రండు పోదము లెండు వేగమ ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
ఖండ ఖేలన హేతి భీతి నగ ప్రజాభయ దాయితా
చండ చండ తరంగ సంభ్రమ సంప్రవర్థిత వార్ధికిన్
బుండరీకదళాక్ష మందిర భూమికిన్ మహిమేమికిన్. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని యుండనంతగా ఇతని కవిత్వమునం దెచటఁ జూచినను సౌందర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు, నురుఁగుల కాంతి ప్రసరించుచు, పగడపుఁదీఁగలు అటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ— బడబాగ్నితోడి సముద్రుఁడు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు, జడలు విదిర్చుచు ఫాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని వలె నతనికిఁ గనుపట్టును. 1-34. హిరణ్యకశిపుఁడు నీట నిల్చి చేయు నుగ్రతపమునకు కమలి, కమలిని కన్ను మూసెనఁట. అతని వెచ్చ యూరుపులకు నీరిగురఁగా మాఱటగా మంచు నీరుకురిసెనఁట. అతిని తపము తెఱఁగంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁగల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దఁట. 2-21. దిగ్దంతుల దంతములు ఊడఁబెఱికి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు ముక్తాప్రాలంబములు కల యాకాశ కాంతుఁ డను ఛత్రము తాల్చి మేరుసింహాసన మెక్కఁజూచుచున్నాఁ డఁట హిరణ్యకశిపుఁడు! 2-4. మలయపవనుఁడు వేసఁగికి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల వృంతములలో తల దాఁచికొనె నఁట 3-69.

పెద్ద లుత్ప్రేక్షను అతిశయోక్తిని పెద్దగాఁ జెప్పుదురు. స్వభావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుఁడు, వేసవిలో

పగలు లెలతోఁటనీడలు బ్రాఁతి యయ్యెఁ
బగలును రేలు తనుగాలి బ్రాఁతి యయ్యె

శేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియము లయ్యె
శేలుంబగళులు నిద్రలుం బ్రియము లయ్యె. 3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టు కొందము. ఒక సుందరిచేతి పానపాత్రమునం బడి చందమామ గడగడలాడుచున్నాడు. ఎందుల కందురా, వినుడు. ఆసుందరి మోమునందమునకు కన్నవెట్టిన దొంగ కాడా ఆ మామ? ఇపుడు పట్టు పడ్డాడు, ఇంక వడవడ వడంక కేమి చేయును? 3-97. ఇంక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలంపు పుట్టనీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక సంశ యింపనీక అంతఃకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండలేదా? 3-91. ఇంక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాంపపానుపున పండి యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునం గ్రమ్మిన నీటి మబ్బు చాయకు నుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు నిర్దేశము. ఒక వెడ సగుణము ఒక వెడ నిర్గుణము. వెరసి ఉభయము 3-14.

'జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిధా రూపం ప్రభు ర్వహన్
సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.'

అను సూత సంహితా యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎఱ్ఱాప్రెగడకు పరమేశ్వరునియెడం గల అభిజ్ఞత ఎంత లోంతో అంత విరివి. అది విశేషించి మూండవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునందును, దర్శనముల ఊంతతోం జేసిన భగవత్ స్తుతియందును, ఐదవ యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము

నందును [1]కనఁబడును. దర్శనముల ప్రాపునఁజేసిన స్తోత్రమున సాంఖ్యప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

శా. దృష్టాదృష్టఫల స్పృహావిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్త సం
సృష్టిం బాసి నిరస్తవైకృతు నుదాసీనాత్ము షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యు లెలమిఁ భావింతు రాత్మేశ్వరా!

"ఓ పరమపురుషా ! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆశకు వెడమొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాఁగల తత్త్వముల సృష్టిని (దిక్ఛబ్దమిచట ఆకాశపరము) నిశితజ్ఞానముచే దాఁటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి=తిలతండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిగను ఉదాసీనునిగను [2]షడ్వింశునిగను అనఁగా ఇరువదాఱవ తత్త్వముగను, తలఁతురు" అని అర్థము.

వేదాంతులమతమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, కర్మేంద్రియము లైదు, భూతము లైదు, శబ్దాదివిషయము లైదు,

1- ఈ చోటుల నన్నిఁటను ఈముద్రణమునను పెక్కు అపపాఠములు కలవు. సుపాఠముల కొఱకు వేచియుందము.

2. షడ్వింశుఁడు అనుపదమునకు అర్థము వివరించునపుడు (చూ. 236 పుట.) శాంతిపర్వమునందలి ౬ ఆ-౧౬౬-వ వచనమునకు బదులు అనుశాసనమున ౪-౯౯౭ మొ. ౨౦౧ పద్యములు పొరపాటున అచ్చుపడెను. అచటి చివరవాక్యముగూడ పొరపాటే కావున పరిహరణీయము. శాంతిపర్వమునందలి వచనము ఈపీఠికలో '౨౬ తత్త్వములు' అను శీర్షికక్రింద ఉదాహరించితిని గాన అచట చూచునది.

మనోబుద్ధ్యహంకారప్రకృతిచిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౫ ఇరువదాఱవవాఁడు పురుషుఁడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుఁడగు సాంఖ్యపురుషుఁడు ఇరువది ఆఱవవాఁ డని చెప్పఁబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

౨౫ తత్త్వములు

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పునో చూతము. సాంఖ్యకారిక,—

'మూలప్రకృతి రవికృతి,ర్మహ దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త
షోడశక శ్చ వికారో, న ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.'

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

'సత్త్వ రజస్తమసాం సామ్యావస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతే ర్మహాన్, మహతోఽహంకారోఽహంకారా త్పంచ తన్మాత్రా ణ్యుభయ మింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.' (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పును. 'పంచవింశ ఆత్మా భవతి' అను శ్రుతి యిందుల కుపష్టంభకము. ఇటు లగుచో ఈ షడ్వింశుఁ డెవఁడు ?

విద్యారణ్యులు

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శనము ఇరువదేనుతత్త్వములను చెప్పుననియు, పాతంజలదర్శనము

'ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాన్యేవ సమ్మతాని. షడ్వింశ స్తు పరమేశ్వరః క్లేశ కర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషః స్వేచ్ఛయా నిర్మాణకాయ మధిష్ఠాయ లౌకిక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సంసారాంగారే తప్యమానానాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.'

(=సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియయిదుతత్త్వములే యోగదర్శనమునకును సమ్మతములయినను, ఇరువదియాఱవవాఁడు పరమేశ్వరుఁడొకఁడున్నాఁడు. అతఁడు క్లేశాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛామాత్రమున నిర్మాణకాయమధిష్ఠించి [1]లౌకిక వైదికసంప్రదాయములను నడపును. మఱియు సంసారాగ్నిలో దహించుకొనిపోవుచుండు జీవుల ననుగ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పుటకు

'క్లేశకర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషవిశేష ఈశ్వరః.' (౧-౨౪)

అను యోగసూత్ర మాకర మనుచో సాంఖ్యసూత్రమునను ఇట్టి యీశ్వరుఁడు కలఁడు.

'స హి సర్వవిత్సర్వకర్తా.' (౩-౫౬)

'ఈదృశేశ్వరసిద్ధిః సిద్ధా.' (౩-౫౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుఁడు జన్యేశ్వరుఁడు. దాననే అనిత్యుఁడు. కొందఱు సాంఖ్యులీశ్వరు నొప్పరు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యులీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, షడ్వింశుని ఈశ్వరుని విడివిడిగా చెప్పియుండనోపును.

---

1. ఒకపరియే ఒకటిగాని పెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియందునికిగొని, అని అర్థము.

౨౬ తత్త్వములు

ఇది యిట్లుండఁగా భారతము సాంఖ్యమునసే ఇరువదాఱు [1]తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వములని యిట్లు చెప్పుచున్నది,—

..............యోగానాం..........

పంచవింశా త్పరం తత్త్వం పశ్యతే న నరాధిప,

... ...

బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుధ్యమానం చ తత్త్వతః

బుధ్యమానం చ బుద్ధం చ ప్రాహు ర్యోగనిదర్శనమ్ [2]

వావిళ్లవారి ప్రతి. శాంతి (307)

యోగులిరువదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పరు.

---

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొఱంగిన పంచవింశకుం డక్షరం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కండ్రెఱుంగరు సాంఖ్యసూక్ష్మదర్శకులు గాంతురు క్షరాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ బుధ్యమాన బుద్ధంబు లను నిర్దేశంబులు గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్చు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును నప్రమేయంబును సనాతనంబునునై పంచవింశకంబును జతుర్వింశంబునుం గనుచు వెలుంగు. (శాంతి ౬.౨౬.)

2. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకమగు శాస్త్రమెవరికి? కావున జీవునిఁగూడ విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముదెస సాంఖ్యుల ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేకొని చేసిన ఆరోపణ అని వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు.

స్వరూపమెఱుఁగమి బుద్ధుఁడు (పురుషుఁడు) బుధ్యమానుఁడు అనఁగా తెలియఁబడుటకు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుధ్యమానుని బుద్ధినే చెప్పుదురు. [1]అనఁగా తెలియఁబడుదానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానిని మాత్రమే (పురుష) చెప్పుదురు.

ఇఁక అనుశాసనపర్వ మన్ననో,—

అథ మూర్ధసు(ని) యః ప్రాణాన్ ధారయేత సమాహితః
బుధ్యమాన మవాప్నోతి ద్రవ్యావస్థం న సంశయః.[2]
బుధ్యమానా[3] ప్రబుద్ధాభ్యాం స బుద్ధ ఇతి పఠ్యతే
బుధ్యమాన మబుద్ధశ్చ నిత్య మే వానుపశ్యతి
వికారపురుష స్త్వేష బుధ్యమాన ఇతి స్మృతః
పంచవింశతి తత్త్వం తత్ ప్రోచ్యతే నాత్ర సంశయః.
యది బుధ్యతి చైవాయ మన్యోయ మితి భాస్వరః
న ప్రబుద్ధోఽనువర్తేత పానీయం మత్స్యకో యథా.[4]

సనత్కుమారుఁడు శివునకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్లోకములచే బుధ్యమానుని ప్రబుద్ధుని అబుద్ధునిఁ జెప్పెను. కాఁగా యోగమునఁగూడ ఇరువదాఱుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది పూర్వాపరవిరోధము. వావిళ్లవారి ముద్రణమున ఈయధ్యాయ

1. తిక్కన దీనిని తెలిగింపలేదు. 2. వావిళ్లప్రతి. అనుశాసన. ౫౮-౧౧౦. తెలుఁగుపద్యములకు 236 పుటలో 'షడ్వింశుఁడు' అనుదానిక్రింద చూచునది. 3. ప్రబుద్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే తిక్కన తెలిఁగింపు అనుగుణము. 4. తెలిఁగింపులో అబుద్ధుఁ డని యుండుటవల్ల పాఠాంతరమే వో ఇచట నుండియుండును. చూ. అను. ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

ములు రెండు మూఁడు ప్రక్షిప్తములని తోఁచెడిని. దీనికి నీలకంఠ వ్యాఖ్య లేదు. పూనా ప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మీయధ్యాయముననే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర కేచి దాహు ర్మనీషిణః. 27
కేచి దాహు స్త్రయోవింశం యథాశ్రుతి నిదర్శనం,
వయం తు పంచవింశం వై తదధిష్ఠానసంజ్ఞితమ్. 28
తత్త్వం సమధిమన్యామ స్సర్వతంత్ర ప్రలాపనాత్. 29

అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి
యిరువదినా ల్గండ్రు కొంద ఱిభదనుజహరా
యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల
దిరువదియే నండ్రు వానినే యెట్లన్నన్. (అను. ౪-౧౭౩.)

అనియు, శాంతిలో,—

'ఆత్మానం బహుధా కృత్వా తాన్యేవ ప్రవిచక్షతే.' (౩౦౮-౧.)

ఆత్మను మాయచే విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాట్సూత్రాంతర్యామ్యాదిరూపములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వములనుగా చూతురు. కాని ఆత్మ ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

'ప్రబుద్ధులగు సాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతితమంబైన యాతత్త్వంబు నాలోకింతురు... (ఉ. ౩౪.)

అనియు చెప్పుట సాంఖ్యయోగవేదాంతదర్శనములను సమీకరించుట కని తోఁచును. ఈదిగువ కోష్ఠకముచూచిన నిది తెల్లము.

ఉపని	క్షర	అక్షర	అన్య
గీత	క్షర	అక్షర	పురుషోత్తమ
శాంతి (సాంఖ్య)	బుధ్యమాన (అవ్యక్త)	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ	బుధ్యమాన	—	బుద్ధ
అనుశాసన	బుధ్యమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	అవ్యక్త	—	పురుష (జీవ, ఈశ్వర)
యోగదర్శన	...	—	...

ఎట్టయు యీ ౨౬ వ తత్త్వమును భారతమునుండియో పురాణాంతరమునుండియో గ్రహించియుండును. 'సాదాఖ్యకళ సదాశివునితోఁ గలిసి ఇరువదాఱవ తత్త్వమగు'నను తంత్ర సంప్రదాయము నిచట పోల్చి చూచునది.

నానుళ్లు

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నానుళ్లెట్టయనోట నీట మొలచిన తామరవలె, మనోహారముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదాహరించిన సామెతలనుమణులతో తాపటము చేసిన ఆ యా పద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగనిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

'కుంపటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.' 3-127.

'బలియుం డింట బానిసనైనఁ జెఱుప వెఱతురు.' 3-47.

'మూఁ డేండ్ల లేని సద్బుద్ధి ముప్పదేండ్ల లేదు.' 3-151.

'ఒక గుడ్డు ముఱిగిపో నేమి యగున్?' 4-25.

'నిప్పునఁ జెద లంటునె?' 4-32.

'నోరు మూయఁ బెదతల వాపోయెదు.' 4-37.

భాషా జాతీయములు

ప్రతిభాషయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడుఁగొలఁది. గొప్ప కవులు ప్రకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు వ్రాయుట ఆవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయగూడ వీని నచట నచటఁ జక్కఁగా వాడెను.

'నాలు కాడునే?'	2-28.
'మాకు దిక్కు'	3-50.
'వాఁడు నాకు, వానికిఁ గలనేను.'	3-56.
'అమ్ముడు వోయినట్లు.'	3-62.
'కలువల మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కు ననఁగ.'	3-75.
'ఏల చెడితి రోరి.'	4-15.
'పాప మడిసె.'	4-28.
'చే చఱచికొంచు.'	4-170.
'మీఁదికి మూరెఁడు పేర్చి.'	5-95.

ప్రయోగవిశేషములు

'కనినకంటె 3-138. చెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు 4-13. అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ తలఁపఁ జెలమో 5-28. తా రొకరులఁ గోరరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు గొంత కాల మునికియు 4-64. మాన్పఁగల యంతయు నింకను నాడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93 ఎందేని. ప్రకృతి సత్యముల కరణి...... అట్టి యంభోధి 1-25. ఇది నన్నయ వాడుక.

ఉ. ఇంబుగ సర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశు బిం
బంబున నుద్భవంబయిన భారత వాగమృతంబు కర్ణరం
ధ్రంబను నంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టి మునీంద్రలోక వం
ద్యుం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్.

ఆది. 1-76.

ఈ 'ఎందేని, ఎవ్వనియేని లోని వీని అట్టి,' శబ్దములు నిత్య సంబంధము కల యత్తచ్ఛబ్దముల వంటివి. ఇట విశేషము అను ప్రయుక్తమగు 'వని.' చూ.

వ. ...ఎయ్యేని వేల్పు నావాహ్వానంబు సేసెద నవ్వేల్పు.' అర. 7-324.

ఇందులకు భిన్నముగను నన్నయ వాడెను.

వ. 'ఎందేనినుండి యొక్క మహామహుండు...వచ్చి' ఆది. 3-180.

ప్ర శాస్త్రి. 4-14.

దేవబలంబు సిద్ధంబగుట యవలంబింపవలయుట నావుం దోఁచిన కర్జంబు.

2-138.

దోషాభాసములు

సీ. 'ఏను దియ్యమున నటించిన' 2-56.

అనునెడ ఇంచుగాగమ యతియు,

చ. ...క్రొక్కఁదలఁగ దాడిపెట్టిన యఖర్వ. 3-34.

క. ఆదియం మహామయం..........ఎఱుఁగం
3. గాఁ దరము గాదు.......... 1-39.

క. ఆదేవు దివ్యమహిమం.........ఎఱుఁగం
3. గాఁ దరమె...... 1-64.

మ- 'ఒం । డొకటన్...రిపులన్ ఘోరాజి'

ఈ యతులును.

ఉ. పీఁపున నబ్ధి నొక్క పృథివీధరముం దగఁ దాల్చె నంచుల
 త్శ్రీపతి. 4-181.

అను పద్యములందు ప్రాససాంకర్యమును

క. వేదములాదిగఁ గల య ష్టాదశవిద్యలకు నీవ స్రష్టవు తత్తద్
 బోధకులును ..... 3-30.

అను పద్యమున దధ ప్రాసమును

 'పద్మజుకు' 2-28.

అనునెడ సగాగమాభావమును చూపట్టును. ఇవన్నియును నన్నయకును తిక్కనకును సమ్మతములే. 'ఉ. కాదన కిట్టిపాటి' అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోదనముగా మార్చి, బుధ ధాతువు డంతమని సమర్థించువారు ఈ పద్యమునందలి 'బోధకులు' గమనించి సింహావలోకనము చేసికొనవలసి యుందురు. కానినాఁడు దీనిఁగూడ బోదకులుగా దిద్దవలసి యుందురు.

 'మందా. వేలాక్రాంత త్రిభువన మహా ద్వీద్వీప లక్ష్మీ' 4-183.
 'సుమహాత్' అరణ్య. 5-355, 6-1.

అను ప్రయోగములు

'సుమహాదుపనిషత్ ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా' (మహాప్రస్థాన.) 1-79.

అను తిక్కన ప్రయోగములు తలపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి. మఱియు

 'అట్టి క్రూరమునకు నట్టి ఘోరమునకు' 4-121.
 'వీని మనోగతమునం దవిలిన దైవము' 5-6.

'పతి రహితంబు దుస్సహము' ఆరణ్య. 5-307.
'అపగతమునఁ బడ' 7-249.

అను నీ ప్రయోగములు చూపట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

'సాత్యకి సమేతంబుగా శౌరియుఁ' శాంతి. 1-371.
'సహాయంబు నొల్లక' శాంతి. 3-83.
'శాంతము ధర్మ ప్రచయుం బంతటికి' „ 5-186.

ఉన్నవి. ఈ ధర్మ ధర్మి వ్యత్యయాదులు తెలుఁగునాట శిష్టజన వ్యవహారములలో నున్నవి.

తపోగ్రత.—

ఇచట 'పరార్ధ్యాగ్ర ప్రాగ్రహర ప్రాగ్ర్యా గ్ర్యాగ్రీయ మగ్రియమ్' అను అమరమునుబట్టి తపమున ఉత్కర్ష మొందినవాని ధర్మము అని అర్థము చెప్పి పదసాధుత్వము సాధింపనగునుగాని—'కమలిన నెత్తమ్మి' కనుగుణముగా అర్థ మమరదు। కాన 'సకారాంతము లకారాంతములును అగును' అను మతమవలంబించి ఎఱ్ఱయ తప+ఉగ్రత అని గ్రహించియుండును - చూ - తపోగ్రత— 225 పుట - భారతమునఁగూడ నితఁడు—'సమ్యగ్యశశాలి' ఆరణ్య-౬-౯౨. అని యశశ్శబ్దమును అకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

—— కారక విశేషములు ——

'ఎవ్విధంబునందైన'
'............విషభక్షణంబునం
దమృతముకంటెఁ బ్రీతికరమయ్యె' 4-88.
'మేడమీఁద చెడలేదు' 4-133.
'ఆత్మవిద్యకు నొదవఁదొడఁగినాఁడ' 4-162.
'విడిపించు పనికినై యొదవి యుత్సహించి యున్నవాఁడు'
ఆరణ్య. 6-349.
'శీతగిరి ఉపాంతమువలనం గదలి' 2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాఁటికిని నేఁటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామ మ్మును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యము నందును హరివంశమునందును కనుఁగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

స్వ సంవాదములు

'స్ఫుర దరణాంశు రాగ రుచి సూరెలఁ బర్వఁగ' 2-73.

'స్ఫుర దరుణాంశు రాగ రుచిఁ బొంపిరి వోయి ఆరణ్య. 4-143.

క. వెలుఁగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వదనములు వెల్లఁ దనము గదుర బి
ట్టఱ మూర్ఛ మునిఁగి యయ్యు, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదండ తాడిత తనులై. 1-91.

క. వెలుఁగుపడి హర్ష రాగము, దఱిగిన వెలవెల్లనై వదనములు వ్రాలం
దెలుఁగేది లిచ్చపడి ర, త్తఱిఁ దత్పరిజనము లెల్లఁ దద్దయు వంతన్. ఆరణ్య. 7-159.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు త్రెవ్వరాచి— 2-119.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు త్రెవ్వఁదాఁచి— హరి. పూ. 4-155.

క. శిత నారసింహ నఖరా, హత దైత్య మహీప సూపహారంబునఁ ద
ర్పిత యయ్యె ననఁగ బరిశాం,తత నొందెఁ ద్రిలోక పీడ తత్ క్షణమాత్రన్. 5-107.

ఈ పద్యమే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-39 లోఁ గలదు.

ఈ కబ్బమున ద్వితీయాశ్వాసమునందుఁ గల 'తపములఁ గ్రుస్సిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హారవిలాసమునందు ముద్రిత మైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱయదో శ్రీనాథునిదో ఊహింపవలసి యున్నది. ఈ క్రింది పద్యమునకు దిగువ నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. దైవాధీనము త్రిజగము, దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతల చేతిదగుటను, దైవములకు దైవతములు ధరణీ దివిజుల్. 1-99.

దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతమ్
తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా.

ఇఁక నా శుష్కవాక్యముల కట్టిపెట్టెదను. నన్నయ తిక్కనలలోఁ జేరుటకు,—

ఉ. మించిన వేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు గూయఁ గోయిలలు చిమ్మను నావలఁ గూయఁగడంగుభంగిఁ బ్రా
ధ్యాంచిత శబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
లించిన కీర్తి సంగ సుఖలీలకు నేనును గాంక్ష చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకిసటులు వినయము చూపి వారి కోఱఁత దీర్చిన ఎఱ్ఱాప్రెగడ మధుమయఫణితుల నిఁకఁ జదువుఁడు.

చిరివాడ
కృష్ణాజిల్లా.
19-1-53

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతార మను

నృ సిం హ పు రా ణ ము

పీ ఠి క

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడురాగలీలను
త్సేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యైనకౌస్తు
భము నక్కుపయిం బచరించునుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహోబలేశుఁ డతిలోకుఁడు లోకముఁగాచుఁ
గావుతన్. 1

ఉ. చందనచారుపత్త్రకము సంస్తుతకౌస్తుభకర్ణికంబు న
[1]స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందునురస్తలంబ యరవిందముగా నొగియించియున్న య
య్యిందిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తసంతతిన్.

ఉ. గద్దియయైనతమ్మివిరి కమ్మని తావికిఁ గ్రమ్ముతేఁటు లే
ప్రొద్దును మ్రోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులుగూడి [2]చు
ట్టులఁ, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ బేర్మియెలర్పఁగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్ద నయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాయిగావుతన్.

---

1. స్యందిత. 2. చట్టులు.

చ. నఱలు జటాటవిం గుసుమవల్లరులై చదలేటినీటి నె
త్తఱుల జనించు క్రొన్నురువుతండములై తలఁజుట్టుపాము మే
నఱువుడుఁ గుప్పసంపుఁబొరలై చెలువార శి[1]వేందుచంద్రకల్
నెఱయఁగఁ బ్రోచు మన్ముఖరునీప్సితకావ్యకళాకుముద్వతిన్.

చ. తనరఁగ గ్రుచ్చి యంబిక ముదంబునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుచోఁ ఘన
స్తనయుగకుంభయుగ్మములు దార్కొని యొప్పునకై యసూ
యమైఁ, జెనకి పెనంగ నొండొకటిఁ జేరినలాగున నుల్లసిల్లఁ
బెం, పెనసినవానిఁ బ్రీతినుతియించెద నేనికమోము వేలుపున్.

చ. కరకమలం[2]బునందుఁ బటికంపుఁగమండలు [3]వచ్ఛకాంతి భా
సురమగుమౌక్తికంపుజపసూత్రము దాల్చుట, బ్రహ్మవా[4]దియై
పరఁగినహంసముం బిలిచి బాలమృణాళముఁ జూపుచంద[5]మౌ
[6]సిరిఁ దిలకింప నొప్పుబుధసేవితమూర్తిఁ దలంతు భారతిన్.

ఉ. వీనులతేనెయై కురియ వింతగు కావ్యరసంబు గ్రోలి య
మ్మానవకోటికిం బశుసమానత మానఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డ
వ్వానికి నీడు లేరు మునివర్గములోపల నమ్మహాత్ము మే
ధానిధి నాద్యరాఘవకథానిధికీర్తిధురీణుఁ గొల్చెదన్. 7

ఉ. వేదము నచ్చుకట్టి శ్రుతివీథులతత్వముఁ బట్టి చూచి య
వ్వేదముకంపు [7]వీనులకు వెగ్గలమై నిగుడంగఁ బాలు నా
మోదము [8]వెల్లిఁ గొల్చి యనుమోదితకీర్తులమిన్నుదాఁకు న
య్యాదిమపండితుం గొలుతు నచ్యుతమూర్తిఁ బరాశరాత్మజున్.

ఉ. భాసురభారతార్థములభంగులు నిక్కమెఱుంగ నేరమిన్
[9]గాసటబీసలే చదివి గాథలు ద్రవ్వితెనుంగువారికిన్

1. తేందు. 2. బొసంగ. 3. వంటి. 4. దమై. 5. మై. 6. సిరితిలకింప.
7. నింపున. 8. తెల్ల. 9. గాసట బీసలే.

వ్యాసముని ప్రణీతపరమార్థము తెల్లఁగఁ జేసినట్టియ
శ్జాసనకల్పులం దలఁతు నాద్యుల నన్నయతిక్కనార్యులన్.

క. వెండియుఁ దొల్లిటి యిప్పటి
పండితుల మహాకవిత్వపదవీగరిమా
ఖండితుల నతుల తేజో
మండితులఁ దలంతు నిండుమనమున నెపుడున్. 10

ఉ. యామము లెన్మిదింట నియతాకృతిఁ [1]బ్రత్యహమున్ శివా
ర్చనా, రామత యొప్ప నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
భవ్యరయా, గామృతతృప్తి మైఁ ద్రిజగదర్చితలీలఁ దనర్చు
శంకర, స్వామి[2]మునీంద్రు భక్తజనవత్సలు మద్గురు నాశ్ర
యించెదన్. 11

వ. అని యీక్రమంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతిపయాక్షరపరిగ్రహాజనితం బైన
నైసర్గికచాపలంబుకతంబున. 12

ఉ. మించినవేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రౌంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రౌ, ఢాంచితశబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య
శయ్యగీ,లించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁ జేసితిన్.

వ. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనాకుతూహలాయత్తం బగుచిత్తం
బుతో నొక్కనాఁడు తదనుసంధానానుబంధసమాధినిమీలి
తేక్షణుండ నై క్షణం బున్నసమయంబున. 14

1. ప్రత్యయమున్. 2. మునీంద్ర.

సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁ డాపస్తంబసూత్రుండు
శ్రీవత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండు
వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
మన్నన గన్న భీమనమంత్రి పౌత్రుండు
పేరమాంబామనఃప్రియుఁడు పోత
మాంబికావిభు సూరనార్యు మజ్జనకుని
బొల్లధీనిధికిని *బోలనకును

గీ. జన్నకకు ననుజన్మునిఁ గన్నతండ్రి
వేఁగినాఁటఁ [1]గరాపర్తివృత్తిమంతుఁ
డనఘుఁ డెఱపోతసూరికంపారిచరణ
కమలమధుకరపతి సారవిమలయశుఁడు. 15

వ. మదీయభావంబున నావిర్భావంబునొంది సదయానందమధుర వాక్యంబుల నన్ను నిట్లని యనుగ్రహించె. 16

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్త వై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
షోన్నయమంధ్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పఁగ నిర్వహించితా,
నన్నయభట్టతిక్కకవినాథుల కెక్కినభక్తి పెంపునన్. 17

క. గిరిశపదభక్తిరసత
త్పరభావము కలిమి శంభుదాసుం డనఁగా
[2]బరఁగియు గోవిందగుణా
దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ వెందున్. 18

* బోలమ. 1. కరావర్తి. 2. పరగిన.

క. గురుభజనపరాయణుఁడవు
సరసబహుపురాణధర్మశాస్త్రకథావి
స్తరవేదివివినయోదయ
భరితుఁడ వతులానుభావభవ్యుఁడవు మహిన్. 19

క. కావునఁ బ్రబంధరచనా
[1]ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నేఁ బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుఁడు నాప్రియదైవతంబు, మ
త్స్వామి, తదీయతీర్థవిభవంబును దన్మహితావతారముం
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చఁగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేప్సితపుణ్యఫలోదయోన్నతుల్.

తే. అనినఁ బులకలు మై జాదుకొనఁగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
నద్భుతానందరసమూర్తినై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత తలకొనంగ. 22

క. ఇది యీశ్వరానుశాసన
ముదయోన్ముఖ మయ్యె నాకు నూర్జితశుభసం
పద నొనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయన్నృసింహావతారసంస్తవసరణిన్. 23

చ. ననుఁ దనవేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటన్
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేయుపుణ్యపుం

1. ప్రావీణ్యత.

బని యఁట మత్పితామహుఁడు ప్రాక్తనసంయమితుల్యవర్త
నుం,డనఘుయశుండు పూర్ణపురుషాయుషజీవితధన్యుఁ డిమ్మ
హిన్. 24

తే. అమ్మహాత్ముఁడు నిత్యదయార్ద్రహృదయుఁ
డతులితానందజలధి నోలాడుఁగాత
విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్రమైన
యస్మదీయప్రబంధసామగ్రివలన. 25

శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుతభవ్యభోగవిభవస్ఫారాత్ముఁ డారాధ్యస
ర్వజ్ఞుం డప్రతిమాద్భుతోభయకవిత్వ[1]ప్రౌఢశబ్దార్థయో
గాజ్ఞాసిద్ధిఘనుండు మజ్జనకుఁ డుద్యత్కీర్తి శ్రీసూర్యుఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున ముదావేశోజ్జ్వలుం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిది కావున బ్రహ్మాండాదిపురాణోక్తం బయిన
శ్రీనరసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుంగుబాసఁ
బ్రకటింపవలయు నమ్మహాప్రబంధంబునకు నస్మత్పితా మహా
హృదయగుహావిహారమహాసింహం బగుశ్రీమదహోబల
నరసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటంజేసి యవ్వాక్యరత్నరచ
నోపహారంబుల నమ్మహాదైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీవిభుఁడు, కీర్తన పావనమైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోనిధు లూర్జితపుణ్యుఁ లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుఁడనైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతతికిఁ జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపతన్. 28

---

1 ప్రౌఢి.

వ. అని యుత్సాహంబు మిగులం జిత్తంబును వాగ్వృత్తంబును
నుత్తమశ్లోకసంకీర్తనరచ నాయత్తంబు నగుచుండ నత్యు
దాత్తభక్తిప్రయుక్తోల్లాసభాసితుండనై కృతిఁ జేయం
దొడంగి. 29

షష్ఠ్యంతములు

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగతప్రసన్నునకుఁ గృపా
ధామునకుఁ బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకుఁ బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీవల్లభునకు శుభ
లక్ష్మోజ్జ్వలవక్షునకు నలభ్యాప్తనచ
సూక్ష్మార్థరూపునకు భవ
యక్ష్మనిరసనైక నిరుపమౌషధమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకాపేక్ష ని
రత్యయతత్త్వునకు నిరుపమా[1]సత్త్వునకున్
సత్యప్రష్ఠోదవచః
ప్రత్యయసిద్ధునకుఁ బరమపరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభారణి,విస్ఫురతేజోగ్నిమఖహవిర్భాగకళా
రసికాసురపశుమజనో,ల్లసనసుసంతర్పితాఖిలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మౌనిమానసస్ఫుటకేలీ
హంసమునకు దైవకులో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబలికిన్. 34

---

1. సత్తు.

క. ఆధారపీఠిపఠికా
రాధితున కగాధమధ్యరంధ్రసుధాధా
రాధౌతప్రసృమరధా
రాధరధామాంగునకు ధరాభరణునకున్. 35

క. భీమానుజవరదునకును
రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను[1] ప్రభవునకును
రామాను[2] ప్రభవునకుఁ బురాతనమునికిన్. 36

క. భవనాశనీమహాన
ద్యవగాహనవిమలబుధజనాంతఃకరణా
వ్యవసితసులభున కురుతర
[3]భవనిజసింహత్వదళితభవకలభునకున్. 37

క. గరుడాచలాంచలోజ్జ్వల
గరుడాసీనునకు సిద్ధగరుడామ[4]రకి
[5]న్నరమిథున ముఖోద్గీత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధామునకున్. 38

క. సారాన్వయధీవిద్యా, సారలసత్పుత్త్రపౌత్త్రసంపద్గుణసం
భారమదీయమహితారోగ్య, దారపరిజ్ఞాతకల్పతరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలశౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయిదయావి
ద్యానిత్యశ్రీఘనునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

---

1. ప్రభువు. 2. ప్రభువు. 3. భవనజ. 4. రకిన్. 5. నరసఖమిథు నోద్ధతివి.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

వ. ఏను విన్నపంబు సేయం గల లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణ కథకుఁ బ్రారంభం బెట్టిదనిన: నిఖిలభువనపావనంబైన నైమిశారణ్యంబునఁ బుణ్యాత్ము లగు మహర్షులు హర్షోత్కర్షంబున రోమహర్షణుం డను పౌరాణికునివలన నఖిలపురాణేతిహాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థభాగశ్రవణంబు సేయుసమయంబున నతికుతూహలోన్మీలిత మానసులై యతని కిట్లనిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదానచతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నఁడు నెలమిన్. 2

శా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
మ్నాతస్ఫీతయశుండు శ్రీవిభుఁడు ప్రేమస్థేమమై దాను న
జ్ఞాతావాసము నిత్యవాసరుచిరమై భాసిల్లు నొం డెచ్చటన్
జేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జేగీయమానస్థితిన్. 3

శా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రీక్షించువా రెప్పుడున్
బ్రీతిం గూడి భజించువారు దురితాపేతాత్ములై యెయ్యెడన్

[1]వీతాతంకమతిం దనర్తురు జగద్విఖ్యాతకీర్త్యుజ్జ్వలం
బేతీర్థంబు పురాణయోగివిదితం బేతీర్థ మూహింపఁగన్. 4

శా. ఏతీర్థంబు సమస్తతీర్థతిలకం బిష్టార్థసిద్ధిప్రదం
బేతీర్థంబు సమగ్రవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
బేతీర్థంబు విముక్తిసాధనగృహం బేతీర్థ మింపారఁగా
నాతీర్థం బెఱుఁగింపు మాకుఁ బరమోదాత్తప్రబంధోక్తులన్.

క. అని ప్రార్థించిన మునులకు
వినయావనతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణీ
ఘనుఁ డధికబోధనుం డి
ట్లను బుధహర్షణుఁడు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణకోటియంతయును నెక్కడ[2]నొక్కెడఁ గల్మి దుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁ డైనమద్గురుముఖాంబురుహాంబునఁ గంటి నిప్డు త
ద్యాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రోగులై యెందును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపఱిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునికోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయింపఁ బనిచె
నాదిపురాణంబు లయ్యైమతంబుల
పేళ్లఁ బెట్టియు నిరూపించి నిలిపెఁ
బంచమవేదమై పరఁగుమహాభార
తముఁ జేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచెఁ

1. వీతాతంకనులిన్. 2. నెక్కడ.

గీ. బుట్టినప్పుడె సంసృతిపాలము [1]విప్పు
నట్టియెలుకను బుట్టినపట్టిఁ గనియె
నెవ్వఁ డట్టిముద్గురు నుతియించి భక్తి
విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. 8

వ. సమాహితహృదయులరై వినుండు. 9

ఉ. సంతతపుణ్యావర్తనుఁడు సద్గుణసంవృతకీర్తనుండు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహాంకశీకృతకృష్ణుఁడు [2]వీతతృష్ణుఁ డా
క్రాంతనియత్యవేలవుఁడు గాలవుఁ డన్ముని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మేదినిఁ బ్రదక్షిణవృత్తిఁ జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. అర్థి గంగాద్వార మాడెఁ బుష్కరములు
గనియెఁ [3]గురుక్షేత్రమునఁ జరించెఁ
గాశికిఁ గొనియాడెఁ గాశి వసించెఁ బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయావటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమముఁ జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవఁ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరీ
కృతగాహనుం డయ్యెఁ గృష్ణవేణిఁ
గీ. దఱిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయిఁ గొలిచె
సహ్యజావేణిఁ దోఁగెఁ దత్సవిధసీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాక్షు
రంగనాథుని నెఱిఁగె శుభాంగుఁ డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

---

1. గప్పు. 2. వీతకృష్ణు. 3. హరిక్షేత్రమున.

క. గోకర్ణము [1]సహ్యాద్రియు
శ్రీకుల్యముఁ బుష్పనగముసిద్ధాచలముల్
లోకనుతుఁడు చూచుచు ల
క్ష్మీకలిత మహోబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్. 13

క. అందు భవనాశనీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద
స్యందమదవదిందిందిర,చందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.

వ. తదనంతరంబ. 15

ఉ. ఆమునినాయకుండు వినయానతుఁడై కొలిచెం జగత్త్రయ
స్వామిఁ బ్రసన్నభక్తి[2]మయువాఙ్మయుఁ గామితభక్తలోకర
క్షామణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధిన్
శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖిలేశ్వరున్. 16

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై
యచట ననేకమునిమహర్షి మధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను
కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీమన్నారాయణచరణైకభావు దేవ
శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని
చేత సంభావనంబు వడసి యాసీనుం డై [3]యమ్మహాత్ముండు
వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు
లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యి ట్లనియె. 17

క. చూచితి ననేకతీర్థము
లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుఁగ మునీం
ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను
గోచరమె యహోబలంబు కొనియాడంగన్. 18

---

1. సహ్యాగిరియుం. 2. నయ. 3. గాలవుండు.

క. ఇచ్చుటఁ దొల్లి జనార్దనుఁ,
డచ్చుపువాలారుగోళ్ల నసురవరేణ్యున్
[1]వెచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననఁగ నేను విందు మితకథనములన్. 19

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివైరంబు దొడరునట్టి
మోఱక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్బంగి నిష్ఠ దైత్యేంద్రసుతుఁడు
శ్రీవత్సవక్షు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున [2]ధనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి [3]నెట్లయ్యె
నీతీర్థవరమున [4]కిందుఁ గలుగు
గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యింతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను నిమ్మును లెల్ల నానంద మొంద. 20

క. అని పలికిన గాలవుపలు
కనుమోదించుచు మునీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెవులకు సొమ్ముగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై. 21

క. తనవదనమునన చూడ్కులు
నినుపఁగ దేవశ్రవుండు నిరుపమవిద్యా

1. ప్రచ్చె. 2. జనించె. 3. నెట్లొందె. 4. నిందు.

ఘనుఁ డి ట్లనియెను గాలవుఁ
గనుఁగొని గంభీరవాక్ప్రకార ప్రౌఢిన్. 22

క. నీ వడిగిన యర్థము ముని,సేవితము సమగ్రబోధసిద్ధిప్రద మి
ష్టావాప్తికరము శ్రుతిసం,భావితము ప్రశస్తనిత్యపాండిత్యనిధీ!

క. వినుము బెద్దలచే మును
వీను లలరఁ [1]వరతరంబ విన్న[2]విధంబున్
మానసమున నున్న తెఱఁగుఁ
గానుపునం గన్నక్రమముఁ గథన మొనర్తున్. 24

వ. అనిపలికి దేవశ్రవుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 25

సీ. అఖిలలోకానందుఁ డగు చంద్రుఁ డెందేనిఁ
గలిగె నుజ్జ్వలఫేనకణముమాడ్కి
నైరావణాదిమహాకరు లెందేనిఁ
బ్రభవించె మకరశాబములపగిదిఁ
గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని
జనియించె శైవాలచయము భంగి
భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేనిఁ
బొడమె మాణిక్యంపుబొమ్మపోల్కి
గీ. నాదిమత్స్య[3]కూర్మములు విహారలీలఁ
దనరు నెందేని ప్రకృతి సత్యములకరణి
నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక
సారమహనీయమహిమ కాధార మగుచు. 26

1. కరిమొకాడ. 2. కరంబున్. 3. కూర్మముల.

క. తాన లవణాబ్ధి యనినను
దాన మధురజలధి యనిన దాన యమృతపా
థోనిధి యనినను సకలా
నూనగుణస్తుతికి నాత్మ యొకఁడ యుదధికిన్. 27

క. కావున దుగ్ధాంభోనిధి
శ్రీవిభవము వర్ణనంబు చేసెద సాక్షా
చ్ఛ్రీవల్లభమూర్తి యగుటఁ
బావనములు తద్గుణానుభావస్తవముల్. 28

ఉ. ఒక్కొక[1]యప్డు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిన్
నిక్కి మహాబ్ధివీచికలు నిర్మలదివ్యవిమానపంక్తిపైఁ
బిక్కటిలంగఁ గ్రొన్నురువు వెట్టినయంతయుఁ జూడనొప్పు న
[2]ద్దిక్కులు శారదాభ్రలవదీప్తివిభాగత నొందుచాడ్పునన్.

ఉ. ఎక్కుడు వేడ్కఁ గ్రోలికొని యొండకయున్న పయోధిపల్మలున్
గ్రక్కెడునో సుధాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్
మిక్కిలి యుల్లసిల్లు నునుమించులు దేరెడుముత్తియంబు లిం
పెక్కినమ్రోఁతలన్ దరఁగ లెందుఁ దటంబులఁ బ్రోవువెట్టఁగన్.

సీ. బిగి యుల్లసిల్లెడుపగడంపుఁగెమ్మోవి
చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ
దనరారుపులిననితంబబింబమున నా
కలితమై ఫేనదుకూల మమరఁ
గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్మాంబుకణములు,
చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసఁగ

1. వేళ. 2. దిక్కుల.

నెసఁగు నుద్వృత్తమీనేక్షణరోచుల
పొలపంబు లొయ్యారములు దలిర్ప
తే. లలితభంగుల నొప్పు వేలావధూటిఁ
గ్రమ్మి [1]వీచి భుజంబులఁ గౌఁగిలించి
ఘనరసోల్లాసలీలలఁ గ్రాలి క్రాలి
యుదధి తోఁతెంచుఁ జంద్రోదయోత్సవమున. 31

ఉ. ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్కమొగింజను దెంచియాదటన్
బైపడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారమున్
దీపెసలారఁ గైకొని మదించు నదీపతికోర్కి వింతగన్. 32

చ. తటరుహవిద్రుమద్రుమవితానము లొప్పఁ బయోధి కింక ను
త్కటచటులోర్మిహస్తముల గర్వమున న్వెడలంగఁ ద్రోచినం
బటుతరభావ మేది బహుభంగి వికీర్ణతనొంది క్రింద న
చ్చట నచటన్ [2]బొజుంగువడి స్రగ్గినబాడబకీలలో యనన్. 33

తే. [3]కడలు చేతు లార్చుచు ఫేనఘనతరాట్ట
హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి
యౌర్వశిఖఫాలలోచనం బనఁగ సింధు
[4]వమరుఁ దాండవ మాడెడుహారునిఁ బోలి. 34

చ. పొలుపుగ నెల్లనాఁడు నుడివోవక పెల్లుగఁ బూఁచు తీఁగెలం
దెలుపులుమీఱి తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కికెప్పదున్
ఎలమి నొనర్చు వేల్పులచలేంద్రునిఁ గవ్వముఁ జేసి [5]త్రచ్చు
చోఁ జిలికిననాఁటియయ్యమృతశీకరసేకముపాయదో యనన్.

1. భంగ. 2. బొనుంగు. 3. కడలి. 4. వమరతాండవ. 5. తెచ్చుచోఁ.

ఉ. [1]ఱెక్కలతోడి కొండల నెఱిం దనలోన నడంచికొన్న నీ
నెక్కె బలారి వంచె నొకొ యీజలపూరము పేర్మి యంతయుం
దక్కువ సేయ నన్నక్రియ దండడి నెందును జేర్చి పెల్లుగా
నొక్కట నీరుగ్రోలెడుఁబయోదసముచ్చయముల్
పయోనిధిన్. 36

సీ. సిరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచనుసెజ్జ
పట్టు, మహీకాంతకట్టు జీర
గిరులు డాఁగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
పటుపయోధరములపాలిప్రపాసీమ
యమృతాంశుపాడవున కనుగలంబు
మర్యాదలకు గుఱి మహిమలకండువ
యఖిలరత్నములకు నాకరంబు
గీ. సురతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
గూర్మి నిల్కడ గంభీరగుణము నెలవు
తనరునొప్పిదముల కెల్లఁ దానకంబు
వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు వశమె. 37

వ. ఇట్లపారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలం
కారం బగుచుఁ దదీయమధ్యప్రదేశంబున ననేకశతసహస్ర
కోటియోజనవిస్తారవిపులరూపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించు
చుండు. 38

1. ఱిక్కల.

క. ఆదియు మహిమయు నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొకఁడ యెఱుఁగ నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరము గాదు కమలభ
వాదిదివిజవంద్య మది మహాద్భుతము మహిన్. 39

సీ. క్షీరాబ్ధితరఁగలపేరణిఁ గూడిన
ఫేనసంహతి చిక్కఁ జేరె నొక్కొ
రాకాసుధాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొ
హరి పురాంతకుతోడిపురుడున రజతాద్రి
కెనగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొ
దనుజారిపాన్పయ్యుఁ దనియక వెండియు
నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొ
గీ. యుదరమున ముత్తియంబు లొయ్యొయ్య మూఁగి
తెట్టువలు పేరి వెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొ
యనఁగఁ జందనకుందేందుహారరుచిర
దీప్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40

శా. శ్వేతద్వీపనివాసు లందఱు శరజ్జీమూతరేఖాసిత
స్ఫీతాకారులు ఘోరదుర్భరజరాపేతు ల్హరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్యు లంభోజసం
భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిషత్పూజానమస్యోచితుల్. 41

క. హరిభక్తి తేపగా దు, స్తరసంసారాబ్ధిఁ గడచుసాధుజనులకుం
గరదై దివిజగణనిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెసఁగున్.

వ. అమ్మహాద్వీపంబునడుమఁ బ్రచండమార్తాండమండలసహస్ర
దుర్నిరీక్ష్యసహజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణపటల

జటిలఘనకనక ప్రాకార ప్రకరపరిక్షిప్తంబును, తరళ పతాకా
పల్లవితకేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళమణిభర్మ
నిర్మితనిర్మలహర్మ్య శిఖరసంలిఖితగగనభాగంబును, బహు
యోజనసహస్ర[1]దుర్నిరీక్ష్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును,
రమణీయరమ్యసహస్రముఖసంచారచతురప్రాకారంబును, సం
భృతాఖిలదిఙ్ముఖద్వారతోరణాస్ఫురణాభూషితంబును నయి
వైకుంఠనామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభి
రామం బగుచుండు. 43

క. నాలుగునోళులవానికి
నాలుక లిరువేలు గలఘనక్షితిపతికిన్
బోలునె వినుతింపఁగ ననఁ
బోలికలను మిగిలి యొప్పుఁబురియొప్పిదముల్. 44

సీ. నారాయణునిదివ్యనామసంకీర్తనం
బనిశంబుఁ జేయుమహాత్ములకును
బద్మాక్షుశ్రీపాదపద్మంబు లత్యంత
భక్తిమైఁ బూజించుప్రాజ్ఞులకును
విశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నేకాగ్ర
బుద్ధి భావించుసత్పురుషులకును
లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు
వ్రతములు సల్పుసద్వర్తనులకు
గీ. తపము దీరినతుది వచ్చి భవ్యసుఖము
లనుభవింపంగఁ దగునెల వగుటఁ జేసి

---

1. దుర్నిరీక్షాత్యా.

యఖిలవస్తుసంపదలకు నాకరంబు
గుణవిధావిభాసురము వైకుంఠపురము. 45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమాల్యములప్పురంబు
నం, జతురతఁ [1]బణ్యవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము,లమ్మహా
రతులితవిష్ణుశాసనసమాహితులైనమహాత్ము లంచితో
ద్ధతిఁ గొనువారు భూరివిహితవ్రతపారగులైనబోధనుల్.

సీ. తమవాఁడిచూడ్కి కందర్పునకేపని
యైన సాధించుదివ్యాస్త్ర మనఁగఁ
దమతియ్యపలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిఁ
దనరారుమవ్వంపుఁదరఁగ లనఁగఁ
దమవింతచెయ్వులు కమనీయకోమల
శృంగారతరువులేఁజిగురు లనఁగఁ
దమముద్దునవ్వులు తమకంపుఁజీకటి
నిగిడించునరిదివెన్నెల లనంగఁ

గీ. జొక్కు మందు లనఁగ సోయగంబుల[2]గను
లనఁగ సుఖమునిక్క లనఁగఁ జాలి
యనుపమానమూర్తులై యుల్లసిల్లుదు
రంబుజాయతాక్షు లప్పురమున. 47

ఉ. మారుని గన్నతండ్రి సిరిమానసమున్నబలించునేర్పుసొం
పారఁగ నైజమై చనుమహారసికుండు సమగ్రసారశృం
గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం
[3]గారిరసైకపాత్ర మనఁగాఁ దగదే పురరత్నమెమ్మెయిన్. 48

---

1. బణ్య. 2. గను. 3. గారరసైక.

ఉ. శ్రీసతికి స్మరారికిని సేసలు పెట్టినపెండ్లిపెద్దల
బ్జాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించినాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్లసం
తోసమున న్ముకుందుసయిదోడులు తత్పురిపుణ్యభామినుల్

సీ. [1]హరిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్క్యవతారసంకల్పలీల
శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమావు
బడిపుట్టినవి హయప్రతతు లెల్లఁ
బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరువంపుదిట్టలు పురుషు లెల్ల
[2]దివ్యవిమానమాతృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు కమ్రరత్న
గీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసవ్రజంబు,
బలఁగ మింపారు రాయంచ[3]పదుపు లెల్ల
[4]విమలకమలాక్షునాభిపద్మమున కన్న
దమ్ములప్పు కొలఁకులతమ్ము లెల్ల. 50

ఆ. సకలకాలకుసుమసంపద సొంపారి
నిఖిలసుఖవిహారనిర్మితులకుఁ
గారణంబు లై యుదారమందారంబు
లగుచుఁ బురవనంబు లలరు నెపుడు. 51

---

1. హరిదాసులను హస్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాతృకము. 3. పదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభిపద్మమునఁ గన్న, తమ్ము లెప్పుడు.

సీ. హరిభూతి[1]భావిభవ్యాగతాకంబులఁ
కీర్తనంబొనరింపఁ గీరసమితి
సప్తసామములు సుస్వరముగ మునికోటిఁ
జదివించుఁ గోకిలసముదయంబు
శ్రీకాంతుకమనీయశృంగారలావణ్య
కథలు పేర్కొను శారికాగణంబు
ప్రణవమంత్రోన్నాదపరిపాకమింపార
నభ్యాసమొనరించు నలికులంబు
తే. ఘోరసంసారతాపనివారణంబుఁ
జేయు నున్నతభూరుహచ్ఛాయవయముఁ
[2]సరసనిర్వాణగంధంబుఁ జల్లుఁ బుప్ప
జాతి యప్పురియుపవనస్థలులయందు. ౫౨

చ. ఉరుతరశంఖచక్రరుచి నొప్పి,లసద్విమలోదరస్థితాం
బురుహవిభూతిఁ బేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతిం
బరఁగి నవోత్పలాంచితవిభాగరిమ న్సిరిఁ జెంది యొప్పు న
ప్పురికమలాకరంబులు విభుండగు విష్ణునిమూర్తులో యనన్.

సీ. తరితాల్పుఁ బొక్కిటితమ్మికమ్మనితావి
యల్లనల్దెసలను జల్లిచల్లి
పరమాత్మపదముఁ దొరగి పాఱెడు నేటి
తరఁగలపై లీలఁ దాఁటిదాఁటి
శౌరికౌఁగిటఁ జొక్కు చపలాక్షిపులకల
చెలువంబునకుఁ బ్రోదిఁ జేసిచేసి

---

1. భావ. 2. సరస గీర్వాణగ్రంథంబు చల్లు.

హరిప్రాలవినతాంగుడై యున్న యురగారి
యెఱకలు పలుమాఱు గిఱిపి గిఱిపి
గీ. కొలువు తఱిఁ గోరి సంభ్రమాకులతఁ [1]బాఱు
తెంచు వేల్పుమూకల నేదదేర్చి తేర్చి
వెన్నునగరిలోపల నెల్ల వెంటలకును
దానయై యొప్పుఁబురము మందానిలంబు. 54

వ. మఱియు నప్పురంబు పురుషోత్తముమహిమయుంబోలె వర్ణనా
తీతవైభవంబును, లక్ష్మీహృదయంబునుంబోలె నారాయణ
నివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుంబోలె మహా
యోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె
నచ్యుతావతారకథాబహుళంబును, నరసింహుదివ్యరూపం
బునుంబోలె ప్రహ్లాదవరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంధ
రంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, పుండరీ
కాక్షు వక్షంబునుంబోలెఁ గమలాకరకమలరజోనురంజితం
బును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృ
తంబును, నహోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత
సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిధిలోకంబునుం
బోలె సతతసన్నిహితముకుందశంఖపద్మకాంతికమనీయం
బును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయా
లబ్ధామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, పాతాళంబునుం
బోలె విశ్వంభరోద్వహనసమస్తభోగీంద్రభోగాస్పదంబును,
జ్యోతిశ్చక్రంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతమణిమండ
లానుగతధ్రువస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బారుచెంచు వేల్పు మూకల నేదదేర్చి.

మణిప్రభా నివహాంధకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం
బర విలసితంబును, శేషభోగాస్పదం బయ్యును నశేషభోగ
నివాసంబును, బహుసంయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ
ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ[1] గాంగేయభవనభాసురం
బయ్యును శిఖండివిహారహర్మ్యంబును, వివిధవిలాసినీవిలస
నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో
దరస్థితంబయ్యును సుకవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ
క్లేశంబునకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం
బును, ధర్మంబులకుఁ బరమధర్మంబును, మోక్షంబులకు నపరో
క్షంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్జ్వల్యంబును, నానందం
బునకు నిష్యందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం
బును, నాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, [2]సకలభువన
భూషణంబును,సకలదురితనిస్తారకంబును, సకలశ్రుతి పురాణ
వర్ణనీయంబును, సకలసాధుజనాకర్ణనీయంబును నై యుల్ల
సిల్లు నట్టివైకుంఠపురంబునందు. 55

శా. రాకాచంద్రసహస్రకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రాసాదవేదీవితా
నాకీర్ణంబు నుదీర్ణకేతు[3]తతసౌధాగ్రంబు నై యొప్పు లో
కైకశ్రీకర మంబుజాక్షునగరత్యాశ్చర్యధుర్యస్థితిన్. 56

ఉ. ఆనగరంబు రాజు వివిధాద్భుతరత్నమరీచిమండలో
త్తానలసద్విమానరచితం బగుభూరిభుజంగపుంగవా

1. గాంగేయభవభాసురంబు. 2. సకల భువన పోషణంబును; సకల భవవిశోషణంబును. 3 రత.

స్థానమనోజ్ఞభోగగరిమంబున నుత్కటభవ్యయోగలీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేకయుక్తుఁడై.

శా. హేమస్తంభమణిప్రదీపములు[1]లింపేపారుఁ, గర్పూరసా
రామోదం బెలరారు [2]మేటితెర లొప్పారుఁ లసన్మౌక్తిక
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు లొప్పారు మాంగల్యర
త్నౌముద్రల్ దనరారుఁ జక్రధరుశ్రీశయ్యానివాసంబునన్. 58

ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేలిశైలములు చుట్టును సిద్ధరసాంబువాహినుల్
చుట్టును బూర్ణదీర్ఘికలు చుట్టును గోకలకీరనాదముల్
చుట్టును హంసికాగతులు సొం పెసఁగున్ హరిమందిరంబునన్.

మ. మును లేతెంచి నుతించుచుందురు సమ్మోదంబుతో నమ్రులై
పను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్రుల్ నిలింపోత్తముల్
పెనుపై కొల్తురు మూఁడులోకములు తృప్తిం బిన్నపెద్దల్ మహా
ఘనతేజోనిధి యైనశ్రీవిభు శుభాగారాంగణక్షోణులన్.

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రొద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠిసుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు[3]రిష్టరసకీర్తితభంగిఁ[4]బ్రసన్ను లయ్యెడన్. 61

వ. ఆదివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంష్ట్రులు చతుష్షష్టి
దంతులు మహామస్తకవక్షస్థలబాహుచరణదారుణాభిరామ
శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నా
యతశక్తియుక్తులును నానావిధాయుధహస్తులును ననమాన

1. లింపేరుఁ. 2. మేటితెర వొప్పారుఁ. 3. రష్టరస. 4. ప్రసన్ను.

సత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాష్టవిధైశ్వర్యధుర్యులును నగువా రనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల మొత్తంబులై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వద్వారంబున గణపతియమప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను గుధరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మదుర్గేంద్రప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుందురు మఱియుఁ జతుర్భుజులును శంఖచక్రధరులును బీతాంబరులును నీలాంబుదవర్ణులు [1]నగణ్యసంఖ్య లన్నగరికినెల్లెడలనుం గావలియై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్ల మేటియు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుండనుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టింప నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మిఁ గూడుకొని తిరుగుచుండునట్టియసమసామ్రాజ్యంబు జగదేకపూజ్యం బై తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీపితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని [2]పట్టపుదేవులు
నలినాసనుఁడు ప్రియనందనుండు
విహగాధి నాథుండు మహనీయవాహనం
బహికులాధీశుఁ డింపారుశయన
[3](మతిలోకనందకం) బద్భుతోజ్జ్వలహేతి
ఘనపాంచజన్య ముత్కటపుఁ జింద
మింద్రాదిసురలు సమిద్ధసేవకకోటి
సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

1. నగణ్యసంఖ్య. 2. పట్టానదేవులు. 3. ఇదిపూరణము.

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదంపుఁబనులు
శ్రుతులు నుతు లిట్టి యతులితోన్నతులఁ జేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నార్తరక్షాపరుండు నారాయణుండు. 63

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుఁడు తానె యెఱుఁగు నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజులకును నందునె యెందున్. 64

సీ. భూరిరజోగుణస్ఫురణపద్మజుఁ డనా
భువనప్రపంచంబు పొడవుఁ జేయు
మహనీయసత్త్వసమాధివిష్టుం డనాఁ
బొదలించు జగములఁ బొలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖిలంబు నుడిచి యడంచుఁ
గలితగుణత్రయోజ్జ్వలపరాత్ముఁ డనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుఁగుఁ
గీ. గేవలుండై నిఖిలదేవచూడామణి
యఖిలదేవతామయైకమూర్తి
సకలదేవశరణ్యచరణాంబురుహుఁడు ల
క్ష్మీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు. 65

చ. సిరి గరుడుండు చారుతులసీదళదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫురదురుశంఖచక్రములుఁ బొక్కిటితమ్మియుఁ [1]బచ్చపుట్టమిం

1. బచ్చపట్టునిం.

పుర లెడుచూడ్కియు న్గరుణ నూనినయుల్లము నైనమూర్తి
యే,[1]నరుమదిఁ గ్రాలు, వాఁడొకఁడ నాథుఁడు శాశ్వతసౌఖ్య
సిద్ధికిన్. 66

చ. తపములఁ బోనిపాపములు దావగుణంబులఁ బోనిదోషముల్
జపముల నాఱిపోనికలుషంబులు దుష్పరఁ దూలిపోవు న
చ్చపుఁదలఁపొప్ప నొక్క మరి సర్వము నైన రమేశువేరి తీ
యపుఁబలు కింపుమీఱ[2]నెదయందొడఁ గూర్పఁగ నేర్పుగల్గినన్.

క. [3]కరుణయ తనకుఁ దొడవు త
త్పరచిత్తుల దెసయ తనకు భాగ్యము భక్తో
ద్ధరణంబ తనకు భృతి శ్రీ
వరుఁబోలం గలుగు నొరుఁ డెవఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగముల బాలుఁ బొక్కిటితమ్మి
సృజియించి జగములు సేయఁబనిచె
నింపారు తెలినీటి యే ఱంఘ్రితలమునఁ
గలిగించి దురితము ల్గడుగఁ బనిచెఁ
దుదలు గానఁగరానిచదువులు మనసునఁ
బొడమించి తగవులు నడుపఁ బనిచె
గర్వంబుఁ గెంపులు కడకంటిచాయలఁ
బుట్టించి దివిజులఁ బ్రోవఁ బనిచె
గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలువులకును
నిక్క దాన పలుకులకు నెఱము దాన

1. నరుపది గ్రాలువాఁడొకఁడనాథుఁడ శాశ్వతసౌఖ్యసిద్ధికిన్. 2. నన.
3. కరుణయుఁదనకు.

యజరుఁ డమరుఁ డనంతుఁ డవ్యయుఁ డచింత్యుఁ
డనఘుఁ డజుఁ డంచితశ్లోకుఁ డచ్యుతుండు. 69

వ. ఇట్టిపరమేశ్వరుండు పరమప్రభావభరణుం డగుచు [1]భువనాహితచరితంబులం బాపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజనపారిజాతంబనఁ బ్రఖ్యాతియుం గరుణారసప్రీతియుం దనకు సహజంబులై వెలయ వైకుంఠపురంబున విహరించుచుండఁ గ్రమంబునఁ దిమికమఠవరాహావతారంబు లుదారంబులై ప్రవర్తిల్లినయనంతరంబ యొక్కకాలంబున నీలమణిసుందరంబగునిందిరాసుందరీదివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవాహంబు సిగ్గునవెలుకఁబాఱినపోలికం జాలునై వెలిమొగులుమొత్తంబులు దెసలకడ న్గడలుపడి తూలం బ్రకటయోగనిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులోచనారవిందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం గమలంబులు కమనీయరుచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమపురుషుపాణితలంబునఁ బ్రద్యోతమానంబగుపాంచజన్యంబునకు నన్వితంబుగాఁ బూర్ణేందుబింబంబు నిబిడచంద్రికానిష్యందంబు నిగిడింప నీరజోదరువేరురంబునఁ బొలుచు వలుఁదమానికంబునకుఁ జేరువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిరణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేఁడిమి మూఁడుజగంబుల నిగిడింప సజ్జనచిత్తంబులం [2]గేలిన్వృత్తంబులు సల్పుజలశయనునిరతిశయగుణంబుల కనుగుణంబులైన యోజ రాజమరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహారణకళాకౌశలంబులు సొగియింప జగదేకాశ్రయం బగుశ్రీవత్సలాంఛను

1. భువనహిత. 2. గేలివృత్తంబు.

నాశ్రితజనంబుల మనోరథంబులచాడ్పున సస్యసముదయంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్రమోదగ్రుం డగుచక్రధరుభావినరసింహావతారంబున విదారణీయుం డగుదైతేయరుధిరబిందుసందోహంబుతోడి బాంధవంబు ననుసంధింపం దివుసపగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్యసహస్రదీప్తిం దిలకింప సకుంఠితకైవల్యకళ్యాణకారణం బగునపారనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేరు ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల తెఱంగునం గలంక దేరి [1] యొఱవు కొఱలి విలసిల్లు నుత్ఫుల్లహల్లకోల్లాసియుం గుముదామోదముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్ఛాయానుబంధాంధకారితకువలయంబును గాశప్రకాశితాశావివరంబును నై శరత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70

చ. నిరుపమభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్యకామణికుచద్వయకీలితవక్షుఁ డై మనో
హరసుఖనిద్ర నున్నకమలాక్షుఁడు మేల్కనియెన్బ్రబోధిపెం
వరఁగలమ్రోఁతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యై చెలంగఁగన్.

సీ. నెరసినచిక్కని యురుచన్నుఁగవచెన్ను
పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెలిక్రాలుకన్నులఁ బొలయు మెఱుంగులు
కోలునీరాజనలీల లనఁగ
జిగిమీఱుపలుచని చెక్కులచెలువంబు
రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

1. యొఱనెఱకలిం.

దళుకొత్తుచిఱునవ్వు తెలుపులసొంపులు
పుష్పోపహారవిస్ఫూర్తి యనఁగ
గీ. దనమనోహరభావంబు దనవిభునకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్ల
మున్న మేల్కాని మున్నీటిముద్దుకూఁతు
రమరె నీలాబ్జమధుపగానములు చెలఁగ. 72

చ. ఉరుతర[1]తల్పపన్నగఫణోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తిమైఁ
బరఁగఁ గరంబు పొల్పెసఁగెఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి సూరెలఁబర్వఁగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలపసుధాధరశృంగము పోల్పుఁ బట్టఁగన్. .

వ. అంత. 74

సీ. అంబుధివాదంబు నతకరించుచుఁ బర్వె
నభమునఁ బాంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదకి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకము ప్రోల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె
గీ. పసిఁడినీరుమీఁదఁ బరఁగినక్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్ల

1. కల్ప.

నాదిదేవుమ్రోలఁ బ్రాంజలియై పాద
చూపి నిలిచె భుజగసూదనుండు. 75

వ. ఇట్లు బోధంబు నొంది కొండొకసేపు గోవిందుండు మంద
స్మితసుందరవదనారవిందుండగుచు నిందిరతోడ సరససల్లాప
సౌహార్దంబునందగిలి కొండొకసేపు. 76

ఉ. ఆనలినాయతాక్షినయనాంచలచంచలతాసవిభ్రమ
భ్రూనటనంబు నాతరుణిపూర్ణముఖేందువిలాసహాస మ
మ్మానినిముగ్ధభాషణసమంచితమంజులలీల యొంతయుఁ
మానసముఁ బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపనున్నెడన్.

క. డెందమునఁ గొలువువేడ్కలు
సందడిగొన నేగుదెంచి సంయమివరులుఁ
బృందారకులు న్నిల్చిరి
క్రందుగ జగదీశమందిరద్వారమునన్. 78

వ. అప్పుడు. 79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాఁకను
బగళమై నిలుఁడు దిక్పాలవరులు
సందడిసేయక యందఱు నించుక
సేపు కూర్చుండుఁడు సిద్ధమునులు
దండియలును మీరు దడియంగఁబడకయ
తకయటువొండు గంధర్వముఖ్యు
లిందాకఁబోగడితి రించుకవడి యింక
జగడంబు మానుఁడు చారణేంద్ర

గీ. లనుచు నుద్ధతవేత్రదండాభిరామ
హాస్తులై పణిహారు లందంద నిలువ
నధిక మై యొప్పె సమ్మర్ద మాదిదేవు
భూరిమందిరతోరణభూమియందు. ౮౦

వ. అట్టిసంకులసమయంబునందు. ౮౧

క. సనకుఁడు సనందనుండును
సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుం డనఁగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. ౮౨

వ. ఇట్లు వొచ్చి యనివార్యగమనంబున నరుగుదెంచువారికి
నడ్డపడి విష్ణుసారూప్యదేదీప్యమానకాయులును దత్ప్రతి
హారపాలనపదవీనిత్యనిరపాయులును జయవిజయనామ
ధేయులును నగువా రిద్ద ఱమ్మునీంద్రుల కిట్లనిరి. ౮౩

ఉ. ఇప్పుడ మేలుకాంచెఁ బరమేశుఁడు [1]సాగరజన్యకాంతితోఁ
దెప్పలఁ దేలుచున్న తనతీయపుఁజూపులనేని నొండుమైఁ
ద్రిప్పఁడు పాఁపపాన్పపయి దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పఁగ నేని మోపఁడట నొండ్లను జేరదు పూనియెవ్వరున్.

క. ఈసిద్ధ లీసురప్రభు
లీసంయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సమయము గాచి తదే
కాసక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. ౮౫

1. సాగరకన్యకాంతతో.

క. మీరును నొక్కింతదడవు
సైరణతో నిలిచి సమయసముచితముగ ల
క్ష్మీరమణుఁ గని కృతార్థస
మారంభుల రగుఁడు తద్దయాలాపములన్. 86
చ. అనుటయు నాదిదేవుఁ బరమాత్ముఁ గనుంగొను నెమ్మనంబులన్
మొనయుకుతూహలాంకురము మోడ్పడఁ గోపముచిచ్చు
తాఁకునన్, ఘనతరబోధపల్లవము గందంగ సైరణ యన్మహా
వ్రతం,బునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట
నుగ్రమూర్తులై. 87
తే. అఖిలలోకగమ్యుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ
జూడఁ గొల్వ నబ్బుసుకృతమునకు
నంతరాయ మైతి రట్టియిద్దురితంబు
ఫలము ననుభవింపవలయు మీరు. 88
ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్మషకారు లనంగ దుష్టమో
హావిలబుద్ధితో నసుర లై జనియింపుఁడు సంతతంబు ల
క్ష్మీవిభుమీఁదిమచ్చరము కిన్కయుఁ[1] గాఱియఁ బెట్టుఁగాత
మీ, భావము లిప్పు డేపగిది బాములు పెక్కగు నిక్క
మెంతయున్. 89
వ. అని వారు ఘోరంబుగా శపించిన. 90
క. వెఱగుపడి హర్షరాగము, [2]దఱిగిన వదనములు వెల్లదనము
గదుర బి, ట్టుఱుమూర్ఛ మునిఁగి యయ్యి, ద్దఱు నిలిచిరి
వేత్రదండతాడితతను లై. 91
వ. ఆసమయంబున. 92

1. కాఱియుం. 2 తఱకిన.

సీ. ఇమ్మహాపురుషుల [1]కింతమాత్రకుఁ గాఁగ
 నేలకో యీకోప మిట్లుపుట్టె
నమృతాంశుదీధితు లగ్గిసల్లుట గాదె
 యీమూర్తులకుఁ గన లిట్లు కలిమి
యూహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యే మేనియుఁ
 గలుగు నూఁక వీర లలుగువారె
సాత్త్వికు లై యిట్లు సైఁచిరి గాక యీ
 యిద్దఱు నల్పులే యిద్ధరుహిమ
గీ. ననుచు మునులును సిద్ధులు నమరవరులు
నాదిగా నెల్ల వారలు నచట నచటఁ
గూడి పెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
దమ్ముల మంబునిధిశాయీనసమతఁ జేర్చె. 93

వ. ఆవృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నవధరించి సకల జగన్నివాసుం డగువాసుదేవుండు లక్ష్మీసహితంబుగా ససంభ్రమంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి సనకాదులం జూచి మీరు సకలలోకద్వారంబుల ననివారితసంచారులు మీరు చేసిన తప్పు నాయది యుపశమంబు నొందుం డని యనునయించిన నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు సందర్శనంబును సంభాషణంబునుం గని కృతార్థు లై పర మానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛం జనిరి. మధు మథనుండును మగిడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైన తేయుం బనిచి ప్రతిహారపాలురం దనపాలికి రావించిన నయ్యురువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

1 కెంతమాత్ర.

లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలు లై యొక్క దెస నొదిఁగి నిలిచిన నప్పరమాత్ముండు బహుళ కారుణ్యపుణ్యావలోకనసుధాసారంబు వారలపైఁ బరపి దర హాసప్రసాదసాదరవదనుం డగుచు ని ట్లనియె. 94

క. మీఱిన మహానులకినుకకు
మా ఱలుగక యున్న మీసమగ్రత్వము వే
మాఱుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ
గీలుని సాత్త్వికులబుద్ధి కిల్బిషచయముల్. 95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁ జేసియు మహీసురముఖ్యులు నాకుఁజూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
[1]దెంతటిపూజ లైనఁ దగు నెంతటి[2]మన్నన లైన నొప్పుఁ దా
రెంతలుగా మదిం దలఁతు రేని[3]యు నంతలుఁదత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లలఁతఁ బెట్టెడుచోట
దివ్యౌషధంబు భూదేవసేవ
పురుషార్థసిద్ధులఁ బొందెడుచోటను
నమరభూరుహము విప్రార్చనంబు
దురితాంధకారంబు పరఁగి క్రమ్మినచోటఁ
బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు
దుఃఖభయంబులు దొడరి సోఁకినచోట
నభయమంత్రము బ్రాహ్మణాశ్రయంబు

గీ. సారభద్ర ముత్తమవర్ణచరణరజము
భవ్యతీర్థంబు బాడబపాదజలము

1 దెంతటిపూజ్య. 2 మన్ననలైన. 3 నంతయుం.

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులము
చేరుచో టిదిసిద్ధాంతసిద్ధమతము. 97

శా. నారూపంబులు మేదినీసురులు నానారూపదీవ్యత్తప
స్సారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంభావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితులు విశ్వాధారు లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమ్మతయశోగంభీరతాజృంభితుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేతి దగుటను
దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజుల్. 98

తే. బ్రాహ్మణావమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రవరులఁ గరము వేడుకఁ బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు. 100

వ. కావున బ్రాహ్మణవచనాతిక్రమణం బొనరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, నతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుదాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్గతంబైనహృదయంబునం దస్మదీయసాదృ
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య [1]సంపత్కారణంబు మీరు చిరకాలంబు నన్ను
భజియించినదాసు లగుటంజేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది [2]నస్మదైక్యంబు

1. సంపత్కారంబు. 2. నస్మదైక్యత్వంబు

నొందంగలవార లిదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు శ్రేయఃకారణంబులుగా నుత్పాదించిన యుపా
యంబు సనకాదుల కాదు శర్వుం డైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కరింప శక్తుం డగునె? యి త్తెఱంగు మాంగళ్యంబుగా
నంగీకరించునది, యంతరంగంబుల కలంక దొలంగుం డని
యానతిచ్చి వెండియు ని ట్లనియె. 101

మ. పగవాఁ డైనను మూర్ఖచిత్తుఁ డయినన్ బాపాత్ముఁ డైనన్
మదీ,యగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుం డై యున్న నే నాతనిన్
సుగుణుంగా నతిధన్యుఁగా సుజనుఁగా శుద్ధాత్ముఁగా
నిత్యుఁగా, జగదేకప్రభుఁగాఁ బ్రభూతవిభవస్ఫారాత్ముఁగాఁ
జేయుదున్. 102

శా. ఏ నెవ్వాఁడనొ నాచరిత్రము తెఱం గెబ్భంగియో మున్నయ
ధ్యానం బెట్టిది యోరుయుంగనివిమూఢాత్ముండు మన్నామమె
ల్లైనం జేర్కొనఁ గాంచు నేని దురితోదగ్రాంధకారచ్ఛటా
భానుం డీతఁ డనంగభవ్యపదముం బ్రాపించువాఁడున్ మదిన్.

క. నారాయణాఖ్యుఁ డగుసుతుఁ
పేరుకొనిన బోయ కెట్టిపెం పొదవెను వాఁ
డేరూపువాఁడొ ముందర
మీ రటు దలపోయుఁడా సమీహితబుద్ధిన్. 104

వ. మదీయశరణాగతుల రగుటం జేసి మీకు నెందును శుభంబు.
సకలచరాచరజనకుం డైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదితియునుం దొలుత భవదుద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమపావనులై
యుదయించెదరు. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దేవదేవునానతి
నానందంబు నొంది యయ్యిద్దఱు ముకుందునకు నందంద
మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. హరియుం
బేరోలగం బిచ్చి నిజదర్శనార్థు లగు సురమునిప్రముఖులఁ
గృతార్థులం జేసి నిఖిలజగంబుల రక్షించుచుండె నంత. 105

క. అజయవిజయులు పుట్టిరి
తేజంబునఁ గశ్యపునకు దితికిని సుతులై
రాజితదైతేయకుల
భ్రాజిష్ణుసుఖైకయోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్. 106

క. అని గాలవమునివరునకు
ననఘుఁడు దేవశ్రవుండు హర్షముతోఁ జె
ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు
వినుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతిన్. 107

ఆశ్వాసాంతము

క. సౌభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవక్షు భువన[1]లాలనదక్షా
లోభాదిరహితసంపద్వైభవభవ్యాత్మలక్ష్య ధర్మాధ్యక్షా.

మాలిని.—
భూరికృపారసపోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్తరభూమభవో
త్తారణ దైత్యవిదారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహపంకజపీఠచతుర్ముఖ [2]పేషితదుర్ముఖ పేశలధా
రారుచిరాసిధరా దురితాగ్నిశరా నృహరీ గుణరత్నగిరీ. 109

1. లాలితదక్షా. 2. ప్రేషిత.

క. [1]వినుతివిశారదసారద, మునిమధురోద్గీతనినద [2]మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సుశితనిర్వక్రచక్రశోభితహస్తా.

వనమయూరము —

స్ఫార్గుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విదుదార నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార ధవభావశుభకారణవిహారా. 111

గద్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైనలక్ష్మీనరసింహావతారంబను పురాణకథయందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1. వినుతవిశారదసారద. 2. మోదభ్యస్తా.

శ్రీ ర స్తు

ద్వితీయాశ్వాసము

మదహోబలతీర్థ
గ్రామణి శ్రుతికామినీశిఖామణి కరుణా
ధామ జగదవనవిహిత
స్థేమ దురితకరటిసింహ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. అట్లుపుట్టి
హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులనుపేళ్లఁ బ్రసిద్ధివహించిన
యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును నగ్రజుండు. 2

సీ. కనలుబింకపుఁగింకఁ గలుగు వేఁడిమియెల్ల
[1]నెక్కటియై యొడ లెత్తె ననఁగఁ
గలకఁ బ్రల్లదమునఁ గల్గుపోఁడిమియెల్ల
నచ్చుమై తెగఁబోడ వయ్యె ననఁగఁ
గటికమై తనరారుగర్వంబునకుఁ గల
చేగ యెల్లను రూపు చెందె ననఁగ
వెగ్గలంబై పేర్చు వీరంబునకుఁ గల
పసిక యెల్లను మేను వడసె ననఁగఁ

1. నొక్కటియైయొడలొత్తె.

గీ. ప్రళయకాలదహనుఁ బాటించుదోర యనఁ
జండదండధరునిసఖుఁ డనంగఁ
దేజరిల్లె నైజతీవ్రమానమున హి
రణ్యకశిపుఁ డనహిరణ్యారిపుఁడు. 3

మహాస్రగ్ధర. తనదోర్దర్పంబు తెల్పం దలఁచి సరభసోత్ఖాతది
గ్దంతిదంత, ధ్వనితబ్రహ్మాండభాండోద్యత్తరళితగతులం దారకా
రౌఘముక్తా, జనితప్రాలంబరాకాశశిధరకలితచ్ఛత్రుఁడై
మేరుసింహాసన మెక్కెం జూచు దైత్యేశ్వరుఁ డతులని
జైశ్వర్యశ్రీఖ్యాతి నొప్పన్. 4

తే. అమరు లనినఁ జంప నలుగు [1]హవ్యాహారు
లనిన నోరికళ్లు గొనఁగఁ దలఁచుఁ
[2]త్రిదివవాసు లనిన నదుముంగఁ జూచుఁ బా
తాళమునకు దేవతల నతండు. 5

క. ద్వేషించు నాగమంబుల
రోషించున్ ధర్మపదనిరూఢస్థితికిన్
బోషించు మత్సరోద్ధతి
భూషించు మదాతిరేకమునఁ జరితంబున్. 6

వ. ఇట్లు ప్రకృతిపారుష్యదూష్యప్రకారుం డగుచు నయ్యసుర
వీరుండు సంతతైశ్వర్య విహారంబుల వర్తిల్లుచుండి, తనమనం
బున నొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించు. 7

చ. అమరులతల్లికం బెను మదంబ ఘరిష్ఠ త్రిలోకరాజ్యభో
గములును నాకయోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గు ను

1. నవ్యాహారు. 2. త్రిదివరాసు.

ద్యమగరిమంబుమై సురల నందఱ ముచ్చుపులఁ బోలెఁ దీవ్రదం
డమునను [1]జంపి యేన తగ నక్కఁగ నేలుదు లోక మంత
యున్. 8

క. కావున నుగ్రపుఁదపముఁ గా
గావించెదఁ దపముచేతఁ గానిది కలదే
యేవిధముఁ బనులకైనను
గేవలబలమున నుపాయకృత్యము వెలిగన్. 9

సీ. అమరపదంబును నమరేంద్రపదము త
పంబున భూజంబుపండ్లు గావె
సప్తర్షిపదము భాస్వత్ ధ్రువపదమును
దపమను పువ్వుగంధములు గావె
పద్మజుపదమును బ్రహ్మాత్మపదమును
న్నతతపశ్శక్తిరత్నములు గావె
సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠుపదమును
రూఢతపోభానురుచులు గావె
గీ. తపములావునఁ గాదె యిద్ధరణివలయ
మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ
కాన ధర్మార్థకామమోక్షముల కెల్లఁ
దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె. 10

క. పోయెద నిప్పుడ యుద్యద
మేయతపోనిష్ఠ నజుని మెచ్చించెద ను
త్కాయక్లేశవ్రతవిధి
నేయుల్లములైనఁ గరఁగ కెమ్మెయి నుండున్. 11

1. జంపె నెన్నఁదగ దక్కఁగ నేలుదు.

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధసేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటావల్కలాజినప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారుం డై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయువహ్నులు
నాలుగుదిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి సూ
ర్యాలోకనపరుఁ డై ముని
గా లొక్కటి మోపి నిలిచె ఘర్మప్రవేళన్. 13

సీ. ఏపారుతుఱఁగలినెఱమంట లొండొండ
ప్రేసిన నేమియు వెగడుపడక
వడిగాలి [1]సుడిసిన మిడుఁగురు లందందఁ
బొదివినఁ దాలిమిఁ బ్రిదులనీక
పొంగారి దట్టంపుఁబొగలు దూదుకొనంగఁ[2]
బర్విన నెంతయు బ్రమసివడక
యఱిముఱి నల్లడ నడరి పెన్గొఱవులు
పైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిచనక

గీ. దిట్టతనము పేర్మి దేహాభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ [3] గాఁగ
పరమతప మొనర్చెఁ బంచతపస్సుల
కితఁడె యొక్కఁ డనఁగ దితిసుతుండు. 14

శా. విద్యుత్కేతువు లొప్ప శక్రధనురావిష్కారఘోరంబుగా
నుద్యద్గర్జితదుందుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల్

1. సురిగిన. 2. దూటుఁకొనంగ అనియుండును. 'దూదుకొను' అనై
ఘుఁటుకము. 3. గాక.

మాంద్యద్భాస్కరమండలాక్రమణసామగ్రిఁ దివిం బర్వె నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మశాత్రవునివీరోత్సాహముందూలఁగన్.

క. తొలువానలు గురియఁగఁ ద
జ్జలనివహము దైత్యవిభునిసంతప్తాంగం
[1]బులయందుడిందు నౌర్వ
జ్వాలనశిఖల డిందు జలధిసలిలముపోలెన్. 16

తే. బట్టబయటఁ బ్రౌఢపద్మాసనస్థుఁడై
యున్న యతనిమీఁద నొక్కపెట్టఁ
గులనగంబుమీఁద గూల్చువిధంబునఁ
గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి. 17

స్రగ్ధర. దీర్ఘస్ఫీతాంబుధారల్ దెలఁ బొడువ నుద్వేగదూరుండు
స్ఫూర్జన్నిర్ఘోషోత్తర్జగర్జానినదము లడరన్ నిశ్చలాంగుండు
[2]ప్రేంఖ, న్నిర్ఘాతోత్పాతవిద్యున్నికరము లడరన్ నిర్వికా
రుండు ధైర్యం,బఘాతీతంబుగా నయ్యసురవరుఁడు వర్షాగ
మం బట్లు పుచ్చెన్. 18

క. పదపడి హేమంతుని సం
పద[3]యొయ్యన శీతగిరియుపాంతమువలనం
గదలి చనుదెంచుపయ్యెర
[4]నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పఁగఁ బర్వెన్. 19

ఉ. ఒక్కట మైహికంబు లగునుత్తరమారుతము ల్శరీరముల్
వ్రక్కలు సేయ నేతెఱఁగువారికి నోర్వఁగరానిరాత్రులన్
బుక్కిటిబంటినీటఁ బరిపూర్ణఘనస్థితి నిల్చె దానవుం

---

1. బులయందుండిడి. 2. ప్రేంఖన్. 3. యొయ్యన. 4. బొల్చె నంతయఁన్.

డక్కఁజ మైనవిష్ణుఁ గొనియాడఁగఁబట్టుగఁ [4]వొల్పి యొంత
యున్. 20

సీ. దనుజఘోరతపోగ్రతకుఁ దలఁకినమాడ్కిఁ
కమలినవిత్తమ్మి కన్నుమూయ
వ్రతమువేఁడిమివెమ్ముదితిజుపేనికి నోడు
క్రమమునఁ గడలుఁ దీరమున కొదుఁగ
ససుర వెచ్చనియూర్పు[1]లడరఁగనింకెడు
నీటి [2]మాఱనమంచు నీరుగురియ
జలదేవతలు దైత్యుకలితనం బగ్గించు
[3]సెలువున సారసోక్తులు చెలంగ
గీ. దివిజవైరితపము తెఱఁగెల్లఁ గంటికి
నిదుర లేక చూచునదియుఁబోలె
వికచకుముదనేత్రవిభవ యై [4]రేలఁ జె
న్నొందె దానవేంద్రుఁ డున్న సరసి. 21

వ. మఱియు నమ్మహావ్రతుండు తపోవిశేషాభిలాషంబు దనకుం
బరిపోషణం బొనరింప నిర్దోషహృదయుండై కడంగి. 22

తే. [5]వేళ్లఁదూండ్లఁ గూరలఁ గొంత నీళ్లఁ గొంత
గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడపె
గాడ్పు గ్రోలుచు మఱికొంతకాల ముండె
వెండి యాచందమునన దా విస్మయముగ. 23

వ. ఇవ్విధంబున ననేక సంవత్సరంబులు ధీరవ్రతాచారుం డై
యున్న యాదైతేయతాపసుతపంబు పెంపునకుం దలంకి

1. లడరెడునింకెడు. 2. మారసమంచు. 3. సెలగున. 4. రేలు చెన్నొందె. 5. వేళ్లదుండ్ల

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని సమస్కరించి యతనిచేత నాశీర్వచనంబుల నభినందితుం డై యిట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కఁడ వేఱుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య స్థితుల్, దనకుం బా లనుచుఁ సమత్సరమతిఁ డై తేయుఁ డత్యుగ్రద, ర్పనదుర్వారతపస్కుఁ డయ్యెఁ గరుణాసంపన్నుఁ డా ధాత ప్రత్యక్షత[1]నొంద మత్పదవి వేఁడుఁ వాఁడు నెబ్బంగులన్. 25

క. అసురతపంబు జగంబుల
కసహ్యమై యునికిఁ జేసి యంబుజభవుఁడుఁ
వెసఁ దత్ప్రశమనమునకై
యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసఁగున్. 26

క. నిను నాశ్రయించియును నే
ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో
మునుఁగుదు నె ప్రతీకారం
బొనరింపఁగదయ్య దీని కూహించి కృపన్. 27

చ. అనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁ జూచి యి
ట్లను;నిది యేమి భీతిలఁగ నంచితసత్యతపోనిరూఢి నీ
కనినపదంబు ద్రిప్పఁగ జగత్పతిపద్మజు కైనఁ బాడియే
విను దితిసూనుఁ డివ్విధము వేఁడెద నన్నను నాలు కాడునే.

వ. అదియునుంగాక, 29

సీ. ఏ దేవుతుద మొదల లెఱుఁగక నేఁడును
శ్రుతిమార్గములు బహుగతులఁ దిరుగు

1. నొంది.

ఏదేవు నాత్మలో నీక్షించు ధన్యులు
ప్రార్థనీయులు పద్మభవుని కైన
ఏదేవులీలలై యొసఁగుజగంబులు
సృష్టిరక్షా[1]సముపేక్షఁ బరఁగు
ఏదేవునకు సాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
నానాగమోక్తనిర్ణయము లొప్ప

గీ. నట్టియాదిదేవునంబుధిశయను ల
క్ష్మీకపోలముకురమితముఖాబ్జు
నాశ్రయించినాఁడ వతఁడు నియెడఁ గృప
గలఁడు నీకు నేల [2]కలఁగ ననఘ. 30

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య
మెమ్మెయిన్, బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు
పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
సమున్నతకీర్తులెందు గోవిందపదారవిందపదవీపరిణద్ధగరిష్ఠ
చిత్తులన్. 31

క. తను నెబ్భంగిఁ దలంతురు
జను లాభంగిన తలంచు సరసీరుహలో
చనుఁడును వారలఁ గావున
ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్. 32

క. హరిభక్తులతపము తపము
హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
సురజన్మము భవసారము
హరిభక్తులు భువనపావనైకవిహారుల్. 33

---

1. సమాపేక్ష. 2. కలుఁగఁడనఘ.

క. హరి యను రెండక్కరములు
దొరకొనఁ దీపొసఁగు జిహ్వతుది నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁ[1]డిభ్యుఁడు భవసా
గరని స్తరణప్రకారకౌశలమునకున్. 34

సీ. దారుణదురితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిపినానలంబు
నిబిడకల్మషమేఘనిర్భరపవనంబు
బాధపాపాంబుధిబాడబంబు
క్రూరకిల్బిషశైలకులిశనిపాతంబు
ఘనకలుషోరగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగాపాళి
యతులాఘహరిణపంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
[2]శాస్త్రసారంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధుహృదయ
నర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు. 35

శా. వేదాంభోధి మథించి వెండియు మహావిస్తీర్ణశాస్త్రార్థసం
వాదంబు ల్దలపోసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియుఁ
గాదా నంచు గణించి యొక్కతలఁపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించెన్ హరిసేవనంబుఁ దగ సంభావ్యంబు సేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీస్తనకుంకుమద్రవనిషిక్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
త్కౌస్తుభరత్నమూత్న రుచిగర్వితనాభిసరోజసౌరభ

1. డభ్యుఁడు. 2. శాస్త్రవారంబు.

ప్రస్తుతము త్తభృంగరవరాగరసోల్బణభోగిభోగత
ల్పాస్తరణుం దలంచుసుకృతాత్ము లపాస్తసమస్తకల్మషుల్.

వ. అని పలికి యాఖరదూషణశోషణ [1]కారణంబు నఖిల దురితోత్తారణం బైననారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారం బుగా నుపదేశించి యిది పరమగోప్యంబైనజప్యంబు నీవు నియతమానసుండవై దీనిని సేవింపుము దుస్థితు లెయ్యవియు నిన్నుం బొరయ లేకున్నట్టు నిమ్మహావాక్యప్రభావంబు భావింప నెవ్వరికి నశక్యంబు. 38

తే. అంబుజాసనుఁ డాదిగా నాద్యు లెల్ల
నిమ్మహామంత్రపరమార్థ మెల్లనాఁడు
నాత్మఁ గన్గొని ముదమంది యాచరించి
యభినుతించి భజింతు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బందవలవదు. దైత్యులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్టనేరదు. నీరజోదరుతోడిమాత్సర్యంబు కార్యంబుగాఁ దలఁచువారికి నేరూపంబున నితోన్నతులు గలుగ నేర్చునే? విష్ణుద్వేషంబును నిరంతరదోషంబును శ్రుతిధర్మవిరోధంబును సుజననిరోధంబును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్విషులకు
క్రూరుల కాయువును శ్రీయుఁ గులము బలంబుఁ
బేరును బెంపును బొలియును
ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

---

1. పరాయణ పదద్వయ నిరాకరణ.

తే. విష్ణుఁ డిహపరదైవంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియ యిహపరముల నొల్లకునికి
విష్ణుపదభక్తిభావపవిత్రుఁ డగుట
యైహికాముష్మికప్రీతి నందఁ గనుట. 42

మ. అనువాచస్పతిభాషణంబులకు నాహ్లాదంబు సంధిల్లన
య్యనఘుం డచ్యుతపాదసంస్మృతిరసైకాయత్తచేతస్కుఁడై
మునివంశోత్తమునంఘ్రిపద్మము శిరంబుం జేర్చి వీడ్కోలతం
డానరింపఁగ జనియెఁ బురంబునకు నిత్యోద్భాసితైశ్వర్యుఁడై.

వ. చని వెండియు వివిధవితర్కజనితపరిస్పందం బగు డెందంబు డిందుపఱుపనేరక సురవిభుం డసురతపంబునకు నపాయం బాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలుకాక యని తలంపుపుట్టిన నప్పుడ రంభాప్రభృతు లగు నప్సరోవనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతల కిట్లనియె. [ల

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచితాలాపమ్ము లాటోపము
భావంబుల్ చతురస్వభావములు చెప్పం బెద్దమీయందు మీ
కీవిశ్వంబున గెల్వఁ గూడనివిభుం డేవాఁడు లేఁ డిప్పుడున్
దేవేంద్రస్థితి మీరు కల్గుటఁ గదా దీపించె రూపింపఁగన్.

ఉ. మించినపేర్మి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టిమా
యంచుల[1]కైదువుల్ తృణకణాకృతులై వెడబాయఁ బేర్చి ద
ర్పించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుఱనాటి [2]కలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయస్త్రము మిమ్మెయిన్. 46

1. కైదువుల్. 2. కలంక.

సీ. ఉల్లంబు మీఁచూడ్కు లుచ్చిపోకకుఁగదా
వాలమ్ములకు నోర్చు వారికోర్కి
మీ క్రొవ్వుఁజన్నులమీఁదియున్కి యగదా
వ్రతముల నరిగెడువారియాస
లీలమీకెమ్మోవి గ్రోలుటకై కదా
వడి సోమరస మాను వారితృష్ణ
మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
వనితలఁ దొరఁగెడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటలు భూరినియమ
తరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
నిఖలసంసారసారంబు లఖిలలోక
రత్నములు మీర లప్సరోరమణులార! 47

ఉ. మానము [1]ప్రోదిరై నియతిమాత్రముగాఁ బోడవై ధరిత్రినె
వ్వానికి వ్రాలకున్న గరువంపు[2]శిరంబును వంచఁ [3]జూచు న
స్మానమహత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి రైనను రోషవిభ్రమ
భ్రూనటనాభిరామ లగుపొల్తుల పాదతలంబు చేరువన్. 48

చ. వ్రతములఁ [4]గ్రొచ్చి శీలముల వ్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
యుత్తమ, క్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాఁచి తపంబుల
వేఁచి [5]రొంయందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
తోడునీడలై, ధృతులు తలంచుచుండు సుదతీమదతీక్ష్ణకటాక్ష
కోణముల్. 49

1. ప్రోదినై 2. శరంబును 3. జూచుచు 4. గొల్చి 5. యందు

సీ. చామల నగుమోముఁ జందురు పొడవున
రాగాంబుధులు నిట్ట గ్రమ్ము ననుట
పొలఁతుల నునుదీపుఁ బలుకుల యింపున
నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
మెలఁతల తఱచు రెప్పలవలి గప్పులు
జవనంపుఁ జీఁకటిగవియు ననుట
చెలువల నిద్దంపుఁ జెక్కులచాయల
భావము ల్వొలవెలఁ బాఱు ననుట
గీ. యద్భుతంబులై విపులభవాబ్ధిఁ దిరుగు
జనుల హృదయంబు లనియెడు జలచరములు
లీలఁ దిగువంగ వలరాజు కేల నున్న
బలువలలు గావె కాంతల చెలువు లెల్ల. 50

క. కావున మీ రెఱిఁగంతయు
భావించి జగద్ధిత మగుపని యొక్కటి సం
భావముతో మిముఁ బనిచెద
నేవిధమున నైన నిర్వహింపఁగవలయున్. 51

క. దితిజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు
వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
రత గంభీరతయును విక
లత నొందింపుఁడు భవద్విలాసప్రౌఢిన్. 52

ఉ. మీ రిటుపూని యీ క్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
క్ష్మీరమణీయవై భవము చిందిలిముందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పారఁగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయుఁ
వేరు నొందంగనీ [1]కడరఁ బ్రీతి భుజింతు [2]రభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డసురేంద్రుఁ డున్నవికచద్రుమపుష్పసుగంధిగంధమా
దనవనభూమికిఁ భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీలకై
పనిచెద నీక్షణంబ మధుపవ్రజకోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్పదసుధాకరదక్షిణమారుతంబులన్. 54

వ. అనిన నయ్యింతు లందఱు నట్లకాక యని యియ్యకొని
రప్పుడు తిలోత్తమ యయ్యమరోత్తమున కిట్లనియె. 55

సీ. ఏను గ్రేఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుడెంద మైనను గరఁగు ననిన
నాయింపుఁబలుకు కర్ణములు సోఁకినఁ బితా
మహుఁ డైన జదువులు మఱచు ననిన
[3]నే దియ్యమున నటియించిన హరుఁ డైన
మరునికన్నులసన్నఁ [4]దిరుగు ననిన
నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
[5]మురలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన

గీ. [6]నఱితి యైనఁ దాల్మి యను కైన నుల్లంబు
చులకనైన [7]జపము లులకనైన
నేమములతపంబునిల్చునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట లేల యింక. 56

---

1. కడరు 2. నభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దఱుగు.
5. మురఁగి. 6. నరలి. 7. దపము.

క. చూచెదవు గాక యే నిటు
చూచిన నయ్యసురతపము సొంపఱి వ్రతని
ష్ఠాచరణము తూపర మగు
గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని సోలంగన్. 57

వ. అని పంతంబులు పలికిన యమ్మగువమాటకు మరున్నాయ
కుండు మనంబునం బ్రమదంబునొందె నయ్యిందువదనలందఱు
పురందరువీడ్కొనిచని గంధమాదనంబుఁ జొచ్చి రంత. 58

క. వారలతోడ నెయాత్త
స్ఫారవిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుఁడు దనయా
కారంబుఁ జూపె నక్కాం
తారంబున శిశిరసమయదర్పా[1]పహుఁడై. 59

చ. ఇదె చనుదెంచెఁ జైత్రుఁ డని యెల్లవనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలఁగ [2]మేలివార్త గొని పోరున వచ్చిన దాడికాఁ
డన, న్మృదువనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నుల్లసిల్లె
నిం, పొదవఁగ దక్షిణానిల మనూనమనోహరఖేలనంబునన్.

ఉ. పండిన [3]యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తిలకింపఁ బూఁబొదల్
నిండఁగఁ బర్వె లేఁగొనలు సిద్ధములై నిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁ దలిర్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియన్
[4]గొండికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులో యనన్.

ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభము యెందును మందమదాలి ఝుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విస్ఫురత్ఫలము లెందును గోమలకీర

---

1. వహుఁడై. 2. మేని. 3. మ్రాకు. 4. నొండొక.

భాషితం, బందము లయ్యె మందమురుదంచితచారువనాంత
రంబులన్. 62

తే. సరస కింశుకకోరకసంచయంబు
చెలువు తిలకించె భావినృసింహదేవు
[1]దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటమై తేయరుధిర
సేకరుచి నొప్పు తెఱఁగు సూచించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రానని సేయుపండువులయం దొడగూడినదివ్యగంధముల్
నా మెఱుఁగారుక్రొవ్విరు లెలర్చినసంపెఁగ లొప్పెఁ గామసం
భ్రామితకామిచిత్తశలభంబులు గ్రందుగఁ [2]జెంది మ్రందఁగన్.

చ. అవిరళచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం?
దవులఁగఁజేసె నెల్లెడలఁ దద్వన[3]భూజములు, గాఢరాగముల్
యువతులచిత్తవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నాఁ, బ్రవితతలీలఁ బెల్లెసఁగెఁ బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కమ్ములిచ్చి చవి దాఁకినచొక్కునఁ గన్ను[4]మ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటుగాఁ గఱచుచున్న వచూతజపల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొమ్మల తియ్యని మావి మోవి
మో,హనరుచిఁ బాసి వందుపధికావలికిం కటఁజేసె[5]నావనిన్.?

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిళ్లు
గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప
నలిబాలికల ముదం బేరాఁ బింపిళ్లు
గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

1. దీప్తి. 2. జొందు. 3. భూముల. 4. వ్రాల. 5. నామనిన్.

[1]జక్కవదో లక్కజపువేడుకల దిమ్ము
[2]దివురున నకరువుల్ దిగిచికొనఁగ
మలయానిలుఁడు గర్వ మలరంగ గుఱువులు
వాఱుచు నెత్తావిచూఱలాడఁ
సీ. బసిఁడిగద్దియ[3]యాదుద్దుపైఁగరంబు
ప్రీతి నెలకొన సిరి పేరఁ బెంపుఁబడయఁ
గామినులచూడ్కి రేకులకాంతి వడసి
దర్పమునఁ గ్రాల నొప్పారె దమ్మివిరులు. 67

చ. వలివిరవాదిక్రొవ్విరులవాతుల మూతులువెట్టి తేనియల్
కొలఁదికి మీఱఁ గ్రోలికొని క్రొవ్విన జివ్వాల నీననొక్కమై
దలముగ దీటు గట్టుకొని దాఁటెడు తేఁటులచైద మెల్లెడన్
గలయఁగ వృక్షవాటికలఁ గ్రమ్మినకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ[4]మ్రాకుమొదళ్లను బుష్పరసము
దొరఁగి నెత్తావియందును నెరయ నొప్పెఁ
బూచుకొఱకు నైమున్నయింపులు దలిర్పఁ
గడఁగి వనలక్ష్మి యుమిసినకళ్లె యనఁగ. 69

కం. పూఁచినయశోకములయం,
దేచినతుమ్మెదలరవము లింపెసఁగెఁ బొరిం
దాఁచువనదేవతల చర
ణాచలితము లైనయందియలమ్రోఁత యనన్. 70

చ. విలసితచంద్రకాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతిన్
దలముగఁ వ్రాలి తా నవిగఁ దాఱనిపువ్వు లయత్నశయ్య లై

1. జక్కవడో. 2. దివురన కరువలి. 3. గాగ్రుద్దపై. 4. మ్రాకులమొదలను.

పొలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణవ్రజంబులన్
బిలిచె మనోజలీలలకుఁ జేర్చు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రసురాయుధలీలయేపునం
[1]జెలఁగ మధువ్రతావలులచిక్కనిమ్రోఁతనుగర్జ లుల్లస
త్ఫలరసపూరముం దెరలఁ బర్వుట[2]సొధలు గాఁగ మేఘ
పం,క్తులక్రియనొప్పుభూరుహతతుల్ మధువేళఁబయోద
[3]వేళనాన్. 72

చ. మనసిజమంత్రఘోషములు మన్మథునానతిమాట లిందిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకునార్పు లెలుంగు లంగజ
న్మునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. అరుదుగఁ దేఁటితీఁగెకొనయం బెసకం బగుపచ్చవింట ని
బ్బరముగ మోపి కెందలిరుబత్తడికం బరువంపుమావిక్రొ
వ్విరిబలుగాఁడితూఁపు లిడి వీరపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బెరిగొనఁ దోలితొప్పరలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లికాంతులసిరి
సిఱుఁదుదీవులు చేరి మెఱయ కున్న
వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల
చూపు చీఁకటిఁ జొచ్చి పొరగ కున్న
నెనయు నీవెన్నెలతనువున నింతుల
ఘనకుచంబుల [4]యుమ్మ గదియ కున్న

1. జెలఁగు. 2. సొదలుగాక. 3. వేళలన్. 4. యుమ్మ.

నొదవు నీవెన్నెలయురవడిఁ బోలఁతుల
తమకంపుఁజెయ్వులఁ దగల కున్న
గీ. మునిఁగిపోరె మన్మథున కగ్గమై పోరె
చాలఁ గొంకుపోరె తూలిపోరె
యనఁగ నుల్లసిల్లె నామనిరే లతి
స్ఫారసారసారసాంద్రరుచులు. 75

వ. ఇట్టివసంతసమయంబునందుఁ బురందరాదేశంబు నెఱపం బూని
చను దెంచినవనజలోచన లద్దనుజతాపసునివాసంబును ముని
సిద్ధగంధర్వసేవితంబు [1]నైన యావనంబున. 76

సీ. కమనీయకరపద్మ కాంతిపల్లవములు
కోమలస్మితదీప్తి కుసుమములును
జారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును
లలితబింబాధరోజ్జ్వలఫలములు
సురభినిశ్వాసభాసురగంధ[2]పవనము
లుచితసల్లాపకీరోక్తములును
గలమధురోద్గీతకలకంఠరవములు
కాంచీనినాదభృంగస్వనములు
గీ. సతిశయిల్లంగ మధుసమయాధిదేవ
తలు శుభాకారలీలలు దాల్చి రనఁగ
నెమ్మి పుష్పాపచయకేలి నెపముఁ బెట్టి
యందుఁ జరియించి రింపార నిందుముఖులు. 77

క. క్రమమున నాటలపైఁబడి
[3]యమరాంగన లమరవైరి కంతను [4]నింతక

1. బై. 2. పవనులనుచిత. 3. సమరాంగన. 4. వింతక.

సమదగతిఁ జేరి తమయిం
పము రెడుచెలువున నటించి రభినవభంగిన్. 78

చ. [1]కదలఁ గుచద్వయంబు వడఁక న్దనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరఁగ మోము లేఁ[2]జెమటఁ జెన్నొదవన్ బొలపంబుగ న్నవం
బొదలఁగఁ గంకణస్వనము పొల్పెసలార సుమాస్త్రదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసిల్లె నొకముద్దియ కందుకఖేలనంబునన్. 79

ఆ. పిఱిఁది పెంపువ్రేఁగుపఱుపనందంద ప
య్యెద దొలంగఁ జన్ను లదర నంది
యలు సెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టఁ దిరిగె నబల యోర్తు. 80

సీ. మునికాళ్లఁ మోపి నిక్కినఁ బదచ్ఛవి నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
[3]వలులేది నతనాభి బెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మొంతయు ఘనతఁ దీయ
మొగ మెత్తి మీఁదికి నిగిడించుచూడ్కులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుకరమూలఘనకాంతి చూపఱ
డెందంబుతో నిక్కి డెక్కొనంగ

గీ. నొయ్య డాకేల దవ్వుల నున్నతీఁగఁ
దిగిచి నఖదీప్తు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చరలేమ యోర్తు
గోసెఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెసఁగ. 81

1. కదలుకుచ. 2. జెమట చెన్నొదవన్. 3. వలలేది.

తే. ఓర్తు కరతాళ మొనరింప నోర్తు సమద
గీతి పచరింప సరితాళగింప నోర్తు
మధురమదిరా[1]రసోల్లాసమత్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి హారగతుల. 82

సీ. అమృతంపుసోన పై నడరినట్లే పాట
చెన్నున మోరళ్ళఁ జివుళు లొత్తె
మారుతాహతి పేర మ్రాకులు దల యూఁపఁ
దొడఁగె [2]మరందమాధుర్యమునకు
నింపులగమి యైనయారాగరసము దీఁ
గలకుఁ గోరకపులకముల నొసఁగె
సెలయేఱులకు నశ్రుజలములు దొరగించె
గిరులును మంజులగీతిఁ గరఁగె

గీ. ననినఁ బోలుఁ బొసఁగు నగుఁ దగు ననఁగ స
చేతనంబు లెల్లఁ జిత్రరూపు
నట్లు పోగి నిలువ నంగన యొక్కతి
[3]పాడెఁ గలమనోజ్ఞభంగు లలర. 83

క. జంకెలు బుజ్జనములునుం
గింకలు దళుకొత్త నోర్తు గీరంబులకుఁ
నంకలు జదుల్లొ కరములు
నంకణముల సదువు గరపె హాసితోక్తులచేన్. 84

సీ. కెమ్మోవితావికే గ్రమ్ముతుమ్మెదగమి
తూలెడు కురులలోఁ దొడిబడంగ

1. రసోల్లస. 2 మృధిరణ. 3. పాడఁగలమనోజ.

జలితకర్ణోత్పలదలములకాంతి న
పాంగదీప్తులు రెంటఁ బరపుగాఁగ
సీమంతమునఁ బొల్చు సేసముత్తియములుఁ
జెరయు [1]గ్రుమ్ముడికమ్మవిరులు దొరుఁగ
నాందోళన భ్రాంతి నమరుపాలిండ్లపైఁ
జెమటచొట్టులు హారసమితిఁ బ్రోవ

గీ. వళులలావున నలికొను బలిసి నిలువఁ
జూచువారిచూడ్కికి నొప్పుచూఱ లిడుచు
లీలఁబాడుచుఁ దీఁగయుయ్యాలనెక్కి
పోయియూపఁగ నొప్పారెఁ బొలఁతి యొకర్తు. 85

చ. వలపల డాపలన్ వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్చుచున్
దిలకము దీర్చుచున్ గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా
కులఁబొరిఁ ద్రిప్పుచున్ దశనకోరకము ల్వెలయంగ మోవిమై
ప్పలరఁగ మోము[2]విచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు
వేడుకన్. 86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికార కారణంబు లగువిభ్రమవ్యాపారంబులఁ బ్రవర్తిల్లునయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగనియంతరంగంబు నిస్తరంగంబగునంబురాశియుంబోలెఁ బొలుపుమిగుల నాద్వైతబోధనుండు. 87

మ. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరి యో పుంస్త్వంబు లేదో
యటే, తరువో పుత్తడిరూపొ చిత్రమును జైతన్యంబు
శూన్యంబొకో, విరసత్వంబుల ప్రోవొ [3]నిశ్చలకళావిజ్ఞానసర్వ

1. గ్రుమ్మడి. 2. విచ్చుచును. 3 నిర్భర.

స్వామీ, యరుదీచంద మనంగ నిల్చె [2]ధృతియం దస్యంద
మందస్థితిన్. 88

వ. అంత. 89

సీ. కలయంగ నడవిలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చాయవాసంబు లవధిఁ బోవఁ
ప్రతికూలవిధికిఁ జేపడినయత్నంబు లై
చూచినంతటఁబోక చూపు లాడుఁగఁ
బాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికూఁ
దిన సంకువిధమునఁ దేరఁజనఁగ
నాటలు పసిబిడ్డయాట లై పెంపతి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ
గీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు ముడుఁగ
నదటు లాఁడివోవఁ బ్రల్లదము లడఁగ
నసురచిత్తంబు గానఁగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయుఁ ఘననిరాకులధైర్యము దన్నునెంతయుం
బ్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలిర్ప సరోజసంభవుం
డాతతసిద్ధసంయమిగణావృతుఁ డై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞయానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తఱిన్.
ఉ. చాలుఁ దపంబు చాలఁగఁ బ్రసన్నుడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతవ్రత వేఁడు మన్న వా

1. ధృతియందస్పంద.

చాలవరేణ్యుఁ డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు ధా
రాళసుధారసప్లవనరమ్యము లై ప్రమదం బొనర్పఁగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
ఫాలిఁ గదియించి నిలిచి సముచితార్థ
మధురబహువిధస్తోత్రసమ్మర్దరచన
ముచ్చుగా నతఁ డిట్లని విన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగునటె?
సేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే?
భావితవివిధైశ్వర్యశు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

వ. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకుం గృపసేయవలయు నిదియ మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డసురేంద్రున కిట్లనియె. 95

చ. సమధికపూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరపదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక [1]దెంత య
య్యమరవరేణ్యసంపదకు నగ్గల మై పెనుపొందువైభవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దననె
మ్మనమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియెన్
వనజభవుఁ డింక వీఁ డే
మని వేఁడునొ యనుచు నాకులాత్మత [2]నొందన్. 97

1. యంత. 2. నొందున్.

సీ. దేవకులంబుచేఁ దేవయోనులచేతఁ
పితృకోటిచే దైత్యవితతిచేత
గ్రహములచేఁ దారకములచే మునులచే
ననలసమీరతోయములచేత
నరులచే గిరులచేఁ దరులచేఁ బశుమృగ
పక్షిదంశకకీటపంక్తిచేత
నసికుంతశరపరిఘాద్యాయుధములచేఁ
గాష్ఠపాషాణసంఘములచేత

గీ. నవని నంతరిక్షంబున దినమునందు
వాసరంబులయందు శర్వరులయందు
నాకపాయంబు లేకుండ లోకవంద్య
యిమ్ము మఱి యెవ్వియును నొల్ల నింతనిజము. 98

తే. అనిన నిచ్చితి ననియెఁ బద్మాసనుండు
దైత్యపతియు మహాప్రసాదంబు దేవ
యనుచు నౌఁదల మోడ్పుకే లమర [1]నొప్పె
హర్షపులకాంకురాలంకృతాంగుఁ డగుచు. 99

వ. వనరుహసంభవుండు దితిసంభవునిఁ బ్రభూతవరదానసంభావితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును నమందానందమందస్మితసుందరుం డగుచు నాత్మగృహంబునకుం జని జననికి నమస్కరించి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి తదభినందితుం డై ప్రియానుజుం డైన హిరణ్యాక్షు [2]డను మోదింపఁ బెంపారుచున్న సమయంబున నమ్మహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

1. నొప్పె. 2. నను మోదింప.

నంతరంగంబులతోడ నముచిపులోమబలరామశంఖకర్ణవిప్ర[1]జిహ్వయగ్రీవప్రముఖు లైనదానవు లనేకులు చనుదెంచి యతనిం గని సముచితసల్లాప[2]సత్కారంబులు వడసి యతని కిట్లనిరి. 100

మ. దితిసంతానము దానవాన్వయము నీతేజంబు నీతోడ్పడి క్షితి నేపారుటఁ జేసి నేఁడు దల యెత్తెం జేర్చి యీదైత్యసంతతి యంతంతకు నీసుమైఁ [3]బరము వోఁద్దర్పంబు [4]సొంపేదఁగా ధృతిదూలం[5]బడిపాటి దప్పివిరిసెన్ దేవాహిత [6]శ్రేణియున్.

ఉ. జన్నములుం బరాన్నములుఁ జాలఁగ మ్రింగి కరంబుఁ గ్రొవ్వి పే
ర్వన్నునఁ గ్రాలునచ్చరలయాటలు చిత్తములన్ గరంపఁగాఁ
గిన్నరవల్లకీమధురగీతులు వీనుల కింపుఁ బెంపఁగాఁ
జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచీరికిఁ గైకొన రాదివౌకసుల్.

మ. హరి తనకు న్గలం డని పురాంతకుఁ డామురవైరిసేత లె
ప్పరుసన మాన్ప నొల్లఁ డని పద్మభవుండును నాత్మలోన ని
ర్జరులకు మేలు గోరు నని సంయమికోటితలంపుల న్నిజ
స్ఫురణము యూవహించు నని పొంగుచు నుండు మహేం
ద్రుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. అట్టిసురాధినాథునద టంతయుఁ బాపి నిలింప[7]వర్గముం
దట్టము లొగ్గి తాపసులదైన్యము పాల్పడఁ జేసి లోకముల్
గట్టిగ నీవ యేలుము ప్రకాశితదైత్యకులాభివృద్ధికై
పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పను ల్గొను మీశ్వరుండ వై.

1. జిత్తుహాయగ్రీవ.. 2. సంస్కారములు. 3. బరవ. 4. సొంపొం దఁగా. 5. బడుపాటదన్ని 6. దేవాహితశ్రేణికిన్. 7. వర్గమున్.

వ. [1]అని పల్కిన నసురులు తత్క్షణంబ భృగువంశభవుండగు కావ్యు నచ్చటికిఁ రావించి తదుపదిష్టప్రకారంబునం దొడంగి మయనిర్మితమాణిక్యమయమహితసింహాపీఠంబున నమ్మహాను భావు నునిచి భార్గవపురస్సరంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల నభిషేకంబుగావించి దైత్యదానవరాక్షసాన్వయంబునకుం బలివి గమ్మని పట్టంబు గట్టి వివిధాశీర్వాదంబుల నతనిం బ్రస్తుతించిన నసురులయార్పులు నిస్సహాణపణవకాంస్యకాహ ళాదితూర్యంబులయులివులు దిక్కులు వగిలించె నంతం బోక దిక్పతులడెందంబుల గారించె నంత. 105

ఉ. దానవనాథునొందల నుదగ్రత నొప్పునవాతపత్ర [2]ము మ్లానసుధాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెసలారి యింద్రలో కీనయనోత్పలాళులు ఖేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘ ర్మానుగతప్రచండకిరణాకులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

సీ. అసురవల్లభుప్రతాపాగ్ని పర్వెడులీల
దిశల నుల్కాపాతదీప్తి పొదివె
దైతేయనాథునుద్ధతికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముత్కంపతరళ యయ్యె
దనుజతేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మార్తాండుఁ డెంతయు మాఁగువాఱె
విబుధారికినుకకు వెగడొందుతెఱఁగున
వనరాశి కరము ఘూర్ణనము నొందె

గీ. గిరులు వడఁకె నధికపరుషంబులై పవ
నములు చెలఁగె నిబిడతిమిర మడరె

1. అనిపల్కి యసురతక్షణంబ. 2. మామ్లాన.

వహ్ను లగ్రధూమవారితజ్వాలంబు
లగుచుం బొనుంగుపడియె నద్భుతముగ. 107

క. అవి యెల్లం జూచి దైత్యులు
దివిజకులాపాయభంగిం దెలిపెడునవె యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాసితు లైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్. 108

వ. ఇట్లభిషిక్తుం డై [1]యపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరి
మాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు మయదత్తంబును మణి
మయూఖమంజీరమంజులంబును మనోరథానురూపగమనం
బును నగుమహారథం బెక్కి హిరణ్యాక్షప్రముఖు లగు
నాప్తజనంబులు పరివేష్టింప ననేకదానవసేనాసమేతుండై
చని మహాశైలదుర్గగోచరయుం బ్రాంశుప్రాకారపరివృతయు
నుత్తాలవిశాలాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీత
గ్రహమార్గయు సముదితోత్సేధసౌధదీధితిధవళాయమాన
దశదిశాభాగయు సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాస
మానోద్యానదోహ్యలితరోధోంతరయు సమస్తభోగభూమి
యు రత్నవతీనామధేయయు నగుమహాపురి భార్గవోపదిష్ట
శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి. 109

క. అం దుండి సకలసంపద
లుం దనుం జేరంగ నఖిలలోకంబులు న
స్పందితనిజాజ్ఞ నొందల
లం దాల్పంగం దాల్చె రాజ్య[2]లలితోత్సవముల్. 110

1. యపూర్వ. 2. లీలోత్సవముల్.

క. దైతేయులు దానవులును
భూతనిశాచరపిశాచములు తద్దయు సం
ప్రీతిం గొదలఁగ నాతని
'యాతతసామ్రాజ్య మంతకంతకుఁ జేర్చెన్. 111

తే. ఆహిరణ్యకశిపునైశ్వర్య మెంతవ
ర్ధిల్లఁ దొడఁగె నంత దివిజకులము
వేర్చి ¹తఱుఁగఁ జొచ్చెఁ జేప్పువేసవియెండ
నెడలి యువురుచియుఁ దమడువుపోలె. 112

క. వైరము గొని దైత్యుఁడు దు
ర్వారభుజారంభరోషరభసాకులుఁ డై
కారింపఁ దొడఁగె నమరులఁ
బోరులు తనకు న్వినోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

స్రగ్ధర. వేదండోద్దండహేలావితతరథప²దావిష్కృతస్వీయభా
స్వ,త్త్వాదాతానేకసేనాప్రకరపరికరప్రాభవాభీలలీలా
వైదగ్ధిం బేర్చి దైత్యేశ్వరుఁడు రణధురావాంఛఁ బైకొన్న
మాఱి, భేదింపం ద్రుంప నొంపఁగ బిఱుసనక విజృంభింప
నోర్వ న్నిలింపుల్? 114

వ. అమ్మహావీరుండు. 115

సీ. వేప్పుచుఁ బఱతెంచుభిదురంబు నని మొనఁ
బెడచేతఁ బెడమోము వడఁగ నడఁచి
భీతిఁ బాఱెడిపురుహూతు వెన్కొని బాడు
దల వట్టి దర్పంబు దలకు మీఱ

1. పఱఁగ. 2. దావిష్కృతా.

నమరావతీపురం బంగరయుఁ జూఱాడి
చెలఁగి సురస్త్రీల చేలుబట్టి
వెల్లయేనుంగును వెలిమావుఁ గైకొని
మందారమును హరిచందనంబు

గీ. పారిజాతసంతానకల్పకతరువులఁ
గొని సుమేరునిఁ గనకాద్రికోటిఁ గొండ
లర్థిఁ ద్రవ్వి తండము గొని యమునివిభునిఁ
గరుణ [1]ముందల విడిచి విక్రమము మెఱసి. 116

వ. మఱియును. 117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిక్షించి [2]హావికి నై
నోరు దెఱవకుండ మేరవెట్టి
వేఁడిరెల్ల నుడిపి విబుధారి కినుకమై
భీతిపాత్రుఁ జేసె వీతిహోత్రు. 118

సీ. మెచ్చక యుద్దురైనమృత్యువు మెడ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడికోఱలు ద్రెవ్వ రాచి
కిన్కతో జంకించి కింకరకోటులఁ
బొంకంబు చెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదుపుఁ గొని మాఱుమలయుకాఱెనుపోతు
నొడిసి కొమ్ములుపట్టి ముడుఁగఁ ద్రోచి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ
బిసికి వేఁడిమి యార్చి బెండుచేసి

గీ. పేదప్రాణులఁ బోరిగొనుబిరుదుమగఁడ
వగుదు వీ వని యందంద మొగము మీఁదఁ

---

1. ముందలవిడిచి అనుటలెస్స. 'జీవముతో విడిచిపెట్టి' అని అర్థము. 2. హాలికి, హులికి.

జప్పటలు వెట్టి దైత్యుఁడు జమునిలావుఁ
జేవయును బొల్లుగాఁ గాకు చేసి విడిచె. 119

క. రక్కసుఁడ వయ్యు నమరుల
దిక్కొరిగితి దాయ [1]నీవిధిం బొమ్మనుచున్
స్రుక్కఁగ [2]నడిచె నిశాచరు
నక్కజముగ నసురపతి గదాహతి నాజిన్. 120

సీ. లీలమైఁ బాతాళమూలంబుదాఁకను
సలిలధిసలిలంబుఁ గలఁచి నొచ్చి
జలములు త్రిక్కఁగ సకలరత్నంబులు
[3]వెరఁజి సాగరపతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకూర్మమత్స్యమహానాగ
బలముల బలువిడి బారిసమరి
క్రూరదుర్వారదారుణపాశవిసరంబుఁ
దోరంపుఁగడఁకఁ దుత్తుమురు చేసి
గీ. పశ్చిమాశాధినాథు [4]విపక్షిదర్ప
నీయగాంభీర్యు దైతేయనాయకుండు
సమరతలమున భంగించె సకలదైత్య
సముదయంబును నానందజలధిఁ దేల. 121

క. జవమును బలమును బొలుపఱి
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోఁడిమి యొడలన్
బవమానుం డవమాన
ప్రవిహతమతియయ్యె నసురపతికోపమునన్. 122

---

1. నీవిధిం. 2 నడఁచె. 3. వెఱచి. 4. విపక్షదర్ప.

క. నవనిధులు పుచ్చుకొని భ
వ్యవిమానము నాచికొని సురారి కడిమిమై
భవసఖుఁ డితఁ డట్టిఁడ కా
యవు నని భిక్షేశుఁ జేసె నయ్యక్షేశున్. 123

ఉ. ఎక్కడి దెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁజీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బిక్కటు [1]దపస్విజనుఁ డేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వుని న్బలుప నొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలదిక్పతుల న్బరిభవించి తదీయపదంబులుం
డాన కైకొని మాఱు లేక మలయుచును సర్వదేవైకభీరుం
డై విజృంభించి. 125

సీ. వనరాశిజలములు వడిఁ ద్రిప్పుకొనులీలఁ
గలఁగించు [2]మందరాగమ్ముకరణి
నంబుజప్రియకుముదాప్తులఁ బోరిఁ బట్టి
బాధించు సింహికాప్రభవుభంగి
ఘనగోత్రగోత్రశృంగంబులు వెసఁ దాఁకి
పొడి చేయుఁ దీవ్రదంభోళి పగిదిఁ
బ్రబలవలాహకప్రకరంబు వ్రచ్చి వం
దఱలాడుఁ బటుమారుతంబుమాడ్కి

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు
ఘోరరవమునఁ గ్రూరమృగారిపోల్కిఁ
బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్నుఁ బట్టలేక
దుర్విషహుఁ డై హిరణ్యాక్షుపూర్వజుండు. 126

1. దపస్వినులు లేచిన. 2. మందరనగరము.

సీ. తపములఁ గ్రుస్సినతపసులఁ బట్టి తె
ప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు
మోదంబుతో నశ్వముఖులలాయంబులఁ
గట్టి బొక్కసియలఁ గవణమెత్తు
భుజగేశ్వరులశిరంబుననున్న మణు లూడ్చి
కొమరారు వట్రువగుండు లెత్తుఁ
జెలఁగి గంధర్వులచేతివీణెలు పిశా
చుల కిచ్చి పాడించి చూచి నవ్వు
గీ. ఖడ్గములుఁ బాదుకలు ఘుటికములు నపహ
రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
భువనబాధలు దన కిట్లు ప్రొద్దువోక
లుగ సురారాతి పేర్చె నుల్లోకుఁ డగుచు. 127
క. సదభిమతము లగు[1]మఖముల
విదితముగ 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' య
న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
య్యది వోరకుండఁగ సురారి యాజ్ఞాపించెన్. 128
చ. సరసిజసంభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేఱె యొ
క్కరుఁడు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంప్రహ
ర్తయుఁ, దిరముగ నేన కాక యని దేవకులద్విషుఁ
డాగమక్రియా, కరులకు దన్నుఁ గొల్వఁ డని గర్వమున
న్నియమించె నెల్ల వారిన్. 129
సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపునఁ బాయని
తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియోఁ

1. దుఃఖము.

జంద్రునిఁ బిలిచి నాశాసనంబున జగం
బున నెల్ల నోషధుల్ ప్రోవు మనియోఁ
ననిలునిఁ బిలిచి నాయాజ్ఞఁ బ్రాణుల కెల్ల
వలయు ప్రాణంబవై మెలఁగు మనియొ
ననలునిఁ బిలిచి నాయానతియఁ బేన
[1]శాకాదిక మ్మోజ పఱుపు మనియోఁ

గీ. దనచరిత్రంబె వర్ణింపఁ బనిచె బహువి
ధేతిహాసపురాణార్థజాతి నెల్లఁ
దన్ను వినుతింపఁ బనిచె వేదముల నెల్ల
దైత్యనాయకుఁ డఖిలవిధాయకుండు. 130

మ. జముఁడై తాన సమస్తకర్మగతులుఁ శాసించు శీతంబు నూ
ష్మము వర్షంబును దాన యయ్యయితఱిఁ సంధిల్లఁగాఁ
జేయు న, గ్ధముఁ గామంబును దాన కైకొని ప్రమోదం
బందు ధర్మంబు మోక్షము నాత్మీయకటాక్షలక్ష్యము
[2]లనుఁ గర్వోత్కటస్వాంతుఁ డై. 131

ఉ. నేలయుఁ గొండలుం దిశలు నింగియు దీవులు నంబురా
సులుఁ, గాలములుఁ క్రియావళులు గాడ్పులు వహ్నులు
నాకమ ర్త్యపా, తాళములు న్నిజాకృతులు దాల్చి సరో
రుహాసూతిఁ గొల్చున, ట్లాలఘుశీలుఁ [3]గొల్వ సదయాత్మత
యేర్పడ వచ్చు నిచ్చలున్. 132

వ. ఇట్లు లోకపరమేశ్వరుం డగునసురేశ్వరుండు నిరంత
రైశ్వర్యంబునను, గురుభుజ వీర్యంబునను, దివిజమర్దన

1. పాలికాదిక మోజ. 2. లనఁ. 3. గొల్చు.

కార్యంబులు నవార్యంబులై చెల్లుచుండఁ జండప్రకోప దీపిత త్రిలోకుం డగుచు ననేకసంవత్సరసహస్రంబులు సామ్రాజ్యంబు సేయుచుండ నాఖండలప్రముఖబృందారకు లందఱు సాహాయ్యంబునఁ గూడఁబడి గురునితోఁ గర్తవ్యం బడిగిన నమ్మహాముని మరుత్పతి కి ట్లనియె. 133.

క. సీతులఁ ద్రోవఁబడని సు
ర్నీతునియుద్రేక మెసఁగి నిగిడినయెడ లో
కాతిక్రమహేతు వగు న
హేతుకశాత్రవనాశనంబు నెమ్మెయిన నగున్. 134.

చ. కడిఁదివరంబు వారిరుహగర్భునిచేఁ గొనినాఁడు వాఁడు మీ
యెడ ననిశంబుఁ బెన్పగయు నీసును రోషము నెమ్మనంబులోఁ
జడిగొని యుండుఁ గావున నసాధ్యుఁ డవధ్యుఁడు దైత్య
నాథుఁ డే వడువునఁ బౌరుషంబుఁ గొని వాని జయించుట
ప్రేఁగు చూడఁగన్. 135

సీ. సామంబుచే శత్రు సాధింత మంటిమా
సామంబు ఖలునందు సేమగు నె
భృత్యులతోఁ దాయ భేదింత మంటిమా
యసహాయసాహసుం డసురవరుఁడు
దానంబు వశ్యవిధాయక మంటిమా
[2]మొల్ల మెల్లనువాఁడు కొల్లగొనియె
దండితనంబున దండింత మంటిమా
చెనసి యజేయు నిర్జింపరాదు

1. నీమలచేఁ ద్రోవడు దుర్నీతుని. 2. మెల్లమెల్లను.

గీ. కానఁ జతురుపాయంబులు కార్యసిద్ధి
జనకములు గావు మఱి చూడ సంధివిగ్ర
హాదు లైనషడ్గుణములు నప్రయోజ
నములు పగతుఁడు ఘనుఁడు సన్నద్ధుఁడుఁ గాన. 136

క. స్థానంబును వృద్ధియు న
ద్దానవపతియందు నంచితము లైనవి దే
వానీకము సంక్షయగత
మైనయది త్రివర్గతత్త్వ మారసిచూడన్. 137

వ. స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశరాష్ట్రదుర్గబలంబులను సప్తాం
గంబులును సంపన్నంబులై తదీయసామ్రాజ్యంబు రిపులకు నభి
యోగ్యంబు గాకుండుటయు నాకౌకసులకు నమ్మహిమవిగతం
బగుటయుఁ బరమేష్ఠిదత్తవరలాభంబున నుదయోన్ముఖుం
డైనవాఁడునుం గావున నసురకుం గాలబలంబు సమధికం
బగుటయుఁ ద్రిలోకంబులును దనయధీనంబులుగాఁ గైకొని
యున్నవాఁ డగుటం జేసి దైవబలంబు సిద్ధం బగుట యవలం
బింపవలయుట నాకుం దోఁచినకర్జం బది యట్లుండె వెండియు
నొక్క తెఱంగు చెప్పెద. 138

ఉ. కామక్రోధమదాద్యమైనయసుహృద్వర్గంబులన్ గెల్చి నే
ధీమంతుండు సమర్థుఁ డాతఁడు విరోధివ్రాతముం గెల్చు నీ
కామక్రోధమదాదినిర్జితుఁడు దుష్కర్ముండు నైయుండు వా
డీమై నెవ్వరిచేత నేనియుఁ బరాహీనుం డగున్ బ్రేల్షిడిన్.

క. అజితాత్ముఁ డైనయాతని
విజయంబును సిరియు విరియు వేగంబ శర

త్ప్రిజనితజలధరములు గడు
నిజము లగునె యంబరమున నిముసం బైనన్. 140

మ. దితిజుం డిప్పుడు కామరోషముల నుద్రేకించి లోకంబు దు
స్థితి నొందించుచు నున్నవాఁడు విభవాంధీభూతచేతస్కుఁ డై
మతిహీనుండును బోలె సౌఖ్యనిరతిన్ మత్తిల్లి యున్నాఁడు ని
ర్జితుఁ గావింపఁగ వచ్చు దైవపరతన్ జేపట్టి యీపాతకున్.

క. విజయాభిమానతృప్తు బ
హుజనద్విషుఁ గామసంస్మృతోన్మాదు వినో
దజితుని వెసఁ దొడరంగా
విజయం బగు ననిరి నీతివిస్తరవేదుల్. 142

క. తనుఁదా నెఱుఁగనివానికిఁ
దనుఁదా దండించుకొనిన తామసునకు నెం
దును దైవబలము లేదిం
త నిరూఢతఁ గనినసిరియుఁ దవ్వగ దోఁచున్. 143

వ. మనకు దైవంబు దాతయు వాసుదేవుండ. మనకె యననేల
యనేక బ్రహ్మాండకోటిజాతంబు లైనచరాచరభూతంబులకుఁ
బరాయణంబు నారాయణాభిధానం బగుతేజంబ. ఈజ
గంబుల సంకటంబుడుప నాదేవునకు నపరిహార్యంబు మనమిమ్మ
హాత్ము శ్రీపాదపద్మంబులు చేరి మనతెఱఁగంతయు విన్నవిం
తము. మున్ను చెప్పితి హరి శరణాగతుల యాపదలఁ బాప
నోపు. నాపురుషుండు మనకు నెయ్యదికర్తవ్యంబుగా నాన
తిచ్చెఁ దత్ప్రకారంబున నపకారులకు బ్రతికారంబు చేయుద
మిదియ నిశ్చయంబు గావున. 144

మత్తకోకిల.—

రెండు పాదము లెండు వేగము ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
ఖండ ఖేలన హేతిభీషణగ్రవజాభయదాయితా
చండచండతరంగసంభ్రమపంప్రవర్ధికి వార్ధికిన్
బుండరీకదళాక్షమందిరభూమికిన్ మహినేమికిన్. 145

అని సురలకు [1]గురుండ వితథంబగునీపథంబునన్ బరమహితంబుపదేశించె నని దేవశత్రునిపలన గాలవుండు వినిన పక్షంబు విశదవిస్తారంబుగా నుపన్యసించె. 146

ఆశ్వాసాంతము

క. శ్రీతులసీదళదామ
ద్యోతారుణహారికిరణయుతకౌస్తుభర
త్నాతతపరచితేంద్రధను
ర్నీతనవీనాంబుధరగభీరశుభాంగా. 147

భుజంగప్రయాతము.—

మహాంభోధికల్లోలమాలావిలోల
స్మహాభోగిశయ్యా[2]సమాక్రాంతకేళీ
[3]మహాశుక్తిముక్తోపమానాత్మమాయా
మహాయంత్రకభ్రామ్యమాణత్రిలోకా. 148

క. వైకుంఠనాథ, సముద
శ్రీకంఠగ్రహణనిపుణశీల, విరించి

1. గురుండు వితథంబగు. 2. సమాక్రాంత. 3. మహాశక్తి.

శ్రీకంఠాదికమూర్తిమ
యాకుంఠనిజైకచిన్మయాకారా హరీ. 149

స్రగ్విణి. సత్యసత్యాత్మకుచోత్సంగసంగప్రియా
నుత్యనుత్యంతరోన్ముక్తముక్తస్తుతా
నిత్య నిత్యోదితోన్నిద్రనిద్రా, నతా
దిత్య, దిత్యాత్మజోద్రేకతేకాపహా. 150

గద్య. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభుదాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీనరసింహావతారంబను పురాణకథయందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

తృతీయాశ్వాసము

¹మద్గురుగరుడాచల
ధామ సుధాధామతీవ్రధామసహస్రో
ద్దామద్యుతితేజోనిధి
సీమ శ్రీమహిత దేహ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కి ట్లనియె నంత బృహ
స్పతిమతంబు తమకు నభిమతంబుగా నేకమతంబున నమృతా
శనులు నముచిశాసను మున్నిడుకొని యప్పొద్దు కదలి
యుత్తరాభిముఖులై చని. 2

మహాస్రగ్ధర.—

కనిరుగ్రగ్రాహచక్ర²క్రమణఘుమఘుమాకారకల్లోలడోలా
స్వనన³ప్రద్యోతకేళీసకభసఫణభృచ్చారుజూటాగ్రజాగ్ర
ద్ఘనరత్నోదంచితోద్య⁴త్కటు కుటిలమయూఖచ్ఛటాటోప
మిథ్యా, జనితౌర్వాకంభకుంభత్సలిలనివహాని స్తంద్ర రత్నా
కరేంద్రున్. 3

---

1. శ్రీశ్రీమద్గురుగరుడాచల. 2. గ్రహ. 3. 'ప్రత్యూత' ఐయుండును.
4. త్కట.

వ. కని తదీయమహామహిమకు నంతరంగంబులఁ గౌతూహ
లాద్భుతానందంబులు సందడింప నందఱుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 4

సీ. కల్పాంతవేళ భీకరసూకరాకృతిఁ
దనరి విచ్చలవిడిఁ దఱిసియాడె
నఖిలంబు మ్రింగి మాయాశిశుమూ ర్తి యై
లీలమైఁ దనయిచ్చఁ దేలియాడె
శ్రుతిచోరుపైఁ గిన్కఁ జూపి మీనాకార
మింపారఁ దనివోవ నీఁదులాడె
నమృతంబు నెపమున నచలంబు లోవైచి
తన యోపుకోలఁదులఁ ద్రచ్చియాడె

గీ. నెపుడు పాయ కున్నట్టివాఁ డిందు నిమ్ము
కుందుఁ డబ్ధింద్రుపై నెంత కూర్మి గలదొ!
యఖిలజగదీశ్వరున కింత యనుగలముగ
నేమితప మొనరించెనో యిప్పయోధి. 5

చ. ఇది యొకఁ డేల యీజగము లిన్నియుఁ జెన్నునఁ గన్నతల్లిబ
ల్లిదుఁ డగు శౌరి పేరురము లీల మెయిం దనయాటయిల్లుగా
ముదము దలిర్ప నొప్పెసఁగు ముద్దియ యీతనికూఁతు రట్టియీ
యుదధి వరేణ్యపుణ్యమున కొండొకఁ డెందును నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులం గొనియాడుచుం జని విష్ణుపీథి [1]సం
బుధియవలిదరిఁ జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు శ్వేతద్వీపంబును
దన్మధ్యగోచరంబును నగు వైకుంఠపురంబునుం గని మ్రొక్కి
యొండొరులకుం జూపుచు. 7

1. నంబుధినమందఱు.

శా. ఈవారాశికిఁ దానభూషణముగా [1]సీదీవి శుభ్రాంబుజ
శ్రీవిభ్రాజిత మయ్యె దీనినడుమన్ జెన్నొందె హేమోజ్జ్వలం
బై వైకుంఠపురంబు కర్ణిక తెఱంగారంగ నిందూర్జిత
శ్రీవత్సాంకునిఁ జూతమింకఁ బ్రమదస్థేమున్ మహాళీంద్రుఁగాన్.

క. అని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
ఘనతరభక్తిరసభరితకలితము లై పే
ర్చిన నమరవరులు నిజకర
వనరుహపుటఘటితనిటలవన్యస్తకు లై. 9

శ్లోకము. శ్వేతద్వీపాయ సంసారతిమిరశ్వేతభానవే,
నమః కైవల్యకంఠాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

వ. ఇట్లు తోడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
మేదురంబులుగాఁ బురంబు సొత్తెంచి రాజమార్గంబున రాజ
మందిరాభిముఖు లై వచ్చుదివిజులకలకలం బాకర్ణించుచు
వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును నగు శ్రీనాథుండు
నాకౌకసులం దడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసురసౌవర్ణపత్త్రయుగ్మముకంటెఁ
ప్రకటితం బగుబంధుపక్షమమర
నంచితహరిచందనాంగరాగముకంటె
రాజితం బగుముఖరాగ మెసఁగ
లాలితహారాద్యలంకారములకంటెఁ
బూనుసాకారంబు భూషణముగ

---

1. సీదేవి.

నభిగమ్యమృదుపదన్యాసంబు కంటెఁ [1]బ్రి
యోక్తిపదన్యాస ముల్లసిల్ల

గీ. విబుధకోటి నెదుర్కొని వినతపట్టి
యాదిదేవుని యాదరం బపుడు చెప్పి
యందఱును సంతసిల్లంగ నంతిపురము
కొలువుకూటంబునకు వారిఁ గొనుచుఁ జనియె. 12

చ. అనుపమలీల నొప్పుపరమాత్ముని దివ్యసభానివాసముం
గనుఁగొని యద్భుతప్రమదకౌతుకపూరములం మునింగి యా
య్యనిమిషకోటిచిత్తము నిరంతరదైత్యనికారఘోరవే
దనఘనభార మెల్ల దిగఁద్రావి భజించె నవీనభావమున్. 13

అంగవర్ణనవచనము

వ. ఇట్లు సభామంటపప్రవేశం బొనరించి యనంతరంబ వారగ్ర
భాగంబున సుదగ్రభోగిభోగమహాశ్వేతశయనీయంబునఁ
గమనీయహిమశైలశృంగసంగతం బగు పతోయతోయదంబు
చాయకు నుపమేయం బగుచుం బొలుపారుసోయగంబును,
నవపారిజాతపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లసం బాడుచు
శ్రుతిసీమంతసిందూరరంజనరంజితంబు లైనవి యివి యని
కొనియాటలకుం [2]జాలిచాలఁ జెన్నొందుచరణతలంబులును,
వరణాం[3]గుష్ఠనిష్ఠ్యూతిసూర్యాతం బగుమిన్నేటి[4]తెలినీటికిఁ
బ్రోదిగావించు నుజ్జ్వలనఖచంద్రికానిష్యందంబును, సువృ
త్తంబులు సుస్నిగ్ధంబులు నై నెఱసంగడీలకై పడి నెల్లనడ
వడికి మైపడియై మెఱయు నిరుదొడలును, దొల్లియు మధు

---

1. ప్రియోక్త. 2. జాలరాలఁ. 3. గుష్టనిష్ఠ్యూత. 4. తెలినీటికి.

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగినవేళ వయ్యు నింకను హిరణ్యకశిపువక్షోవిదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యెడునని జతనంబునం బొదివి పాటించినయనువునఁ గనకాంబర సంవృతం బగుచు నొప్పారునూరుయుగళంబును, నాభికమల కందళితంబులగుచు[1]నెలదూడు మొలకలపోలుపునంగటితట ఘటితరత్నశృంఖలోపలంబుల మ్రుందటిదెసఁ దోఁచు[2]తఱుల మెఱుంగులును, గల్పారంభకాలంబున *నభ్యంతరస్థితభువన ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృశతవొంది స్రుక్కెంగాక యనందగువృత్తసుందరం బై వలితవళికలితంబు నగుమధ్యంబును, నేప్రొద్దునుం జేరువ యగుకౌస్తుభరత్నంబునం బెలయు తననీడఁ జూచి యొక్కొక్కమాటు మఱపున నితరసుందరి యనుసందేహంబు నొంది యాందోళించుడెందంబున నొక్కింత వడి యసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించునిందిరకుం బ్రియ మందిరం బై యనవరతసురభిసురుచిరతరుణతులసీదళదామంబునఁ బొదలుఱుచిసముదయంబుల సమధికశ్యామాయమానంబు లగుభుజాంతరంబులును, సిరినెఱికౌఁగిటఁ గఱకుచనుముక్కునొత్తునం గమలినచోటి కందుచందంబున లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది చతుర్విధభూతనిర్మాణంబునకుఁ జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనంబునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుఁ జతుర్ముఖముఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొక్క వరుసనచాలి చరితార్థతం బొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంత[3]దండంబులుంబోలెఁ ద్రిరే

1. నెలంకొడు. * అభ్యంతరిత. 2. తఱుచు. 3. దంతంబులుం.

భాలక్షితం బై తనకు నిఖిలవ్యాపారంబులయందును ధురీణంబు లగుచుఁ బెనుపొందుచతుర్భుజంబులును, భావికాలంబున నసురేంద్రు పేరురంబు చీరనెడం దొరుఁగురుధిరధారల చెలువంబు సూచించుచాడ్పునఁ గెందామరరేకులం దెగడు కరశాఖలం గాంతితరంగితంబు లగునంగుళీయ మాణిక్యమయూఖ రేఖానివహంబులును, జతురాననజనకం బగు జలరుహంబునకు నిమీలనోన్మీలనంబు లుత్పాదించుచు వినోదించుటకు సవరించినచంద్రసూర్యబింబంబులపగిదిఁ గమనీయ కాంతి తేజోవిలసితంబులఁ బచరించుచుఁ గరద్వితయంబున నమరు పాంచజన్యసుదర్శనంబులును, నపరహస్తయుగళంబున బరిగ్రహీతంబులై మూర్తంబులై నసంపద్విజయంబులకరణిఁ బ్రకాశితంబులగు కౌమోదకీనందకంబులును, గరకలితకంబురత్నంబు నిర్మించిన యచ్చునుంబోలెఁ ద్రిరేఖాలక్షితంబై లక్ష్మీభుజలతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తసన్నివేశం బగురత్నగ్రైవేయకంబువలన విలసనైకధురంధర యగుకంధరయును, శ్రవణప్రవేశసమయంబునకు నవసరంబు వేచి కదిసిపొదిఁగియున్న మహామునీంద్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పాదించు నవతంసమౌక్తికంబులుం, దమయందుఁ బ్రతిబింబితంబు లగుటవలన మధురస్మితలతాబీజగర్భంబుల యోజ రాజిల్లు కమ్రకపోలతలంబులును, సుప్రసాదాలాపసమయంబుల నధరబింబప్రభాపటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థంబుల నతిసమర్థంబు లగువిమలవాక్య స్వరూపంబులరూపున దీపించు[1]సితదంతకిరణకలాపంబులును, గొలందివడనినిడుఁద

1. సితదంతకరకలాపంబును.

తనంబున నిగుడు వెడఁదకన్నుఁగవకు నిరుదెసలకర్ణోపాంతం
బులు విశ్రాంతసీమ లగుటకుం దగి నడుమం దాన నిలిచి యనా
యతంబై సుగంధఘ్రాణపవనపరిమిళితపురోభాగం బగుచుఁ
దనరారుఘనతరఘ్రాణంబును, దెలిమోముచందురుం గొలువఁ
జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాడ్కి నలు
దిక్కులం బిక్కటిల్లు నుత్ఫుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
సకలసురాసురస్థితివిలయంబులు నిజకటాక్షవిక్షేపవిభవంబు
లకు నధీనంబులుగాఁ బెంపారుతొంగలి ఱెప్పలయొప్పిదంబు
మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన [1]నపూర్వవిలసితంబు గలిగించు
భ్రూయుగంబును, శిరోభూషణపద్మరాగరత్నంబునఁ బరఁగు
రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తలసుట్టినయట్టియిట్టలంపుఁ
జొలుపు పుట్టింపఁ బెంపారువిశాలవాలి సన్నాహంబును
నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారం[2]బు లగుచునుండ, నిబిడాం
జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహులస్తోమంబునఁ
దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలపల్లవోపహారంబులు
విస్ఫారంబులై సమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కలు నిండింపఁ,
ప్రౌఢపర్యంకభుజంగఫణామణిమరీచులు మేనం గలయ బెరసి
జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసభాస్తంభ
తోరణకవాటకుట్టిమకుడ్యవేదీవితానాదులను దేజోమహనీ
యంబు [3]లగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితమైననిజ
మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతుం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

1. అపూర్వవిలసితంబు. 2. లగుచునుండ. 3. లగు నభ్యంజన శరీరంబులను.

దెలుపం బూనిన తెఱంగునc దేజరిల్ల సాగరకన్యకాకరసరో రుహాసౌరభసంభావితంబు లై మొరయు మధుకరంబులు సాకారంబు లై కొలుచుసకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు ననుగలంబు లై కలసి మెలcగ, మూర్తంబు లై సర్వాగమం బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచరణపీఠం బులు గా సమర్చి యొగ్గి డగ్గఱికొలువ, సుచిరప్రతిష్ఠాలా పంబులు గోరి యశేషధర్మవిశేషంబులు సంగీకృతాకృతులై చేరి కృపాకటాక్షంబు లపేక్షింప, సర్వలోకశరణ్యుండును, సర్వదేవతావరేణ్యుండును, సర్వయోగార్థగణ్యుండును నగుచు శ్రీదేవీవిలోచనచకోరంబులు నిజవదనేందుచంద్రికా ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుపం బులు తదీయలావణ్యమధురసంబులం దనివి లేనియనువునం గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్మహాదేవి నెమ్మేనుదీcగ దనబాహా శాఖలం దగిలి ధన్యవిలాసంబుల భాసిల్లుచుండc, బుండరీ కాక్షుం డయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, నీలవర్ణుం డయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం డయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవాసియు య్యును ననంతభోగైశ్వర్యుండును, గుణరహితుం డయ్యును సాధుజనపూజనీయుండును, జన్మవిముఖుం డయ్యును, భవ ప్రియుండును, గోత్రోద్ధరణసమర్థుం డయ్యును సమస్తలోక బాహ్యుండును, విగతబంధుండయ్యును సతతసన్నిహిత పితామహుండును నగుచు పుణ్యంబులకు నాధారంబును, నాపదలకుc బ్రతికారంబును, నధర్మంబునకు నవమానంబును, మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్యంబునకుc బరమమిత్రం

బును, నాగమార్గంబులకు నాదిసూత్రంబును, రక్షకు
మూలంబును, మోక్షంబునకు నాలవాలంబును, విజ్ఞానం
బునకు నిర్దేశంబును, బూజాస్తోత్రంబులకు నభిగమ్యప్రదే
శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాదిదేవుఁ, బురాణ
పురుషుఁ, బురుషోత్తముఁ, బ్రకృతిపురుషుఁ, బురుషా
ధీశ్వరుఁ, బరమేశ్వరు నంత నాలోకించి. 14

క. అందంద చాఁగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లధికభక్తి [1]భీతివికాసా
నందంబులు డొందంబుల
సందడి గొన మస్తకప్రశస్తాంజలులై. 15

క. ఆవిశ్వరూపరూపము
భావించుచుఁ దత్ప్రభావభంగుల మది సం
భావించుచుఁ దత్పరమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడఁగి రప్పరమాత్మున్. 16

ఉ. శ్రీవసుధాకళత్ర యతసీసుమనోఽతిమనోఽజ్ఞగాత్ర మా
యావిహితత్రిలోక నిగమార్థవివేక [2]విపాపభవ్యసం
సేవక సౌమ్యమానసవశీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనవతామరసేక్షణ విశ్వరక్షణా. 17

చ. భవదురునాభిరంధ్రభవపద్మరజః[3]పరమాణుపాకసం
భవుఁడు విధాత, తద్విమలభావకళాకణమాత్రవైభవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగికసర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపఁగలఁడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీతవికాసా. 2. విపాకభవ్య. 3. పరిమాణ.

ఉ. ఎందును నిన్నుఁ గన్నజను లెందునుగల్గరు వెండి యుద్దెసం
జెందవు నిన్ను నెద్దెసలఁ జెందని క్రించులభక్తి, నొక్కటిం
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలువారికిం
బొందగునీ, లసత్కరుణ పుణ్యయశోమహనీయ మాధవా.

శా. విన్నంజాలు భవన్మహత్త్వము భవద్విజ్ఞానసద్గోష్ఠియం
దున్నంజాలు భవత్పదాంబురుహసేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణనామంబుఁ జే
ర్కొన్నంజాలు నరుండు శాశ్వతశుభారూఢుండు లక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. అక్షరయోగయుక్తులు సమంచితసత్యదయానురక్తులా
లక్షితసత్యధర్ములు విలంఘితకర్ములు బుద్ధికల్పితా
పాక్షరవాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షయుల్ నినుభజించుమహాత్ములు నీరజోదరా. 21

చ. తమతమపూర్వవాసనలఁ దత్పరులై వివిధాగమోక్తకృ
త్యములు [1]వహించిభవ్యపరతత్త్వమునయ్యయిసంజ్ఞలం బ్రయ
త్నమునఁ దలంచుసంయతమనస్కులకెల్లను జేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేఱుల కబ్ధిచాడ్పునన్. 22

ఉ. విద్యల కెల్ల నాద్యుఁడును వేద్యుఁడునై తనరారునిన్ను న
భ్యుద్యతకర్మరూపముగ నుల్లమునం దలపోసి యెంతయుం
జోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజింతు రెందుఁ[2]త్రై
విద్యులు [3]నాకలోకపదవీప్రదవిప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

శా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహావిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తసం

1. వహించె. 2. త్రైవిద్యులు. 3. నాకలోకపదవీపదవిప్ర.

సృష్టిఁ బాసి నిరస్త[1]వైకృతునుదాసీనాత్ము షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యులెలమిన్ భావింతురాత్మేశ్వరా.

చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
శమితముగా మరుచ్చయము సంతతజీవపరాత్మతత్త్వరూ
పములు విభేద మై మఱపు పాటిలి కాలము మ్రింగి యోగివ
ర్గము గనుచిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా. 25

చ. పరఁగుపదార్థపంచకము పాశము లై తనుఁజుట్టఁదూలుచున్
[2]దిరిగెడుజీవుఁడన్ బశువు దేశికపుణ్యకటాక్షవీథిఁ ద
త్పరమతిఁ జేరఁగా నపరబాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చునీ
శ్వరుఁడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులు శాశ్వతచిన్మయాత్మకా.

ఉ. దాస్య మొకండునుం బరమధర్మముగాఁగొని యన్యధర్మ మా
శాస్యముగా గణింపక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
పాస్య నశేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్ను నా
లస్యతఁ[3]బాంచరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

శా. ద్వైతభ్రాంతివికల్పితం బఖిలమున్ స్వప్నేంద్రజాలోపమం
బై తూలన్ పృథురజ్జుసర్పసదృశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
బై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోక్షాభేద[4]చిత్సౌఖ్య వి
ఖ్యాతుంగాంతురు నిన్ను నౌపనిషదుల్ కళ్యాణనారాయణా.

శా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్మతను జేతశ్శుద్ధు లుక్తాంగవి
న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణులు నిరస్తాలస్యు లంతశ్శమా

1. వైకృతనిదాసీనాత్ము. 2. దిరిగెడుజీవుడున్. 3. పంచరాత్రులు.
4. బచిత్సౌఖ్య.

భ్యస్తోద్యద్భపదీయమూర్తివిభవుల్ ప్రాజ్ఞుల్ మహామాంత్రి
కుల్, [1]హస్తోచ్చాప్రియసురాంఘ్రిపం బయిన ని న్నర్థించు
దాసుల్ హరీ. 29

క. వేదము లాదిగఁ గలయ
ష్టాదశవిద్యలకు నీవ స్రష్టవు దత్త
ద్బోధకులును భవదాజ్ఞా
పాదకులు సమస్తధర్మపాలనచతురా. 30

సీ. జలములు సృజియించి జలములయందు నీ
యంచితబీజంబు నావహించి
యది యప్రమేయమహాద్భుతాండస్వరూ
పంబునఁ బెంపారఁ బద్మభవుఁడు
జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమరీ
చ్యాదులచేత సురాసురాది
వివిధభూతోద్భవవిస్తార మేపారి
త్రిభువనవ్యాప్తి సుద్దీప్త మయ్యె
గీ. నింతయును జూప[2] నడఁపంగ నెంతయును బ్ర
వీణవై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్కె
విమలకమలాక్ష సదవనక్షమకటాక్ష
విగతపరితాపహృద్దీప విశ్వరూప. 31

క. కేవలకరుణామూర్తివి
గావున భక్తాభయత్వకరణము పని నీ

1. హస్తోత్రేస్రయ, హస్తోచ్చేయ. 2. నడుగ.

కీవిశ్వము గాచుటకై
శ్రీవల్లభ [1]యెపుడు నవతరింతు నిజేచ్ఛన్. 32

చ. కడఁక దలిర్ప నీవు మధుకైటభదైత్యులఁ జక్రధారచే
మెడలు దెగంగ వ్రేయునెడ మిక్కుటమైనతదీయరక్తముల్
వడిసినయోడికల్ నెరయ వ్రాసినలత్తుకభంగిఁ జోద్యపుం
దొడవుగ నొప్పునీతొడవుతోరపుటొప్పు దలంతు మీశ్వరా.

చ. చదువులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బిమ్మరించున
మ్ముదుసలివేల్పు దేర్చి వెస మ్రుచ్చుబడిం బ్రళయాబ్ధినీటఁ గ్ర
క్కదలఁగ దాడివెట్టిన [2]యఖర్వభవత్తిమిరూప మిప్పుడున్
మదరుచి గ్రోలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధీ.

చ. కమఠతనూవిలాసమున [3]గవ్వపుఁగొండ ధరించి తేవ న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావలి కిచ్చితి నేఁడు నమ్మహా
కమఠతనూవిలాసము దగన్ దలఁపన్ గొని యాడఁగన్న వా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁ దేలుదు రాత్తరక్షకా.

చ. గొరిజల త్రొక్కనం బ్రిదిలికుండలిభర్తయొదుంగ నూర్పులం
దెరలి మహార్ణవోదకము త్రిప్పకొనం బటురోషతాడనన్
జిరిఁగి యజాండకర్పరము చిల్లులువోవఁగ యజ్ఞపోత్రివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలఁ దలంతు మవ్యయా. 36

ఉ. ఖేదములేక యజ్ఞమయకేసరముల్ గదలంగ విస్ఫుర
న్మేదుర హేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపతన్
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పయు గాంతసంహృతిన్
వేదము లుద్ధరించినపవిత్రయశుండవు నీవు శ్రీనిధీ. 37

1. యపుడునవసరింతు. 2. నఖర్వ. 3 గర్వపుఁగొండధరించుతేవనీ.

మ. స్ఫురదాతామ్రజటాకలాపములతోఁ బూర్ణేందు[1]సౌందర్యసుం
దరవక్త్రంబులతో మహోగ్రఘనకోదండేషువిస్ఫారభా
సురపూర్వాపరభాగవైభవముతో సొంపారు నీరూపముల్
నరనారాయణనామధేయములు[2]పర్ణ్యంబుల్ జగన్మంగళా.

ఉ. భూతభవద్భవిష్యదురుభూతసమృద్ధుల నొప్పునీసము
గ్రాతతదివ్యరూపముల నన్నిఁటి నిట్టివి నా నెఱుంగ సం
ప్రీతి నుతింప శక్తుఁడె విరించియుఁ, గేవలభక్తియుక్తులన్
గాతరులన్ గృపాగరిమఁ గావుము మమ్మఖిలాండనాయకా.

క. గోవింద కృష్ణ కేశవ
శ్రీవల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర సితరా
జీవాక్ష చక్రధర నీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీతలదృష్టిన్. 40

క. పరమవనమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనవర్ణాం
బరధర కౌస్తుభరత్నా
భరణ ప్రసన్నుఁడవు గమ్ము పాలింపు దయన్. 41

క. వైకుంఠనాథదయితక
థాకుంఠితకరణచతురధర్మావన దీ
నాకల్పభవచ్ఛరణా
బైజకాయనతత్త్వ మాకు నభయ మొసఁగవే. 42

ఆ. అమృత యభవ యలయ యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

1. సౌదర్య అని యుండును. 2. వర్ణ్యంబుల్.

యప్రమేయ యమల యాద్య యనాద్యంత
యార్తమతుల మమ్ము నవధరింపు. 43

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతించుచు సభక్తికచిత్తులై
యున్న యన్నాకౌకసులఁ గరుణావలోకనంబునం గైకొని
యాలోకేశ్వరుండు మీరాదెసఁ బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది
యిష్టం బేమికారణంబునం జనుదెంచితి రింతదైన్యం బేల
వచ్చె మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన
డెందంబులఁ గొందలంబులు డిందుపడ బృందారకు లందఱు
నందంద సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి యిట్లని విన్న
వించిరి. 44

తే. దేవ దేవేశ దేవరదివ్యచిత్త
మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి
నెందునుం గల్గునే యైన యేము విన్న
పంబు చేయఁగ [1]విను డభిప్రాయము మెయి. 45

వ. చిత్తగింపుము దితిసూనుం డైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్య
గర్భుండు వరం బిచ్చి యధికుం జేసిన నయ్యసురాధముండు
క్రోధమాత్సర్యంబులు దన్నుం జుట్టుకొనఁ బెరిఁగి యదితి
సంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్జయుం డై యున్నవాఁడు.

తే. [2]బలియునింట బానిస నైనఁ బఱప [3]వెఱచు
నొరులు నీయింటిదాసుల నోటలేక
మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్ప
సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చియును దేవ. 47

1. వినుఁడభిప్రాయము. 2. 'బలియు నింటి' 3. 'వెఱతురొరులు'.

చ. అలఘుపరోషదృప్యదసురాధిపతీవ్రగదాహతిం గదుం
గలఁగినమస్తకంబు లివె కల్పితదానవతర్జనంబుల
న్వేలవెలఁ బాఱుమోము లివె నిష్ఠురదైత్యనితాంతసేవమై
నలజడిఁబడ్డమోము లివె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

తే. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డడరి సమస్తసం,
పదలు గొనిన దివ్యపదముఁ బాసి
యిప్పు డున్నవార మిల హిరణ్యకశిపు
హీను లైననరులలోన గలసి. 49

ఉ. దానవుచేతఁ గప్పుబడి దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దైనపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రసన్నమానసుఁడ వై మముఁ జేకొనవయ్య మాకుది
క్కైనను గాక యున్న నసురాంతక! నీవక దయ్యు యొయ్యెడన్.

వ. అని కృప పుట్టం బలుకు దివిజులపల్కులు మనస్కరించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతరంబు వారల
కి ట్లనియె. 51

చ. ఎఱుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోద్ధతచేష్టితంబు వి
న్ముఱిక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్దలపోసి వానికిం
గొఱఁతలు నిండునంతకును క్రూరతఁ గైకొనకున్నవాఁడ,ను
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁదిమిరారియుఁబూనునె వేగకుండినన్.

వ. అమ్మహాసురుండు సరసీరుహసంభవుం బ్రసన్నుఁ గావించిన
యప్పుడుం దనకుం జావులేకుండ ననేకప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేఁడినవాఁడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తప్పింపనో

పాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహిం
చినవాఁడ నది యెట్లనిన. 53

సీ. ఆననభంగి పంచాననసమరేఖ
 [1]యఖిలాంగమును బురుషానుకారి
తీవ్రనఖంబులు తీవ్రశస్త్రంబులు
 సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ
విపులాంకపీఠంబు రిపునకు వధశిల
 తద్భుజామధ్యభేదనము గదన
మమరభుజంగమర్త్యావాసనిగ్రహా
 నోదన విజయప్రమోదలీల

గీ. యిట్లుఘోరాద్భుతస్ఫూర్తి నెసక మెసఁగ
నతులనరసింహభవ్యదివ్యావతార
మేను ధరియింతుఁ దడవులే దింక నాత్మఁ
గలఁక విడువుఁడు దేవతాగణములార!. 54

క. వినుఁ డాశ్రితరక్షణమే
యనువునఁ గావింతునొక్కొ యని యనిశము నే
మనమునఁ దలపోయుదు మఱి
తునె శరణాగతులమిష్టు దురితరహితులన్. 55

ఉ. ఒకమఱి నన్నుఁ జేరొక్కనిన నుల్లమునం దొకమాఱు నక్షసభ
క్తికమతియై తలంచినను దెల్లము భక్తుఁడు వాఁడు నాకు,వా
నికిఁ గలనేను, వేఱొకటి నేరక నన్నుఁ దలంచుపుణ్యులక్
బ్రకటదయానురక్తిఁ బరిపాలనసేయుట చెప్ప నేటికిన్. 56

1. యఖిలాంగములు పురుషానుకారి.

ఉ. చెప్పితి సర్వవేదములఁ జెప్పితి శాస్త్రవిచారపద్ధతిన్
జెప్పితి సత్పురాణములఁ జింతితకల్పరుహీరుహం బనా
నొప్పుమదీయకీర్తనము, యుగ్రతపంబులఁ జెందుపుణ్యమున్
జొప్పడు నస్మదీయగుణశోభనముం గొనియాడ నేర్చినన్.

క. ఏ వాఁడు నన్ను నెఱుఁగఁడు
గావునఁ ద్రైలోక్యహితముఁ గావింపంగన్
భావము దెలుపుచు నుండుదు
నీవిశ్వంబునకు నేన యెప్పుడు కరుణన్. 58

తే. సకలభూతజాతములకు సముఁడ నేను
వినరె యట్లయ్యు ధర్మవిద్వేషు లైన
తామసాత్ముల నైరింప ధర్మబుద్ధిఁ
బొగడఁ గనివసాత్వికతతిఁ బ్రోతుఁ గరుణ. 59

వ. మీరు సాత్వికచిత్తులరు గావున నాకు నవశ్యరక్షణీయులు. తామసమర్దనంబు గార్యంబుగా నాకుమీ రెవ్వరుం జెప్ప వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులై నవిగాఁ దలంచి నిరాతంకహృదయులరై యుండుఁడు. పొండని యానతిచ్చిన నాజగన్నాథువచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనా రమణీయంబు లగుమౌళిభాగంబులన్ బరిగ్రహించి పురంద రాదిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్రితు లై మరలి భావినరసింహారూపప్రకారం బూహించి యాశాకుతూహలప్రమోదభక్తిపరవశమానసు లగుచుఁ దత్కారోద్యోగప్రవర్తకుం డగువాచస్పతిఁ బ్రస్తుతిం చుచుఁ బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులన్ భావించి సంతసిల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జని రక్కాలంబున నచ్చట.60

చ. జగములు మూఁడు గెల్చి యొకశంకయుఁ గింకయు లేక దైత్యుఁ డ
త్యగణితవైభవంబున నిరంతరభోగపరంపరారతిన్
దగిలి మనంబు గోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ దేలుచుండు సొం
పుగఁ దనధర్మపత్ని యగుపాత్రియుఁ దాను సుదాత్తలీలలన్.

చ. ఉదధిపునొద్ద నర్థపతియొద్ద నిలింపకులేంద్రునొద్ద ను
న్నదకలలీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
పొదల విలాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దలిర్ప న
య్యదితిసుతాహితుం గొలుతు రమ్ముదువోయినయ ట్లజస్ర
మున్. 62

క. విశ్వావసుతుంబురులును
విశ్వాముఖులు నరుగుదెంచి యంచలు నాదై
త్యేశ్వరు నారాధింతురు
శశ్వత్సంగీతకప్రసంగప్రౌఢిన్. 63

శా. వీణావేణుమృదంగసంగతకళావిన్యాసముల్ బంధుర
శ్రోణీరమ్యఘనస్తనీనటనచాతుప్రేక్షయున్ సంతత
ఘ్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియున్ [న్.
1ప్రాణంబుల్దనకొం దెలుంగఁ దతఁ డెబ్భంగిన్ సమస్తక్రియ

సీ. అమృతశీకరసేకహరితవనావలీ
సుందరమందిరకందరములు
రత్నపుష్పామోదరమ్యకాంచనలతా
కోమలమేచనికుంజములును
కనకాంబుజక్షోదపునరుక్తవాలుకా
లలితమందాకినీపులినములును

1. ప్రాణంబుల్ దలకొం.

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరిత్తీరములును
గీ. నాదిగాఁగల్గు దివిజవిహారభూము
లన్నియును దానరై వేడ్క లగ్గలింప
ననుదినంబును నచ్చరల్వొనుకఁ దిరుగఁ
దానుఁ బ్రియయును విహరించె దైత్యవిభుఁడు. 65
వ. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను
చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయును. 66
ఉ. ఒయ్యన మాధవీలతల నుండుట లుజ్జనఁ జేసెఁ దుమ్మెదల్
గ్రుయ్యఁగఁ బాఱి పాటలతటిప్రకరంబుల మూఁగె నుక్కు
నన్,దియ్యనివింటికిన్ స్మరుఁడు దీసిన[1]యమ్ముల గాన మెచ్చెఁదా
నెయ్యెడ మల్లెక్రొమ్మొగడ లేపునఁ బాంథులవేఁటలాటకున్.
చ. మలయజవారిసేకముల మార్తికనూతనహారలీలలన్
వలిపెపుసన్నకావులను వారిరుహాక్షుల వీఁగుఁజన్నులన్
గలిగినచల్మిరిం బ్రదికెఁ గాక జనావలి యుట్టివేసవిన్
గలదె శరణ్య మన్య మనఁగాఁ గడుఁ బేర్చె నిదాఘదాహ
ముల్. 68
తే. అదరిపాటున వేసవి పొదలుకొనినఁ
గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ
డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపొనర్చె
నమరుతాలవృంతముల మందానిలంబు. 69

1. యమ్ములు.

మ. [1]తమచుట్టూ బయలైననూత్నశశికాంతస్ఫాకరవేదుల్మహో
ద్యమచంద్రోదయలీల రేలుగరఁగం దత్తోయసంసేవనల్
గమియుం దప్పెసఁగంగనొప్పెసఁగె రంగత్కేళికాంతారభూ
జము లొప్పెం బయుఁ గోలుపోకకడునిస్సారంపుఁబెన్వేసవిన్.

చ. రమణభుజానిపీడనఁ గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్నితం
బములఁ దలిర్పు సన్నవలిపంబులు వీడియు జాఱవయ్యెఁ జె
న్నమరువినూతనక్షతనఖాంకము లింపెసలారఁ గ్రమ్మునుం
జెమటలఁజాల బచ్చులయి చిక్కగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయి మెట్టితో ల్తబహుభంగులఁ గ్రాలెడుమిత్రుజైత్రులిం
పొరిగొన [2]వచ్చు గ్రీష్మమునుపొచ్చెపుఁ[3]బేరిపురారిఫాలభా
సురపటువహ్ని ... ంచు వెఱఁజొచ్చినమన్మథుఁ గాచె నత్తఱిన్
సరసశిరీషకేసరలసన్మహాళామృదుశాలకాగ్రముల్. 72

తే. పగళు లెలతోఁటనీడలు ప్రాఁతియయ్యెఁ
బగళులును రేలు దనుగాలి ప్రాఁతియయ్యె
రేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియములయ్యె
రేలుఁబగళులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

వ. ఇట్టి ఘర్మసమయంబున నసురవల్లభుండు వల్లభాజనసహితం
బుగ నొక్కనాఁడు నిజమందిరాభ్యంతరకేళీకాంతారంబు
నందు. 74

సీ. ఎండకన్నెన్నఁడు నెఱుఁగని క్రొమ్మావి
నీడలఁ దనుపారునెలవులందుఁ

1. తమచుట్టం. 2. వచ్చె. 3. బేర్చఁ బురారి.

గలిగొట్టుఁ బువ్వులందలి తేనియలవానఁ
దడిసినపాదరిండ్ల యొడమలందు
విరియనూఁకించు క్రొవ్విదపుమల్లియమొగ్గ
లెలదావిఁ జొక్కించు నిక్కలందు
రాయంచఱెఱకలరాయిడిఁ దుప్పర
సల్లెడు కొలఁకులచలువలందుఁ
గీ. దిరిగితిరిగి పెక్కుదెఱఁగులయాటల
మెఱసి మెఱసి చెన్ను మిగిలిమిగిలి
క్రాలఁ బ్రొద్దు మాపకడ నయ్యెఁ గలువల
మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కె ననఁగ. 75
తే. ఇట్టి వేసవితఱిఁ బగ లిట్టినిడివి
యైనసయిరించునే దివిజారి యనుచు
వెఱచి తొలఁగెడుతెఱఁగున వేఁడివెలుఁగు
వరుణుఁ డేలెడుదెసనొక్కవలననొదిఁగె. 76
చ. ఇను నసమానతేజు దివసేంద్రుఁ గనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁ
గాఁ, జన దొరు నల్పతేజు నను చాడ్పునఁ జంచలభృంగతా
రకా, ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ
జేసెఁ బద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమున మేలిమికిం గుఱి దాన
ఖా మ్మసన్. 77
చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలమ
న్గురువపుసూత్రధారిజతనంబున దిక్పతికోటిముందటన్
సరసముగా నటింపఁగ నిశాసతి కైత్తినక్రొత్తతోఁపుబెం
దెర యన [1]నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమదిక్తటంబునన్.

1. నొప్పు.

క. నలుదెసలయందుఁ దోలితోలి
తలసూపు దమఃప్రరోహతతులు వియోగా
కులచక్రవాకమిథునం
బుల వగయనుచిచ్చురాఁజు [1]పొగలనఁ దగియెన్. 79

తే. [2]పొదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీఁకటిప్రోవులన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుకక్రుక్కినట్టి
[3]కరవటంబన జగదండఖండ మమరె. 80

ఉ. రాజితతేజుఁడై నదినరాజులిరోహితుఁడై నపిమ్మటన్
రాజుదయాద్రిపీఠముతిరంబుగ నెక్కెడుసందికట్టునన్
భ్రాజితసత్పదంబునకు బాధయొనర్చుచు జారచోరసం
పూజితమైతమంబుగడుఁ బొంగె నధర్మము. [4]తోడిజోటిరై.

క. పదపడిపూర్వదిశాసతి
వదనంబునఁ దెల్పు[5]మిగిలె వనజాహితుచూ
లుదరంబునధరియించినఁ
గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82

వ. అంత. 83

సీ. తిమిరభూతముసోకు [6]తెరల జగత్రయీ
లలనదాల్చినరక్తతిలకమనఁగ
సఖ్యంబునకునిశాసతి యొసంగినఁబ్రాచి
ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ

---

1. పొగలనదఁగియఁన్. 2. పొదవి. 3. కరపటంబున. 4.తోడిచోటు
లై. 5. మిగిలి. 6. దెలియ.

దోయధి వెడఁగ్రుంకితోఁచుపురందర
కుంభిసిందూరితకుంభ మనఁగఁ
గులిశాయుధుని పెద్దకొలువున నెత్తిన
దీపించుమాణిక్యదీపమనఁగఁ
గీ. కుముదినీ రాగరసబద్ధగుళికయనఁగఁ
గామినీరంజనౌషధకబళమనఁగఁ
బొడవు పెంపునబింబంబుపొలుపుమిగులఁ
జంద్రుఁడుదయించెఁగాంతిని స్తంద్రుఁ డగుచు. 84

వ. ఇట్లుదయించి. 85

చ. [1]దెసలను గొమ్మలొయ్యనతిదీర్ఘము లైనకరంబులన్ బ్రియం
బెసఁగఁగనూఁదినిక్కి రజనీశ్వరుఁ డున్నతలీలఁ [2]జేర్చునా
కసమను పేరిభూరుహము కాంతనిరంతరతారకాలస
త్కుసుమచయంబుగోయుట కొకోయనఁ బ్రాఁకె సముత్సుకాకృతిన్. 86

ఉ. వెన్నెల వెల్లి పాల్కడలి వ్రేఁకదనంబునఁ జేప్పదిక్కులన్
మిన్నును [3]ముంపనందు రజనీకరబింబముకుండలీభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనముభంగిఁ దనర్చెఁదదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిఁజూడ్కులకు వేడ్కయొనర్చెఁ గలంకమత్తఱిన్. 87

చ. వడిగొని జేకులుప్పతిలవాలిన కేసరముల్ దలిర్పఁబు
ష్పొడిదల మెక్కి తేనియలు పొంగితరంగలుఁగాఁ జెలంగి పైఁ
బడు నెలదేఁటిదాఁటులకుఁ [4]బందువులై నవసౌరభంబులు
గ్గడువుగనుల్లసిల్లెఘనకైరవషండము నిండువెన్నెలన్. 88

---

1. దిసలను. 2. దేర్చు, చేర్చు. 3. ముంచియందు. 4. బందువలై.

ఉ. వెన్నెలవెల్లపచ్చడమువిచ్చినయంబరశయ్యమీఁదఁ జే
రన్ననఁ నుండిదిగ్వనితలాదటఁ జుట్టునుగొల్వ రాత్రి యన్
కన్నియఁగూర్మిచిక్కఁదనకౌఁగిటఁ జేర్చిసుఖించినాఁడనన్
జెన్నువహించెఁజందురుఁడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. ౮౯

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచుసోనలఁగడుఁ దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయములయొఱకల
గర్వంపుదాఁటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవిపులరంధ్రములపైఁ
దీవ్రంబుగాఁ గ్రమ్మితిప్పుకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిభ్రమ
స్మితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ
గీ. బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి దిశలుముంచిముంచి
[1]యభినుతేందుచంద్రికాంభోధియఖిలంబు
నీట నిట్టలముగ నిట్టవాడిచె. 90

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు రాత్రి యనుతలంపుఁ దోఁపనీక తమం బనునామంబును విననీక యవ్యక్త యనుశంక నంకురింపనీక లోచనంబులకు నమృతసేచనంబును, శరీరంబునకుఁ జందనాసారంబును నంతరంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన సమయంబున. 91

1. యభినుతేంద్ర.

క. తనదేవియుఁ దానును న
ద్దనుజవిభుఁడు విమలసౌధతలమునఁ గాంతా
జనపరివృతుఁడై సురతరు
జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్. 92

క. తెప్పించిసహజసౌరభ
మొప్పారఁగ దివ్యరుచిసమున్నత[1]ములునై
యుప్పొంగువానిఁ గనకపుఁ
జిప్పల నిండించె మదము చిప్పిలుచుండన్. 93

ఉ. అందఱుఁ గైకొనంబనిచి యాదటఁ గాంతయుఁ దానునొక్కకో-
రం దనుపార దివ్యమదిరామధురామృతపానకేళి యం
దందయొనర్పఁగాఁ దొడఁగెనంబురుహాక్షులవిభ్రమక్రియా
కందళితంబులై నసవికారవిహారములింపుఁ బెంపఁగన్. 94

క. ఆరమణులమదిరారస
పూరిత[2]చషకములఁదోఁచుపూర్ణేందుఁడు పొ
ల్పారెను వాసనకై క
ర్పూరంపుం[3]బల్కులిడినపోలిక యమరన్. 95

చ. నెలఁతయొకర్తుచేతిహరినీలశిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం
వలితతరంగయైపొదలువారుణిఁ దోఁచుసుధాంశుమండలం
బలముకరాళరాహువదనాహతి స్రుక్కికరంబుఁ బిమ్మిటిం
గలఁగిపొరింబొరిన్వడఁకుకైవడిఁగానఁగనయ్యెనయ్యెడన్. 96

చ. సురుచిరపానపాత్రమున సుందరియొక్కతె కేల నిండుచం
దురుఁడు ప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెఁదదాననాంబుజ

1. సములై. 2. ఝషకము 3. బల్కలిడిన; బలుక్కలిడిన.

స్ఫురితవికాసవైభవము సొంపులడంతువ ప్రుచ్చిలించి చె
చ్చెరఁ జను దెంచి కట్టువడి చేడ్పడి భీతివడంకుచున్నవనన్. 97

చ. పొలఁతుక[1] యొక్కతె యొప్పుమధుపూరితపాత్రికఁ గానవచ్చు ను
జ్జ్వలహిమధామువేతఁ దనవక్త్రము కాంతికిఁ గాంతిపూరముల్
[2]గలయఁగఁ ద్రచ్చి తేర్చి యొకకంబుగఁ బుచ్చిన వెన్నకల్లుతోఁ
గలపికవంచి క్రోలుటకుఁ గా నిడికొన్న తెఱంగు నందగన్. 98

ఉ. ఈరమణీలలామ వదనేందునిఁ జెందిపవిత్రయైన యి
వ్వారుణిఁ గాని పాయదు ధ్రువంబుగ నాత్మకళంకమంచు నిం
పార మునింగెఁ గాక యమృతాంశుఁడనన్ బ్రతిబింబచంద్రుఁ
[3]డొ,ప్పారె నొకర్తు చేతిసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.

తే. [4]చషకమునఁ గామినీముఖచంద్రుఁడును సు
ధాంశుఁడును బింబితాంగులై యలరుటొప్పె
నర్థిఁ దమలోనఁ జెలిమి సేయంగ శపథ
మునకు వరుణాతనూజలో మునిఁగినట్లు. 100

వ. ఆసమయంబున. 101

చ. ఎనసిన[5] రాగబీజమున నీరికలెత్తినదర్పహాసముల్
ఘనతరశాఖలై యలమొగంబులఁ గెంపులుపల్లవచ్ఛవిన్
బనుపడ వాలుకన్గొనలఁ బర్వె మెఱుంగులు పుష్పలీలగాఁ
దన రె[6]నితంబినీజనము తద్ద్రుమరూఢిసురాంబు సేచనన్. 102

వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
రంబులు నుత్తమలావణ్యసంస్కారంబులు నృత్తగీతవాద్య

---

1. యొక్తె 2. గలయఁగఁ దేర్చి త్రచ్చి, 3. ప్పార. 4. ఝషకమున
5. రోగ 6. నితంబినీజన దదద్రుమరూఢి.

కళావిలాసంబులు గారవించుచు సాంద్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱం బోవంబనిచి. 103

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబునఁ దానుహృదయదయితయు రాగా
కులసుప్తిఁబొందె గంగా
పులినటతాభ్రము మహేంద్రపురదంతి క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభు
కులభామిని మేలుగాంచి కుతుకాద్భుతసం
చలతాపరవశయై యా
కులభావము నొంది వెండి కొండొకవడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుఁడయ్యె
సతినిజస్వప్నవృత్తంబు పతికిఁజెప్పఁ
వెఱచి మతినున్చికొనియుండె విచలమధుప
[1]కలితసుప్తపంకజయగు నలినిపోలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాతియనురాగముతోడఁగుముద్వతీరతిఁ
బ్రీతిభజించి ఖేదమునఁ బ్రేయసియుఁ సొగియంగ[2]దానును
ద్భూతపరిశ్రమార్తుఁడగుపోలికఁ జంద్రుఁడుపశ్చిమాబ్ధిశ
య్యాతలసుప్తికై [3]డిగెననల్పవిభావికళాంగరాగుఁడై. 108

ఉ. చల్లనివాఁడుగావునని శాకరుప్రాపువ దీప్తిలీలమై
నెల్లజగంబులు న్మిగిలియిమ్ములనుండిలిమింత నెంతయుఁ

1. కేలిసుప్తపంకజయగునలినపోలె. 2. దానను. 3. డిగియ; 'డిగియె.'

దెల్లమఁ తీవ్రమూర్తి యొరుతేజము సైపడు భానుఁగూడిన
ర్తిల్లఁగవచ్చునే యనుగతిన్ దివిచుక్కలడంగెఁ దోడుతోన్.

తే. అంచితో ద్యానవాటికలందు నవవి
భాతవళితకుసుమవిభాతి యమరె
నప్పుడరయంగఁ జంద్ర[1]కరాబ్ధి వెల్లి
దొంకిచనఁ దోఁచునురువు తెట్టువలనంగ. 110

సీ. వెడ వెడమూతులువిచ్చు తామరలపై
సుడిసి నెత్తావులుసూఱలాడి
యనుఁగుఁదోఁటలు సొచ్చియలరుతేనియఁ జేసి
యెలదేటి పదువులఁ జెలఁగినడచి
రాయంచకవలనిద్రలు దెల్పి కోలఁకులఁ
దరఁగ యుయ్యాలయాట దగులుపఱచి
సోర్ణగండులసొచ్చి సురతఖేదమునందుఁ
జెలువలఁ జెలువుర సేదదేర్చి
గీ. యడరి గృహపతాకికలకు నాటగఱపి
ప్రోది నెమళులయొఱకలసోదులువిచ్చి
మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
మెఱసెఁ బ్రత్యూషసమయసమీరణంబు. 111

క. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
యువతిగృహాంగణము కుంకుమోదక సేక
ప్రవిభాతమయ్యెననఁగా
నవారుణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్. 112

1. వరాబ్ధి.

మ. సరసస్నేహఘనంబులాయతదిశాసంసక్తముల్ కజ్జల
స్ఫురితోపాంతములిష్టభూరివిషయంబుల్ కామినీనేత్రభా
సురరోచుల్ దమునేఁడు[1]ద్రుంచుకరణిన్ సుస్నిగ్ధరాగంబులై
పరఁగంగా వెల వెల్లనయ్యె గృహదీపవ్రాతముల్ వేకువన్.

మ. అలినీమంజుల[2]గీతులుం బటుతరంగాలోలనాదంబులున్
విలసత్కైరలతావకీర్ణసుమనోవృష్టిప్రచారంబులుం
గలహంసీహసితానులాపములునై గంభీరపద్మాకరం
బులుగోకద్వయసంగమోత్సవములంబొల్పారెఁగాల్యంబులై.

వ. అంత. 115

మ. అనితర[3]కాంతఁ బద్మినిఁ బ్రియాతిలకంబు మొఱంగిపోయి రే
యెనసిన వేడ్క నొండుదనయిచ్చ మెయిన్విహరించి[4] మేననం
టిననవరాగలీల జిగి దేరఁగ*నోడియొదింగియొయ్యనొ,య్యనఁ
బొడచూపెనానుదయమయ్యెఁ బతంగుఁడు ప్రాఙ్ముఖంబునన్.

సీ. కమనీయదిగ్వధూకర్ణపల్లవములా
కాశకింశుకకోరకప్రతతులు
వాసరవారణవదన సిందూరముల్
వనరుహాకుంకుమోద్వర్తనములు
కుముదినీనవతపక్రమవల్కలంబులు
తిమిరాపహరణప్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్నతోరణములు
ప్రత్యూషనటరక్తపత్రకంబు

1. ద్రెంచు 'ఏఁగుదెంచు' అని యుండునేమో. 2. గీతులం. 3. కాంతిఁ
4. జంటెన; * తెం,దిన నవరాగ.

గీ. లనఁగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు
లలర మణిమరీచు లతిశయిల్ల
నఖిలభువనమంజులాంజలిపుటపూజ్య
మానుఁడగుచు బాలభానుఁ డొప్పె. 117

వ. ఆసమయంబున నసురేశ్వరుండు విహితదినముఖవ్యాపారుండై
యంతఃపురంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల
సురరిపుప్రకరంబులు పరివేష్టింప నభీష్టచేష్టితంబులఁ వర్తిల్లు
చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, దైత్యవంశగురుండును,
నిజమంత్రమహిమావధీరితశక్రుండును నగుశుక్రుండును జను
దెంచి హిరణ్యకశిపుం గాంచి యతనిచేత నభివందితుండై
వివిధాశీర్వాదంబుల నమ్మహావీరు నభినందితుంజేసి తదను
మతిం దదీయ[1]జీవితేశ్వరిని దీవింప నభ్యంతరమందిరంబునకుం
జనిన. 118

మ. గురుఁ[2]దాదవ్వులఁ గాంచి సంభ్రమముఁ జతురగ ప్రీతియుం
భక్తిత్వరభావంబును నొప్పనప్పుడు వెసంబద్ధాతి ప్రత్యు
ద్గమ్యాదరసంసక్తి నమస్కరించెమహితోద్యత్పీఠవిన్యాసను
స్థిరసంపూజలొనర్చితత్కృతశుభాశీరుక్తకల్యాణియై. 119

వ. తత్సమీపంబున సముచితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు
మొగిడ్చి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 120

క. రే యొక కలఁ గాంచితి ముని
నాయక యే నది తుదియచాయకుమది యొ

1. జీవితేశ్వరుని. 2. గురుఁడాదవ్వులు

త్త్రైయుండఁ జేయునో యని
యాయన కెఱిఁగింపనై తి నాత్మ నునిచితిన్. 121

క. దైవము గురుఁడును బంధుఁడు
నేవిధమున మాకు మీర లీప్సితశుభస
ద్భావంబులు సతతంబును
గావఁగఁ గర్తలొటఁ గవిజనవినుతా!. 122

సీ. అవధరింపుము జలదాసితవర్ణుఁడు
ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజుండు
మహితకోమలవనమాలాసలక్షణ
వక్షుఁడు వికసితవారిజాక్షుఁ
డభినవపీతాంబరావృతదేహుండు
భూదేవుఁడొక్కఁ డపూర్వలీలఁ
జనుదెంచి ననుఁ జూచి సస్మితవదనుఁడై
తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాకు నిచ్చి మున్ను నామెడ నున్న హా
రంబు నిజనఖాంకురములఁ దిగిచి
కొనుచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేఁగల
గంటి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ. 123

వ. వీనిఫలం బెయ్యది యానతీయవలయు నవినఁ గావ్యుఁడు కొం.
డొక దలపోసి నిశ్చయించి యద్దైత్యరాజమహిషికి ట్లనియె.

ఉ. ఆథర ణీసురో త్తముఁడనాదియనంతుఁ డనంగ నొప్పల
క్ష్మీధవుఁ డచ్యుతుం డతఁడు మేకొని నీకును బుత్త్రు నిచ్చెన.

ద్భోధసముగ్రుఁ డై పరఁగుపుణ్యునినింతట సంతసిల్లు మే
లాధృతిదూలఁబోమనిఁ దలంపఁగ మీఁదిశుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీరికిఁ గైకొనం డసురసింహుఁడు దుర్వహగర్వబుద్ధినై
వ్వారిని వారిజోదరు నవాక్యభుజా న్మధుకైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగణైకశరణ్యు వరేణ్యు భక్తని
స్తారకుఁ జేరుకొన్న మదినైపఁడు మేలిట యెట్లు గల్గెడున్

క. నీమగని తేజమున ను
ద్దామశమసముగ్రుఁ డనఁగఁ దగి 'కుంపటిలోఁ
దామర మొలచిన క్రియఁ'ద
న్వీ మునివిభుఁడైన సుతుఁడు నీకుదయించున్. 127

క. నీవైనను మనమున జగ
దావాసుని వాసుదేవు నవ్యయు నెప్డుం
భావింపుము దుర్గతులం
బోవరు తద్భక్తజనులు పుణ్యవిచారా. 128

వ. అట్లైనఁ బురంధ్రీరత్నంబవైన నీకతంబున నసురవంశంబు
విధ్వంసంబునొందక నిర్వహణంబు వడయునని భార్గవుఁడు
సెప్పి యప్పొలంతి వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె
నంత. 129

క. కలఁగన్న యదియిత వనఁగ?
నెలఁతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబును బే
రెలమింబొందఁగఁ దగియెడు
నెలమసలం దెలివసూలు నెలకొని బెలసెన్. 130

సీ. ఉదరస్థుఁ డగుబాలునుజ్వల[1]కాంతియ
వెలిఁ బేర్చెనా మేను వెలరువాఱెఁ
గడుపులో నొప్పారు కొడుకునిర్మలబుద్ధి
తెలుపనాఁ గనుఁగవ తెలుపువాఱె
గర్భశోభితుఁడగు నర్భకు సహజవి
రక్తినాఁ జవుల యాసక్తి దొఱఁగె
లో నున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
క్రమమనా నాభి వికాస మొందెఁ

గీ. కుక్షిసంగతుఁడగు పుత్త్రకుని గుణాలి
వొదలు తెలుఁగున మధ్యంబు పూర్ణమయ్యెఁ
బూర్వజన్మసంచితతపఃపుణ్యఫలము
మహోదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి. 131

క. చాలఁగ నమృతము బాలుఁడు
గ్రోలుటకై నినిచి కనకకుంభంబులపై
నీలపుఁగుప్పెలునిలిపిన
పోలికఁ జను మొనలకప్పు పొలఁతికి నొప్పెన్. 132

తే. అఖిలగుణరత్నములకు నాయతన మనఁగ
భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్త్రుఁదాల్చి
యున్న నా కేల తొడవు లొండన్నకరణి
నబల నైసేయుపనులయం దలసయయ్యె. 133

చ. అనుపమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించు దేవునె
మ్మనమున నావహించియసమానసమంచితయోగసుప్తిమై

1. కాంతినాఁ వెలిఁ బేర్చెనన.

నెనసిన బాలుఁ జాలున వహించిన సంతతసద్గుణైకవా
సననొనిరంతరంబుగడుఁజామకుజాడ్యముదోఁచుఁజెయ్యవలెన్.

సీ. హరినామకీర్తనపరమోత్సవంబులఁ
గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష సేయు
విష్ణుదాసులఁ గని వేడ్క నంజలిసేసి
కొనియాడి భక్తిమైఁ గొలువఁ గోరుఁ
బరమాత్మమహిమలు భావించి భావించి
యానందజలధి నోలాడఁ దివురు
నారాయణుని యవతారకథాసుధా
లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ
గీ. దనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న
మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ
నెపుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ
బుద్ధినంతర్గతుం డగు పుత్రువలన. 135

వ. ఇట్లు ప్రతిదినప్రవర్ధమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హ్లాద
యేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసి
తాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపిత
ప్రకారంబున గారవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలా
పంబులు నిర్వర్తించి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు.

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక
కుదయించుతుహినమయూఖుఁ డనఁగఁ
జారుపురందరాశానితంబిని కుద్భ
వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగ

విలసితరోహణాచలఖనిభూమికిఁ
బ్రభవించు మహనీయరత్న మనఁగ
సుందరనూతనమందార[1]లతికకు
జనియించు సురుచిరస్తబక మనఁగఁ
గీ. గాంతియును దేజమును మహోర్జితయు సౌకు
మార్యమును నభిరామసామగ్రిఁ బొదలఁ
బుత్త్రుఁ డుదయించెఁ ద్రైలోక్యభూతికరుఁడు
రాజబింబాస్య యగుదైత్యరాజసతికి. 137

క. పుత్త్రోదయమున నిర్జర
జైత్రుఁడు [2]మునుకొన్న యధికసమ్మదమున లో
కత్రయరాజ్యము మును నిర
మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్. 133

సీ. పుష్పోపహారము ల్పొలుపారఁ బురమునఁ
గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
నిపుణవిలాసినీనివహసంచారంబు
ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
భాసురవైజయంతీసహస్రంబులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
గీ. దివ్యకుసుమవర్షంబులు దేవదుందు
భిస్వనంబును నప్సరోభినయగతులు

1. తిలకకు. 2. మునుగొన్న.

కల్పభూరుహాంబరపతాకలు దనర్చె
భువనహితజన్ముఁ డగు [1]బాలు భూరిమహిమ. 139

క. అవి యెల్ల గని సురద్విషుఁ
డవివేకమనస్కుఁ డగుచు నొర మదిరో
త్సవమునకుఁ దగ నొనర్చిరి
[2]దివిజులు పను లనుచుఁ దనమదిఁ బ్రియ మందెన్. 140

మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్వి ని
ర్జరనాథప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోలిమై
నెరసెన్ బంకజసంభవాలయమునన్ నిండారె నవ్వేళ శ్రీ
కరదైతేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముద్ఘోషమై. 141

క. శ్రీకాంతునగరులోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142

మ. స్వరసౌందర్య మెలర్ప మెల్లన శ్రుతుల్ [3]సాగించి యొ
య్యొయ్యయ్య స్సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయెత్తెన్ బూజ్య
ధర్మార్థమోక్షరహస్యావలి యల్లనల్ల మెలఁగంగా సుత్స
హించె న్నిరం, తరదైతేయభయం బోకించుక ప్రశాంతం బై
[4]యణంగెన్ దగన్. 143

చ. దినకరుఁ డుల్లసిల్లెఁ బటుదీప్తిఁ బ్రదక్షిణభాసురార్చియై
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుఁడు సంచరించె విమలాకృతి నంతయు నొప్పె దిక్కులెం
దును భువనైకమంగళము దోఁచువిధంబు దలిర్ప నత్తఱిన్.

1. బోఁటి. 2. దివిజులపను. 3. సారించి 4. వణంకెన్.

వ. దైత్యపతియును బుత్రోత్సవప్రమోదమానసుం డగుచుం
గవిప్రముఖభూసురలోకంబు నతిలోకధననివహదానంబుల
[1]నానందహృదయుం డై యానందంబు నొందించి బంధుజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందం గుమారునకు జాతకర్మాది
సంస్కారంబులు గురునిర్దిష్టప్రకారంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోక ప్రహ్లాదం బొనరించుటం జేసి బాలునకుం
బ్రహ్లాదుండను నామధేయం బొదవించె నంత. 145

తే. అంబగర్భంబు వెడలినయది మొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యానవివశుం డగుచు
నసుర రాజతనూభవుం డమృతవృష్టిం
దడుపంబడువాఁడ పోలె వర్ధనము నొందె. 146

సీ. పసిపాపఁ డై తాను బవడించుకాలంబు
వటపత్రశయనుభావంబు దలంచుఁ
జెలువొందఁగా బోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తటిఁగూర్మమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూఁడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాఁడు
గోపాలసంస్మృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ

గీ. బరమపురుషభూతభావికభవ్యాప
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
యొం డెఱుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పరత యొకటి కాని బాలకుండు. 147

---

1. నానందహృదయులై.

చ. తొలితొలి యెల్ల పాపములుఁ ద్రొక్కుచుఁ బెక్కుడునట్టితియ్యపుం
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁ బల్కరుఁ బేరొక్కను వెండిపల్కనిం
పెలయఁగ నంబ లక్ష్మి[1]జగదేకజనిత్రి ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతరప్రబోధమధురాక్షరవాక్యవివేకదక్షుఁ డై. 148

ఉ. ఆడఁగఁ బోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
బాడుద మాదిదేవుపదపంకజపూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుదమచ్యుతైకశరణాగతులం గనికర్మబంధముల్ [కుల్.
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్రగూరినయప్పుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయ కాని
పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనుసానుడి యిట్టిదనఁగఁ
దనరెఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బ్రౌఢమునులు గోరు
హితవివేకపాకంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మప్రకారంబు దేవశ్రవుచేతఁ గాలవుం
డెఱింగిన తెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ బ్రక
టించి వెండియు. 152

ఆశ్వాసాంతము

క. ప్రకృతిపురుషాపవర్తి
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తి

1. జగదేకజనేత.

సుకృతసదయానువృత్తి
నీకృతివరధరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?) 153

పృథ్వి. సమస్తమహిమాశ్రయా [1]జనితభూర్భువ (స్వ)స్త్రయా
రమాకుచపరిష్క్రియా ప్రణత[2]దాసనిత్యోదయా
సమాహితమహోదయా సకలకల్మషవ్యత్యయా
సమగ్రవిసరద్దయా జనసుసేవ్యరాగప్రియా. 154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్యనిత్యప్రసంగా
[3]శరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్తాబ్జభృంగా (?)
విరచితభవభంగా వేదవేదాంతరంగా
పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మనాడీతురంగా. 155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీ నృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1. జనిత'సారలోకత్రయా' బ్రాకెట్టులోనిభాగము పూరణము.
2. దాన 3. జలద—వ్రాతప్రతిలో నీపాఠమే గలదు.

శ్రీ ర స్తు

చ తు ర్థా శ్వా స ము

కాంతాపరి[1]రభ్యా
లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా
శ్రీకరనామస్మరణో
త్సేక దళితవినమదంహా శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబున నాశ్చర్యస్వభావుం డైన యమ్మహానుభావుచరితంబులు భాషితంబులు నంత(?)యెఱుంగ నిరాజసంబున నాదైత్యరాజు కేవలవాత్సల్యపరవశుండై యబ్బాలు బాల్యోచితంబు లైన యుపలాలనంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుకు చందంబులు డెందంబున కానందంబు నొందింప నిజస్వప్నదర్శనంబు తెఱఁగును గురువాక్యప్రకారంబు తెఱంగును దలఁచి వెక్కసంబందుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలంకుచుఁ బంకజోదరచరణస్మరణలాలసం బగుమానసంబుతోడం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ. 2

సీ. చౌలమౌంజీబంధసంస్కారములు యథా
కాలకల్పితములుగా [2]నొనర్పఁ

1. రంభా. 2. నొనర్చు.

తేజోవిశేషసందీప్తుఁ డై యొప్పి య
ప్పాపఁడు జనకునిపంపువలన
విద్యాపరిగ్రహవినయదీక్షలకునై
పూజితగురుగృహంబున వసించి
దైత్యదానవకులోత్తంసంబు లగుతన
యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువఁ
గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియెఁ గాలం బంత
నొక్కనాఁడు దండ్రి యుల్ల మలరఁ
గొడుకుచదువు వినఁగఁ గోరి కుమారు నో
జ్జలను గారవమునఁ బిలువఁ బంచె. 3
వ. ఇట్లు రావించినం జనుదెంచి మదిరాపానగోష్ఠీసమయంబున ననేకవిలాసినీపరివృతుండై యున్న జనకునిం గని నమస్కరించి యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నాసీనుండై యున్న పుత్త్రునకు నసురేశ్వరుం డిట్లనియె. 4
ఉ. పాపఁడ యింతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వేపగిదిం బఠించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థసార మై
తీపులు వీనులం గురియ దివ్యసుభాషితరత్న మొక్కటు
ద్దీపితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా. 5
క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
ట్లనియెను నీయానతిచ్చినట్టిద. యయ్యా
వినిపించెద నామది మె
చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్. 6
సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంతంబు నెవ్వాని
కరయ లే దని చెప్పు నాగమములు

పొడముటయును లేక పొదలుటయును లేక
తఱుఁగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ
స్థానసమాహారదశలఁ జెందుఁ
గారణంబుల కెల్ల కారణం బై యెవ్వఁ
డపగతకారణుం డై వెలుఁగు

గీ. నమ్మహానుభావు నచ్యుతు నవికారు
నమితతేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాఁడ నధిప యింతయ కాక
యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను. 7

చ. అన విని గుబ్బునం బొడమునల్కకు నెచ్చెలులై [1]కనుంగవం
గన లెడుదంట[2] కెంపును మొగంబునఁ బొడ్మెడుఘర్మజాలకం
బును నిటలంబునం దనరు భ్రూకుటియుం భయముం దనర్ప ని
ట్లను నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని నిరంతరవిస్ఫురితాధరోష్ఠుఁ డై. 8

ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధువ దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం
బెక్కడనుండి యీశిశువు నెప్పగిదిం జదివించి తిజ్జగం
[3]బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం
దక్కవపాటొనర్చితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబునన్. 9

వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డిట్లనియె. 10

చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకకీడును నా దెస లేదు చెప్ప నీ
తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతనయోక్తుల నేను సెప్పఁగా
వినక నిజేచ్ఛమైఁ గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ
యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్. 11

---

1. జనుంగవన్: 2. కెంపున. 3. బెక్కటియేలు.

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని. 12

క. శ్రీవత్స! నీవు చెప్పిన
యీవిధ మేఁ జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ
[1]కేవాఁడు గఱపె నేర్పడఁ
గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దండింతున్. 13

ఉ. నావుడు దైత్యరాజకులనందనుఁ డిట్లను సర్వభూతస
ద్భావములందునుండిపనుపం గఱపంగఁ బ్రభుం డొకండుమా
దేవుఁడుఁ వాసుదేవుఁడు సుధీనువిధేయుఁడు చిత్సుఖోదయ
శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పఁగలండెప్రశాస్త్రియెవ్వఁడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సురారి దురాత్మక
యేను జగములెల్ల నేలువాఁడ
విష్ణుఁడనఁగఁ గలఁడు వేఱొకం డనియెద
వేల చెడితి రోరి యెవ్వఁ డతఁడు 15

చ. అనుటయు నల్ల నవ్వి కొడు కయ్యకు నిట్లనునెవ్వఁడన్న నే
మని తెలుపంగవచ్చుఁ బరమాత్ముని నాతఁడయీాసము స్తముఁ
వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్పదం
బనిశము పుణ్యశీలురు నిజానుభవంబునఁ గాంతు రేర్పడన్.

వ. అప్పరమేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతం "డేను
సకలలోకపరమేశ్వరుండనై యుండ నాయెదురం బరమేశ్వ
రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమాఱు నుదాహరించెద
వోరి చావం దలంచితి వేల" యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

తే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుఁడు
వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకఁడ

1. కెవ్వాఁడు.

ధాతయును విధాతయును నతండ[1]యిందు
నలుక విడుము శాంతుఁడ వగుమయ్య తండ్రి. 18

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
డీవెడగువచనంబుధాత మెయ్యదియో యి
ట్లావేశించెం గా కితఁ
డీవిధమున నేల యఱచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 20

ఉ. నాయన మొక్కెఁడేల దితినందన సర్వము[2]నావహించి తే
జోమహిమన్ వెలుంగు హరి చోద్యపుధాతయతండులీలమై
వేమఱు నిన్ను నన్నుఁ బెఱ విశ్వచరాచరభూతజాతమున్
భ్రామకుఁడై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడున్.

వ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన
దనుజేశ్వరుండు పరిసరవర్తులం జూచి వీనిం గొనిపోయి
గురుగృహంబునం ద్రోచి రండు. విపక్ష[3]సంస్తవాకారం
బయిన చేతోవికారంబు చక్కనగునంతదాఁకనుం దగిన
యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్యి
సురరాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున
నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించు
చుండె నంతఁ గొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తండ్రి
యొప్పటియట్ల యొక్కసుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన
నతండు. 22

1. యందు. 2. నావహింపఁడే. 3. సంస్తరాకారం.

క. ప్రకృతిపురుషాత్మకంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వా
నికిఁ గార్యం బవ్విష్ణుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుఁ బ్రణుతింతున్. 23

క. అవినఁ గడుఁ గడిఁదిదైౖ మదిఁ
గనలు నీగుడఁ బుత్రభావకలితస్నేహం
బును గృపయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24

క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టుఁడు వీనిం
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెస నొక గుద్దు [1]మురిగిపోనేమి యగున్. 25

ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యీరసమున
నడచునేని వాఁడు కడిఁదిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవారు పగతె కారె. 26

వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుఁగులపాలు నేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్యు లంతకాకారు లగు క్రూరు లక్కుమారుం బొదివి కొదమసింగంబునకు భంగం బుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రం బుల నుగ్రకర్మంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

1. మునికి బోయేమి.

సీ. ఏలయొడ్డారించె నీపాపఁ డిటు[1]పాప
మడఁనెఁ గటా యని యడలువారు
తల్లి యైనను నాకుఁ దనయుతోఁడిద యని
పూని యాడఁద యని పొక్కువారు
కావ్యుఁ డైనను వచ్చి కాదు కూడ దనంగ
వలదె యిత్తఱి నని వనరువారు
హరి యైనఁ బొడసూపి కరుణమై బాలకు
కీడుకు మాన్పఁడ యని యొఱలు వారు

గీ. నగుచు సాధుజనము లంతంతఁ జేష్టలు
దక్కి మ్రగ్గి కలఁగి తలఁగి యొదుఁగ
నమరవైరి బంధు లాదిదేవునిబంటుఁ
గదిసి పొడువ నడవఁ గడఁగి రపుడు. 28

తే. అక్కుమారుఁడు మహితసమాధినిష్ఠుఁ
డై మహోగ్రశస్త్రావళియందు నసుర
లందుఁ దనయందు వెలుఁగుసర్వాత్ము విష్ణుఁ
గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల. 29

వ. అంత. 30

చ. అనుపమమేరుభూధర[2]తటాధికనిష్ఠురవత్తు వజ్రసం
హననుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
[3]తనకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుమురై మహీతలం
బునఁ దొరఁగెన్ నవోత్పలసముజ్జ్వలనూత్నదళంబులో యనన్

1. పాసమడిసె. సూ. ని. పా. 2. తటాదిక. 3. తనరకదస్త్ర.

క. అది యట్ల కాదె 'నిప్పునఁ
జెదలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణీశుఁ
మది నునిచినయుత్తమమునిఁ
బొదవునె యాపదలు సూర్యుఁ బొందునె తమముల్. 32

వ. ఇట్లు నిరపాయనిత్యోర్దీప్తప్రకాయుండును నతర్కితోపాయుండును సహజసముజ్జ్వలోల్లాసుండును నగువిష్ణుదాసుం జూచి యాచపలుండు [1]క్రోధవిరోధంబుఁ బాపికొన నేరక యిట్లనియె. 33

ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింకనైనఁ
బ్రాణభయమువలనఁ బాపి ప్రోచెద నాదు
బుద్ధి వినర [2]యవిధిఁ బోవ నేల. 34

వ. అనినఁ బ్రహ్మాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసంబున నవ్యాసవారి కిట్లనియె. 35

చ. భయములనెల్లఁ బాపుటకుఁ బాల్పడినాఁడుపయోరుహాక్షుఁడ
క్షయుఁ డచలుం డనంతుఁ డనిశంబునునామదిలోనసుండఁగా
భయ మొకఁ డెందునుం గలదె పంకరుహోదరపాదపంకజా
శ్రయులకుఁ దండ్రి పుట్టువుజరామరణాదిభయంబు లేమియున్,

ఆ. అనిన నొడుగఱచి యసురద్విషుండోరి
పడుచ నాకుఁ బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి [3]నోరుమూయ పెడతలవాపోయె
దిట్టి వదర గలఁడె యెచట నైన. 37

1. క్రోధ నిరోధంబు. 2. యవధి. 3. నోరుమూయుం.

క. సర్వంబును విష్ణుం డఔ
సర్వము [1]సృజియించెనట్టిజగ మావిష్ణుం
డోర్వంగ వచ్చునె విష్ణుఁడ
సర్వేశ్వరుఁ డంటి యీయసత్యోక్తులకున్. 38

క. నో రెత్తి తేని యింకను
సైరింపఁ జూవిరా దురాత్మ! చలమున నిదె నా
గోరంపుటుక్కుగదఁ గొని
బోరునఁ దల ప్రయ్య నడిచి పొరిగొని విడుతున్. 39

వ. అని పలికి తత్క్షణంబ తక్షకప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు
లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును [2]విషమాచారుండును
నగు నక్కులదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం బ్రేలి
పడఁ బొదువుం డని పనిచిన. 40

సీ. కన్నులఁ జాఱుజాఱఁ గ్రమ్ము మంటలతోడ
మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ
బొరల దేహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ
లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ
బొదలెడు సాభీలఫూత్కారములతోడ
[3]నొడవుకెంకలబేర్చు నొడలితోడఁ
మెఱయు నోళ్లను వెలిక్రుఱుకుదాడలతోడ
భుగులను సుగ్రంపుఁ [4]బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచరుండగు 3. నొడవు నిక్కుల బేర్చు నొడలితోడ. 4. బొగల.

గీ. [1]బాపపదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జుట్టి
నెఱకులెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడును గాక
యున్నయతనిఁ జూచి యుక్కుఁదక్కి. 41

వ. దైత్యేశ్వరున కిట్లనిరి. 42

చ. కఱచితి మెయ్యెడన్ విసముఁ గ్రక్కితి మీఁతనియందు
నెట్టిమా, కఱచినకాట్లకున్ శిశువు కాయముతోలును స్రుగ్గ
దయ్యె మా, కఱిముఱి మాఁడిపోయె మణులొఁదలలుం
దుము రయ్యె దంష్ట్రికల్, పఱిపఱి యయ్యె నోరు లధిపా
[2]యవియంగఁ దోణంగె నంగముల్. 43

క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరివోలెం దెరలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునన్యులు గలిగిన
నరసి పనుపుదేవ! యరిగె నస్మద్బలమున్. 44

వ. అనుచున్న పన్నగనివహంబులవివశత్వం బుపలక్షించి యత్కు
తుం డై నయమ్మోక్షశీలు నీక్షించి సంక్షుభితహృదయుం
డగుచు నయ్యదయుండు బృందారక[3]ద్విరదబృందంబులం
బిలిచి వీఁడు మదీయపక్షంబువాఁడై మాకులంబునకు నపకా
రంబుఁ గావింపంగడంగె. నాపుత్త్రుండని విచారింపవలదు.
తరువునం దోఁచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం
కోడవణంచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం
జించి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు సేయుం డని నియోగించిన.

1. బాపపదువ - పదుప. 2. నవియంగ. 3. ద్వార.

సీ. తరఁగలై తొరఁగెడుదానధారలచేత
సురనిర్ఝరస్ఫారగిరులు వోలె
దారుణోత్కటశాతదంతకాండములచే
ఘనదండధరుచెలికాండ్రు వోలె
నెఱమంట లుమియుచు నెసఁగుచూడ్కులచేతఁ
బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములువోలె
వలఁతులై నిగిడెడివలఁదతుండములచే
[1]సుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె
గీ. కింక లంకురింప జంకెలు నర్తింప
[2]బింకె మెసఁగ నిర్విశంకసరణి
నడరి దిగ్గజంబు లమ్మహాభాగునిఁ
బొదివి పొడుప నడుప నదుమఁ దొడఁగె. 46

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండక్రీడఁ గోడాడుచుండం బుండరీకాక్షు సాక్షాత్కారంబున నింపారుడెందంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం బోలెఁ బొలుచుబాలునిదృఢదేహంబు [3]సోఁకి. 47

క. సురకుంజరములకొమ్ములు
మురిసెఁ దొండములు [4]విరిసె మోములు [5]విరిసెఁ
బోరిఁబోరి నఖిలాంగంబులు
నెరసెఁ జిత్తంబు లురిసె [6]నిరిసె జగంబుల్. 48

వ. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రిం జూచి యయ్యా! యిది మదీయహృదయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొద. 2. బింకెబోసఁగ. 3. సోఁకె. 4. గురిసె. 5. నలిసెఁ. 6. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకఠోరంబులగు దిగ్వారణ
దంతప్రహారంబులు సైరించు శరీరంబు లెక్కడివి యని
యూరకుండె నంత. 49

ఉ. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహితుఁ డంతటనైనఁ దెల్విఁ గిం
[1]దావలమానరోషమునఁ దద్దయు మేను వడంక నింక నోం
డేవిధిఁ గావు తీవ్రబహుళేంధనదీప్తకృశానుకీలలన్
ద్రోపుఁడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెఁ బల్వురన్.

వ. పనుచుటయు వారవారితరభసంబున భూరితర దారుసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
పతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పాపనిం
బాపాత్ము లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బడి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధరధారాసిచ్యమానాంగుండు గావున
వేఁడిమిం గందక మందస్మితాననుండై దానవేశ్వరున
కి ట్లనియె. 51

ఉ. శౌరిపదాంబుజస్మృతిరసంబునఁ దేలెడునామనంబు తం
డ్రీ రుచియింప దన్యముఁ గడిందిగ నీ వొనరించినట్టియు
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామరసాకరమయ్యె నాకుఁ బ్ర
[2]స్ఫారితవీచు లీశిఖలు చల్లనితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

వ. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వాలుం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కి ట్లనిరి. 53

---

1. దావలమాన. 2. స్ఫారితనీచు.

చ. [1]మునుమునఁబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వీఁడు మై
త్రనియొడలింత యోర్చునె కృతంబుల సైఁచునె మాను
మింతతోఁ, గినుకలు నీవు గట్టలుక కీ డొనరింపఁగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షఖచరాదులు గాక తనూజుఁ డే
నృపా! 54

క. బాలత్వ మెల్ల కేళ్లకు
నాలయ మట్లగుట వినియు నజ్ఞానము ద
ప్పైవ లొచ్చువడఁగఁ గోపం
బేలా నీ యంతవారి కిప్పుడుచుపయిన్. 55

తే. అవధరింపుము మాసంత మధిప యేము
వదల కీబాలు శిక్షించువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలివికి నోజఘటిచి
వెఱ్ఱి దేర్తుము మాటలువేయు నేల. 56

క. ఈతనికి విష్ణుదెసఁగల
ప్రీతి విడువఁ దెలుపు టెంత పెద్ద, యధికరో
షాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతింపను గడఁగు బుద్ధిఁ గఱపెద మోలిన్. 57

ఉ. మావచనంబుల న్వినక మాధవుపైఁ గలపక్షపాతముం
[2]బోవఁగఁ ద్రోవ కి ట్ల యయిపోయిన నీ పటుచూచి
మెచ్చఁ గ్రో,ధావలి గ్రైనకృత్యఁ గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మీ, రావలమంతతో [3]నడఁగు గష్టపుఁ బాట్లును
దైత్యపుంగవా. 58

---

1. మునుమునబుట్ట. 2. బ్రోవగ. 3. డగను.

వ. అనిన నట్ల చేయుం డనుదైత్యపతిపనుపున నతనిబంట్లు
మంటలోనున్నపి న్నాతని వెడలం దిగిచి భార్గవాత్మజుల
కొప్పించిన వారునుం గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని
బాలురం గొందఱ సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు
సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టించుచు ననేక
ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నతఁడు భవ్యస్వభావుం డగు
నప్పుణ్యభావుం డొక్కొక్కతఱి నెడగొని తనతోడఁ
జదువు దానవదైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినరయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్త్వార్థ మైన యాత్మహితంబుఁ
మనమున మాకొక్కొయి
ట్లనిచెప్పెడు నిప్పు డీతఁ డని చూడకుఁడీ. 60

ఆ. పుట్టు పెరుఁగుఁ బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కుఁ బిదపఁజచ్చుఁ
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టదృష్టంబ
యిందు లేదు గాదె సందియంబు. 61

క. చచ్చినజీవుఁడు గ్రమ్మఱ
వచ్చుఁ బుట్టువున కను ట పాయము గా దీ
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
ద్రచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

ఆ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణం[1]బు పూర్వకర్మఫలము

1. బపూర్వ.

కాన యుక్తియుక్త మైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్లు యట్లు యనఘులార. 63

క. తలపోయఁ దల్లి కడుపున
నొలసిన నరు గొంతకాల మునికియు లోకం
బుల కెల్ల దృష్ట ము త్తఱిఁ
గలుగు నిరోధంబు [1]శాంతగతిఁ గొనఁ బొసఁగున్. 64

వ. అది యెట్టిదనిన. 65

తే. ఆఁకలియు నీరుపట్టు నయ్యె వెరవుల
నడఁచు దాఁక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు
లెపుడు నాఱనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట
గరము దుఃఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పఁడ. 66

క. వెల్లగునాఁకట నన్నము
సల్లనినీ రగ్ని [2]నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ
జెల్లు నవి కాక యుండిన
నెల్లపగిది నివియ దుఃఖహేతువులు దగన్. 67

క. మదురువుగొని యొడ లెఱుఁగక
మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం
పొదవియుఁ బిడికిళ్లం గొని
చదియఁ బొడుచునేని యదియు సౌఖ్యం బగునే. 68

క. కావునఁ గేవలసుఖదం
బేవస్తువు లేదు వినరె యిదె సంస్మృతి నై

1. శాంతగతిఁగొన 2. వెన్న.

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద
మై వెస దుఃఖమును సుఖద మై తిరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుఖోచితసారవస్తువుల్
దగఁ గఫవాతపైత్త్యకలితం బగుకీడులప్రోఁక యైన యా
యగుణశరీరముం గదిసినంతన దుష్టతఁ బొందు మేలుఁ గీ
డుగ నొనరించు నీముఱికిడొక్క మనంబున నమ్మఁ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై
నంతఃకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న
త్యంతం బగు సంతాపం
బంతయుఁ గూర్పఁగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులును
బ్రోపు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతి
యవియ పిదపఁ జెడఁగ నన్నింటిఁ దగిలిన
మనసు నుడుపలేక మడిసిపోవు. 72

ఉ. [1]ఏపును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి నిస్తరింపఁగాఁ
దేపరయంగ వేఱొకటి దెల్లము చెప్పఁగ [2]లేదు చెప్పెదన్
నాపలు కాత్మ నిక్కముగ నమ్ముఁడు విష్ణు ననంతు నాద్యు ల
క్ష్మీపతిఁ గొల్వుఁ డవ్విభుఁడు చేకొని కాచు నిజైకచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుఁడు సంసారముఁ
గడతేర్పఁడు శౌరిచరణకమలము [3]లెడ్డం
దిడికొనుఁ డూరక కాలము
కడపకుఁడి వివేకవీథిఁ గడఁగుఁడు నడవన్. 74

---

1. ఏపున. 2. లేఁడు. 3. నెడఁదన్, ఇడికొని.

సీ. బాలుఁడ నేనిప్డు బాలోచితక్రీడ
లనుభవించెద మఱి యౌవనమున
నెఱవాది నై ధర్మ మెఱిఁగి చేసెదఁ గాక
యని పోవు నటపోయి యౌవనమున
సుఖములచవిఁ జొక్కుఁ జొక్కి యున్నదిగదా
ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ
నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యౌవనమునంద
జెళ్లొంద ధర్మంబు చేయనైతి
గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యించుకయును
వసము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె
ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్మహితము
సేయ నబ్బ దెప్పుడు మూఢచేతసునకు. 75

ఉ. కావున శైశవంబునన కష్టతరం బగుమోహ మింతయుఁ
బోవఁగ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య[1]సమాహితతత్త్వచింతకుఁ
దేవలయుఁ దనంబు సుగతిప్రద మిద్వార విట్లు సేయుఁడా
భావన నన్య ముల్లమునఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.

చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి
యుఁ, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా
శుభం,బులు సమకూ[2]రఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద
సంస్మృతిఁ, గలది యొకింతయేనియుఁ ను గానితెఱం గటు
సూడుఁడా మదిన్. 77

వ, మఱియు నొక్కటి చెప్పెద. 78

1. సమాసత. 2. అకేయలఁతి.

చ. జలరుహలోచనుం డరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యొలసినవాఁడు గావునఁ దదూర్జితభక్తి రమించువారి క
గ్గలముగ సర్వభూతదయ గాదిలిఁ గావలయుం జుఁడీ విని
శ్చలసమబుద్ధి యిట్లొదవ సర్వవిపద్గశనంబు దా నగున్. 79

తే. అరయఁ [1]దాపత్రయాహితం బఖిలజగము
[2]నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన యొడయుచున్న
జీవులకు నొక్కకీడును సేయఁదగునె
చనదె దుఃఖశీలుర దెసఁ గనికరంబు. 80

చ. తన కరయంగ వేఱొకటి తక్కువజంతువు గల్గె నేనిఁ ద
త్తనువున కెగ్గు సేయమి గదా తగు నన్యశరీర మెక్కుడై
యనయము దాన హీనుఁ డగు[3]నట్టిదె యైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యపాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్. 81

క. వైరంబున భూతంబులఁ
గారించు దురాత్ము మూఱు గావించుఁ గడుం
వైరంబున భూతంబులు
ధీరుల కిది దెలియుఁ గుమతి తెలియం డెపుడున్. 82

తే. మనమునను దుస్స్వభావసంజనిత యైన
[4]ఖేదబుద్ధి దొఱంగి [5]యభిన్నుఁ డైన
విష్ణు నఖిలభావములందు వెదకి కాంచి
యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు. 83

---

1. దాపత్రయా. 2. నిట్లుపుట్టిన గొదవల నెరియుచున్న-ఇది ముద్రిత పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను నెరయుచున్న' అనునది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినిఁబట్టి పైరీతిగా సవరింపఁబడినది. 3. నట్టైద. 4. ఖేదబుద్ధి. 5. యఖిన్ను.

సీ. అనిలునిచేఁ గాల దగ్నునిచేఁ గ్రాఁగ
దమృతాంశుచేత శైత్యమునఁ బడదు
పవనుచే నివురదు పర్జన్యవరుణుల
చే వృద్ధిఁ బొందదు సిద్ధయక్ష
గరుడోరగామరగంధర్వకిన్నర
నరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
లొందదు గుల్మమహోదరాదికరోగ
తతిచేత సుడియదు దంభలోభ
గీ. మత్సరాదుల నలయదు మహిమమహిత
మేపదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
మట్టియానందతత్త్వంబు ననుభవించు
హరిసమర్పితమానసుం డగుబుధుండు. 84

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ వివరింపుచుండ విని తమమనంబు
లం దలంచి దైత్యబాలురు దైత్యపాలికిం జని యవ్విధం
బంతయుఁ జెప్పిన నలిగి యతండు. 85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
జెఱుపఁ జూచె నౌర గొఱకు [1]పడుచు
వీని నెట్లయైన విసువక [2]పొలియింప
వలయు నేమి వెరవు గలదొ యింక. 86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్మార్గదర్శనుండును దురా
త్ముండును నగు ప్రహ్లాదుండు మత్పుత్రుం డని యనుమానిం
పక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యాదుల

1. బడుచు. 2. పొలింప.

యందు హాలాహలాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయో
గింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

చ. అమృతు ననంతు నచ్యుతుని నాత్మఁ దిరంబుగ నున్చి నిత్యబో
ధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ డింపుగ నారగించున
య్యమితహాలాహలాద్భుతవిషానలసంచయభక్షణంబునం
దమృతముకంటెఁ బ్రీతికర మయ్యెఁ దదంతరబాహ్యచేష్టలన్.

క. విషమచరిత్రుండు బాలుఁడు
[1]విషానుహారణమున జాల వెలుఁగొందె మహా
విషనిధిజనితవిశృంఖల
విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాత్రుక్రియన్. 89

వ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారుం డై యున్న యక్కుమారునిం జూచి సూపకారులు లోకాపకారి యగు దివిజవైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు నమ్మగుటయుం జెప్పినయప్పు డమ్మోటకుండు పురోహితులం బిలిపించి మీరు మునుపు ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈప్రహ్లాదుం డనుదురాత్ముం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన నియ్యకొని పోయి వారు ప్రహ్లాదునకుం దొలుత సామ పూర్వకంబుగా నిట్లనిరి. 90

ఉ. అన్న! త్రిలోకపూజ్యుఁ డగునంబుజగర్భుని యన్వయంబు
నం, దున్నతిఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట యొక్కఁడు
చూడు తండ్రి పెం, పెన్ని తెఱంగులం జలము [2]లేటికిఁ బెద్దల
పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపా
యము లేక యుండినన్. 91

---

1. విషావారణమునను. 2. నేటికి.

క. హరి గోవిందుఁ డనంతుఁడు
పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగడెదు చెపుమా
యరుల నుతించిన సైఁతురె
సరసతు లిది మానవే జనస్తుత! యింకన్. 92

తే. ఇట్టితండ్రి కడుపునను బుట్టి నీకు
నొరులఁ జేర నేల యితని యుల్లమునకు
వచ్చుతెఱఁగున మెలఁగెడువాఁడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు. 93

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రి కంటెను
నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పుమా శ్రుతిధర్మం
బురలక ద్రోవఁగ [1]నగు నే
గురుశాసన [2]ముజ్జగించు కుటిలపుఁదెలివిన్. 94

క. దేవుండు వాసుదేవుఁడు
దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేఁకువ సెడితో
దేవుఁడు గీవుఁడు దక్కిన
దేవతలును నెంతవారు దితిసూనునకున్. 95

వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర మిటమీఁద నీవ యెఱుంగుదుఁ
వనినఁ బ్రహ్లాదుం డమ్మహీసురుల కిట్లనియె. 96

సీ. మీరు చెప్పినయట్ల మేదినీసురకులం
బునఁ [3]బుట్టు తండ్రి పంపన ఘనంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనిశాసనము సేయంగవలయు

---

1. నగు విన. 2. ముజ్జగించి. 3. బుట్టెఁ దండ్రి పంపున.

నీతగ వింతయు నెఱుఁగనివాఁడఁ గా
　　నదియు నట్లుండె మీ రరయ మాకు
నాచార్యులరు మిమ్ము నతకరించుట దోస
　　మైనను నొకమాట యాడవలసె

గీ. వాసుదేవసంస్తుతి సేయ వలవ దనిన
కుత్సితోక్తి మీ కిట్లు వాక్రువ్వఁ దగునె
చదువరే యెఱుఁగరె మీరు చదివి యెఱిఁగి
వినిన యాధ్యుల నడవడి వినరె తలఁగి. 97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
లుం డావృద్ధులం గనుగొని వెండియు. 98

క. [1]కినగినబడ (?) యించుక మీ
తనయుని విన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
బునఁ గదిరినచాపలమున
మునమున్నఁ దోఁచినటు లాడుమాటలు సుండీ. 99

సీ. మనకంటెఁ బెద్దలు [2]ఘనబోధయుతులు ద
　　క్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల
నత్రిపులస్త్యాదు లట మఱి వ్యాసులు
　　వెఱ్ఱులై కొలిచిరె విష్ణుదేవుఁ
గొందఱు ధర్మంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
　　గొంద ఱర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
గొందఱు కామంబుఁ గోరి సేవింపంగఁ
　　గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి [3]తెలియ

1. కినగినబడి. 2. ఘనబోధనీయులు దక్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల. 3. తెలుప.

గీ. నిందఱకును సేవ్యుఁ డేవేలు పాక్షప
ద్మాత్ముఁ డజుఁ డనంతుఁ డప్రమేయుఁ
డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనునొక్కరుఁడు గాక
వేండి దైవమనఁగ నొండుగలఁడె. 100

క. జ్ఞానము [1]కలిమున్న తిసం
తానంబైశ్వర్యమధికధనముమఱియు నే
మేనియువలసినఁ బెఱవెర
వైనఁగల దెహరిపదాంబుజార్చనఁ దక్కన్. 101

ఉ. మాటలువేయు నేమిటికిమాధవుఁడొక్కఁడ దైవమేను ము
మ్మాటికిఁజాటితిఁ గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
మ్మేటి భజింపుఁడీ తెరువుమేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
మోట యొకింత లేదు హరినొల్లమి యెప్పుదు చెప్పితిం జుఁడీ.

తే. హరియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
తలఁపుబలుపును గొలుపును దెలుపునతని
దెసన కావింపనగు నొండుదిక్కు వోక. 103

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 104

క. ఇది యగునో కాదో చెపుఁడా
తుదిఁ బఘుచులమాట లంత [2]దూల్యంగలదే
మది సైఁపవలయు మిక్కిలి
చదివినయొటుకలకు సరియె చదువనియొటుకల్. 105

వ. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్మజు లతని కిట్లనిరి. 106

1. సిరులు. 2. దూన్యం.

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిన్కఁ బటుపావకకీలలఁ ద్రోఁచి యెంతయుం
గట్టిఁడి తండ్రి నిన్ను నిటు గాల్పఁగ నడ్డము సొచ్చి వానితోఁ
జెట్టిద [1]మాడి నిన్నొడలఁ జెట్టినచుట్టలతోడి[2]సాకతం
బిట్టిదయయ్యెనౌర ఖలుఁడేమియెఱుంగుమహోపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
వంకలపదురులునునాఁడువాఁడవ యగుమీ
జంకెలపనిలే దిదె నిను
గొంకర వో[3]నడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెసన్. 103

క. రక్షించువారిపలుకు[4] ల
పేక్షించనివానిపక్ష మేటికి నిన్నుఁ
భక్షించుకృత్యనీప
ద్మాక్షుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణఁకన్. 109

వ. అనిన నమ్మహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడువధియించువాఁడగు [5]నొకఁడువధ్యుఁ
డొకఁడురక్షించువాఁడగునొకఁడురక్ష్యుఁ
డనఁగనిదియంతయును భ్రాంతి యాత్మరూపు
లిన్ని తెఱఁగులవాఁడు సర్వేశ్వరుండు. 111

వ. అని యిట్లుపలికిన విని యధికరోషదందహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులును [6]దత్క్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుఁజేసి వ్రేల్చి కృత్య నుత్పాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

---

1. మాడ. 2. సాగతం. 3. నడుచు. 4. లపేక్షించినవాని. 5. నొకఁడవధ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

ఉ. ఆఁకయొకింత లేక వివృతాస్యరటత్ స్ఫుట వహ్నికీలముల్
దాఁక దిగంతముల్ గమియ దౌడలు దీటుచు వాఁడికిన్కఁ బో
రాఁకలి నీజగత్త్రయము నాహుతి చేయఁ దలంచెనో యనన్
వీఁకఁ గడంగి కృత్య యొక వ్రేఁకనిశూలముఁ గేలఁ దాల్చుచున్.

చ. కడఁగి కుమారు పేరురము [1]గబ్బును సుబ్బును దొంగలింపఁగాఁ
బొడిచె నభేద్యమాద్య మనఁ బూహము మోహము విష్ణుతత్త్వ
ముం, డెడు దెస నమ్మహాపురుషు డెందము [2]వ్రాల్చుట నందొకింత
యున్, దొడర దునొప్పిగంటియును దోఁపదు తోలును స్రగ్గ
దేమియున్. 114

చ. ఘనకులిశోల్లసత్కఠినగాఢశరీరుఁ గుమారుఁ జెందియా
బినుఁగుపిశాచి కైదువ వాక బెండును బోలె నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసి తొలంగి నేలఁబడి తుత్తుము రై పెను [3]బుగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁ గని భీతి మైమఱలెఁ గృత్యయకృత్య*నికృంతగర్వయై.

క. నిక్కము హరిదాసులకును
మొక్కలమునఁ గీడు చేయ మొనసిన యేనిం
డ్రుక్కెడె వాసవు [4]పట్టిన
చొక్కపుఁ [5]బలుకైదువైన శూలంబైనన్. 116

వ. అని యిబ్విధంబున మరలి యాకృత్య దైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురు లాక్రో
శింప ననుకంపానుకంపమానమానసుం డగుచు నమ్మహాను
భావుం డసమానధ్యానముకుళితలోచనుండై. 117

1. గబ్బన. 2. గావున. 3. భృంగి. * నికృత్త? 4. బట్టిన. 5. బలుకైనపెద్ద.

తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడు లేదు
వీరి దెస వెఱ్ఱులై వీరు తారు తమకుఁ
దీర్పరానియీ పెనుచిచ్చుఁ దెచ్చుకొనిరి
కరుణ నీవిప్రవర్యులఁ గావవలయు. 118

వ. అని యాత్మస్థితుఁ డైన పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119

చ. సకలజగన్నియామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వవ
ర్తకుఁడఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాక్షుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁడీ
ప్రకటితభూతజాతమునఁ బ్రబ్బియొకండ వెలుంగుచున్కియే
నొకటనమోసపోక కనియుండుదు నొండెఱుఁగం దలంపునన్.

సీ. క్రొవ్వాఁడియులుఁగులఁ గొని తూఱఁబొడుచుచో
ఘనవిషదంష్ట్రలఁ గఱచుచోటఁ
దోరంపుఁగొమ్ములఁ గోరిచెండాడుచోఁ
గడిఁదిచిచ్చునఁ ద్రోచి కాల్చుచోట
నక్కజంబైనవిషాన్నంబు వెట్టుచోఁ
బటుకృత్యజముదూతఁ బనుచుచోట
నట్టిక్రూరమునకు నట్టిఘోరమునకు
నట్టియుక్కివమున కట్టితెగువ

గీ. కట్టిబెట్టిదమున కట్టి[1]శంకలమది (?)
నేనసూయనేయ నింత నింక
నీనిజంబువలన నీవిప్రులది[2]చేర
వహ్నిఁబడక బ్రతుకువారుగాత. 121

వ. అని పలికి నిరంతరనిజకారుణ్యసుధాసారసేకంబున నమ్మహా
ద్విజుల[3]నుజ్జీవితులఁ జేసినవారును నిరామయదేహులును

1. శంకరు. 2. చొర. 3. నుజ్జ్వలితుల.

విగతసమ్మోహులును నై యమ్మహానుభావుఁ జేరం జను దెంచి వేనవేలు దీవన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపునకుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన వెఱఁగుపడి కొడుకు రావించి యతం డతని కిట్లనియె. 122

క. మంత్రబలమొ మాయయొ యీ
తంత్రము సహజంబొ నీకుఁ దనయా! వినసీ
జంత్రమునకు విస్మయపర
తంత్రంబై నది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుఁడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతి మెయిన్
దనశిరము సోఁక [1]నెఱఁగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. అయ్య! యిది మంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగు నైజంబు గాదు వినవె
యెవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టివేర్మి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిచి రేని. 125

వ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. పరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసములుగాఁ
బరికించువారి నాపద
బొరయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

1. నెఱఁగిన.

తే. మనసుఁ బలుకును జేఁతయు ననఁగ నిట్టి
మూఁడు దెఱఁగులపాపంబు ముదిరె నేని
నదియ సంసారవారిధి నదిమియుండు
మనుజుఁ డెన్నఁడుఁ దలయెత్తికొనఁగ లేఁడు. 128

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్యు ననంతు నచ్యు
తుం, జింతన సేయుదున్ సకలజీవులయందును గాంతు నవ్వి
భున్, భ్రాంతి యొకింత లేదు మదిఁ బండినభక్తియు నొండు
దిక్కు వో, దెంతటివేర్మి యైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేఁగి
కాఁగి హుమ్మని యసురయంగంబు వడఁక
పేర్చుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్టు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్మ్య మీ
మీ, తుది నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోపుఁడు క్రిందట నున్న
చట్టుపైఁ, జదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెమ్ములు
కండలున్ వెసన్, జిదురుపలై చనం బొలియఁ జింతయు
వంతయు మాను నంతలోన్. 131

వ. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుందదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
గొనిపోయి పట్టి దిగఁద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వఁన గూలఁగఁ [1] ద్రోయుం
డున్ దిగం, బడియెడుదాననప్రభునిపాలిటిభాగ్యమువోలె

1. ద్రోచుడున్.

మేడమీఁ, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ[1]హృత్తు ధరించె
ధరిత్రి దూదిప్రో,[2]విడి మునుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
సెజ్జగనో యనన్. 133

మ. కని దైత్యేంద్రుఁడు గాఢమోహబలవద్గ్రాహంబు పెన్వాతఁ
జిక్కినచేతోగతిఁ ద్రిప్పలేక మఱియుం గిన్కెక్కఁగా శం
బరుం,డను [3]పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ పెక్కు
[4]గావించి, చిక్కనరింపంగలవిద్య నీపాలుపు నేఁ డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. [5]కఱదలు పెద్ద వీనికిటు కాఱియఁ బెట్టెడుమానకేమిటన్, [6]నెఱి
కలు మీఱుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీనిఁ బట్టి క్రొచ్చఱఁ
బరిమార్పఁ జేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డువోయె నీ
పుఱక వధింపఁగావలయు నుగ్రపుమాయల నిద్దురాత్మునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతని కిట్లనియె. 136

తే. కలవునూఱులువేలులక్షలునుగోటు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వానిఁ దగులకపోరాదు వనజభవున
కైనభవునకైనను నన్యు లెంత. 137

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు [7]బద్ధమత్సరుండై
కడంగిన. 138

---

1. హృత్తు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుఁజి. 5. కఱ
కలు. 6. నెఱికలు నెఱఁకులు. 7. బంధ.

క. కులశైలంబులు వడఁకెను
గలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుఁడు సురలు
దలఁకిరి మునులమనంబులు
గళవళ మయ్యెఁ దదీయగర్వోద్ధతికిన్. 139

వ. అంత. 140

ఉ. మాయలు డాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతభక్తితత్పరవిధేయమనం దగువిష్ణుతత్త్వముఁ, బా
యనిచూడ్కి సర్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశుం, జేయ
నతండు సూపెఁ దన చెన్నఁటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీఁడుమాయలఁ దను నేఁచువాఁడు దాయ
వీఁడునాకు నెగ్గొనరించు వాఁడుకుమతి
[1]యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ
డప్పుడనసూయుఁడై యుండె నల్ల నగుచు. 142

వ. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్పుణ్యపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదురితాపకర్షనం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకఠోరదారుణా
కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిద్ధమండల
స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయ[2]యొయ్య నీ
హారమపోలె మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁ గ్రాఁగెవ్రేల్మిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్రంబులం బాసిన

1. యనఁగ. 2. హోయ.

సహస్రకరుండునుంబోలె వెలుంగుబాలునాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు.

క. తన్నుఁబోలియుంపఁబుట్టిన
చెన్నఁటిచలమపుడు [1]వెట్టిఁజేయు నలుకతో
నన్నీచుఁ డచటఁ జేరువ
నున్నపవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై. 146

ఉ. ఓయి సమీరి! యీఖలు దురుక్తిధురంధరు శత్రుపక్షసం
ధాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాఁకి వీనిదు
ష్కాయముఁజొచ్చి ధాతువులఁగ్రాఁచి వెసం[2]బెనుపొట్టు
కట్టగాఁ, జేయుము నీదుశోషణవిశేషణనై పుణికల్మి
యేర్పడన్. 147

వ. అని పనిచినం బనిపూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ
మానుం డాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ
వ్యాపారవికారంబులు గావింపందొడంగిన. 148

ఉ. వానియు వృద్ధియుక్ బోరయ కస్తసమస్తవికారుఁడైన ల
క్ష్మీనిధి మేదినీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్నమే
ధానిధియయ్యశోనిధికృతస్మితచారుముఖారవిందుఁడై
తానొకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థితిన్. 149

ఉ. అంతఁ దదీయహృద్గతుఁ డనంతుఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ
త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృత్తమూలమై
యంతటఁ జేరడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె
లోకమే,శాంతవివేకులక్ వికృతులందునె యొందును నెవ్వి
ధంబునన్. 150

1. వెట్టిచేయు. 2. బెనుపట్టి.

వ. అసురేశ్వరుండును ససమానలజ్జాకందళితాంతరంగుఁడగుచు సభ్యంతరంబునకుం జనియె నంత ప్రహ్లాదుండునుం గురుగృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె నాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైననీతి తంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుఁ గావించి యతనిశాస్త్రపారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాఁడు హిరణ్యకశిపుపాలికిం జని యి ట్లనియె. 151

చ. పవలును [1]రేయి దుఃఖపడి బాలుని నొయ్యనబుజ్జగించిదా
నవకులనాథ! యేను జతనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతివై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహార్థతంత్రమం
[2]త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దాఁ దుదముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసిల్లి తండ్రి కొడుకు నాప్రొద్దు రావించి చేరువ నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగతుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెఱుంగ వలయు, రాజులకు మిత్రు లమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు దెఱంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి యెడలఁ బ్రవర్తిల్లు, సభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమాత్యులయెడ నెవ్విధంబులవాఁడుగాఁదగుఁ, జారసంచారంబును బౌరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునం జెల్లించు, విశ్వాసుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొనుఁ, గార్యంబు నకార్యంబు నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియయి సవరించు, నరణ్యశోధనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

1. శేలు. 2. త్రవికలబుద్ధి.

మించుఁ, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మఱియు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాదైతేయప్రభువునకు నభివందనంబుఁ జేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితమస్తకుం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱంత లేదు గురునొద్ద నృపాలనయోపచారముల్
సకలము నభ్యసించితి నిజం బవిమంచివి గావు దేవ యే
నొకగతి విన్నవింతుఁ బయిలోడక యిప్పుడు దాని నీ వొకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుఁడవై మదిఁ గింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తోల్త దాన ముపజాపము దండము వెండి[1]
యేలుకో, [2]శ్వేకుఱునీయుపాయములు [3]విద్విషుఁ డాధిగ
ముప్వరందు నె, ట్లెమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందది
యట్లొనర్పఁగా, సేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం [4]బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను మిదిరొల్ల నామదివివేకముచొప్పునఁ జెప్ప నప్రయో
జనములు తండ్రి మిత్రుఁ డన శత్రుఁ డనంగ సముం డనంగ
వీఁ, డనిరొఱుఁగం ద్రికాలములయందును సాధ్యముతోల్తఁ
గల్గనా, ధనమటతోఁచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మూర
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్లను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రీ! యున్నాఁ
డా నిక్కము తనకబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర [5]మధ్యగణనకుఁబొలమై. 157

1. మొలి. 2. లేమఱుడీ. 3. విద్వడు. 4. బెది. 5. నుత్య.

చ. నిఖిలజగన్మయుండు హరి నీకును నాత్ముఁడ యెంచిచూడఁగా
నఖిలశరీరధారులకు నాత్ముఁడు దీని నిజం బెఱుంగు చి
త్సుఖభరితుండు మానవులకుఁ జొప్పడఁ దప్పని గాన ముక్తి
కు, స్సుఖత వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
[1]ద్రోచి భక్తిమైన్. 158

క. మిడుఁగు అనితలఁచు బాలుఁడు
మిడుగురు[2]బుర్వు గని మేన [3]మిడికెడుజనుఁడున్
బొడుగునదగు[4]ప్రోపింతయు
జడనిధిగాఁ జూచుసవ్వులజాఅని తెలివిన్. 159

వ. అట్లగుటంజేసి. 160

క. పెడవిద్య లెవ్వియుఘభవ
ముడుపఁగలే వాత్మబంధముడుపునదియయె
క్కుడువిద్య [5]యట్టివిద్యలు
దొడఁగుపనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని
మదినిస్సాంగంపువిద్యమఱఁగకబంధ
చ్ఛిదఁజేయు నాత్మవిద్యకు
నొదవఁ దొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
యెవ్వాఁడు దొలుమేన నెంతఁజేసె
నంతియ వానికి నబ్బు నిబ్బామున
శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ

1. బ్రోచి 2. బ్రువ్వు. 3. ప్రేద్వడుజనుఁడున్. 4. ప్రోలింత ప్రోవింతయుం. 5. యొట్టి.

గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత
నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యే
తెలివియు లేక యే తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదవు గరిమ
వానివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగిగావలె నండ్రు బుధులు
భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁగోరం
గావలయు నెప్పుడును స
ద్భావంబున సమత[1]యివ్విధం బండ్రె నినన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమఱుఁ
జెప్పంగా వలసె నీదుచిత్తమునారమిఁ
దప్పకయ విన్నవించెద
నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్జితచరితా ! 165

ఉ. దైవతదైత్యమానుషకదంబములోనుగఁ గల్గుజంగమ
స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
గేవలసత్కృపానిరతి గీల్కొని[2]యుంటసమత్వ మారయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తిఁ జరించువివేకశాలికిన్, వన
రుహాలోచనుం డజుఁ డవార్యుఁ డచింత్యుఁ డనంతుఁ డచ్యు

1. యవ్విధం. 2. యున్న.

తుం, డెనయఁగ మెచ్చు, నట్టిపరమేశ్వరు మెచ్చొనరించుఁ
దీవ్రసం,జననజరానిరాసనవిశారదసారసమగ్రసౌఖ్యముల్.
మహాస్రగ్ధర. అనినం గల్పాంతవాత్యాహతవిబుధనగోగ్రాకృతిక్
హేమసింహా,సనభాగోత్తానవేగోజ్జ్వలుఁడు దశనవిస్పష్టదం
ష్ట్రాగ్రధరోష్ఠుం,డును రోషోత్కంపతీవ్రుండును ఘనరభసా
టోపదీప్తుండు నై య,ద్దనుజుం డాపుణ్యువక్షస్థలముఁ గడు
వడిం దాఁచె నిశ్శృంఖలాంఘ్రిన్. 168
వ. ఇవ్విధంబునం దాఁచి. 169
ఉ. కోలుమసంగిచేచఱచికొంచు మొగంబునఁ గన్నుఁగొనలన్,
రాలఁగ నిప్పులిత్రిభువనంబుల నొక్కట మ్రింగఁ జూచెనో,
కాలుఁడొ యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనొ కాక
యంచు భూ, తాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్. 170
ఆ. ఓయి విప్రజిత్త! యోయి రాహువ! యోయి
బలుఁడ! రండు వీనిఁ బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యబ్ధినడుమఁ ద్రొక్కుఁ [1]డదటణంగ. 171
క. ఇటుసేయకున్న నిటమీఁఁ
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగముక్
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పఁగ [2]నడచున్. 172
చ. మనదెసఁ గీడు లేదు పలుమాఱును జప్పిడినోరి శత్రుకీర్తన
మిటు, సేయఁ గాఁ దగదు [3]రా యని యెమ్మెయిఁ జాటి చెప్పి

---

1. డదటనంగ. 2. నడుచుక్. 3. కాయని యిమ్మెయి.

నన్, వినఁడు దురాత్ము లైనయవివేకులకున్ బ్రతికార మెట్లై
యిన్, మును గలదే వెసం జిదియ మోఁదుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్. 173

వ. అని యాజ్ఞాపించిన నజ్ఞానదూషితు లగునద్దోషకారు లక్కు
మారుఁ గ్రూరకుటిలభుజంగపాశబద్ధుం జేసి కొనిపోయి
మున్నిట వైచిన. 174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత
తనుఁ డై బాలుఁడు పయోధితరఁగలమీఁదన్
బెనుబాపసెజ్జః బవడిం
చిన వెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నెసలారన్. 175

ఉ. అంత నిరంతరోర్ములు దిగంతము లందుచు మ్రోతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ సైఁప
క,త్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గ,ల్పాంతమునాఁడు నిట్ల యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్. 176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డసు
రల నందఱ రావించి యి ట్లనియె. 177

సీ. అలుఁగుల బొడిపించి యహికోటిఁ గఱపించి
కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ
ద్రోయించి విషమున దోఁగినయన్నంబుఁ
బెట్టించి కృత్య కొప్పించి [1]పాడవు

1. పాడువు.

నందుండి వెసఁ దల క్రిందుగాఁ గెడయించి
క్రూరంపుమాయల కొంకులందుఁ
దవిలించి పవనుచే నివురించి [1]యిప్పుడు
నీమహాంభోధిలో నిట్టు వైచి
గీ. గొట్టుఁ జాల నైతి మీఖలు మర్దింప
దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె
[2]నూడుకొనఁగ వైవు దుర్వ్యధ్రములు [3]వీని
మీఁద మెలఁగ కుండ [4]మిడుకకుండ. 178

శా. చావండొండొక వెంట నేమిట మదిన్ జర్చించి యే నెప్పు
డుం, భావం బేర్పడఁ గంటి నిట్టు లొనరింపన్ గ్రొవ్వు పెం
పాఱడిం, బోవం బెద్దయుఁ గాలముండి[5]కవియుం బుత్రాకృ
తిన్ శత్రుఁ డై, యా వేషంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ దీద
ర్పాంధు సైరింపఁగన్. 179

చ. అనవుడు దానవేశ్వరునియానతి సప్తసహస్ర[6]సంఖ్యల
ద్దనుజులు వేర్చి యార్చుచు నుదగ్రనగంబులు దెచ్చి తెచ్చి
యో,జనములు పెక్కువేలయొడసాలఁగఁ [7]బ్రబ్బఁగ బిట్టు
వైచిరా,ఘనతరమూర్తిమీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య
మందుచున్. 180

ఉ. వీపున నబ్ధినొక్కపృథివీధరమున్ దగఁ దాల్చె నంచు ల
క్ష్మీపతి పేర్మి సాలఁగఁడుఁ జిట్టలుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ
రూపునఁ గోటిసంఖ్యల [8]గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం
పేపగిది న్నుతించునొకొ యింకని వెక్కసమందె లోకముల్.

---

1. యప్పుడు. 2. నూదు. 3. నవి. 4. మిదుగ. 5. నవియున్.
6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బిన. 8. గరుల్.

ఉ. పిండలివండుగాఁ గలఁగెఁ బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేదినీ
మండలి దిర్దిరందిరిగె మ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
ర్తాండుఁడు మాసె [1]విశ్వములు దామరపాకుననీరువోలె నొం
డొండ[2]చలించె నయ్యసురు డున్ననితాంతనిరోధభంగికిన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక
చిప్పిలుభక్తిరసలీలఁజిత్తము దనుపుర
దొప్పందోఁగఁగ బాలుం
డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్. 183

వ. ఇట్లు మహితసమాధినిష్ఠుండై యున్న యబ్భాగవతశ్రేష్ఠుండు నిజగరిష్ఠభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుదేవు ననేకప్రకారంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం [3]దెలువులును మున్నీరు చొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానంద కాంతు నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యురగరాజరజ్జువులు [4]నజ్జరాల గరాళశైలసహస్రంబుల రాసులు [5](ప్రక్షిపాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గసుగందకసుందరశరీరంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుదెంచి. 184

ఆ. మనసుగొంత వెలికిఁ గొని వచ్చి తాను బ్ర
హ్లాదుఁడని జగంబులనఁగఁ గలుగు
నాత్మభిన్నభావ మౌపచారికదృష్టిఁ
జూచుచుండె విశ్రుతి శోకకుండ. 185

---

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలువులం జేయుం. 4. నజ్జరాలు
5. (ప్రక్షిపాసి).

క. అని ప్రహ్లాదచరిత్రము
మునివరుఁడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ నుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 186

క. తల్పితరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనచూడా
కల్పితశితికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 137

మందాక్రాంతవృత్తము.—
వేలాక్రాంతత్రిభువనమహాద్విద్విషల్లక్ష్మసూక్ష్మా
[1]స్థూలాణుత్వస్ఫురితరచనాదుర్నిరూపాత్మఖేలో
త్కేలాకారక్షుభితవలయోత్కూలకల్లోలమాలో
ల్లోలాబ్ధింద్రోల్లుఠితవసుధాలోకరక్షా[2]సమీహా. 188

క. దైతేయభయద, పృథుతర
పీతాంబర, కంబుహస్త [3]పీతాంబర ప్ర
స్ఫీతాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ పేశలకరుణా. 189

అంబురుహావృత్తము.—
దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగ[4]త్త్రయీ
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్తరా (?)

1. స్థూలావిత్వ. 2. సమక్షా. 3. శ్రీతాంబర. 4. త్రయా.

జీవమధువ్రతజీవదశాపరిచేష్టితాఖిలలోకల
క్ష్మీవదసాసవశీతల సౌరభసేవనాంచితజీవనా. 190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

పంచమాశ్వాసము

కరకటాక్షనిగమ
శ్లోకితవివిధావధాన సురశరణభుజ
ప్రాకార, కృపానిత్య
స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబునం బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా దైత్యనాయకుండు చేయు నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగుడు ప్రకటితాహ్లాదుం డగు ప్రహ్లాదుచందంబుఁ గనుచుం దజ్జనని భయవిస్మయానందంబులసందడింబడినడెందంబుతోడ భవిష్యత్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు నంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున
దెట్టిన పెనుఁగొండ[1]పొదులు దీఱిచికొనుచుఁ
బిట్టు జలధి వెడలినయా
దిట్టని తెఱఁగసురవిభుఁడు తెలియక వినియెన్. 3

వ. ఇట్లు బహుభంగులఁ దనకావించు కల్మషంబుల మునిముట్టక మెఱయు నాజగజెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పొదలు.

నద్భుతంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షపూర్వ
జుండు గర్వంబువాఁడిమియుఁ జిత్తంబు వేఁడిమియు మాత్స
ర్యంబు పోఁడిమియు [1]దలంకి నెఱకుల మెఱుంగుటమ్ములు
మెఱమిన తెఱంగున నతనిచరిత్రస్మరణంబులు చిత్తోత్కం
పంబు నొనరింపఁ గంపితశరీరుండును భ్రుకుటీవికారుండును
గల్పితస్వేదసంచారుండును నగుచుఁ [2]దదపాయంబున
కుపాయంబూహించి యొద్దియుం గానక కలుచపడి పెలుచ
నంతిపురంబు వెలువడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహా
సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుం బరివేష్టింపఁ
గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన. 4

క. బహుమేఘపటలపరివృత
సహస్రకిరణుండుపోలెఁ జనుదెంచె జగ
న్మహితుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు దు
స్సహతేజుఁడు ఘోరదనుజసంవేష్టితుఁ డై. 5

మ. హరినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర
ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచుం వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తిఁ
జింతించుచుం, బరమానందనిరూఢినొండొకటియుం భావిం
పకేతెంచున, ప్పూరుషశ్రేష్ఠునిఁ జూచి దైత్యవిభుఁ డుద్భ్రాం
తాధికోద్వేగుఁడై. 6

చ. కవిదెసఁ జూచి వీఁడు కడుఁ గష్టుఁడు వీనిమనోగతంబునం
దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కద యక్కటయింకఁ జేయ [3]నే

1. దరంకి. 2. దద్వధోపాయంబున. 3. నేమిరవునగల్గు.

మి వెరవుగల్గునీ[1]శిశువు మేవడితోడన తెల్పి తెల్పి యీ
యవినయబుద్ధిమాన్పఁగలయంతయు నింకను నాడి చూతమే.

క. కాని తెఱఁ గైన మనకును
వీని [2]దెసం గార్యమేమి వెడలనడత మె
చ్చోనైన నుండుఁగాకను
[3]దానవపతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్. 8

వ. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దఱియుఁజొచ్చి తండ్రికి నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాసీనుండ వగుమని పనిచిన నట్లచేసె నాసమయంబున. 9

తే. అతనిఁ జూచి యసురలందఱుఁ బెలుచ డెం
దములు కలఁగి కరము దైన్యమంద
బాలభానుఁగనిన బహుళనీలోత్పల
షండమనఁగఁబోలు చుండెఁగొలువు. 10

క. దితివంశవల్లభుఁడు భృగు
సుతువదనమునందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు
త్సితుఁడగు వీనికిఁజెప్పఁడు
మతిగానని దుష్పథంబు మాను తెఱంగున్. 11

ఉ. వేఁదుఱు గొన్న మానవుని వేమఱుఁగంటియుబిట్టుగాల్చియుఁ
మోఁదియునీటఁద్రొక్కియును మున్కనితీర్పఁగడంగు వెజ్జున
ట్లేఁదఁగనిన్ని చందముల నీతని దీర్పుటకై పెనంగితిఁ
బేదఱికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁజిక్కితి నేమి సేయుదున్. 12

వ. [4]అన శుక్రుఁడు ప్రహ్లాదు నాలోకించి. 13

1. శిఖుని. 2. దెగన్. 3. దానవగతిమాటలఁగలిదగు. 4. అని.

శా. అన్నా ! బాధలఁబొందనేల జనకాజ్ఞాయత్తచిత్తుండవై,
యున్నన్ మేలుముగాదె? తండ్రులప్రియంబొందించుటం
బోలఁగా, నెన్నన్ ధర్మముగల్గునే? గురుహితం బెబ్భంగి
దుష్కర్మమై, యున్నన్ బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
హించు ధర్మస్థితిన్. 14

క. జననీజనకుల కప్రియ
[1]మనఁజను సద్ధర్మమైన నది దురితముగా
మును లుగ్గడింతు రదినీ
మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా. 15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్దానవాన్వయా
చార్యుఁజూచి వినయసంప్రయోగ
కలితచిత్తుఁడగుచు గంభీరరవమున
నిటుల ననిరి బాలుఁ డెల్ల వినఁగ. 16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల
పేరలు నెలుకలును గలవె మీకుం దగవే
నారాయణభక్తిపరత
వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా ! 17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి
వినఁగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి
వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్కి వ
ర్తిల్లు [2]గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె? 18

1. మన జన. 2. టురవు.

క. తామసుఁ డితండు విష్ణుమ
హామహిమలకోలఁది యెఱుఁగఁ డద్దేవు దెసన్
వేమాఱు నలుగనంతయు
సోమించిన నుడిని బ్రదుకు సులభంబగునే. (?) 19

తే. తల్లిదండ్రులకును వెసఁదగుహితంబు
చెప్పుదురుగాక యెపుడు నిషిద్ధమైన
యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రవృత్తి
కార్యముగఁజెప్పుటెందునుగలదె యనఘ! 20

వ. అవధరింపుము. 21

సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి
తగదనుతండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములుమాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమత ముగువైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలినచదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్రఘనసుధామధురరుచులఁ
జిలుకకుండెడుజిహ్వయు జిహ్వగాదు. 22

ఉ. పురుషగుణంబు మేరఁగలపౌరుషమి నొందిన వాఁడు మేలు కీ
డరయఁగఁ జాలుబుద్ధిఁ బొలుపారినవాఁడు సుఖంబు నాయు

వుఁ, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరసీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, వరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. ఊషరబీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు షండకన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
డూషలు దుర్గకాననకరోరితచంద్రిక [1]లేడమూకస
ద్భాషలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ములదుష్టజన్మముల్. 24

క. మోహాంధుఁడు దుర్గతిపద
సాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరవీచీ
గాహనశీలుండాత్మ
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్యకశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁ జేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి[2]పొక్కిటియం
దున్న వెలిదమ్మి యీనిన
[3]శిశున్నయగుట తెలిసి విడువు కోపము తండ్రీ. 27

క. హరికంటెఁ బరము లేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బాటింపుము సు
స్థిరముగఁ దలఁపుము తనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె [4]చలమో ఫలమో? 28

వ. నావుడు నేయిపోసిన మండు నగ్నియుఁబోలె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజసేవాగతుఁడైయున్న దండ

1. వేదమూక, వేదమూగ. 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. వలమో.

ధరుఁజూచి నీవు సకలప్రాణిసంహారణాధికారధురీణుండవు
కావున నిప్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా [1]నాగ్ర
హించి యాతనలం బనుపుమని యనుశాసించినఁ బ్రసాదంబని
యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం దనవశంబు సేయ
సమకట్టె. 29

ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చిమదిఁ గింక మొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు మిక్కుటంబుగఁ బ్రచండపుదండముఁ గేలఁబూని ని
శ్శంకతఁ గాలపాశములఁ [2]జాలనమర్చి మహోగ్రమూర్తియై
[3]బింక మెలర్పఁడాసెఁ బటుభీషణ[4]మృత్యుపురస్సరంబుగాన్.

వ. ఆసమయంబున నార్తశరణ్యుండగు గరుడధ్వజుండు పనుపఁ
దదీయసేనాధిపతి విష్వక్సేనుండు కింకరకోటియుఁ దానును
దివ్యాయుధఘట్టంబులతోఁ దాడివెట్టి బిట్టుఱఁ గృతాంతకింక
రుల ముట్టి కసుపుగొట్టం దొడంగినం గని దైత్యపతి
తానును భయభ్రాంతుఁడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతర
గృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సందులు *బ్రిందులు
గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

మ. ఖరఘోటాగ్రఖురావపాతనిహతిన్ ఖండంబులై యాశ్విక
స్ఫురదుద్దామకృపాణకుంతముఖవిస్ఫోటంబులన్ వ్రస్సి భీ
కరసేనాపతిచక్రధారఁదుమురై గర్వోల్లసత్కాలకిం
కరసైన్యంబులు వ్రేల్మిడిన్ బొలిసె నుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యముల్

క. అంతఁ బరమాత్మ కింకరు
[5]లంతకుఁ బట్టుకొని దూరి హరిదాసులని

1. సాగ్రహింప. 2. గేల. 3. బింకె. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంతంబట్టుకొని.

ర్జింతునని పూనఁగా నీ
వెంతటివాఁడవిటఁ గుడువు మీఫలమనుచున్. 33

క. మొగమును ముక్కును జదియఁగ
బిగువగుపిడికిళ్లఁ బోడువ బెగడి జనుండున్
సుగుణాకర[1] ప్రహ్లాదుఁడ
విగతభయుండ నన్నుఁ గానవే కృప ననఁగన్. 34

ఆ. అమ్మహానుభావుఁ డమ్మహావీరుల
ననునయించి వీఁడు నపరాధుఁ
డీకృతాంతువిడువుఁ [2]డితఁడు పరాధీనుఁ
డేమి చేయు ? సుజనుఁ డీసు లేదు. 35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతకభృత్యులు
దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు[3]విడనాడఁ బాఱుటఁ
జూచినవారు గావున వాఁడు నరసింహానఖంబుల కెరగాఁ
గలవాఁడని నిశ్చయించినవారై యేమియుం జేయనొల్లక
యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱ బారిసమరి
సముదగమనంబునన్ జనిరి. ప్రహ్లాదుండును దండ్రికడకుఁ జని
యి ట్లనియె. 36

మ. సకలేశుండగువిష్ణుసైన్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె
న్నికకున్ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబె యి
ట్లొకఁడే తెంచినఁ బోల్ల[4]నాఁ బోలిసెనీయుద్ధామదర్పంబు, తా
నకడంకన్ హరివచ్చినం జెపుమనిన్ గావంగ నిందొక్కనిన్.

---

1. ప్రహ్లాదుఁడు. 2. డితఁ డపరాధీను. 3. విడనాడిపాఱుట.
4. రా పొలిసె, రాఁ బోలసె.

వ. ఇది దృష్టంబుగాఁ గన్గొని. 38

ఉ. [1]చెన్నటి యంకసుం జెడక శ్రీరమణీకుచకుంకుమచ్ఛటా
చ్ఛన్నశరీరు నుద్యదసి శంఖసుదర్శనహస్తుఁ గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభస్తివిస్తరణదీప్తభుజాంతరు నంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజింపుమింపునన్. 39

క. క్షోదంబుల ఖేదంబుల
వాదంబులఁ ద్రోపు లేదు వనజాతుమహా
త్మ్యోదయము నిండుఁదెలివికిఁ
గాదిలిదై చేరుదీనఁ గనుఁగొనుమనఘా. 40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం డూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్లు బెండుపడినవాఁడై తనలో నిట్లని వితర్కించు. 41

సీ. హరినాకుఁ బగగదా యతనిపక్షంబుదా
వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక
వీనికినై తాను వేమాఱుఁదనరూపుఁ
జూపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి
యయిననేమగుఁ జూతమాతనిబలిమియుఁ
గలిమియుఁ జెలువును నిలుకడయును
ఎఱుఁగువీఁ డిదియెల్ల నిప్పుడువీనివా
క్యంబులచొప్పుననరసిచూచి

గీ. యామకుండునిపై దాడియరిగి యతని
మొల్లమంతయు వెసఁగొని ముట్టిపట్టి
కట్టుకొనివచ్చి చెఱఁబెట్టి కష్టపఱుతుఁ
బూనిమున్నున్న దివిజులలోనఁ గలపి. 42

1. చెన్నఁటి, చెన్నది.

వ. అనితలపోసి క్రమ్మఱ నంతఃపురంబు నిర్గమించి సమంచిత కాంచనరత్న రచితమహాస్తంభ శతసంభారమండితంబగు సభామంటపంబుఁ బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు గొలువం బెద్దగద్దియపై నుండి ప్రహ్లాదుఁ రావించి యి ట్లనియె.

ఆ. పయికివెఱవకిట్లు పగవారివాఁడవై
మమ్ము నేఁచె దింకమాటలేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁగాక నిన్ను ననఁగ నేల. 44

క. నీవ కనుంగొనుచుండుము
మీవిష్ణునిఁ బట్టితెచ్చి మెదిపెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీవిబుధులకంటెనాతఁ డెక్కుడుగొలమే. 45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 46

తే. అయ్య! నీవేమి సేయుదు వఖిలజగము
వెఱ్ఱిచేయంగఁబుట్టినవిష్ణుమాయ
నిన్నుఁదెలియంగ[1]నీక దుర్నీతిఁ దెలుపు
చుండ నీ ప్రల్లదంబుల సొంపు మెఱసి. 47

సీ. నీ వెంతవాఁడవు దేవతలైనను
మునులైన ఘనులైన మోసపోదు
రమ్మహామాయచే హరిభక్తిసీమకు
నడ్డమై త్రోవఁ గనలవిగాక

1. నీకు.

విలసిల్లునమ్మాయ విశ్వాత్ముఁడగువిష్ణు
తలఁపులోనసతాను గలిగియుండుఁ
ద్రిభువనవ్యాప్తిని ద్రిపురుషాధీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి
గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్ష*దీవి
త్రాలు[1] నేవారలవ్వారచాలువారు
మాయకడలినిబడమికమ్మహితభక్తి
కలితహృదయులై తఱచుగాఁ గలరెధరణి.? 43

ఉ. తామసజీవులై భవనిధానమునాఁజనుమాయచేయును
ద్దామవికారముల్ గదిరిధర్మవిదూరులు కొందఱచ్యుతుఁ
డామరసాక్షుఁ గైకొనకదర్పము మచ్చరముఁ దలిర్పఁగా
వేమఱుఁబుట్టుచుఁ జెడుచు వేగుదురుత్కటనారకాగ్నులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్మములఁ దుదిముట్టినిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశమసంయమసౌమ్యసమాధిఁబండిభ
వ్యపుదెసఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపిమ్మటంగదా
విపులముకుందభక్తిపదవీథిఁ బ్రపన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎసఁగువానయుఁసీతు నెండయుసైరించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకూలి
యిడుమలుబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయమునసడుపు జన్మములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముఁగఁజేయు
వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

* దీప్తి? 1. నేవారిపైవార.

[1]కాలిచవడ నెల్లకడభూమిఁ గ్రుమ్మఱి
యాడుతీర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయిఱిచన్నుఁగవలమీఁద
వ్రాలికలఁగన్న తెఱఁగున[2]సోలు నొకట,
సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమనంత
మచ్యుతార్చనాసంభృతోదాత్తఫలము. (?) 51

చ. జడధులునింకుఁగూలుఁగులశైలచయంబును ధాత్రియుం డిగం
బడుఁ బెడబాయు భానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుం
సుడివడు నెన్నఁడుం జెడనిచోటు ముకుందపదప్రపన్నులుం
డెడు నెడయెట్టివారలకు డెందములందనిగొందియొమ్మెయిన్. 52

శా. అక్రూరాత్ములుసత్యసంగతులుమాయాదూరులత్యంతని
ర్వక్రాచారులుధీరులుత్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో
విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్
శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్ముల్ మదిన్.

సీ. వలసినఁజాఱుగీర్వాణతరుశ్రేణు
లొదవి పెందోఁటలై యుల్లసిల్లు
వలసినఁగామధుగ్వరధేనువులు పెను
[3]గదుపులై ముందఱఁగడపఁబరఁగు
వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి
వ్రాతముల్ క్రీడాద్రులై తనర్చు

1. కాలిచవడ, (కాలచిపడ) ఇది వ్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినుండి పైపాఠ మూహింపఁబడినది. 2. సోల నొకఁడు. 3. గదుపులై.

వలసినసుద్గతోజ్జ్వలసిద్ధరసములు
[1]గరువంపు చేరులై తరఁగలొత్తు

గీ. సమరగరుడనిశాచరయక్షఖచర
వితతివలసినఁగింకరస్థితిఁజరించు
నయినహరిభక్తివర్యులయనుపమాన
నిత్యమహనీయమహిమవర్ణింపవశమె. 54

చ. అమరపదంబుమెచ్చరమరాధిపులీలగణింపరేమియుఁ
గమలభవత్వముం సరకుగాఁగొనరాకులితార్థధర్మమో
క్షముల తెఱంగుఁజీరికినిగైకొనరచ్యుతదాస్యవృత్తిమై [లో
నమితసుఖానుభూతినమృతాంబుధిఁదేలుచునుండుసాత్త్వికు

క. తారొకరులమాటలచవిఁ
గోరరుహరినామసుధయఁగ్రోలుచుబెఱలఁ
గోరరుసంతతసౌమ్యులు
శ్రీరమ్యులువిష్ణుచరణసేవాసక్తుల్. 56

క. నారాయణనామము సం
సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ
ద్దారుణభిదురము మంగళ
కారణ మది ఖలుల కెట్లు గలుఁగవచ్చున్. 57

క. దాతవ్యుఁ డొకఁడు విష్ణుఁడు
శ్రోతవ్యం డొకఁడు దనుజసూదనుఁడు [2]సము
ద్ఘాతవ్యము హరినామము
చేతవ్యము విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్. 58

1. గరువంపుఁబేరులై. 2. సముద్ఘ్రాతవ్యము.

క. విష్ణుమయము వేదంబులు
విష్ణుమయము[1]సర్గమఖిలవిజ్ఞానములున్
విష్ణుమయముజగమంతయు
విష్ణుమయమువిష్ణుఁడొకఁడ వేద్యుఁడుబుద్ధిన్. 59

సీ. త్రిభువనవ్యాపకదీప్తినిర్గుణమూర్తి
వాసుదేవాఖ్యనుజ్జ్వలతనొంది
జగదేకసంహారసమదతామసమూర్తి
నతులసంకర్షణాహ్వాయతఁ బేర్చి
విశ్వరక్షాకరవినుతసాత్త్వికమూర్తిఁ
బ్రద్యుమ్ననామవిఖ్యాతిఁబరఁగి
భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి
ననిరుద్ధనామధేయాప్తినొంది

గీ. శ్రుతిపదంబులుఁదనుఁజతుర్మూర్తియనఁగ
నఖిలకథలునుదను జతురాత్ముఁడనఁగ
[2]నాగమంబులుదనుజతురక్షుఁడనఁగ
నొక్కరుఁడయాతఁడచ్యుతుఁ డుల్లసిల్లు. 60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు
మఖదాతయు[3]మఖవిధానమాతయు మఖదు
ర్ముఖజేతయుఁ బీతాంబరుఁ
డఖిలమునకుఁదానకాక యన్యుఁడుగలఁడే. 61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి
కావించెను బుద్ధిమొదలుగాఁగల్గిన త

1. వర్గ. 2. ఈపాదము వ్రా. ప్ర.లో లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయు.

త్ర్యావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుఁడు దాన యింతకును మూలంబై. 62

సీ. బొడ్డునఁ దామరఁ బుట్టించి యం దజుఁ
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాఱును
మఱిపురాణములు[1] మీమాంసయనఁగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి [2]యనఁబడు
నాలుగు విద్యలు నోలినిలిపె
బ్రహ్మాండములను నబ్రముఁగ దొంతులుపేర్చి
యందులో భువనంబు లఱలుదీర్చె
గీ. నబ్ధులన గిరులన దీవులనఁగ నేఱు
లనఁగ నడవులనఁగ నూరులనఁగ వరుస
నచ్చుకట్టి యిన్నింటికి నర్థకరులఁ
బనిచెఁ బరమేశుఁ డబ్జలోచనుఁడు దాన. 63

క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖ్యులు మనునం
దనులును దత్కులజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ నుద్భవస్థితికారుల్. 64

క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భువనస్కంధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్. 65

1. మీమాంసమనఁగ. 2. యనఁబడు.

క. వసురుద్రాదిత్యాది
శ్వసనగణంబులును సిద్ధసాధ్యోరగరా
క్షసయక్షభూతదైతే
యసమూహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్. 66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా ముకుందుఁడు
ద్రిప్పును, న్మీలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ [1]విక్రియా,
వేళనింతయు సంహరించుఁ బ్రవృద్ధయోగ [2]పరోల్లస, త్కాల
రూపముదాల్చి దుర్వహాగర్వనిర్వహాబుద్ధియై. 67

తే. అతఁడు కనుదెర్వ బ్రహ్మాండ వితతియొదవు
నతఁడు గనుమూయనన్నియు నడఁగిపోవు
భువనసంభవసంహారభూరిమహిమ
తోయజాక్షున కరయ లీలాయితంబు. 68

క. తా నిట్లింతటివాఁడును
నైనట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం
గా నేమిటివాఁడునుగాఁ
డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుఁడెందున్. 69

మ. జననం బొందు ననంగరా దజుఁడునాకళ్యంబుగా దబ్ధియం
దనిశంబుం బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునాఁ
జన దేకాంతతపస్వినాఁజనదు శశ్వత్క్రీధినాఁబోలదే
మనిఃర్ణింతును వారిజోదరునియత్యాశ్చర్యచారిత్రముల్.

క. ఆలించునార్తరవ ము
న్నాలించును ఖలులసతతముం సజ్జనులం

1. లయవిక్రమా. 2. ఫరోల్లస.

బాలించును గృప నెంతయు
శీలించును మత్ప్రభుండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్. 71

మ. ఒకకేలన్ విలసత్సుదర్శనము వేఱొంటం బరిస్ఫారసం,
దకమున్ బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున సుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొం,డొకటం శార్ఙ్గము దాల్చి ధర్మరిపులన్ఘోరాజిమర్దింపు
చున్, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడున్ వర్తించు
నాముందటన్. 72

వ. అనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు. 73

క. తొలిమేనికర్మవశమున
బలవంతపువెఱ్ఱి బిట్టుఁ బట్టిన నేభం
గుల నోరు మూయనేరక
పలుదెఱఁగులఁ బ్రేలెదీవు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్. 74

వ. ఇంక నున్మత్తుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమ్మోహాంధున కిట్లనియె. 75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్ముని విష్ణునిమూర్తిఁగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్విభుశుభాకృతి నఖిలైకభక్తిసం
చోదితుఁడై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రపన్నులకిచ్చు [1]నైనన
వ్వేదమయుండుపొందుపడు వేఱొకటొల్లకతన్నుఁజెందినన్.

క. ఎఱిఁగిన వారికి నెందును
గుఱుకొని తో నుండుఁదన్నుఁ గొనకుండెడువా

---

1. లైన.

[1]యొఱకులకుఁ(?) జేరువయ్యును
బొఱయందగఁ దతఁడు నిఖిలభువనములందున్. 77

సీ. కలఁడు మేదిని [2]యందుఁగలఁ డుదకంబుల
గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ
గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ
గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ
గలఁడు చరంబులఁ గల డచరంబులఁ
గలఁడు బాహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ
గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ
గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ
గీ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని
వానియందును గలఁడెల్ల వానియందు
నింక వేయును నేల [3]సర్వేశ్వరుండు
కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు. 78

చ. అనవుడు రోషహాసవివృతాననుఁ డై దివిజారి యోరి నీ
[4]వనయము నెంచఁగల్గఁగ సమర్థన జేసినయాతఁ డిందుఁ గఁ
ల్గునె యనుచుం జగద్వలయఘోరకరాహతిఁ బ్రేసెఁ గంబము
త్యనుపమతత్ప్రభాభవన మల్లల నాడఁ [5]గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు ప్రేసిన. 80

సీ. బడబానలాహతి జడనిధిలో నున్న
పటుశైలతతి ప్రేలి పెటిలె నొక్కొ

1. ఎఱుకలకు. 2. యిందు. 3. సర్వేశుండు. 4. వనయత నెందుఁ గల్గునని పర్ణన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిర్ఘాతసహస్రంబు
గడఁగి యొక్కట మ్రోసి పడియె నొక్కొ
పెక్కు జీవులు లోన [1]బిక్కట్టువడఁగ నా
బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
తఱి గాక యున్న [2]హద్దతిఁ జేర్చి రుద్రుండు
విలయోగ్ర[3]పటలంబు వ్రేసె నొక్కొ
గీ. యనఁగ నాకాశసకలదేశావకాశ
భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడఁగ
[4]మొనసి పెఢిలు పెఢిల్లను మ్రోఁత వెడలఁ
బగిలెఁ గంబంబు భువనకంపంబు గదుర. 81

స్తంభోద్భవ వచనము.—

అమ్మహాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వాలవివృతవదన గహ్వరస్ఫురదసహ్యకహకహాట్టహాసతర్జనగర్జాసూర్జితంబును వికటకఠోరఘోరదంష్ట్రాదండదారుణ వదనదండహ్యమాన దశదిశాభాగంబును విపులకపిలక్రూరతరలతారకాతరంగితో ద్వృత్తవృత్తాయతేక్షణక్షణక్షరదనస్ఫులింగపూరితభువన రంధ్రంబును నభంగభ్రూభంగభయదఫాలభాగప్రాంతభంగుర భ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వధురంధరస్కంధపరిణాహా పరిణతో దగ్రకింజల్క పుంజపింజరితభాసురకేసరప్రసర [6]ప్రక్షాళితాంతరిక్షంబును హేమకమలతంతు కాంతికోమల రోమవల్లరీగహనకరాళ కర్ణకోటీరఘటితకుండలమణిమరీచి

1. ఇక్కట్టు ? 2. యుద్ధతిఁజేర్చు. 3. పటమంబు. 4. మొనసి. 5. కంబంబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా
నల్ప[1]దర్పోచ్ఛ్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనిక
రంబును సముత్కటోత్కటకోటికుట్టనకుంఠితకుటిలకుం
తలాయమానశ్యామజీమూతసకలమనోజ్ఞమూర్ధభాగంబును
శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీప్రముఖనిఖిలలక్షణోల్లక్ష్యమాణ
వక్షస్థలప్రస్థూలప్రారంభ నిర్విలంబలక్ష్మీసమారోహణోత్స
వంబును భక్తజనవచన[2]రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవ[3]గాఢ
కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును
దితి సుతవ్యపదేశపశుబంధనోపయుక్తయూపస్తంభాయితో
రుయుగళంబును [4]గనత్కనకమణీమేఖలాకలాపకలితకటితటీ
కాంచనవస[5]నాంచలాందోళనధగద్ధగితధామచ్ఛటాస్ఫురితజ
గదండఖండంబును బహుళమాణిక్యహంసకావతంస సిత
నఖాభిరామశ్రీమచ్చరణసరోరుహ [6]ప్రసభభాగృహాఘట్టనా
గ్రహోగ్రాటోపరభస క్షుభితక్షోణీవలయంబును హిరణ్యక
శిపుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహావేశవ్యతికర విషమసంరం
భదుర్వారగర్వారంభభీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార
వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపోప
ప్లావంబును సహస్రకిరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజః
ప్రతాపకాంతిసమ్మేళన మహితోత్సాహసుసహాతీవ్రసౌమ్య
స్వభావభావితంబును రుద్రద్రుహిణపురుహూతాది సకల
దేవతాశక్తిసభాసంభావనీయంబును సర్వాశ్చర్యసంజననం

1. దర్పోల్లసిత. 2. వచన. 3. గాహన. 4. గత్కనక. 5. నాం ఛనా. 6. ప్రసభాగృహీత.

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధదర్శనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమాశ్రిత
జనాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్యందంబును [1]సమస్తతమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. అక్కజమైన యానరమృగాకృతితేజము లోకమంతటన్
బిక్కటిలంగఁ దీవ్రగతిఁ బేర్చితలిర్చినఁ దేఱిచూడలేఁ
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింపు(?)నెఱుంగక దైత్యుఁ డెంత
యున్, [2]జొక్కి మనంబునన్ దిగులు [3]వొచ్చి నఁ(?)జేష్టల
దక్కె నత్తఱిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వ[4]కరహతమురజ రవము
చెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

వ. ఇట్లు విజృంభించిన దేవదేవుదివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహ్లాదుండును భయసంభ్రమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ నుదాత్తధ్యానాతివందనస్తోత్రపరవశుండగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రిఁ జేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యిట్లనియె. 85

1. సమస్తనిరసన. 2. జొక్క. 3. చొచ్చె. 4. కర్హ.

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములకైనను గానరాని య
ద్భుతపరమాత్మమూర్తియిదె తోఁచెఁ గృతార్థులమైతి మింక
నీ, [1]కతలను మాని యివ్విభు నగణ్యకృపానిధి నాశ్రయింపు
పు దుష్కృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకుఱు నీకు ననంత
సౌఖ్యముల్. 86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినబుణ
మేకరణిం బాతునొక్కొ యేనని పడితిఁ
గైకొనవే నాపలు కీ
పోకము దప్పుటయు భయము[2]వాటిలదు జుమీ. 87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్పఁ గొనినచలము
విడువఁజాలక దైతేయవిభుఁడు రేఁగి
బేల యేల మాటల వెఱపింప నన్నుఁ
[3]జూడు మెవ్వఁడు నవ లిటు చూడుమింక. 88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
చావఁ దలఁచి తోఁచె దీని సమయించెద నా
లావున కెదురై పెనఁగఁగ
నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వఁడైనన్. 89

వ. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
టకు నాటోపంబునం జాపకృపాణాదిసాధనంబులు ధరియించి
యానరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
నసురులు నిజేశ్వరు[4]తెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర[5]సంఖ్యలు

1. కతలును. 2. వాటిల్లు. 3. జూచి యెవ్వఁడు. 4. తెగట. 5. సంఖ్యలు.

కూడఁబడియార్చుచు నర్చిష్మంతుమీఁదఁ బ్రచురశస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయం దొడంగిరి తదనంతరంబ. 90

ఉ. వారల యేపుఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలున్
వారిధిఁ జెంది డిందెడుస్రవంతికలట్లు నృసింహుతేజమున్
జేరి యడంగిపోయి విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడున్
గోరి సుతుండు తండ్రి యతికోపము దీర్పఁగడంగె నర్మిలిన్.

ఉ. శ్రీనరసింహరూపమునఁ జెన్నుగఁ దోఁచె సహస్రకోటిసం
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడగూడినచక్రమున్ విల
ఖ్యానుపమానశత్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్దానవసేనయంతయును ద్రగ్గఁ దదీశుఁడు బెగ్గడిల్లఁగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైనదైన్యంబు మొగంబున నెగయ
వెడబిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల నసురపతి
యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్రప్రయోగం బొనరించిన నది
యంతయు నయ్యనంతతేజోరాశియందు నిరాసంబు నొందె
నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి దైత్యులు మడిసినవాఁడ త
త్పతి దేవుఁ డిట మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యీయేపు చూడఁగ నీశుఁ [1]డీసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

1. డీశంతన.

తక్కువయును లేని ధర్మ[1]చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక [2]క్రాచు నొక్కొ
గీ. మనము వేఁడినఁ బ్రహ్మమఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొ
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు సఖిలమునులు
నద్భుతోద్వేగనిర్మగ్ను లగుచునుండ. 94
ఉ. కోఱలుగీటుచు న్నయనకోణములం దహనస్ఫులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్చు
చుఁ, మీఱినయుబ్బునం బొదలి మీఁదికి మూరెఁడు వేర్చి
కింకరై, వాఱఁగఁ బట్టె బిట్టు దితిపట్టి నృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్. 95
వ. అంత. 96
సీ. పటుమృగాధిపుఁజూడఁ [3]బాఱిమదంబేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
నుద్దామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదలుచు నోఱలు మహాహిపోల్కి
మొసలి కోల్పులి బిట్టు [4]పొదివినఁ బోలేక
బెగడొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచరగ్రాహంబు [5]నోడుపున
జడిసి చిక్కిన[6]తీరఝషములీల

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3. బారి. 4. నణఁగుచుఁ బోలిక, (ప్రా.ప్ర).
5. నొడపున. 6. తీవ్ర.

గీ. రౌద్రవేగరోషరభస నిరంతర
స్ఫూర్తియగు నృసింహమూర్తి కప్పు
డగ్గమై సురారి యపగతతేఁజుఁడై
యడఁగి యుండె [1]మెదల మిడుక లేక. 97

వ. ఇవ్విధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపడినయాకడింది యసు
రంబొదివిపట్టి నెట్టన నల్పవిహగంబు [2]నొడిసినబలుడేగయుం
బోలె గగనంబునకెగసి యయ్యాదిమవీరుండు దుర్నిక్ష్య
ప్రకారుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవ
గంధర్వాదులును జయజయశబ్దముఖసహితులగుచునుండం
గొండొకసేపు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ
సముత్తుంగశృంగసంఘటితవియత్తలం బగుమహాశైలంబునకు
నవతరించి యందాసీనుండై. 98

చ. దివిజులు 'హేనృసింహ! భవదీయ[3]మిదంనమ' యంచునం
చితస్తవములొనర్ప సన్మునులు 'సత్యమహాబలరుద్రరూప
మా, ధవభవతే నమో' యన నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
దైత్యవిభుని నున్చి విశ్వజనతాభయ[4]కారణఘోరవీరతన్.

చ. అలఘుతరాట్టహాసము లజాండకటాహము వ్రయ్య(?)భీషణో
జ్జ్వలవికటస్ఫురత్కులిశశాతనఖాంకురతీవ్రపాతనం
బుల నసురేంద్రువేరురముఁ బొల్పఱఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించెఁ ద్రుంచెఁ బెనుబ్రోవులుగా బలుబ్రేవు
లుక్కునన్. 100

---

1. మెదల. 2. నొడసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాతప్ర. మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. తారణ.

చ. తొలితొలిఁ గ్రమ్ముదైత్యపతి తోరపునెత్తురు నీటిధారలం
గలియ సుదగ్రమైన నిజకాయముఁ దొప్పఁగఁ దోఁచితోఁచి
యం, దలవడ నాత్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ [1]బాసె
రాగదు, ద్విలసితమూర్తి నప్పుడటు [2]వెల్వడినిల్చినయాత్ముఁ
డో యనన్? 101

ఉ. పెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహరక్తముల్
వెల్లిగొనంగ సానువుల వెంటమెఱిన్నరసింహదేవుఁడున్
జల్లఁగ నిండుఁగాలువలు సాగి [3]శరంబు భయంకరంబుగా
నెల్లెడఁ గ్రొత్తకావి సెలయేఱుల చెన్నొదగూడెనగ్గిరిన్? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
ఘన సంధ్యాసమయదీప్తిఁ గడు నొప్పిన య
వ్వినువీథితోడఁ బురుణిం
చినక్రియ మహి దైత్యరక్తసిక్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
శ్వరుశోణితశీకరములు వనపఙ్క్తులపైఁ
దొరఁగి నిరంతరపల్లవ
విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయింతఁ గాని పోదని
తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువఁనిం
పుగ దోఁగిరనఁగ నమరులుఁ
బ్రగుణితరక్తాంగులైరి ప్రమదము పేర్మిన్. 105

1. బాసి. 2. వేల్వడి. 3. కరంపె.

తే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ జేతికి
పాఱవైచినఁ [1]బడియొప్పెఁ బగతుప్రేవు
లసురసంపద యను కాంత యఱుతనుండి
త్రెస్సి దోఁగిన హారంపుఁ దీవెలనఁగ. 106

క. శితనారసింహనఖరా
హతదైత్యమహీపసూపహారంబునఁ ద
ద్వితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
తతనొందెఁ ద్రిలోకపీడ తత్క్షణమాత్రన్. 107

వ. ఆసమయంబున. 108

సీ. ఒండొండ వీడ్వడ నునిచినఁ బొలుపారు
పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
దొడలపై నున్న దైత్యునిప్రేవులిరుదెసఁ
దివిచియొత్తిన కరద్వితయ మమరఁ
గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
బై పెఱహస్తద్వయంబు నమర
దంష్ట్రాకరాళంబు దరళజిహ్వాయునగు
వదనంబు లింత? [2]యొప్పిదము చూపఁ
గీ. దీవ్రలోచనత్రయదీప్తి దీటుకొనఁగ
నిభృతకర్ణకేసరకాంతి నివ్వటిల్ల
దివిజ సురముని ధ్యానవిధేయలీలఁ
దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి. 109

1. బడియొప్పి- 2. యొప్పితము.

వ. అమ్మహామూర్తిఁ గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభినందనము లొనరించుచు నంజలి పుటంబులు నిటలంబుల ఘటియించి యిట్లని వినుతించిరి.

దండకము.—

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ నమ్మైత్రకరతూసముతూ సరోజాక్ష సర్వాభివంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య ప్రపంచంబునన్ నిండియుండొండ యంతర్బహిర్వ్యాప్తి శోభిల్లు నందంబు చిందమ్ములై మ్రోసి తేల్పన్ బరానందకందమ్ము లామ్నాయబృందంబు లిట్లున్న నీయున్నరూపాత్మ రూపించు దీపించు నిక్కంబులే యింకఁ జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కు వాపంగ నేలా గురూక్తప్రసన్నత్వనిష్ఠానుసంధానసంధూత సందేహులై యున్న నీ యున్నతస్థాన మెట్లైనఁ జేయందునా [1]యెందు నెందున్ సురారాతిధామంబులున్ నోఁక కేరాకలందేక యేపాకమున్ గాక లోకాతిరేకామలాలోకమై యొప్పు లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంబె నీలోకసామాన్యధర్మావబోధానురోధంబులన్ గ్రోధకామాదులన్ దాఁకి యే చింతలన్ జెంతలన్ జేరఁగానీక యేకాంతికస్వాంతులై యుండువారుండువారందు నీదాఁక రాలేక లోలోర్మిడోలావలీకేలిలోలా జగన్మాల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానందనిష్యందసీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్రకాశావకాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమో విశ్వధుర్యంబవార్యంబ[2]నార్యుల్ సమాత్సర్యులై పూని దుర్బోధబోధా

1. యందు. 2. నార్యుల్.

పగాధీశులోఁ గ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోరుసంఘాత
సంఘట్టనం దూలి యే త్రోవలం దావులం బొంద కుద్దామదృ
ప్యద్భవద్గ్రాహానిగ్రాహ్యులై పోదురవ్యక్త సువ్యక్త దివ్యా
కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తివేలాయితాఖర్వయోగాప
యోగా మహాయోగినిర్ణేత నీతత్త్వమాద్యంబ నాద్యంత
మత్యంత మక్షోభమక్షీబ మక్షీణమక్లీబ మక్లేశ మవ్యాజ
మాజేయనిర్వాణసర్వస్వమూలంబు మూలంబు నున్మూల
మామూల మానస్వతంత్రీభవల్లోక శోకం(?)బ వేలంబ కాలంబ
కర్మంబు నిస్సీమశర్మంబు నిర్మాయధర్మంబు నిష్పంక లేశంబు
నిశ్శంకరూపంబు నిశ్శ్రేయస ప్రత్యయోద్భూతి హేతుత్వ
సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధార్థసంపాద మిట్లుండఁగా నేని నానాను
మానాదిబంధాత్ములుఁ బుద్ధినైర్మల్యకల్యాణముం బొంద
కున్నారు దుశ్శాస్త్రశస్త్రక్షతక్షాము లుద్యుక్తశక్తిఁ మహా
భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల్ భవత్పాద
పంకేరుహాభ్యర్చకులై కూర్చు నీకూర్చువారై నిరాతంకకైం
కర్యసామ్రాజ్య సంపూజ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల
వారుఁ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక
క్రీడనాభ్యస్త హస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్ర
చక్రానలజ్వాలికాహూతి దైతేయ సమ్రాట్ప్రతంగా పతం
గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార
కారుణ్య గాఢోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా
దక్షరక్షాపరత్వంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రౌఢి
భావంబు భావించి సేవించు భావంబు భవ్యాగమవ్రాత
చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁగొన్న యన్నీచుమున్నీట బెన్నీటఁ

బాతాళ[1]మూలంబునన్ గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రీడాకసో
త్సేకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిర్భరోన్మానమీనావతార
క్రియావిభ్రమంబున్ బరిభ్రామ్యమాణస్ఫుటోత్తుంగశృంగ
క్షతాకాశకూలంబు శైలంబు కవ్వంబు గర్వోల్లసత్కాలకా
కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు [2] వేత్రంబు చిత్రంబు
పెం[3]పొందఁ బొంగారు సుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
నట్టి పెన్నోపుదీపెక్క నింపెక్క సంపద్యమానాత్మసంపత్కళా
నంద[4]తంద్రాలువై బోల్చునక్కామ్యకూర్మత్వశిల్పంబు కల్ప
క్షయోద్వృత్తతోయంబులం జెంది పొందేదియం దేదియున్
దిక్కుదాఁగానమిం గ్రాఁగు పెన్నేల నన్నేలువాఁడిప్పుడిప్పా
టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ బేరాస గూరంగ నారంపుఁ
బేర్మిం నడుంగేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం బ్రేమ
నాలింగితుం జేసి వేతెంచి యిచ్ఛానురూపస్థితిన్ మిన్ను
మున్నంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్వన్మనగపల్వలక్రోడ
సంక్రీడ శీలించు సుత్రాలకోలస్వరూపావలేపంబునై పేర్చి
యున్ [5]స్వర్భిదాకారఘోరాసురా[6]ధీశ వక్షస్స్థలోద్వేల
కీలార్కబాలార్కచేలీలఁ త్రైలోక్యచేతస్స్ఫురద్ధ్వాంత
ముం ద్రోచి[7]రోచిష్ణువై యున్న [8]యీభవ్యదివ్యావతారో
దయస్ఫూర్తి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు మమ్మెప్డు
రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా నృసింహా నమస్తే నమస్తే నమస్తే
నమః. 111

1. మూలంబులన్. 2. నేత్రంబు. 3. పొందుఁ. 4. తంద్రాలువై. 5. స్వర్చిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్ణులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల న్మునిసురావలి తన్నిను తించువాఙ్మయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా మదవేగవిస్ఫుర
ద్ఘనదితిసూనుకుంజర విదారణ దారుణ ఖేలనంబునం
దన నరసింహలీల వినుతస్థితి సార్థకమై తనర్చెఁగన్. 112

తే. వీరరౌద్రభయానకవిస్మయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెసక మెసఁగ
నఖిలభువనహృద్యంబుగ నక్విభుండు
నిపుణవక్త్రతానటనంబు నిర్వహించు. 113

*క. తదనంతరంబ యయ్యు
న్మదఘోరవిజృంభణంబు [1]మాని వికాసం
బొదవఁగఁ బ్రహర్షసామ్ము
ఖ్యదయాసౌందర్యనూతనాకారుండై. 114

క. సితకమలదళంబులకుఁ
బ్రతియగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్మితరుచిజాలములు దిశా
ప్రతతిఁ బూర్ణేందురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

వ. అయ్యాదిదేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జన
నంబు భక్తివిరహితం బయ్యె మమ్ముఁ గలయుటకు లెమ్మని
యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బుపలక్షించి
నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుఱక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగుఁ

---

* ఈపద్యము వ్రాతప్రతిలో లేదు. 1. మాన.

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకునకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు. 117

క. మెచ్చితి నిను నీకిపారఁ
పొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధపూజిత ! నీ
సచ్చరిత మిచట నచ్చపు
[1]టచ్చు మదీయప్రపత్తి కఖిలమునందున్. 118

క. దైతేయరాజ్యవిభవ
ఖ్యాతి యొసఁగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో
[2]గాతిశయ మనాసక్తుఁడ
వై తగభుజియించి పొందు మస్మత్పదమున్. 119

క. నాయెడ నసూయ చేసె
న్నీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో
షాయత్తుఁడు గాఁడు తుదిఁ
జేయుదు [3]నితనికిని బరమసిద్ధి కుమారా !. 120

ఉ. ఈవనరాసు[4] (లీకులమహీధరసప్తక) మీరవీందుతా
రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలముం
గోవిదకీర్తనోల్లసితఘోషణమై భవదాత్మభక్తిస
ద్భావవివేకపాకజనితం బగుపేర్మి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు నొందు కృపామ
ధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పరమాత్ము పరమ
వాత్సల్యవైభవంబునకుం బొంగి మహామునులును ననిమిషు

1. టచ్చు. 2. గాతిశయము నాసక్తుఁడవై. 3. నతనికిని. 4. వ్రాత ప్రతిలో లేదు. దరణ మీ-అనిమాత్రమున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నద్దేవు నభినందించిరి. తదనంతరంబ యయ్యిందిరాం బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వరుం డిట్లనియె. ఈమహనీయస్థానంబు పరమమంగళంబై 'నన్నుం దనయందు నునుపంగోరుచున్నయది. నాహృదయంబునకు జూడ్కులు నిండం బ్రియంబు నొందెం గావున నిమ్మహాశైలంబునందె యుండంగలవాఁడ మీరు మదీయ బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబైన యగ్గిరియును గరుడాద్రియనం బ్రఖ్యాతివహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్రభాగంబున. 122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజసేవఁ గోరిమం
దాకిని ధాత్రిమీఁది కవతార [1]మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోకతరంగసంగములతో సముదాలివనోజ్జ్వలకజో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరసేకమనోజ్ఞమహోత్సవంబుతోన్. 123

వ. అమ్మహానది కొలువు గైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవనాశినీసమాహ్వయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి తదనంతరంబ తత్ప్రదేశంబున బున్నాగ నాగకేసర సాల రసాల తాల హింతాల తమాల నారికేళ నారంగ మాతులుంగ లవంగ లికుచ క్రముక కుటజ నిచుల చందన చంపక బకుళ కురువ కాశోక శమ్యాక శమీక మధూక మాధవీతిలక తింత్రిణీ నింబ

1. మొనర్చె.

జంబూ జంబీర పనస హరిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ సుమనో మల్లికా మరువక తులసీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాలంకృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం దుండి. 124

సీ. నిండారుచందురు నెరసుఁ గొండొక జేసి
మిగులఁ జెన్నొందిన నగుమొగంబు
వెలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు
గ్గడువుగ బెలసిన కన్నుగవయుఁ
*గనకకుంభములఁ జుల్కలుచేసి యెంతయుఁ
గ్రొవ్వాడి వ్రేఁగైన కుచయుగంబుఁ
గెందలిరాకులయందంబు వెసఁ జించి
రంజిల్ల మెఱయు కరద్వయంబుఁ
గీ. గలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల
విమల[1]భూషాంబరోజ్జ్వలవేష మమర
నాదిలక్ష్మియు సకల లోకైకమాత
యమ్మహామూర్తిఁ జేరంగ నరుగుదెంచె. 125

ఉ. శాంతియుఁ [2]దుష్టియున్ ధృతియు సన్నతియున్ మొదలైన
నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తిఁ దన్గొలువ సంయమిదేవగణంబు
లద్భుతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్గొనుచుండఁగ నట్లు

* "మెఱుఁగెక్కు పవడంబు నొఱపుఁ జీరికిఁ గొన, కనుముదేఱెడు పల్లవాధరంబు." అని యొకపాఠము. వ్రా. ప్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూషణాంబ. 2. దృష్టియున్.

వచ్చి శ్రీకాంత ముకుందునంకతటిఁ గైకొనియెన్ సవిలాస
ఖేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపఁ దనకూర్మి నితంబిని యూరుపీఠమున్
జేరిన మేన నెల్లెడలఁ జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరికలెత్తఁ గన్నులకు నెక్కుడు చాయలు సెంద నవ్వనిం
డార మొగంబునం బెలయ నప్పరమేశ్వరుఁడొప్పె[1] నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీపతి యాకృతి
యాలోకంబులను నంతరాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిఁ
దేలుచునుండిరి మునీంద్ర దివిజ ప్రవరుల్. 128

వ. అమ్మహాలక్ష్మీనివాసం బైనయారమణీయోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బను పేర నమరులచేతన్ గీర్తితంబయ్యె నాక్షణంబ
వేదంబులునాల్గును సాకారంబులై తత్సమీపశైలంబున నవ
తరించి సవరించి చనుదెంచి లక్ష్మీనరసింహు ననేక ప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాశైలం
బునకు వేదాద్రియను నభిధానంబొనరించి కొనియాడి రిట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేదీప్యమానదేహుండగుచున్న యవసరంబున. 129

మ. నుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల [2]న్సొంపారి లోలోర్మి [3]సం
గతిరంగద్భువనాళినీసలిలసేకస్వైరశీతాత్ముఁడై
యతులోద్యన్మృదులీల మందపవనుం డబ్జాక్షసేవాసమా
గతదేవద్విజకోటిచిత్తములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

1. నంతయున్. 2. న్సొంపారి. 3. సంగత.

సీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు
వింతచందంబున విస్తరిల్లె
దివ్యదోఃప్రహాతవాదిత్రఘోషంబులు
చిత్రరూఢంబులై చెన్నుమీఱె
నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు
లభినవన్యాసంబు లమరఁ[1]జేర్చెఁ
గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టి య
పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె
గీ. ప్రమదములు నిండెఁ బావనప్రతిభ నెఱసె
నఖిలకల్యాణభంగులు నతిశయిల్లెఁ
గరుణ నరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ
దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన. 131

వ. తదనంతరంబ. 132

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము నత్రిమరీచు లాదిగాఁ
దనరు విధాతలున్ బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తులున్
మనువులుఁ దోడరాభువనమాన్యుఁడు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న
వ్వనరుహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించువేడుకన్. 133

వ. మఱియును మేరుమందారహిమవద్వింధ్యనిషధహేమకూట
కైలాసచక్రవాళాది శైలంబులును గంగాయమునానర్మదా
మహానదులును ప్రభాసపుష్కరప్రయాగసాలగ్రామ గయా
వటకాశ్మీర కాలంజర కేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యాదండ

1. జేర్చె.

కారణ్య నైమిశారణ్యాద్యరణ్యంబులును లవణోదక శుద్ధోద[1]కాదిసాగరంబులును జంబూప్లక్షశాల్మలాదిమహా ద్వీపంబులును నగ్నిష్టోమ వాజపేయాతిరాత్ర[2]హాయమేధాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబులును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును నహోరాత్రపక్షమాసర్త్వయనసంవత్సరాదికాల విశేషంబులును భూలోకభువర్లోకాదిలోకంబులును దిగ్విదిగ్గగనంబులును కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుంగొలువ నావిర్భవించె. వసురుద్రమరుదశ్వి[3]విశ్వేదేవాది దేవగణంబుల జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రమునీంద్రనివహంబుల సాధువాదంబులును బ్రహ్మాదనారదప్రముఖభక్తజనంబుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మేంద్రమరుత్ప్రజాపతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరవీణాస్వనంబులును భరతాదులయాతోద్యనినదంబులును గలసి బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివ్విధంబున నభినవస్వర్గంబనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయవైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు జన్మభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును నఖిలధర్మంబులకు నాధారంబును బరమభాగవతైశ్వర్యంబులకు నిత్యనివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియెడ. 134

క. తనబింబము వేఱొకటై
పెనుపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొండుగు ప్రియం

1. కాద్యాది. 2. హాయమేధాది. 3. విశ్వధ్యాధి.

బునఁ బట్టైనమృత కిరణుం
డనుపమ తేజున కహోబలాధీశునకున్. 135

చ. ఇరుదెస నబ్ధినాథుఁడు సమీరుఁడు కాంచనదారు [1]దండచా
మరములుదాల్చి తన్మృదులమారుతలీలఁ జతుర్భుజాంక సు
స్థిరయగునిందిరారమణి శ్రీకరకుంతలభారచారువ
ల్లరులకు నూత్నన ర్తనవిలాసము లిచ్చుచునుండి రచ్చటన్.

ఉ. ముందట వైనతేయుఁడు సముజ్జ్వలనూతనపక్షమాలికా
సుందర మేరు[2]శైలమున సొంపగునున్నతిఁ బేర్చియుఁ భయా
స్పందితమానసోల్లసితభ క్తిపరానతమూ ర్తియై జగ
ద్వందితునయ్యహోబలనివాసు భజించె నృసింహదేవునిన్.

శా. ఏకాలంబును రా నెఱుంగరు మనం బేకాంతవిజ్ఞానకే
లీకాంతంబుగ నుల్లసిల్లుదురు పాలింతుర్ జగజ్జాలముల్
వైకుంఠస్థిరవాసు లట్టి ఘనకైవల్యాధ్యులుఁ వచ్చిరా
లోకస్వామి నహోబలేశ్వరుఁ గృపాలోలాత్ము సేవింపఁగన్.

వ. ఇట్లు పరమమహోత్సవంబై యున్న లక్ష్మీనరసింహు వేరోల
గంబున మౌనీంద్రులును యోగీంద్రులును సురేంద్రులును
సాంద్రానందసందోహసుందరాకారులును భ క్తివినయసం
భావగంభీరులునుగ రపుట*క్రమఫాలతలస్ఫారులునగుచుండ
నఖండితైశ్వర్యధుర్యుండును ప్రసిద్ధభాషాచాతుర్యుండును
లక్ష్మీశదయాలాభోన్ముఖుండును నైన చతుర్ముఖుండు కృతాం
జలియై యాదేవదేవున కి ట్లనియె. 139

---

1. చండ. 2. శైలమున. * క్రమ?

ఉ. ఆగమతత్త్వవాచ్యుఁడ వసంతయశోబల ధర్మ*వాఙ్మయా
యోగరమాసమగ్రుఁడవు యోగిమనస్సరసీపరిస్ఫుర
ద్భోగమరాళనాథుఁడవు దుర్దమదోర్బలదారితారి వ
[1]ర్గోగణితప్రదీప్తనఖశోభనమూర్తి వహోబలాధిపా! 140

క. నీకృప నీవిక్రమరస
పాకము నీకేళిలీల ప్రస్తుతిసేయన్
నాకు వశంబె దయాకర!
శ్రీకర! నరసింహా! గుణవశీకృతలోకా! 141

సీ. దైత్యుని యత్యుగ్రతపమున [2]కిచ్చిన
కొఱగామి నాయందు నెఱయఁగలదు
క్రొవ్వి యయ్యసుర యక్కొలఁదుల నిలువక
చేసిన తప్పును జెప్పఁ బెద్ద
బాములన్నియుఁ బడి నామీఁద సొలయక
యున్న వేల్పుల తాల్మి యొప్పుఁ బొగడ
దిక్కెవ్వరును లేనిదీనుల సురలఁ గై
కొన్న నీకరుణకు గుఱుతుగలదె

ఆ. పగతు దునుమ నీవు పన్నిన మతములు
దలఁప నుగ్గడింపఁ దరమె దేవ!
భక్తివిభవసులభ! ప్రహ్లాదవరద! ల
క్ష్మీనృసింహా! నిగమశిఖరిసింహా! 142

చ. [3]అసురులె సంగి నప్పు డమరావలిఁ గ్రుంగిన యప్డు ధర్మముల్
వసమఱి తూలినప్పు డపవర్గము వ్రాలినయప్డు దోఃకళా

---

* వాఙ్మయా. 1. ర్గోగణితా. 2. కించిన. 3. అసురులు వంగి నప్పు.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుతి పొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతిన్ జతుర్యుగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధీ!

క. ఆపదయగుచో నెందును
రూపించిన నంద [1]కలిగి రూపుగ భక్తుం
జేపట్టుదు నీ సరిగా
నోపునె యేదైవములు నహోబలనిలయా! 144

ఉ. నేరనివాఁ డ మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతకున్
నేరము పెద్దయున్నియమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూనిసల్పఁగా
నేరము మమ్ము నివ్విధము నేరమి చూడక యాశ్రితైకర
క్షారతబుద్ధివై కరుణఁ గావు మహోబలతీర్థనాయకా! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభిరూపార్థసంస్తవంబు గావించినఁ గారుణ్యతరంగితాంతరంగుఁడై దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహునిదెస మధురస్మితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యిట్లనియె.

సీ. మునుల తీవ్రపుశాపమునఁ జేసి మత్ప్రతి
హారులు దితిసూనులై జనించి
[2]రంధ్రగ్రజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డభిహతుఁ
డయ్యె హిరణ్యాక్షుఁ డనుజుఁ డింక
నాదివరాహరూపాస్మదీయోగ్రతే
జంబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు
వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ
కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్య

1. కలఁగి. 2. రంధ్రగ్రజుండు హిరణ్యకశిపు డభిహతుఁడై.

లై సముద్భవ మందుదు రపుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూఁడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యఁబుట్టి
పడయుదురు వీరు ముద్భావ భవ్యపదము. 147

అని యానతిచ్చి యిట్లను నహోబలనామధేయంబున నిమ్మహా తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేఁడు మొదలుగాఁ ద్రిభువన పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిప్పుడు మత్సేవోత్సవం బునకుం జనుదెంచిన యయ్యమరగణంబును నిమ్మునిసముద యంబులును సాగర ద్వీపాదివిశేషంబులునుంగూడ నిన్నియు నిచ్చోటన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది [1]యస్మదీయాజ్ఞాపనంబు. 143

సకలసురైక[2]వాసమును సర్వమునీంద్రమయంబు విశ్వతీ
ర్థకలితముం సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ
పకమగు నీయహోబలము భక్తి యొలర్ప భజించు నంచితా
త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

విషువద్దివములరవిగ్రహసోమగ్ర
హాణములఁ బున్నమనమవసలను
హరిదివసముల జయంతి బారసి పెండి
యును బేరుకల పుణ్యాయుక్తతిథుల
భక్తి నేతెంచి యీభవనాశినీమహా
నదిలోన నభిషేచనంబు సల్పి

---

1. యస్మదీయవిజ్ఞాపనంబు. 2. వాసమగు.

గరుడాద్రికందర స్థిరమందిరంబునఁ
కొలువారు నన్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యములకెల్లఁ గుదురైన
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొర్పు టరయ రెట్టివారు. 150

మ. భవరోగంబుల కౌషధంబు భవపాపజ్వాలకుఁ వైరి దు
ర్భవపంకప్రవిశోధనంబు భవభావస్ఫారతృష్ణాహరం
బవిరోధంబకలంకమక్షయరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమొందుఁ భవనాశినీజలము నిత్యస్తుత్య మిమ్మేదినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని
భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకుఁ
భవనాశిని భవనాశిని
యవుటకు భువియందు సందియంబును గలదే. 152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిఁ
శ్రీకరవాహినీ[1]తనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యలోకద
ర్వీకరగేహగాహితపవిత్ర[2]జలౌఘమునన్ మహాజన
శ్లోకితమైతనర్చునతిలోక విలోకసుపాకభవ్యతన్. 153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున
నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు
మునివర నియమనిర్ముక్తకుశాక్షత
ములఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

1. తనుజ. 2. గుణౌఘమునన్.

శబరికాశ్రవణప్రశస్తబర్హిచ్ఛద
చిత్రితోర్వుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబువుల నిగ్గుదేలునెడలు
గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతినవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁ[1]జెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణ[2]కాలీనసత్ప్రవాహ
భవ్య యీభవనాశినీపరమతటిని. 154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెసలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్డు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ మివ్వనము శ్రీరమణీయము లోకపావనం
బావనజాప్తచంద్రవసుధాంబరసుస్థిరమిజ్జగంబులన్. 155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమంచితస్తోత్రములన్
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుపమసకలార్థసారమగు జనములకున్. 156

సీ. భవభానుతీవ్రతాపంబునఁ బడనీదు
తనతరుశాఖల [3]తనుపునీడ
దుఃఖవాసనములఁ దొలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోఁకునఁజాలఁజిగురొత్తుఁ
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

1. జెందె. 2. కాలీన. 3. తనువు.

వనవిహంగమముల యనుఁగు బెలుంగు లా
హ్వానంబు సేయు కైవల్యఖగము
గీ. ననినఁ బొగడ నలవియగునె యహోబల
భూషణంబు సుకృతపోషణంబు
సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల
క్ష్మీవనంబు భువనపావనంబు. 157

ఉ. [1]ఈవిపినంబుఁ గమ్మవిరు లిందిర[2]కుమ్ముడి కీపరాగముల్
శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనపల్లవంబు ప
ద్మావిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును దాన(?) మేది ల
క్ష్మీవనమంచు సంస్తుతులు సేయుదు రర్థిసమస్తలోకముల్.
క. ఈ వేదశైల మమరఁగ
నా వేదశిఖాగ్రవర్తి యగు ననఁగను వి
ద్యావిభవము సాధులకుఁ
గావించుచునుండుఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్. 159
క. వేదనగమఖిలకల్మష
[3]వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా
వేదితము [4]నిఖలభువని
ర్వేదాది [5]విధుతివివేకవేద్యము ధాత్రిన్. 160
ఉ. ఆగమ[6]శైలశృంగములయందు మృగేంద్రసకృద్విభూతి నే
[7]సీగతి నొప్పుదు న్మహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ
లాగరిమంబునన్ దనరులాగున[8]నిట్టిద దీనిమహాళి[9]యి
ట్టీగరుడాద్రిపేర్మి నుతియింపఁగశక్యమె యెట్టివారికిన్. 161

1. ఈవలితంపుగమ్మవిరు. 2. క్రొమ్ముడి. 3. వేదవినోదమున. 4. నిఖిల
భువ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నేగతి. 8. నిట్టిడ. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర
గరుడాకృతిసిద్ధసాధ్యగంధర్వసురు
ద్గరుడాసేవ్యం బుజ్జ్వల
గరుడాయిత మస్మదీయకర్తృస్థితికిన్. 162

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భావిభవుణ్ గరుడాద్రిదివ్యసిం
హాసను నన్నునున్న తదయార్ద్రి నహోబలతీర్థనాథుల
త్త్రీసముపేతుఁ జారునరసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్
వే సకలార్థసార్థసుఖవీథుల గ్రాలుదు రెల్లకాలమున్. 163

వ. మఱియు నీయహోబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున నిందులఁదీర్థంబుల వివరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం బహుతరంబైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబుల నిమ్మహాతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబులేక నన్నుఁ గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని యచ్చటికి వచ్చి భయభక్తి విశ్వాసంబులతో మదీయసేవాసక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం గాఁగని దివిజులకుం బడయరాని యస్మదీయలోకాభిగమనంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్యహితార్థంబు గా నెఱింగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు
లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం
గనుఁగొనియు నమ్మరనియే
నొనరించితి ప్రత్యయంబు లోకకొన్ని కృపన్. 165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు
కాంతలు పురుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
గడఁగెడు రాజులు గలిగిరేని
యధికరోగార్తులై యారోగ్యసంసిద్ధి
గావింప వెజ్జులు గలిగిరేని
బహువిపన్మగ్నులై పారంబు గానక
కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
నమ్మికయును నెమ్మనముల మిగుల
వనునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
గొలిచి కాంతు రెల్ల కోరికలును. 166

క. కన్నులు జాత్యంధునకుఁ
గన్నియకును జారుభర్త గర్భిణికి సుతుం
డున్నతవిద్య విమూఢున
కు న్నిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్. 167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
[1]గరస్థములు భుక్తిముక్తికళ్యాణంబుల్. 168

సీ. క్షీరాబ్ధిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
బాదికేశవ మనంతాలయంబు
శ్రీకాంచిపురిహరిక్షేత్రంబు మధుర శ్రీ
ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

1. కరస్థలము.

శ్రీకూర్మసదనంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహాసమాశ్రయంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శార్ఙ్గపాణిగృహము

గీ. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసంస్తవముల
నొప్పుఁగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు. 169

ఉ. ఏదివసంబునందయిన నెవ్వెయినైనను నెవ్వఁడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తియుతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమదైవతంబు గనినట్టి మహాత్ముఁడు సిద్ధసౌఖ్యస
మ్మోదమునొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

వ. విశేషించి మద్భక్తజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు మిగులం బాటించి కొలువం గోరునప్పు డేను బ్రసన్నుండనై సేవకు మనోరథార్థంబులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ సాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధ్యర్థంబు వసంతయాత్రా ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద రాసమయంబున మర్త్యుల మర్త్యులను భేదంబు దోఁపక సర్వంబును దేవతామయంబయ్యు నిప్పటిమహోత్సవం బిట్లొప్పినయట్లు వసంతోత్సవంబు నాకు మనఃప్రియం బైయుండు. 171

చ. అమరవసంతయాత్ర నఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులుఁ
దమతమకల్మి భూజను లుదాత్తవిభూషణపత్రగంధమా

ల్యములునొనర్చువారలు నుపాయనసంచయ మిచ్చువారునై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి[1]నన్నుననహోబలేశ్వరున్.

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానినిరిత్త నెన్నఁడుఁ
బుట్టువు చావు నొందనిప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకుం
గట్టుదుఁ బట్టి మఁజ్జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జుట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగఁ నేను వారలన్.

గీ. హేమరత్నరజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రతక్రియలును
[2]నొకటికోటి ఫలము నొసఁగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు. 174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
ష్కపుభక్తి [3]ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుఁగున్. 175

సీ. అనవరతంబును నస్మదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చక్రాంకతులసీవిశాలసాలగ్రామ
సేవ నస్మ త్ప్రీతిసేయువారు
నతిభక్తి మచ్ఛరణాగతజనులను
గొనియాడి వేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంసక్తి
నానందపరత నింపారువారు

1. నిన్ను. 2. నొకటి, కొకటి. 3. ననుష్ఠింపగ.

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
వారు భుక్తిముక్తివై భవభాగులు
వారు పుణ్యధనులు వారు ఘనులు. 176

క. యతులును సాత్వికులును సా
త్వతులును చక్రాంకభాగవతులును నిత్య
వ్రతులు నహోబలతీర్థ
స్థితు నరసింహాత్ము నను భజింపఁగ నర్హుల్. 177

శా. వేదార్థప్రతిపాలనైకనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
స్వాదప్రీతులు భూపతుల్ గుణవశుల్ వైశ్యుల్ నిజాచార
సంవేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునన్
వేదాతీతు నహోబలేశు ననుసేవింపంగఁ బాత్రుల్ మహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్మషనివారిణియై మహనీయసంపుటా
కారిణియై విముక్తపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
త్కారుణికత్వలీల విను కష్టపుజాతియు నన్నహోబల
స్ఫారనివాసుఁ జేరి కనుఁ బ్రాజ్ఞనిషేవితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవకోటికింక [1]ననుమానము లేల విముక్తికల్మి వి
జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములున్ దటిసీమహీధ్రముల్
మ్రానును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలముల్
బూని పునర్భవాతురత [2]వొంద నహోబలతీర్థవాసతన్. 180

1. ననమానము. 2. బొందునహోబల.

తే. విను మహోబలతీర్థపవిత్ర సేవ
యందు రుచి యెల్ల వారికిఁ బొందనీను
మాయగావింతుఁ గష్టపు మానవులకు
దానఁ జెడుదురు మాత్సర్యదర్పనిరతి. 181

చ. అనితరతత్త్వశీలురగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ప్పునఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాకలితాంతరంగులై
యనఘు ననంతు నచ్యుతు ననాది నతర్క్యు నహోబలేశు న
న్నను పమునారసింహుమహితాత్ము భజింతురు నిత్యధన్యులై.

తే. నీవు మద్భక్తుఁడవు మునిదేవసమితి
కెల్లఁ గురుఁడవు గావున నేను నీకు
నధికగోప్యంబు విబుధదుర్లభ్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు. 183

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్లనహోబల మెక్కుడౌ తలం
పలవడఁజేయు మామకము లైచనుభూత భవద్భవిష్యద
త్యలఘుతరావతారముల కన్నిటికిన్ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁజూడు మివ్విధము గాగనుమీ శ్రుతిశాస్త్రవీథులన్.

చ. అని పరమాత్ముఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీనులన్
దనియఁగఁ గ్రోల్చినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రులో
చనుఁడుఁ బరిస్ఫురత్పులకచారుశరీరుఁడు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సన్నుతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సురలు మునీంద్రులు నానం
దరసాబ్ధిం దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
నరసింహామూర్తి విరాజదం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 136

వ. మఱియును సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి భరితభావంబులతోడ జయజయశబ్దతత్పరులై యుండిరి. లక్ష్మీ నరసింహదేవుండును బ్రహ్మాదు లఖిలదానవకులైశ్వర్య ధుర్యుంగా నభిషేచనంబు చేసిన నతండును సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులతోడ బహువిధస్తోత్రపవిత్రార్చన లొనర్చినం బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై నొలయ నప్పరమేశ్వ రుండు వరంబడుగుమనిన నమ్మహాత్ముం డిట్లని విన్నవించె.137

క. ఏజన్మమున జనించిన
నాజన్మమునందు నీసమంచితచరణాం
భోజంబులపై [1]విగత
వ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే. 138

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము గూర్పఁగా
వెలయవలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు నిట్లున్నా నాదు తలఁపున వరదా! 139

వ. అనినం బ్రసన్నుండై భక్తవత్సలుం డట్లకానను గ్రహించితి నీవు యోగీంద్రులకు మద్భక్తజనంబులకును బ్రాజ్ఞజనంబు

1. విజిత

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులఁ గ్రమంబునఁ బొందఁగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు ని ట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమ్మున నస్మత్పదాంబుజ
భక్తిరసంబునఁ బ్రకటమైన
నీమహానీయ వినిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రొద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్మషసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్రార్థసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి సొంపున వహింతు

గీ. [1]రస్మ్యులు బడయరానియుదాత్త నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
సర్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్మహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జ్జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధిక ప్రీతిన్. 192

చ. [2]సమధికభక్తియుక్తుఁడయి శార్ఙ్గి భజించు నరుండు సంతత
స్థిమితయశోవిలాసుఁడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

1. రస్మ్యులకుఁ. 2. ఇట వ్రాతప్రతియందు. చం. స...అని మాత్ర
మున్నది. క్రిందిదంతయుం వెనుక యొరులచేఁ బూర్తి చేయఁబడినట్లున్నది.

ర్గమ విభవంబుమై సుకృతి తద్దయుఁగాంచుచు మ_ర్త్యలోకని
ర్గమనమునాఁడు విష్ణుసుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క. అనిదేవశ్రవుఁ డెఱిఁగిం
చిన దివ్యక్షేత్రమహిమఁ జి_త్త మెలర్పన్
విని గాలవుండు ముదమును
దనువునఁ బెనగొన నృసింహు దలఁచుచునుండెన్. 194

వ. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు భ_క్తిరసావేశంబున నానందామృతధారల మునింగి యహో బలనాథు నిచ్చలు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

ఆ శ్వా సాం త ము

క. గర్వితదై త్యవిఖండన
దర్వీకరశయన వరసుదర్శనశార్ఙ్గా
ఖర్వాయుధమండితభుజ
గీర్వాణావనముదాత్మ కేశవ నృహరీ. 196

శా. పారావారశయాన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు
స్మేరాలోకనమూ_ర్తి దైత్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా
కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభ_క్తవ్రాత నిత్యోదయా
రారాజచ్చరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరీ! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా
సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభృంగా

నికృతిజనవిదూరా నిర్మలాకారమారా
వికృతిదనుజ వీరావేశసంహారకారా. 198

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబయిన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*అంకనములు 2-84 గుఱుతులు.

అంచబోదలు 2-67 అంచకూనలు.

అంతఃకరణము 4-71 అతి ప్రీతి. తెలుఁగువారు అంతఃకరణపరిణామ మగు ప్రీతి దయ ఇష్టము మొ. అర్థములలో దీనిని లాక్షణికముగా ఉపయోగింతురు.

అందంద 1-80; 105. 2-14, 80, 119. 3-15, 44, 94. అచటనచట. మఱిమఱి - మిగుల- మాటిమాటికి— ఈ మొదలగు విశేషార్థములను ఊహించునది. శ. ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియుం లేవు. సూ. ని. కొన్ని అర్థము లెక్కుడు చెప్పి ప్రయోగముల నుదాహరించెను.

అకరువుల్ 2-67 కింజల్కములు.

అగ్గము 2-75 అధీనము.

అచ్చు 3-14 పడియచ్చు. గండరువు. 4-62. 5-118. విధము, దృష్టాంతము, పరవడి.

—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63. ఏర్పఱచు.

అచ్యుత 1-55 విష్ణువు. అ-చ్యుత = జాఱని.

అజ్జ 4-184 అడుగు. ఇచట క్రింద ముందు అని లక్ష్యార్థము.

అట్టాలక 2-109 బురుజు నగరు.

అట్టె 3-6 ఈతని కూఁతు రట్టె? = ఈతని కూఁతురా?

అడంకువ 3-98 నమ్రత.

అతకరించుట 1-98, 4-98. అధఃకరించుట.

---

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయవలసి యున్నవి. వ్రాఁతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అపపాఠములో సుపాఠములో భావ మంతయు బయటఁ బడనిదే తెలియదు. ఈ గ్రంథము నందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపపఠిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అదటు 2-90 గర్వము మదము.

అదరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 పలుచన.

అనుఁగు-తోఁటలు ఎలుంగు. 3-111. 5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14. స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేఱు 5-125 ఒప్పు. ఇది వ్రాఁతప్రతిలోని పాఠమునందలి పదము.

అనురక్తావలోకనుఁడు 3-14 ఎఱ్ఱని చూపులు కలవాఁడు. అనురాగముతోఁ గూడిన చూపులు కలవాఁడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్ను 2-102, 3-89 పారవశ్యము మదము.

అపశరణ్యా రిపుఁడు 2-3 శరణు లేని శత్రువులు కలవాఁడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము తలఁపు. ఆస్థతో విను, చెవి యొగ్గి విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట ప్రయుక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక్రమింపఁదగినది.

అర్ఘాతీతము 2-18 వెల కెక్కుడు. ఇచట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయుం వారు, భటులు.

అఱలు 5-63 వాసగృహములు.

అఱిముఱి 1-14 సంభ్రమము త్వర క్షోభము కలఁత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము.

అలుఁగు 4-27 ఆయుధవిశేషము.

అవధిఁబోవు 2-90 అంతము నొందు, క్షీణించు. చూ. హరి. పూ. 5-106—'తనకుఁ' దివురు దేహ దుఃఖం బెల్ల నవధి బోవ ఉ. 3-201., 7-201. కొందఱు అవిధి బోఁవు అని పఠించి 'కష్టముల పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 3-24 మూలప్రకృతి. చూ. షడ్వింశు. 3-91. కనఁబడనిది, మసకమసక ఐనది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగ=పాము పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆఁక 4-113 అడ్డు.

ఆక్రాంత నియ త్యాపేలవుఁడు 1-10. ఆక్రమింపఁబడిన శుభాశుభ కర్మ యెడ పలుచబడనివాఁడు. శుభము కాని అశుభము కాని వచ్చిపడుచో లెక్క-చేయనివాఁడు. సమదర్శి అని తా.

ఆట 2-90 నింద.

ఆదట 3-94 ప్రేమము.

ఆర్చు 2-86 'ఆడు'కు ప్రేరణము. ఆడించు, త్రిప్పు.

ఆర్పు టెలుంగులు 2-73 అఱపులు.

ఆఱిడివోవు 2-90 వ్యర్థమగు.

ఆలరి 4-11 మూర్ఖు.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇఱటి 5 52 నలఁగు. 'ఇఱటిసిన'లో 'సిన' లోపము. ఇటులే ఇఱటి గౌఁగిలి ఇఱటిగౌను అని శ. ర. 'ఇఱుకైనది ఇఱుగౌఁగిలి సన్నమైనది ఇఱుగౌను' అని వావిళ్లనిఘంటువు. ఈ పక్షమున ఇకారాదేశమొకటి అధికము.

ఇఱటియు 4-43 నలఁగు.

ఈ

ఈచపడు 5-51 వంకరయగు శుష్కించు.

ఈరసము 4-26 పగ.

ఈరికలెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి.

ఉడివోవు 1-35 ఉడిగిపోవు.

ఉదరి 4-46 పూర్వముద్రణములలో ఒదరి = సంభ్రమించి. ఉదరి = విజృంభించి కోపించి చూ. సీ. హుంకారఘోరమై యుదరు బెబ్బులిమీస లుఱక యెవ్వాఁడు నేఁ డూఁచికొనియె, అరణ్యా. 6-315 5.277.

ఉపజాపము 4-155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచు 4-94 తొలఁగఁద్రోచు.

ఉరివి 2-56 పరిహరించి. వెనుకటి అచ్చులో ఉరగి. ఇది క్త్వాంత మగు ఉరువు ధాతువు.

ఉరియు 4-48 చలించు.

ఉఱక 4-135 అవలీలగా (ఉఱక పఠింపగావలయు.) 5.177. మాటాడక వ్యర్థముగా అకారణముగా అని వావిళ్లనిఘంటువు.

ఉలక 2-56 చులుక. సీ. చులుక చౌక, యులక యెల్లిద మన నొనరు లఘుతపేళ్లు. సాం. మాన. 424.

ఉలివు 2-105 ధ్వని.

ఉగ్గడువుగ 3-88 అధికముగా.

ఉచ్చిపోక 2-47 చీలిపోవుట.

ఉత్తర్జ 2-18 తీవ్రమగు బెదరింపు గల. 'అర్జ్యాదిభ్యోఽచ్.' చూ. ఉత్తర్జన గర్జా స్ఫూర్జితంబును 5-82.

ఉత్తాన 1-57, 4-163 లోఁతులేనిది. వెలికిలినది. హరి. ఉ. 9-205-'...ఉత్తానకఠోరధార మగు దారుణ వజ్రము...'

ఉప్పతిలు 3-83 పుట్టు.

ఉష్మ 2-75 ఊష్మము, ఉబ్బ.

ఊ

ఊంకించు 3-75 ఉంకించు. త్రివిష్టపములన్ గెల్వంగ నూంకింతు. కర్ణ. 3-130.

ఊఁదుకొను 4-178 నాటుకొను. చూ. హరి. ఉ. 7-155, 9-231. ఆముక్త. 5-137. ఊఁదునకు స్వార్థమున కొను అని సూ, ని. పేర్చి శైలంబులు పెఱికి శైలములపై నూఁదుకొనంగ నొండొంటి వైవ. హరి. ఉ. 7-156. ఇత్యాదులందు గ్రుచ్చుకొనిపోవు మొ. అర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్ను 3-75 ఎండమాపు.

ఎడగొను 4-57 సందు చేసికొను.

ఎడమ 1-69, 3-75 చోటు, అవకాశము, నడిమిభాగము.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్టయెదుట.

ఎరియు 4-48, 80 నశించు, మండు.

ఎఱమంటలు 2-14 ఎఱ్ఱని మంటలు. ఇటులే ఎఱగందు ఎఱగత్తులు ఎఱసంజ మొ. చూ. హరి. పూ. 2-67. 4-113, 5-150.

ఎలయు 3-14 ప్రతిబింబించు.

ఎలరారు 1-58, 2-67 అతిశయించు. చూ. హరి. పూ. 6-103 ఆతపవారణంబు లెలరారఁగ, హరి. ఉ. 3-184, 4-70, 110, 227. 7-36. 'ఎలరు = సన్నగాలి. ఎలరారు = సన్నగాలికిఁ గదలు' అని మా. రామకృష్ణకవి గారు. స్వముద్రిత కుమార. 127-వ పుట.

ఎలర్చు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎమ్ములు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్లనాఁడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్నిపనులకు.

ఏ

ఏఁచు 5 44 కాఱించు.

ఏచు 2-70 అతిశయించు.

ఏడుగడయు 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ. ఎనయు సర్వపదార్థమై యేడుగడయు నాఁగ. ఆం. భా. 3-79. క. గురుఁడును దల్లియుఁ దండ్రియుఁ, బురుషుఁడు విద్యయును దైవమును దాతయునాఁ, బోరి నేడుగడయుఁ దానై, హరి నను రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. వా. 1. ఆ.

ఒ

ఒండొండ 2-61, 5-111 మొ. క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలు 5-56 ఒకళ్ల మాటలు. ఒకఁడుకు. బ. వ.

ఒడిసి 2-119, 5-98 ఒడుపువేసి తిగిచి.

ఒడుపు 5-96 గుఱి పెట్టి దాఁటిన దాఁటు.

ఒఱలువారు 4-28 విలపించువారు.

ఒలయు 4-64, 79 ప్రవేశించుచూ. హరి. పూ. 2-31. 'క. వారిజనాభుని తేజం। బారాజోత్తముని యాత్మయం దొలయఁగ.'। వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-3ఉపాధ్యాయుఁడు.

ఒడ్డారించు 4-25 ఎదురుతిరుగు.

ఓ

ఓగితము 2-90 (యంక్తమ్) తగు, పాలుపడు, వా. ని. పాత్రము. పరులనింద పడుటకు పాత్రము అని తా.

ఓజ 1-8 క్రమముగా.

—పఱచు. 1-70. 2-130. 3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అలవఱచు.

ఓడికల్ 3-33 ప్రవాహములు.

ఓర్తె 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50. భేద మొందు.

ఓలి మై 3-141. వరుసగా. 'ఒగి వరుస యోలి సొరిది నా నోజ నాఁగఁ గ్రమమునకు నాఖ్యలు.' ఆం. శే. 16.

ఔ

ఔడు 4-37 (ఓష్ఠ) పెదవి, దంతము. ఆలరు దంతంబు పే కౌడనంగ. ఆం. శే. 47.

ఔదల 2-99 తల. (ముందల అను నర్థమున ఔఁదల. సీ. ఔఁదలఁ జదలేటి లేఁదరఁగలు బాలుఁ డగు చందమామ సుయ్యాల లూఁపఁ. (హరి. ఉ. 6-38.)

ఔపచారిక దృష్టి 4-185 అప్రధానదృష్టి. ఆత్మభావము ప్రధానము. జీవభావ మప్రధానము. మనసు కొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి తాను ప్రష్టోదుఁడాయెను. వెలికిఁ గొనిరాకున్నచో ప్రష్టోద మే అనఁగా ఆనంద మే యగును.

ఔపనిషదుల్ 3-28 ఉపనిషన్మతము ననుసరించువారు. రామానుజాదులందఱును ఔపనిషదులేయైనను ఇచట అద్వైతులు అని అర్థము అద్వైతులును ఔపనిషదులేగదా

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము. ప్రదేశము. జాడ. చూ. అర. 5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, చీకటి.

కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను చేతులు.

—ఒత్తు 2 81 వ్యాపించు, చూ. కరమూలముల జీగి కడలొత్తి హరి. పూ. 8-168.

—పడి 1-70 అలలవలె అయి. తరంగితమై.

కడి 2-5 ముద్ద.

కడిఁది 4-24. కఠినము. అనుపమముల్ రతిస్మరులయాటకు నర్హమ లంచుఁ గట్టిపెట్టిన పువ్వు బంతు లీసతి కడింది చనుంగవ కళా-7. చూ. శ. ర. ?

—కనలు 5-26, 98 తీక్ష్ణమగు కోపము.

కనలు 2-3 మండు.

4-24 కోపము.

—అగ్ని 4-178 మండు నిప్పు.

కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగపఱచు.

కన్ను 2-21. రేకు, కన్ను (శ్లే).

*కప్పుబడి 3-50. ఆచ్ఛాదింపఁబడి.

కమలా, కర, కమల 1-55. లక్ష్మీ హస్త కమలములు.

కమలాకర, కమల చెఱువులలోని, కమలములు. (శ్లే).

కమియు 3-70 కవియు.

*కమ్ములు 2-66 ? ఇది శుద్ధపాఠమై యుండదు.

కర 1-42 ఒడ్డు.

కరపటము 33-80 బరణి.

కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహువదనము 4-184 ఎత్తైన శైలము చూ. కరాళో దంతురే తుంగే కరాళో భీషణే పిచ.' విశ్వః.

కఱతలు 4-135 చేష్టలు దుశ్చేష్టలు.

కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము.

కలుచపడి 5-4 కలఁతపడి.

కళ్ల 2-69 కళ్లై.

కళ్లు 2-5 ముద్దలు. కడి ఏకవచనము. 'కడిమాడ సేయఁగుడుచు.' క్రీడా.

కల్లోల 3-3 తరంగము.

కల్మి 1-7. కలుగుట; సంపద.

కవణము 2-127 గుఱ్ఱములు మొ. వానికి పెట్టు ఉలవలు మొ. దాణా.

కష్టుఁడు 4-25 పాపి.

కాకుచేయు 2-119 తిరస్కరించు.

కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమము. ప్రియభార్య. శ. ర. లో ఈపదము.

గాదిలిగా గ్రహింపఁబడెను. నన్నెచోడుని కుమార సంభవము 2-28.

కానుపు 4-157 కనుట; చూచుట. 'అది కలలోనికానుపయి' హరి. ఉ. 7-99.

కావలము 4-58. దురాచారము; పాపము.

కావులు 3-68 కాషాయవస్త్రములు.

కిఱుకు 4-28 (క్రుక్కు. రూ) ఇడుమ.

కున్న 5-27 కూన, శిశువు. కున్నఁడు, కున్నె - రూపాంతరములు. ఇది కుణకశబ్దభవము. 'వెన్నుఁడ నినుఁ బాసి వెడమాయ కోవిల। కున్నల కులుకులు గులికేనిపుడు' అన్న. శృం. 116. 'ఓరి గున్న!' అని వాడుక.

కూడఁబడు 2-133, 5-90. చేరు. స్వార్థమున పడు చూ. 'గొల్లెల్లఁగూడఁబడిరి' హరి. పూ. 5-246.

కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ పద్యమున 3 పాదము నందలి కీడుకును దీనికిని పొత్తుకలదు.

కృష్ణ 1-10 పాపము. (నలుపు పాపము తమస్సు మొ. వానికిని తెలుపు పుణ్యము సత్యము మొదలగు వానికిని లక్షకము.)

కెడయించు 4-178 కూల్చు. పడవయిచు.

కేతు 1-43 టెక్కెము.

కొంకరవోవు 4-108 వంపు వోవు.

కొంకువోరె 2-75, 119. భయపడరే, వెనుదీయరే.

కొండిక పాయము 2-61 చిఱుత పాయము.

కొఱవ 4-86 నీచుఁడు.

కొఱగామి 5-142 అకార్యము.

*కొలమే 5-45? కులము వాఁడా! అని తాత్పర్యము.

కొలుపు-వేడ్కలు 1-78 పుట్టఁజేయు. 4-103 కొలుచుట.

కొలఁదులు 5-142 మేరలు, పరిమితులు.

కోనలు 4-170 (కన్ను) కొనలు.

కోర 3-94 కల్లుత్రాగెడు గిన్నె. చషకము.

కోరి చెండాడు 4-121 కోరాడు, ఏనుఁగు లోనగునవి కొమ్ములతోఁ బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి పైకిఁజల్లు. దీనికి గ్రంథములయందు కోరాడు అనియే ప్రయోగమని శ. ర. ఈ పై ప్రయోగము నాచార్యుల వారు గమనించి యుండరు.

కోఱడము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.

కోలు 1-72 పెద్ద.

—మసఁగి 4-170 మిక్కిలి విజృంభించి.

క్రందుగ 1-78, 2-64. తఱచుగ.

క్రందుకొను 4-132 మూఁగు, గుమిగూడు. చూ. పొడఁగన వేళ యబ్బెనని పొంగి కళింగ శకాంగ ముఖ్యు లయ్యెడ నెడ యీక క్రందుకొని. వసు. 1-147.

క్రాఁగు 4-130 ఉడుకు 4-144 నశించు. ప్రే. క్రాఁచు. 2-49, 5-94. నశింపఁజేయు.

క్రించు 3-19 అల్పుఁడు. 'మిమ్ము నీ క్రించుల యాదవాన్వయుల' హరి. ఉ. 1-108.

కుమ్ముడి 2-85 (క్రుంగు+ముడి, కుఱు+ముడి అని కొందఱు) అందమగు ముడి అని తా. 5-158- '24 సం. ప్రతిలో క్రొమ్ముడి అని కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు క్రుమ్ముడి యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను పదము లేదని వ్రాసిరి.

క్రుయ్యఁగఁబాఱు 3-67 కృశించు, వెనుదీయు.

క్రొవ్విదము 3-75 క్రొవ్వు.

క్రోడాడు 4-47 కోరాడు.

క్రోల్చు 1-7, 5-185 క్రోలఁజేయు. (క్రోలు+ప్రేరణము)

క్షోద 3-65 రేణువు.
5-40 ఒరగంటిపై నూఱుట.

గ

గంటి 5-12 గాయము చేయు. (గంటు క్త్వా.)
4-114 వి. గాయము.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ. 5-99, 5-122, 5-129.

గరువంపు టేఱులు 5-54 విరివియగు ఏఱులు లేక, పెద్దయేఱులు.
—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు తత్పరిబోధము.' హరి. పూ. 2-217. గరువంపు విచారము లేల నీయెదన్. అరణ్య. 6-405.
—సూత్రధారి 3-78.
—ఁదపంబు [విక్ర] 6-51.
—నిట్టూర్పు (కాశీ) 4-69.
—గోటారులు (మను) 3-89.

గాఁడి తూపులు (పలు) 2-74 పెక్కు గాఁడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బంగారు టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాథలు త్రవ్వు 1-9 మిట్టలు త్రవ్వు అనఁగా మిగుల శ్రమపడు.

గాసట బీసట (చదివి) 1-9 సలక్షణము కాని చదువు. 'గాసట = గాథా సప్తశతి, బీసట = బేతాల పంచవింశతి అనఁగా ఆధ్యాత్మిక

దృష్టిలేని చదువు' అని శ్రీనిడుద వోలు వెంకటరావుగారు. చూ. భారతి. 26సం. 1- భా. 13 పుట.
గిసము 4-99 వంచన.
గిలుపు 1-54 కదలించు ఇక్కడ నక్కడ నూడఁ జూచి మే గిలుపఁగ నిర్వ. 7.
గీటు 5-95 (కోఱలు, దౌడలు) కోఱుకు.
గీఱెను 1-95 ఛేదించును. 'నాటుట' అని అప్పకవి. ఆ. 2 ఆ. చూ.
గుబ్బునన్ 4-8 ఒక్కుమ్మడిగా.
గురువులు వాఱు 2-67 పరుగువాఱు. అతిశయించు.
గుఱుకొను 5-77 యత్నించు.
గుఱుతు 5-142 మేర.
గొనయము 2-74 వింటినారి.
గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్లే)
గ్రక్కదలు (గ్రక్కు+అదలు) కంపించు, అదరు.

ఘ

ఘుటికము 2-127 గుళిక. రసమణి లోనగునది. చూ. 3-84 సుధామయ ఘుటికలు.
చ. ఇట క్రితమెన్ని తోయముల నిందు ముఖీ ముఖ శేషమద్యమున్, గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల యొంగిటి మాధ్వీఁగల్గు విస్ఫుట మధురత్వవాసనలు చూడరు గాక ది వౌకసుల్ సుధా,ఘుటికలలోని మేలు మఱి కోరుదురే యిది క్రోలఁ గల్గినన్.(ప్రబోధ)3-56.

చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము. (శ్లే)
చక్రాంక 5-176 చక్ర చిహ్నము. ఈ చిహ్నము తాల్చుటయు ఒక సేవ.
—భాగవతులు 5-77 చూ.
క. శ్రీకర చక్రాంకితులగు, లోకులు శుద్ధులును బుణ్యులును నగుదురు వా, రీక్రియలు లేకయుండినఁ, బ్రాకృతులనఁ బతితు లనఁగఁ బడుదురుజగతిన్.పద్మపురాణము321.
చట్టులు 1-3 శిష్యులు.
*చదుర్లు 2-84 చదురుకు బహువ. చతురోక్తులు.
చల్మిరి 3-68 చలువ.
చవికొను 2-56 చవికోఱకు కఱచు.
చాఁగిలి 2-93 దండాకారముగా నేలకు వ్రాలు.
చిందిలి మందిలి 2-53 చెదరినది, చెడినది.
చిట్టలు 4-181 వింత.
చిదురుపలు 4-31 తునియలు.

చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలనీన = యుద్ధములు కలిగింపగా.

చీరికిఁ గైకొనరు 2-102, 3-126. లేశమయినను లక్ష్యము చేయరు.

చుఱచుఱ 4-41 మండుటయందలి ధ్వనికి అనుకరణము.

చూడ్కి రేకలు 2-67 చూపులు అను పూరేకలు.

చూఱాడు-చూఱలాడు 2-67, 35, 177. కొల్లపెట్టు.

చెనకు 1-5 తాఁకు, ఎదిరించు.

చెనయు 2-135 ,,

చెరలు పట్టి 2-117 నిర్బంధము చేసి పట్టి.

చేయలఁతి 4-77 సమీపము.

చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.

చోద్యపు మూల్యములు 1-45 వింత వెల కలవి. చోదనా మూల్యములు అని అర్థాంతరము.

జ

జంకెలు 2-84, 4-44, 6-108 బెదరింపులు.

జంత్రము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ. ఇచట వెనుకపాదము నందలి మాయయే యీజంత్రము. ఇది 'ఒక అద్భుత కర్మము.' చూ. సూ. ని.

జడిగొనియుండు 2-135 నిరంతరమగు.

జతి 2-82 యతి. ఆటకు పాటకు తగిన స్వర సంతతి.

జపరము 2-50 సాంద్రము. ఇది శ. ర. పాఠము.

జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి. నృసింహజయంతి మొ.

జలాశ్రయ 1-53 జలము, జడము అని శ్లేష 'లడయో రభేదః.'

డ

డ(ద)క్కఁగ నేలుదు 2-8 అనుభవయోగ్యముగా పాలింతును.

డిందు 2-16 ఇంకు.

డిందుపఱుపనేరక 2-44 కుదురుపడఁజేయఁజాలక.

డెక్కొను 2-81 నెలకొను.

డొంకు 3-110 ఇంకు.

డోలు 2-67 'దోలు. రూ' జంటలు. చూ. 'కుత్రచిన్ను లోప శ్చ' అహోబ.

త

తక్కుద 5-7 తప్పుద, తొలఁగద.

తగులు 5-131 నిత్యనివాసము చేయు. అంటిపెట్టుకొని యుండు.

తటమట 4-172 'తటవట. రూ' కలఁత నొందినది.

తట్టాడు 3-147 మట్టాడు. తప్పటడుగులువేయుచు తిరుగు.

తనుగాలి 3-74 (తనుపు - గాలి) చల్లగాలి.

తపోగ్రత 2-21 తపమునందలి ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దములు అకారాంతములు నగు నను మతమూని యిటులు ప్రయోగించెఁగావలయు.

తరతరంబ 1-24 క్రమముగా, పరంపరగా.

తరితాల్పు 1-54 శంఖము తాల్చినవాఁడు-విష్ణువు.

తఱకిన 1-91, 5-4. తఱగిన.

తఱియుం 3-57, 5-9. సమీపించు, దాఁటు.

తఱులు 1-4, 3-14. అలలు, వళులు.

తర్పిత 5-107 తృప్తిచేయఁబడినది.

తలఁకు 2-21 భయపడు.

తలఁగు 4-97 తొలఁగు. ఈ పదము ఇచట అతుకదు. ఇది 'తగిలి'యై యుండునా ?

తలఁపు 5-189 హృదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాఱని 2-71

తాళగించు 2-81 తాళము వేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63. 3-14, 97. ప్రకాశించు, ప్రసన్నత నొందు. కనఁబడు, పొడచూపు. 'క. కల నీలకంఠ కోలాహలలీలలు సెలఁగె రాజహంసకులములం, దిలకించె సప్తపర్ణావళి వికళిత కుసుమ కుటజ వాటికల గెడన్. అరణ్య. 4-145. చూచు అను నర్థము ఆదికవుల ప్రయోగములందు కానఁబడదు అని శ. ర. కాని ఇందు 'అసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించు నిందిరకు' 3-14 అనునెడ చూచు అను నర్థము, కనఁబడు, పొడచూపు అను నర్థములకంటె సుసంగతము. 'శా. నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కికొనుచున్ మో మెల్ల బాష్పాంజన స్మేరంబై తిలకింప నేడ్చుచు.' హరి. పూ. 5-171. గీ. సరస కింశుక కోరక సంచయంబు చెలువు తిలకించె...'నృసిం. 2-63' అను నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కనఁబడు, పొడచూపు అను నర్థములు సూ. ని. చెప్పెను.

తివుట 2-47 కోరిక.

తీర్చు 5-12 చక్కఁబఱచు.

తుప్పరఁదూలిపోవు 1-67 తుప్పరవలె తొలఁగిపోవు. కడు చలించు. భాస్కరరామాయణము కుమారసంభవములందలి 'తుప్పలుదూలు (బాల. 32) తుప్పలఁదూలఁగ 1-3

మొదలగు ప్రయోగములను జూచి శబ్దసామ్యమును శబ్ద తత్త్వమును గమనించునది.

తుఱఁగలి 2-14 ప్రకాశము.

తూపరము 2-57 చిల్లి. భ్రష్టమై అని యిచట తాత్పర్యము. చూ. సూ. ని.

తూఱఁబోఁడుచు 4-121 చొరఁబడు నటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు ధాతువు శ. ర. లో లేదు. సూ. ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన తృణాది సమూహము.

తెప్పలఁదేలు 1-84 ఆనందించు.

తెరలు క్రి. 3-36, 4.44. మొ. కలఁగు. చూ. ఆరణ్య. 5-280.

—పర్వు 2-72 పొంగిపొరలు.

—పొదువ 2-18 కలఁగునటులు పొదువు.

—ఎత్తు 4-176 అలలు పైకి లేచు.

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్పుర్ త్రిలోకంబులన్.' హరి. చూ. తెలుచు. శ. ర.

*తెలియింపు 5-83.

తేప 1-42, 4-73 తెప్ప.

తేరఁజను 2-90 వృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు వెంట్రుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కుచు 3-148 అణఁచుచు.

తొడఁగి 2-105 ప్రారంభించి. 'ఆట కుం దొడంగి.' కాశి. పూ. 7-92.

—ఒదవఁదొడఁగి. 4-162. మర గఁదొడఁగి. సూ.ని.తొడగుధాత్వను బంధము లేకున్నను 'ఒదవు'నకు మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ. ౫-౪౪. కనఁబడును. 'క. చదువక పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మంబు లెఱుఁగ కూరక మిగులన్, జదివిన వారై యెఱుకలు, పదివేలు నటింతు రుర్విఁ బండితనూనుల్.' 'యుక్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడరు 1-20, 97 కలుగు. 2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిఁబడు 2-85 తొట్రుపడు, చలించు, బెదరు.

తొప్పఁగదోఁగు 4-183 మిగుల మునుఁగు.

—'దోఁచి 5-101 మిక్కిలి మునిఁగించి, క్షాళనచేసి అని తాత్ప ర్యము. [పడు.

తొలఁగు 2-47, 5-104 విడుచు.

తొరగు 3-14 స్రవించు-ప్రవహించు. పడు-తొరుగు. రూ. తొలఁగు

తొరుగుల విభేదమునకు శ్రీ. వే. ప్రభాకరశాస్త్రి గారి బసవపురాణ పీఠికయు Journal of Sri Venkateswara Oriental institute Vol. IV. No. I. లో పండితారాధ్య చరిత్రము అనువ్యాసమునుచూచునది.

తోఁపుఁబొంజెర 3-78 ఎఱ్ఱని పెద్ద తెర.

తోలితొప్పఱలఁబెట్టు 2-74 తఱిమి బాధపెట్టు.

తోలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ విషఫణి దంష్ట్రలు, పవనజు వజ్రమయ తనువుపయి తోలును.' భా. ఆది. 5-176 అను నెడ తనువు తోలుల భేదమువలె ఈ పద్యమున కాయము తోలుల భేద మారయఁనది.

త్రచ్చియాడు 3-5 మథించు.

త్రవ్వితండము 2-117 అసంఖ్యము.

త్రిక్కు 2-121 తక్కు, తగ్గు.

త్రిప్పు 5-182 తిరుగుడు భ్రాంతి.

త్రిప్పుకొను 2-90, తిరుగుడుపడు.

త్రెవ్వ 2-119 తెగు.

త్రొక్కు 3-35 పాదముచే అడఁచు.

ద

దంటకెంపు 4-8 జంటరొఱుపు. 'హరివంశమునందు తఱచు దట్ట కెంపు' కనఁబడుచు. ఆపాతమున మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.

దండియ 1-81 వీణ, కిన్నెర.

దందడి 1-36, 4-31. హరి. పూ. 164 అధికము. రాయిడి తఱచు.

దట్టించు 4-59 అదలించు.

దడియంగఁబడు 1-80 దడియు క్రిక్కిఱిసియుండు. సూ. ని. 'వణఁకు' అని శ. ర.

దళము (గ) 2-68, 71 దట్టముగా, అధికముగా.

—ఎక్కు 3-88 ఆధిక్యముపడసి.

—కొను 3-90 ,, పడయు.

దశ 3-113 అవస్థ వత్తి. (స్త్రీ)

దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.

దాఁటు 2-68 లంఘించు.

3-88 సమూహము.

దాడికాఁడు 2-60 వేగులవాఁడు.

*దిమ్మదివురు 2-67

దీటు 2-86 చక్కఁబఱచు.

—కొను 5-109 నించు.

—కొలుపు 1-175 నిండించు.

—గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.

దెస 4-103 కాపు, ప్రాపు. 'అరయ దెస లేక నీధనం బడవిలోనఁ జెల్ల చెదరయ్యె' హరి. పూ. 7. 4-64 ఇట దెసల అనునది సరి

---

† ప్రకృత ముద్రణమునందును పూర్వముద్రణములందును గల 'దూదుకొను' అను పదము భాషలో నెటయేని గలదా ?

నివ్వటిల్లు 5-109 వ్యాపించు.
నిస్సహాణ 2-105 నిస్సాణము = ఒకానొక చర్మవాద్యము.
నీలమణి 1-55 నల్లని మణి-విష్ణువు.
నెరయు 3-141 వ్యాపించు. మొ. 4-48 సంధులు మొ. విడిపోవు, లేక దుర్బలములగు.
నెఱపు 2-76, 5-171, 187 నెఱవేర్చు.
నెరసు 5-125 కళంకము.
నెఱకులు 4-42 జీవస్థానములు.
నెఱవాది 4-75 నేర్పరి.

ప

* పంచతపస్సు 2-14 ఐదు అగ్నుల నడుమ చేయు తపస్సు. దీనికి పంచాగ్నిసాధన మనియు పేరు. 'గ్రీష్మే పంచతపాస్తు స్యాద్వర్షా స్వభ్రావకాశికః। ఆర్ద్రవాసా స్తు హేమంతే క్రమశో వర్ధయం స్తపః.' మను. 6-23
పచరించు 1-1 అలంకరించు. 1-34. ఒప్పు, చేయు. 3-14 ప్రసరింపఁజేయు. చూ. పారి-పూ. 7-189 ...విహంగ రాజు...అప్పద్మనాభు మీఁదఁ బచరించె బీతెండ మెఱయకుండ.
*పటల 5-51 ఇది 'పటహ'మై యుండునా ?
పడితిక్ 5-37 శ్రమము నొందితిని.
పణిహారులు 1-80 ద్వారపాలకులు.
పతాక 1-43 టెక్కెపుఁగంబము.
పత్త్రకము 1-2 రేకు
పసిక 2-3 పస.స్వార్థమున ఇఁక ప్రత్యయము.
పసిఁడినీరు 1-75 బంగారునీరు.
పదార్థపంచకము 3-26 మలము కర్మ మాయ రోధశక్తి బిందువు అని పదార్థములు ఐదు. ఇవియే పాశములు. "మిథ్యాజ్ఞానము అధర్మము సక్తిహేతువు (విషయ సన్నిధానాదికము) చ్యుతి (సదాచరణభ్రంశము) పశుత్వమూలము (అనాది సంస్కారము) అని మలమయిదు విధములు, కర్మ ధర్మాధర్మరూపము. మాయ సర్వమునకును మూలకారణము. ఇదియే అవిద్య ప్రధానము ప్రకృతి. ఇచ్ఛాశక్తిని క్రియాశక్తిని అవరోధించు మలసామర్థ్యము రోధశక్తి.బిందు వనఁగా మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము. మిగిలిన నాలుగు పాశములను విడిచి యీ యొక పాశముచేతనే బద్ధుఁ డగువానికి శివపదప్రాప్తిరూప మగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను గౌణ మగు అపరమోక్షము కలదు. కేవల మగు నీ పాశము విద్యేశ్వ

రాదిపదవీ ప్రాపకము. మిగిలిన పాశములవంటిది కాకపోవుటచే దీనిని పాశ మని అనరు. దాన పాశములు నాలు గనియు ఐ దనియును వ్యవహారము. చూ. సర్వదర్శన సంగ్రహ.

పరపు 2-85 కరిచి.

పరిపాటి 1-12 అనుక్రమము, సారిది.

పరిమెయి 3-72 వేష్టనము, చుట్టుకొనుట.

పలిపలి 4-43 పీడితము, నుగ్గునుగ్గు.

పలుపనోల్లఁడు 2-124 పాటుపడఁజేయఁడు.

పలక 4-116 కేడెముఅను ఆయుధము.

పాటి 2-101 న్యాయము.

పావఁడు 4-5 బాలుఁడు.

పావలు 1-84 పావకోళ్లు. పాదుకలు.

పిండలి 4-182 ముద్ద.

పింపిళ్లుగూయు 2-67 బాలురును బాలికలును పెదవిమీఁదుగా ఒక విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. ఇచట జుంజుమ్మని తిరుగు.

పితామహుఁడు 3-14 తాత, బ్రహ్మ.

పినుఁగు 4-115 లోభి, పాడు పిశాచము అని తా.

పిఱుసనక 2-114 వెనుకకు పోక.

పిశాచి 4-115 పిశాచము. మహదమహాన్మహాతీసాంకర్యము వాడు కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. అసారమేయుం నడిచిన నది యఱచుచు' ఆది. 1-83 'ముసలావె, యేవివేకి ?' వై జ—

పీతాంబర 1-55 పచ్చని ఆకాశము, పచ్చని వలువ, విష్ణువు.

పుండరీకాక్షుఁడు 3-14 తెల్ల తామరల వంటి కనులు గలవాఁడు, విష్ణువు.

పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటిలోలఁది. అనఁగా పుక్కిలి మునుఁగునంత.

పురిలోడక 4-154 వెనుదీయక. సంకోచింపక.

పురుడు 1-40 సామ్యము.

పురుణించిన క్రియ 5-103 పోలిన రీతి.

పురుషాధీశ్వర 3-14 జీవులకు ఏలిక.

పురుషోత్తమ 3-14 ఉత్తముఁడగు పురుషుఁడు. 'ఉత్తమ శ్చాసౌ పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజదంతాదులలోని దగుట పరనిపాతము. చూ. ఉత్తమః పురుష స్త్వన్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః.' లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని శేష షష్ఠితో సమాసము. చూ. శబ్దేందుశేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'

పెడమోముపడు 2-116 వెను మొగ మగు.

పెనుపు 1-60 వృద్ధి, మహత్త్వము.

పెఱఁక 4-56 ఇతరులను.

పెల్కుఱు 2-46 విలవిలలాడు. విహ్వ లించు.

పేదఱికంబు 5-12 పేదఱికతనము, అశక్తత.

పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి- రూ. కుండయెక్కి చేయు నృత్యము. 'శివుఁ డాళము లుగ్గడింపుచోఁ దిరుచోఁ వింతగాఁ బేరణివిధ మొకర్తు' ఉ. రా. ౭-౧౩౯.

పేర్చు 2-111 అతిశయించు, వృద్ధి యగు.

పేర్మి 4-129, 2-14 మొ. గౌరవము. 'మదము పేర్మి = మదాతిశయము 5-105.

ప్రేంఖత్ 2-18, 5-161 'ప్ర-ఇఖి= గతౌ శతృ' మ్రోఁగుచున్న.

పొడవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వరూపము. [మగు.

పొనుఁగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజ

పొఱయు 5-77 పొందు.

పొలము 4-157 మొ. ప్రదేశము, లక్ష్యము.

పొలపంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పొలపములు లేవు కనువంకబొమల యందు' క్రీడా. ఈ మొ. చోటుల భూభర్జనము మొ. అర్థములు గోచరించును.

పొల్లు 5-37 గింజపట్టని ధాన్యము.

పోఁగు 1-8 క్రమము.

పోరామి 4-34 స్నేహము, ఆప్తత. 'పోరామి యైనప్డు పోరుటొప్పు' హరి. పూ. 2-175, 3-208, 9-109 మొ. చూ.

ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము, సాదృశ్యము. 'ప్రకారౌ భేద సాదృశ్యే' అమర.

ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 అవతారములు పురుషప్రకృతితత్త్వోద్భూతములని తంత్రశాస్త్రము. అధికారపురుషుఁ డనియు అర్థము కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామరూపం మఘోనః' మేఘ.

ప్రతిహార 1-56 వాకిలి 1-94 వాకిలి కావలివాఁడు.

*ప్రద్యోతకేళి 3-3 ఇట ఈ పద మతుకదు. 'ప్రత్యూషకేళిఁ' యా?

ప్రపాసీమ 1-37 చలివేంద్ర పట్టు.

ప్రబ్బు 4-120 వ్యాపించు.

ప్రల్లదము 2-3,90 పరుషము, పారుష్యము.

ప్రశాస్త్రి 4-14 గొప్ప ఒజ్జ. ఇది ప్రశాస్త కానోపు.

ప్రసన్న 1-.6 ప్రసాదగుణముతోఁ గూడిన 'ఇది వాఙ్మయమునకు విశేష

ణము. చూ. 'ప్రసన్నకథాకలితార్థయుక్తి' ఆది. 1-25.

ప్రెగ్గడలు 5-4. (పేరు+కడ) మంత్రులు ప్రధానపురుషులు.

*ప్రేపులు 1-52 జేపులు అనుదానికి ప్రేపులు పూర్వరూపమా? ఈపదము పూర్వ ముద్రణమునందక్క నా యెఱిఁగిన ముద్రితగ్రంథములం దెందును గానరాలేదు.

ప్రేలిపడు 4-40, 5-81 వేఁగిపడు.

ప్రొద్దుపోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

ప్రోక 4-70 ప్రోఁగు.

ప్రోఁగులు 1-8 పోఁగులు. 'ప్రోవులు' రూ. హరి. పూ. 1-49.

ప్రోది 1-54 పోషణము.

ప్రోపు 4-72, 159 పోషణము,పుష్టి. 4-159. ఈపద్యము మొదటి 1½ పాదముతక్క, తక్కుఁగలది సరిగా అర్థమగుటలేదు. దీని మూల మిది: 'విద్యాబుద్ధిరవిద్యాయా మజ్ఞానాత్తాత జాయతే' బాలో౽గ్నిం కిం న ఖద్యోత మసురేశ్వర మన్యతే? 1-19 40 విష్ణు పు.

ప్లవన 2-92 'ప్లు-ప్లవనే' తేలాడుట.

బ

బగళమై (నిలుఁడు) 1-80 తొలఁగి నిలువుఁడు.

*బచ్చులు 3-71

బడిన్ 3-34 వెంబడి.

బత్తడిక 2-74 అంబులపొది.

బమ్మరించు 3-54 భ్రమించు.

బలవంతపు వెట్టి 5-74 బలాత్కరించి పట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి. తెలుగువారు నన్ను బలవంతపెట్టకు 'బలవంతపు బ్రాహ్మణార్థము' అని యీ మొదలుగా పలురీతుల వాడుదురు. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బంధము. మొదలగునవి అర్థము. 1901 సం. ఆనందముద్రణాలయమున అచ్చయిన భారతమున 'క. బలవంతము జూదమునకు. బిలువంబడి మగుడనగునె పెక్కులు పలుకుల్, అని కలదు. 1915 సం. సదరు ముద్రణాలయముననే అచ్చయిన భారతమున 'క. బలవద్వ్యాతార్థముగా' అని ప్రధాన పాఠముగాను, 'బలవంతము జూదమునకు' అని పాఠాంతరముగాను చూపఁబడినది. అసలు మొదటి పాఠమే 'బలవంతపు' అనుదానికి మార్పు. పిదప బలవద్వ్యాత పాఠము 'బలవంతము' అను తెలుగువారి జీవత్పదమును నులిమివైచెను.

బలసె 5-84 పరివేష్టించె.

బఁవిడి 2-121 బలువగు పరాక్రమము.

బాడుదల 2.116 'బాడు - తలంగించు' బాడు=ముసుంగు తొలగించుట. అనంగా అవమానించుట.
బారిసమరి 2-121 5-36 రిహింసించు.
బారసి-ద్వాదసి 'బారా - పండ్రెండవ తిథి.' ఇటులే తేరసి=త్రయోదశి.
బిమ్మిటి 3-96 వివశత.
బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జగింపులు.
బెండుచేసి 2-119 నిస్సారము చేసి.
బెట్టుగ 5-12 అత్యంతము.
బెరయు 2-85, 5-84 వ్యాపించు.
బెలయు 2-81, 3-130 వృద్ధి పొందు. 5-127 వ్యాపించు.
బొక్కసములు 2-127 బొక్కసలు.
బ్రాంతి 3-73 ప్రియము.
బ్రుంగు 4 155 మఱుంగు మునుంగు.

భ

భవనాశనీ రాగాగత సాధు జన 1-55 భవనాశని అను నదిమీఁడి, రాగ= భక్తిచేత, ఆగత = వచ్చిన, సాధు జనులు = మంచివారు, భవనాశ= నశించిన సంసారము కలట్టియు. నీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు, ఆగత = వచ్చిన, సాధుజనులు = సాధువులు.
భవ, ప్రియుండు 3-14 సంసారమునందు, ప్రీతి కలవాఁడు. శివుని మీఁద ప్రీతి కలవాఁడు.
భృతి 1-68 కూలి, వెల.
భ్రమరక 5-82 కనుబొమలు.

మ

మతములు 5-142 అభిప్రాయములు- మార్గములు.
మదురువు 2-119 మద్యము, మత్తు.
మనస్కరించి 3-51 మనసుంచి.
*మసిముట్టక 5-4 మసి అంటక. పూర్వ. పూ. 3-117 లో 'మసిముట్టక' అని కలదు. ముసిముట్టక అనునది తప్పు కానోపు.
మాఁగవాఱు 2-107 మలినమగు, మాయు.
మాత 5-61 (మాఙ్ +తృచ్.) ఫలమునకు, ప్రమాణమైనవాఁడు.
మాపకడ 3-75 సాయంకాలమున.
మాఱుమలయు 2-119, 125 ఎదిరించు.
మాసరంబులు 3-14 వ్యాప్తములు, దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని చెప్పవలెను.
మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.
మిడుంగుఱు 4-159 మిడుంగుఱు పురుగు, అగ్నికణము.
మిఱ్ఱుగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.
మిసిమింతుఁడు 4-42 అలసినవాఁడు.
ముందల 2-117 (ముదు+తల) శిరోగ్రము.

ముదుఁగు 2-90 ముడుచుకొనిపోవు.
ముదుఁగఁద్రోయుం 2-136 చేష్ట లుడుగఁజేయుం.
మునమున 4-54 మున్నుమున్ను.
మునిమండల 1-55 మునుల గుంపు. సప్తర్షి మండలము. మరీచి అత్రి పులహుఁడు పులస్త్యుఁడు క్రతువు అంగిరుఁడు వసిష్ఠుఁడు. శతపథ బ్రాహ్మణాదులలో—'కశ్యపుఁడు అత్రి భరద్వాజుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు గౌతముఁడు జమదగ్ని వసిష్ఠుఁడు అని కలదు. పూర్వ భాగమున మరీచి పిదప వసిష్ఠుఁడు పిదప అంగిరుఁడు పిదప అత్రి అతని ప్రక్క పులస్త్యుఁడు వాని ప్రక్క పులహుఁడు వాని ప్రక్క క్రతువని వరాహ మిహిరుఁడు.
మురియు 4-48 విఱుగు.
మెచ్చిన 4-6 లక్ష్యపెట్టిన.
మెఱము 5-4 నాటిన శల్యాదికమును అటు ఇటు మెదల్చు.
మేవడి 5-7 అనుకూలము. చూ. మైవడి. గీ. మేఁతకై పోవు కదుపుల మెయివడిన కాళిందకన్యాతటంబుల నిండునందు। నాడుచును బాడుచును వల్లవాన్వితముగ। నరిగె బలదేవుఁడునుదోన యరుగుదేఱ। హరి. పూ. 7-3 ఇచట అలమంద లెటు పోయిన బలుఁ డటు పోయెనని అర్థము.
మొక్కలము 4-116 ముష్కరత్వము, కుటిలత్వము. [పోయి.
మొఱంగిపోయి 3-116 వంచించి
మొల్లము 1-87 సర్వస్వము.
మోడ్పడు 1-87 (మోడు+పడు) మొక్కపోవు.
*మోర్ఖు 2-83 'మొరడులు'కు 'ప్రోఖ్లు'కు బహువచన రూపాంతరముగాఁ గనఁబడుచున్నది.
మోఱకము 1-20, 4-90 మూర్ఖత.
*మోవి 2-66 (ఒకానొక చెట్టు·)
మైవడి 3-14, 5-7 అనుకూలము, సౌమ్యత. ముద్రిత పుస్తకములందు 'ఏమి వడువుగల్గు నీ శిశుని మేవడి తోడన' 5-7 అని కలదు. శ. ర. లో 'మైవడి తోడన తెల్పి తెల్పి' అని కలదు. ఈ పాఠమున యతి 'మై' అగుటవలన ఏ 'మి' అని పాదాదిలో ఉండదు. ఈ పాఠమున కాకరము చూడవలెను.
మైహికంబులు 2-20 మిహికా = మంచు.
మ్రందు 2-64 సోలు.
*మ్రొంపులు 4-41

ర

రత్నామణి 1-16 చింతామణి.

రజ్జు సర్పసదృశ 3-28 త్రాటిని జూచి పామని భ్రమయుంటతో సమానము.

రసబద్ధ గుళిక 3-84 పాదరసము పోసి కట్టిన గుళిక. దీనికి రసమణి యని పేరు. కొన్ని ప్రయోజనముల నుద్దేశించి కొందఱు దీనిని కటిబంధము మునకు కట్టుకొందురు. ఇచట 'నల్లఁగలఁపలరసము పోసి బిగించిన గుళిక' అని అర్థము.

రిపు, మిత్ర, మధ్య 4-157 అమిత్రులు,ఉదాసీనులు. చూ. 4-153

ఱ

ఱేఁగు 1-32 అతిశయించు. విజృంభించు వెనుకటి రెండు ముద్రణములయందును, 'ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి' అని కలదు. రేపులను ప్రేపులు పూర్వరూపమగుచో 'ఱేపులు' లేక రేపులు రేలుఁ బెద్దయును ఱేసి అను పాఠముగూడ సాధువు.

ల

లాయము 2-125 గుఱ్ఱాలసాల.

లీలాయితము 5-13 లీలవలె ఆచరితము. చూ. 'లోకవత్తు లీలా కైవల్యమ్' బ్ర. సూ. 2-1-33.

వ

వడియు 3-33 జాఱు - ప్రవహించు.

వదర 4-37 వదరుఁబోతు. క. వదు నాలుగు లోకంబులు । బొదలింపం ద్రుంపవలసి పొడవులు రెండై । తుదిఁ దా రొక్కటి యగుదురు । వదరలఁ జేయుదురు భేదవాదుల నెల్లన్. ఉ. హరి. 2-69.

వనట 2-26 వగపు.

వనవాసి 3-14 అడవిలో నుండు వాఁడు. నీటిలో నుండువాఁడు.

వలను 3-76 దిక్కు.

*వలిగప్పులు 2-50 చల్లని మూఁకలు, లేక నలుపులు.

వలిపము 3-68 పరిశుద్ధము, తెల్లనయినది. వృత్తిలో ములోపము. వలిప వెన్నెల. వలిప చెంగావి పావడ.

వాసనములు 5-157 సంస్కారములు, అనుభూతి సంస్కారములు.

విగతబంధు 3-14 పోయిన బందుగులు కలవాఁడు. వి = గరుడుని, గత = పొందిన. బంధ = బంధము వాత్సల్యము కలవాడు.

విచ్చిన 3-89 విరియఁబఱచిన.

3-111 మూతులు విచ్చు = వికసించు.

,, నెమళుల యెఱకల పొదులు విచ్చి = 'ప్రే' విచ్చునటులు చేసి.

విమాన 1-57 ఏడంతస్థుల మేడ. రాజసౌధము. చూ. 'యద్విమా

నాగ్ర భూమియో' మేఘు.
62 ఆకాశయానము.

విరవాది 2-68 విరవాజి విరజాజి.

విరియు 4-48 విచ్చిపోవు పగులు.

వివాహ 3-14 పెండ్లి. వి. పక్షి అనఁగా ఇట గరుత్మంతుడు. అను వాహ = వాహనము. శ్లో.

విలాసిని 1-55 వేశ్య, ఆఁడుది.

విషువద్దినములు 5-150 రేయుఁ బవలును సమమగు కాలము కల దినములు.

విష్ణుపద 1-55 ఆకాశము, విష్ణువు పాదములు. [దటు పెట్టు.

వీడ్వడ నునుచు 5-109 అటుదిటు

ఇటు వెంటలు 1-54 పనులు.

వెంబడి 4-45 వెంట, పిమ్మట.

వెగ్గలము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.

వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు=రాయి. ఇచట వెన్నముద్ద యని తా.

వెమ్మ 2-21 తప్తమగు.

వెరఁజు 2-121 చేతులతో కుప్పచేసి యెత్తు.

వెఱచఱచు 5-31 భయపడు.

వెల్లి 3-10 ప్రవాహము.

వెలరువాఱు 3-131 తెల్లనగు.

వెలుకఁబాఱు 1-70 వెల్లఁబాఱు.

వేఁదురు 5-12 పిచ్చి. [ఖండించు.

వ్రచ్చి వందఱలాడు 2-126 చీల్చి

వ్రేఁకని కాలము 4-113 బరువగు కాలము. [త్రుటి.

వ్రేల్మిడి 2-139 'వ్రేలు-మిడి' చిటిక,

శ

శంఖచక్ర 1.53 శంఖము, సర్పవిశేషము, చక్రవాకము. చక్రము.(శ్లో)

శిక్షించు 1-53 4-59 చదివించు.

శిఖండి 1-55 నెమలి, శిఖండి. (శ్లో)

శేషభోగ 1-55 శేషుని పడగ, శేషించిన భోగములు.

ష

షడ్వింశకుఁడు 3-24 ఇరువది యాఱవవాఁడు.

జీవేశ్వరులకు భేదము కల్పించునెడ ౨౬ తత్త్వములు. జీవేశ్వరులియువురుకు చిద్రూపు లగుట విలక్షణులు కారను మతమున ౨౫ తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ స్క-౧౧,౧౨ శ్లో.

క. ఈదైవతముల నన్నిఁటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠన్, వేదమయా మూర్ధగతుండై దక్షతపేర్మి నిలుపుఁ బ్రాణములచటన్. 197

గీ. అపుడు బుధ్యమానునిఁగను నవ్విరిష్ఠ, తత్త్వ మవ్యక్త మంద్రు తద్దర్శి యగుఁ బ్రబుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగుచుండు

నివి యాత్మదళ లతఁ డొకఁడ
యనఘ! 198

ఆ. క్షరుఁడు నక్షరుండుఁ బరుఁ
డును నందు రవ్విమత్రదశలఁ బంచ
వింశకుఁడు ప్రబుద్ధ నాముఁ డతఁ
డబుద్ధునిఁ గనుఁ బురుష విధము
గను బ్రకృతి సంగ మెఱుఁగు.
200

క. విను షడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ
జను వాఙ్మనసములకు నందకయుం
నికిం, దనుఁ గా నా తత్త్వంబుం
గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామ
ధ్వంసీ! 201 భార.అనుశా. ౪-ఆ.
ఈతత్త్వముల గణనయోగమునకే
సంబంధించినదైనను, ఎఱ్ఱయ యో
గులనుగూర్చి విడిగా వ్రాసినను.
సాంఖ్యయోగము లొకటిగా నొప్పి
ఈతత్త్వమును సాంఖ్యమున గ్రహిం
చియుండును.

స

సంకు 2-91 శంఖము.

సందుకట్టు 3 81 మధ్యకాలము.

సంసృతి పొలము 1-1 సంసార
క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.

సన్నిధిచేసి 5-148 సమీపమునకు

సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వ
తిచే అలంకరింపఁబడినది. ఎల్లశుభ
ములచేఁ గూడినది. (శ్లే)

సపరించి 5-12 ఇది యిచ్చట అకర్మ
కముగా కనఁబడుచున్నది. చక్క
నయి అని తోఁచుచున్నది. సకర్మ
కమేయగుచో 'తమ్ము' అని అధ్యా
హార్యము.

సాకతంబు 4-107 ఊఁజడిపు. అను
గ్రహము. ఇది స్వాంగతభవము.

సాత్వతులు 5 177. ఒకానొక సం
ప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణు
భక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.

సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవం
తుని వ్రాల సేవకునివలె ఉనికి.

సాయుజ్య... జ్యేష్ఠపుత్రునివలె ఉనికి.

సారూప్య...తమ్మునివలె ఉనికి.

సాలోక్య .. పౌరునివలె ఉనికి.

సాహసికుఁడు 5-25 సాహసము కల
వాఁడు.

సిద్ధరసాంబు వాహిని 1-59 గంగ.

సుకవి ముఖ 1-55 మంచి కవులు
మొ. వారు. గరుడుఁడు మొ.
వారు. [చుట్టుకొను.

సుడియు 2-14 చుట్టి చుట్టి వీచు లేక
4-84 రోగతతిచేత 'క్షీణించు.'
అని అర్థమై యుండును. చూ.హరి.
ఉ. 8-47 'క. నీ కోడలు కొడుకు
నకై। శోకం బుడిగింపలేక సుడిసిన
యది.' = చిక్కిపోయినది.

సూరెల 1-73 పార్శ్వముల.

సెజ్జ 1-37 శయ్య.

నేస ముత్తియములు 2-85 అలంకారమునకు తలపైఁదాల్చు ముత్తెములు.

సొగయుం 3-108 సౌఖ్యం. హరి. ఉ. 7-64 '...బ్రహ్మానుభవముగని సొగయుఁగలిన్.' (యద్దనపూడి సంజీవయ్యగారి ముద్రణము, 'సొగి యుఁగలిన్' వావిళ్లవారిముద్రణము.

సొగియించు 1-2 3-108 సుఖించు. 'గోవిందు నురస్థలంబ యరవిందముగా సొగియించియున్నయ। య్యిందిర.' చూ. శ. ర. 1-70 రాజమరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహారణ కళాకౌశలంబులు 'సొగియింప'? 'ఇచట పై అర్థము కుదురదు. 'కౌశలంబుల' అని యుండునో? 'సత్యభామ చెన్నగు గోష్ఠిఁ సొగియించు నెడ' హరి. ఉ. 4-204. 'బిగియారు కౌఁగిట సొగియించి = 'చొక్కఁజేసి' హరి. ఉ. 7-96 'అచ్యుతుండు చొక్కన సొగియించి పవ్వళించు హరి. ఉ. 9-151 'దివ్యభోగములు తమకుఁ జొబ్బనచూఱలై సొగియింపవారుండ. (హరి. పూ.) 2-204 చొక్కఁజేయు ('సొగయింప' అనియే ఉభయముద్రముల పాఠము.

సొమ్ముగ 1-21. స్వమ్ముగా, ఆత్మీయముగా.

సొరగు 2.15 లీనమగు.

సొలయక 1-87, 5-141; 142, 187 వైరస్యము నొందక. 'వి। క్షుంభితుఁడగుఁగాక వీఁడు సొలయకయింకన్.' హరి. ఉ.7-253 వెనుదీయక, వైముఖ్యముబొందక.

*సొగి 2-83

సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.

సైరణ 1-86 ఓర్పు

స్కంధావార 5.55 దండు విడిసిన చోటు, దండు.

స్నేహ 3-113 మైత్రి, చమురు.

హ

హరి 1-55 విష్ణువు, సింహము. (శ్లే)

హిరణ్యకశిపవే స్వాహా 2-128 హిరణ్యకశిపునకే హవి అర్పితము. ఇతని పరిపాలనలో దేవతలకు బదులు హిరణ్యకశిపునకే హవి యివ్వవలసి వచ్చెను. అదియే

'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' 'స్వాహా దేవహవిర్దానే శ్రౌషట్ వౌషట్వషట్ స్వధా' అమర. చూ. "స్వాహా స్వధా మతి ర్మేధా శ్రుతి స్మృతి రనుత్తమా' అను లలితా సహస్ర-సౌభాగ్యభాస్కరవ్యాఖ్య

హిరణ్య కశిపు హీనులు 3-49 బంగారము, అన్నము, లేనివారు.

శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.

సూ. ని. సూర్యారాయనిఘంటువు.

వా. ని. వావిళ్లనిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అప్పకవీయమునందును కనఁబడు పాఠభేదములు

ఆశ్వా.పద్య.			
2- 14	సురిఁగిన	సుడిసిన.	అప్ప. 2. ఆ.
"	ప్రిదులనీక	వదలనీక.	"
2- 16	డిందు	డిందె.	శ. ర.
2- 37	రత్న నూత్న రుచి	నూతనార్క రుచి.	"
2- 53	మీ రిటు పూని	మీ రిటఁ బూని.	"
"	దక్కు	తక్కు.	"
2- 69	మ్రాకుల - దోరఁగి	మ్రాఁకులు - తోఱఁగి.	"
	నెరయ	నెఱయ.	"
"	పూచుకొ అకునైయున్న	పూచుకొ అకును మున్న యిం (మున్న నిం)	అప్ప. 2.
"	యున్న	మున్న.	సూ. ని.
2- 76	ఇట్టి...నందు...నెఱపం	అట్టి...నందు...నెరపం.	"
2- 82	సరి తాళగింప	జతి తాళగింప.	శ. ర.
	హారగతుల	హారిగతుల	"
2- 84	జంకెలు బుజ్జవములునుం గింకలు	సంతులుఁ జదుల్లు కరముల యంకనముల.	సూ. ని.
2-119	రాచి	దాఁచి (హరివంశపాఠము.పూ.4-155)	
"	కోటుల	గణముల.	"
	ముడుఁగఁ ద్రోచి	మడుగఁ ద్రోచి	"

ఆశ్వా.పద్య.			
2-116	పేర్చుచు	ప్రేల్చుచు	} -శ. ర
2- —	అడఁచి	అడిచి	
3- 25	విభేదమై	అవిభేదమై. పూర్వముద్రణములు. (ఇదియ ఒప్పు)	
3- 69	తే. అదరిపాటున వేసవి పొదవి కొనినఁ। గలఁగి తలఁగి పో నేరక మలయ పవనుఁ।డిందుఁడల దూర్చికొనియె నా నింపొనర్చె।నమరు తాలవృంతముల మందానిలంబు.	...వెస విచ్చి... । దొలఁగిపోవఁగఁ గూడక...। కొనియెనో యిప్పు డనఁగ। నమరుఁ దాళవృంతముల మందానిలంబు.	అప్ప. 2.
3 80	యుంచు	యొడి	శ. ర.
	పొదలి-దిశలు-గ్రుక్కినట్టి	పొదవి-దెసలు-క్రుక్కినట్లు.	అప్ప. 2.
3- 81	సందికట్టునన్	సుందుకట్టునన్.	శ. ర.
3- 97	మ్రుచ్చిలించి చెచ్చెర	మ్రుచ్చిలింపఁ జెచ్చెర.	,,
	వడంకు చాడ్పునన్	వడంకుకై వడిన్.	అప్ప. 1.
3-123	దిగిచికొనుచు వేగ	నిగిడికొనుచు సరభసముగఁ	
	చనియె నని	జనియె నని.	శ. ర. & బ్రౌన్.
3-131	కాంతియ వెలిఁబేర్చె నా	దా వెలిఁ బేర్చె నా.	శ. ర.
3-134	అంబుధియందు శయించు దేవు	అంబుధియందుఁదయించు దేవు	ప్రాథ.
4- 28	పాప మడఁసె	పాప మడిసె.	సూ. ని.
4- 32	మదినునిచిన యుత్తమముని	మది నుంచుకొన్నవానిని.	అప్ప. 2.

ఆశ్వా.పద్య.			
4-133	అప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప	అప్రమేయముల్ ఘనమాయలధిప ప్రౌఢ.	
5- 7	మేవడి	మైవడి.	శ. ర.
5- 77	పాఱియుండగఁ డతఁడు	పాఱియుఁగ ప వ్వతఁడు.	,,
1- 15	పేరమ	ప్రేకమ - వీరేశలింగముగారి పాఠము.	

తప్పొప్పులు

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	19	గొల్చి	గొల్పి
–	22	బీసలే	బీసటే
7	11	నచ	పచ
10	6	ఎఱుఁగింపు	ఎఱిఁగింపు
16	19	బూఁచు	బూచు
26	15	దేవ్రులు	దేవియుం
27	14	యడంచు	యడఁచు
34	7	గండంగ	గండఁగ
38	2	కారణం బులంగా	కారణంబుగా
48	11	నియెడ	నీయెడ
58	12	కొనయం	గొనయం
	20	తనువున	తనుపున
63	2	స్థితిన్	స్మితిన్
65	9	దినము	దివము
68	16	రోథోం తరయుం	రోదోంతరయుం
69	16	మాఱ	మాఱై
72	10	భీరుండై	భీకరుండై
86	2	విశ్రాంత	విశ్రాంతి
90	8	బశువు	పశువు
97	12	గనివ	గనిన
101	2	శౌదరిండ్లి	శౌదరిండ్ల
107	6	టతా	తలా
	9	మేలుగాంచి	మేలుకాంచి
108	13	గండుల	గండులు
	16	విచ్చి	విప్పి
109	7	దికీర్ణ	వికీర్ణ
119	2	నీకృతి	నికృతి
120	7	తంలుబు	తంబులు
126	12	నడవ	నడువ
	22	పాస	పాప
137	6	యెడయుం	నెడయుం
153	16	మరుఁగక	మరగక.
168	6	గానవే	గావవే
172	1	కాలిచవడ	కాలీచవడ
176	17	కశ్యంబు	శక్యంబు
179	22	యుద్ధతి	నుద్ధతి
180	6	ప్రారంభ	ప్రాలంబ
186	12	తొడ	తోడ
188	11	ప్రసన్న	ప్రపన్న
189	3	భవద్గ్రాహ	భవగ్రాహ.
193	14	సంగము లతో	సంఘములతో
196	18	మందార	మందర
198	22	క్రమ ?	క్రమ

పుట. పంక్తి. తప్పు. ఒప్పు.
201 16 ఠివముల దినముల
204 9 వను నను
211 11 పొలయ నొలయ.
217 1 ఆఁడు ఆడు
219 14 ౽ ౕ
221 3 టెక్కుము టెక్కెము
26 'కోరియాడు' లే దని వారి అభిప్రాయము కావలయుం అను వాక్యమును చేర్చుకొని చదువుకొనునది.
222 9 గురువంపు గరువంపు
228(2)13 నవ్యభిడ్న నద్యభిన్న
231(2)10 '...ప్రకృతిపురుషస్థానమమలమ్. (౭౭) అను షట్చక్రనిరూపణము దాని వ్యాఖ్యానము చూచునది అని చేర్చి చదివికొనునది.

పుట. పంక్తి. తప్పు. ఒప్పు.
236 13 దటుపెట్టు ఇటుదటుపెట్టు
14 ఇటువెంటలు వెంటలు
236(2) 6 శేషించిన భోగములు అను దానిని పరిహరింపవలెను.
236(2) 'షడ్వింశుఁడు' అనుపదము క్రింద ఉదాహరించిన పద్యములు పీఠికలో (xvivలో)'అథమూర్ధసు(ని)యః ప్రాణాన్' అను శ్లోకముల క్రిందచేర్చి చదువుకొనవలెను। చివర వాక్యమును పరిహరింపవలెను। మఱియుం పీఠికలో (xx iiiలో) సాంఖ్యముననే ౨౬ తత్త్వములు గాని (1) అనుచో గీటుక్రింద ఉదాహరించిన శాంతి ౬-౪౬ వ వచనమునే ఇచట అను సంధించు కొనవలెను.

పునశ్చ—ఁ అ ౕ ౼ పరుష దంత్యాదులలో సలుసులు పాఠకు లేఱి పాఱవయిచునది.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.